

అంకితము

అంకితముల విరూపాక్షనాయకుల కే సన్న బాసి - దివి కేగియు
అంకితముల నాయకుల నీస్వాతంత్ర్యము - సంస్కార
అంకితముల పునాదులైన పూజ్యపాదులు - నా పితృ
సేవలు నేలటూరు తీగచులాచార్యులవారి
దీప్త పాదాంజలి కవి నాయు
దీప్త పాదాంజలి భక్తిపూర్వకముగా
సమర్పించుచున్నాను.

అట్లు

నేలటూరు అనంతాచార్యులు

1948 క ర్త

Saraswathi Power Press, Rajahmundry

Printed and Published by

A. Lakshmanaswamy Naidu

For Addepally & Co., Educational Publishers

Order No. 4826/1948

ఉపోద్ఘాతము

‘కంకణరహస్య’ మను నీనలను నేనువ్రాసి 25 యేండ్లునుండి. 1929 లో దీనిని సగస్వతీ గ్రంథమండలివారు తమ గ్రంథమాలనుదొక పుస్తకముగాఁ జ్రుటింపిరి. తొలికూర్పు ప్రతులన్నియు నయిపోయి యిచ్చిడి రెండవకూర్పు ముద్రించుటకేర్పాటు చేసి సగస్వతీ గ్రంథమండలి యజమానులు శ్రీ ఆద్వైతలలి లక్ష్మణస్వామి నాయుడు గారు ఈ గ్రంథమునకొక ఉపోద్ఘాతము వ్రాసి పంపుమని నన్నుగోరినారు.

1929 లో తొలుట నీనలని ప్రకటించబడినపుడు-నేనొక యుగోద్ఘాతమును వ్రాసి-ఆపప్పుడి గ్రంథమాలాసంపాదకులుగ నుండిన రాఘవగారిగారికి పంపితిని. నేను యమునకు నాటికదని కారణముననో-యేమో-ఆ యుగోద్ఘాతము-పుస్తకమున గనబడలేదు. మునారిగవడేఁడుల నాటి విషయము. ఇప్పుడదులకుఁ గారణమిదమిత్తముని శత్రుయిందులకు సాధ్యమగునని కాదు. ఈలోపమున శ్రీ నాయుడు గారిగూడ గుర్తింబియే యీకూర్పునందైన నుపోద్ఘాతమును జేప్పదలంచి - వ్రాసిపంపుమని కోరి యున్నారు.

అగ్రసాహితీ ప్రపంచమున నవల యవిగ్భవించి యుప్పటికిఁ బెక్కి-ఁడలు గాలేను. కాని శల వైపుల గ్రంథమాలలు స్థాపించబడి యుప్పటికే-నవలలు-పందిలి కొలఁదిప్రకటి సలబడసాగినవి, నవలలు జ్ఞులును నొకప్రధానకాఖ్యుగు నవగ్రంథరీ శోధక నవలకూడ నొక్కటొక్కటిగ రాదొడఁగినది. పాశ్చాత్యసాహితీచరిత్రమున మన దేశభాషలలో-వంగభాషయందే - యత్తమములగు నపరిధపరిశోధక నవలలు తొల్లరచియింపబడినవి. ఆంధ్రనవల కారులును-అపరిధపరిశోధక నవలలు లేనిలోప మును దీర్చిబ్రహ్మాంధించిరికాని, వంగభాషనువాదములతోడనే వారి రచనాక్తి తృప్తిగొన్నది. సాఘిక చారిత్రిక నవలలందైన నొకటిరెండు ఉత్తమస్వరూపరచనలు వెలువడినవి కాని పరిశోధకనవలలందన్నియు ననువాదములే. ఒకేనవలయొక్క అనువాదమును - రెండుగ్రంథమాలలు ప్రకటించిన సమయముకూడఁ జూచితిమి, ఇంతి యెందులకు-ఆంధ్రనవలవాఙ్మయమున వంగభాషను నొక ముఖ్యమైన కార్యముగ నుండిన నన్ను నతీతయొక్క కేటము. అప్పటి యాయువాదిపరిధపరిధ గాంచి పుడు. “తెనుగున మంచి యపరాధ పరిశోధకనవలలు స్వతంత్రముగ రచియింపబడుట మనస్సాధ్యమా? తెనుగులో కీ పారితంత్ర్యము - పరిభాగ్యోజీవనము తప్పదా? ఆటలు గానిచో-నవలరచనమున సిద్ధపాస్తులయిన రచయితలుగూడ నీ యనువాదవాద్యమోహమునకు లోనగు టెట్లు సలభమిందున?” అనికొని యక్క-బపడువాడను.

మన యిటులేని వస్తువును బొరుగిటిమాడి యగువుతెచ్చుకొనుట దోంగగు కాదుగాని, కడవలకును-దానిపైననే యాధారపడుట తెప్పయనకుచుకొనదు. మన

సాహిత్యమున నకువాదములండ వలసివేకాని వానినిఁబాటు స్వతంత్రిరచనలు వెలువడవలయును. అన్యభాషావాఙ్మయముల సారముగ్రహింపఁచగ నేకాని-వానిలోని గ్రంథముల యనువాదములతోడనే మనవాఙ్మయమున్న నలంకరింపఁబూనుట తగవు గాదు. అరువుసామ్య బరువుచేకేగాని గరువలెనునకు గుఱుతు కాఁజాలదు.

ఈ యాశయులే— యాయానేకమే— యాస్వాతంత్ర్యచ్ఛయే— నన్నీనవలను రచియింపఁ బ్రోత్సహించిని. నవలారచన యొకకిర్ర, నేల-క శౌదత్తుడను కాను. ఉత్తమమగు నపరాధసరిశోధకనవల రచియించుట—నాసామర్థ్యమున కతీతమును జేటింగియు— స్వతంత్రిరచన చేయవలయునన్న సుతానాముపెంపున న్రాగితం. దీనియల దేగుణము లేకున్న—శతగుణముల నిది నేల కల్పించినదనుటే నాకు చూర్చకమగు తృప్తి గూర్చినది.

దీనియందు భాషావైవిధ్యమునకన్న గ్రంథానువాదమునకే ప్రాధాన్య మొందుబడినది. ఇం దేదేని దోషములున్న—గుణగ్రహణపారిశులగు చదువరుల నన్ను మన్నింతురని యాశించుచున్నాను.

ఈనవలను—తమగ్రంథములలోఁ బ్రకటింప నలఁగఁదలచి—నాకెనలేన ప్రాతాన. వంశ గతిగించిన శ్రీ అద్దేపల్లి లక్ష్మణస్వామి నాయుండుగాను— నావలెనారకి జరస్థురజీయులు. వారిభాషానేత ఆంధ్రలోకమునకు పరితమే. వారికి ఇల ధిక భోగ భాగ్యయురారోగ్యములఁ బ్రసాదించి— వారిభాషానేత యుచ్చిన్నమగ సాగున ట్లగ్రహింపఁ బ్రమేళ్యులఁ బ్రార్థించుచున్నాను.

రెండవకూర్పునుగూర్చి యుగ్గడంపకుం. క్రొత్తలమియు లేననున, గ్రంథ ప్రకటనకుఁ గలకమునఁ ఘటిల్లియున్న యాంశములలో వ్యయప్రయాసల బాహు శ్యమాను లెక్క—నేయక తమ గ్రంథమండలిన సాగించుచున్న శ్రీ నాయుండుగారి భాషాభిమానము—మరియుఁ మారు కొనియాడఁలసింద నావిధ. అట్టివారు ఆంధ్రభాషి నోచిననోముపంట. ఆంధ్రవాణియొక్క యద్భుత్వదీపకవ్యోతి.

తెలుఁగునాట నిరుపదేడలకయిన నొకనవల పునర్ముద్రణమునకు వచ్చుట దానియొత్తమత్వమునకు నిదర్శనమేయైన—నా కలకజరహస్యము' ఆంధ్రవాతకుల యాదరణమునకుఁ బాత్రమయినదనియే నాతలఁపు. ఈయాదరణమునకై తెలుఁగు సోదరులకు నానమశ్శకుములు. ఈ రెండవకూర్పును—నారి యాదరము చూరగొనఁగల దని విశ్వపించుచున్నాను.

నెల్లూరు
7-3-1948

ఇట్లు

నేలటూరు అనంతాచార్యులు

మణిపురమునందలి భవనము లన్నింటియందును విజయచంద్రుని సౌభము మిన్నయైంది. కానికి సమాధులైన నా నగరమునందే లేనవచ్చును.

శ్రీమంతలుగనుచారి క్షేపి సౌభముల స్మృత పలు గాకుండునా? మణిపురి శ్రీమంతలులో నెల్ల ముడోడ్రుం డెల్ల శ్రేష్ఠుడో, అతని భవంతి కూడ త సుగరహర్మ్యం ల సుత్యమయ్యెడి. అందుచే వత్సరమున కీరుచుపే లావాయముగల భాగ్యశాలి నిర్మోహదగ్గిన - నిసికింపదగిన భవనము చెప్పిన నెం దడవ్వు - ముంకుం బూ కొన నవసరముండదు.

ఒకనాటి యదయమున విజయచంద్రుని గృహ ఒహాశ్రమేషమును నా గృహమునైచే చూచుచు నొక యువకుడు నిలువబడియుండెను. అతని నయస్సు సుమారించుచుండెను వత్సరము లుండనచ్చును. సుందరుడు. గృహమునకు దగిన యవయవసౌభనము గలవాడు. కాని అతని సుకుమారముగు గౌరవర్ణవృత్తును భూభిహాసతములైన వస్త్రములచే నాచ్ఛాదించబడి యుండెను.

అతడెల్లు కొంతపడి యెద్దియో చింతించుచు నిలువబడియుండి గృహవరణమునుండి యొక సేవకు డెనో కార్యము వెలి కరుదెంచెను. ఆ యువకు డాతని గని “నాంగేంద్రా! ఇటు ర” మ్మని పిలిచెను.

ఆ సేవకు డు మలీనవస్త్రధారియగు సీతని జూచుచు నిలువబడెను. రెండు నిమిషము లట్లు చూచి క్రమముగ ముఖమున సంతోష శేఖ తోచ బరబర ఆ వ్యక్తిని డాసి “జగచ్చంద్రబాబూ! మీరా నన్ను బలచినవారు! కలకత్తా కరిగియుంటిరని మిటినే? ఎప్పుడు వచ్చితి రటనుండి? బాబుగారూ! మీ రిచ్చటినుండి చనినతర్వాత మీ యన్నగారిచేత మాపడ్డ యవస్థలు తెలుపఁ దరముగాదు - ”

జగచ్చంద్రుని గనినపు డా సేవకుని మొగమునందు దోచిన

సంపదము మూలముయ్యెను. ఆతని పదసము ముఖమును సూచించుచు నల్లనడియెను.

“బాబుగారు! మహారాజుగారు క్రిమక్రమముగి త్తడించి మంచి మెక్కి యే వ్యవహారములను బాచుకోజాలకుండిరి. అన్ని వ్యవహారము కులు బాచుట వలపేంద్రబాబుగారి పని యుయ్యెను. ఏమియనునది యే గురు యస్యమును కు వ్యతిరేకముగ నుండినచో నానాడు గృహ సేవకుల కెన్ని ముప్పు పుట్టెనుదే! ఏమిచంద్రబాబుగారు జీవించి యున్నారోమిది నచ్చటనుండి తొలగింబు అగదని యెంచి యూర కుంటిమి! ఆ సమయ భావనను గతిించి వామైను. ఇత చచ్చట నుండజూచు. ఉండను” అనుచు న గేంద్రుడు కంట పడిపెట్టినెను.

జగచ్చంద్రుడ తనసూతు ల్గయు పియెను. సరుజార్ద్రములగు చల్లని చూపులు ఆప్తవ్యాసములముక్తి తొపమును బొపగలిగి యున్న దూకు డట్టి చూపులచేతనే నాగేంద్రుని కిష్టపెట్టచిట్లము ననుసరించుగలిగియుండెను. సకరుణములగు పల్కాలు పలుకగలిగి యుండెను. తిరుతు మంతర డేమియు జేయజాలి యుండలేను.

“నాగేంద్రా? మిమ్ములను మహేంద్రుడ డంతగా బాధించుచుండెనా? ఆవిషయము నామనగా కి తెలిసి వాని నాయన పందలించుదా? మహేంద్రుని దురాగ్రహము నిరంకుశమై చెలగుచునే యుండెనా?”

“బాబుగారు! విజయచంద్రబాబుగారు అస్పృశ్యతచేత మంచము పట్టిన నాటినుండియు నాయనను బాదినవారు సేవకులలో నొక్కఁ డై ననులేడు. ఆయన గదిలోకి మహేంద్రుడు పచగఁడు వైద్యుఁడు నీమువ్వులే ప్రవేశించ సభికారుము బొందియుండిరి. మహేంద్రుడో వైద్యుడో లేక నా పచగఁడో యేప్పుడు నాయనగదిని గాచియుండెడి వారు. అప్పుడు ప్రమాదసశమున నెవఁడైన సేవకు డాగదివద్ద కరిగి నచో నాతనికి జీవాట్లు తప్పకుండెను. ప్రతిదినము వైద్యుని బాబు

గాని కెల్లొక్క కనియగుచును వచ్చితిని. దీనిని గామకజాడ్యమెచ్చుచుండెనియే యాయన చెప్పుచుండెను. ఇప్పుడ నొకఁడు దురయమున నెప్పకొక్క కీమునింగ నైపుడగుటచే ది బాబు కి కిరి బోయెను. అందేనుచో తప్పుజరిగిచట్లున్నది. అప్పుడ నొకఁడు బిలిపించెను. వారిమధ్య నింతొక గొడవగలిగెను. అది కమాన్యమున వారు కేదో సంభాషణము జరిగెను. అనంతమున నే నానై పరుగుట తటస్థించెను. వారిసంభాషణ యేమిటో తెలియదుగాని, నేనుకొడికి బోయిన సమయమునకు మహాప్రభావముగ 'రెండువేల హస్యములు బహుమాన మిచ్చెనను' అనియెను. అందునకు నైపుడు 'వీలు గాను. అయిదువేలకు దొర్లుడి నగ్గించుటకు వీలులేదు' అనియెను. నేను వారిసంభాషణ మెట్టిదో తెలియ నట గొందె హాసించి. కాని నా యడుగులనవ్వుడి నుహేలగుడ జగ్గుడే తెలిసికొ యెను. అప్పుడు బిగ్గరగా 'నాయనగారి ప్రాణములు మీచేతున్నవి. క్షమించుభారము మీపై నున్నది. మీ యిష్టానుసారమే జరిగినట్లు నొనరు' అని యెను. ఆవల నైపు నొకటిగాజూచి 'బాబుగారి కెల్లొక్క కనియొచ్చితిని. ఆయన 'నావడికి బిల్లి ప్రియము' చూడిన యావ్యాధికి కుమారులు నేటికి గ్రహింపఁ గలిగితిని. ఆవ్యాధి యిప్పుడే యాయన జీవమును చాలనటకుఁ గోసినైచిరి. ఇంతవఱకు నే నపయోగించిన మందులెల్ల సుపయోగకరములు లయిరవి. ఇంక నిరుపది దినములాయన జీవించియుండిన నీవ్యాధి గుమర్తగలను' అని చెప్పెను. అట్టి స్థితిగో నాయనకు మానకుచున్న నెత్తెల్ల తెలియగలవు? ఈవిషయము జరిగిన సమయముననే ఆనైపుడు వచ్చుట : గానెను. అంతలో మాయనను నే జూడనే లేరు. ఆవల నింతొకనైపుడు మందీక్షుఁ బ్రారంభించెను. ప్రారంభించిన పడునేను 'నములకే బాబుగారు మరణించిరి.'"

“మరణించునపుడైన మీరెవ్వరు నాయనగదిలోని కరుగలేదా?”

“లేదు. ఆయన మరణించిన సంగతి మాకు మహేంద్రబాబుగారే తెలిపిరి. బాబుగారు! ఇక మీరునుచ్చితిరి. మాకష్టములు గట్టెక్కినట్లే. మీనీడ గాచుకొని యుండగల్గుమమేగాని, మీయన్నగారి కౌర్యమునకు మే మాంగజాలము.”

“మహేంద్రుడు గృహంబునం దున్నాడా?”

“ఉన్నారు.”

“నేను వచ్చియున్నా ననియు, తనతో మాటలాడగోరుచున్నా ననియు దెబుపుము.”

నాగేంద్రుడు వెడలిపోయెను.

నాగేంద్రుని పలుకులు విన్న దాదిగ జగచ్చంద్రుని హృదయంబున నొక సంక్లీభము ప్రారంభమయ్యెను. అసహ్యముగను సంశయముగోత నము లద్దానిని గలచివేయజొచ్చెను.

నాగేంద్రుడు మరలవచ్చి “జగచ్చంద్రబాబుగారు! మీయన్న గారు మీకోరికకై యాశీస్సుగనియందు వేచియున్నార” అని తెలిపెను.

జగచ్చంద్రుఁ డంత నా భవనమునఁ బ్రవేశించి, లోని కదిగెను. ఒకవైపున నున్న మేడమెట్ల నధిరోహించి పై నున్న అగ్గినుగదిఁ బ్రవేశించెను.

ఆ గదియందుకొక యాననముపై నొక తరుణుఁ డాసీనుఁడై యుండెను. ఆతనివయస్సు సుమారు ముప్పదేడు లుండవచ్చును. ఆతని యందు జగచ్చంద్రుని పోలిక లగపడుచుండెను. ఆతఁడు జగచ్చంద్రుని గాంచి లేవకదే “జగచ్చంద్రా! ఇటఁ గూర్చుండుము” అని యొక యాననముఁ జూపెను. ఆయాననమునందుఁ గూర్చుండి జగచ్చంద్రుడు నిశ్చలదృష్టినిఁ దన యన్న మొగము జూడఁదొడగెను. అతఁడును గొన్ని నిమిషములకాల మాచూపును బ్రత్యవలోకించెను

గాని తల వంగుకొనియెను. కొంతవడి నిర్విధముననే నిశ్చలముగ నిష్కంభాక్షులగుగాఁగడచినోయెను. శునకు గాఁజేర్చుదుఁడు తమ్ములతో నిట్లు పలికెను:

“అగచ్ఛంద్రా! కలకత్తానుండి యెప్పుడు వచ్చితివి?”

“ఈదిన ముదయముననే?”

“భూపేంద్రుడు సౌఖ్యముగ నున్నాడా?”

“సౌఖ్యముగనే యున్నాడు.”

“నీహాకవారము ముందు వచ్చియుండిన బాగుండెడిది. నాన్న గారు నీకొంత కెంతయో శిశువనించిన్నారు. ఆయన మరణశాసనము జరుపునాడైన రాత్రికి, నాన్నగారి జబ్బు నీకుఁ దెలియనే తెలియదా?”

“నాకేమియుఁ దెలియదు. నాకెవరు తెలుపువారు? ఎవరైన సందేశ పంపినదా నేనెవరిగ క్రిలుచును? మొన్న సురేశబాబు గారు వ్రాసిన యుక్తరము జూచినదరువాత నీవిషయము నెఱింగితిని, అంతట నే జయలుదేరి వచ్చితిని. నాన్నగా రేమి చెప్పిరి. ఛా యంత్యాజ్ఞ యేమి?”

“పనియుఁ జెప్పలేదు. ఆయన మరణశాసనము తత్సంబంధమైన కాగితములు సురేశునివద్ద నున్నవి. ఆతనికిడకు బోయితివేని విషయ మంతయు నాతఁ డెఱింగింపగలఁడు.”

“అన్నా! సురేశునివద్దకుఁబోయి కాగితములు చూడనేల? ఆవిషయము నీవే తెలుపఁగూడదా?”

“నేనుదెలిసిన, నీకు సమృథ ముండవలదా? నేనై చెప్పి తీరని మనస్తాపము దెచ్చుకొనుటెందులకు?”

ఇందు మనస్తాపకారణ మేమున్నది? నాయనగారి మరణశాసన విషయము లేమో యెఱింగింపుము. అందేవిధముగ శాసించియున్నను తండ్రీయాజ్ఞ శిరసావహింతును.”

“అయ్యో యాత్రియండు నీకు భేతాశక్తిప్రాంతమునం దున్న యెకబియెకరముల భూమి నొసగెను. శక్త్యంగల ప్రియమిష్టి యంతయు నాకుఁ జెందునట్లు వ్రాసెను. అది చాల సన్ధ్యాయమున నేనెంతయో దూరము చెప్పి చూచితిని. శార్వరమున నిందితుఁ డైనచాని కొఁచాలునని యాయన కోడలపడియెను. వైవ నేమి చెప్పట గును దెలియ కూడకంటిని.”

జగచ్చంగ్రుని విదననం దొకింత మాపు కలిగెను. అతని హృద యమున సంగతుమున్నే గాటుకొనిన అనుమానబీజము చిట్టి మొలక చూపటైను. అది డాతఁడు గొంత సవరించుకొనుచుఁ బ్రశ్నించెను:

“అన్నా? ఆమరణశాసన మెప్పుడు వ్రాయబడినది? మహేంద్రుని దృష్టి జగదంగ్రుని మొగమునందలి పెరివర్తనమును గమనించెను. ఈ ప్రశ్నయు గూడ జగచ్చంగ్రుని మనమునందలి యనుమానమును వ్యక్తము చేయుచుండెను. మరణశాసన విషయ మాతఁడను మానించుచున్నాడని మహేంద్రుఁ డెఱిగెను. అప్రశ్నమును నొక్క మాటతో సిగ్గుల మునస్సవేయ నెంచి యిట్లు పోకెను:

నామనగారి మరణమునకు శంకునిముసుగుమందే! వైద్యుఁడగు దేవదాసుబాబే కానిని వ్రాసెను.”

“నేటపండి వెడలిపోయినపుడు రామనాథుఁడు కదా మందిచ్చుచుండినది. ఈ దేవదాసుఁ డెవరు?”

“అశస్యాత్తుగా రామనాథుఁడు మందిచ్చుటాపివేసెను. ఇక్కడకు వచ్చుటగూడ మానెను. అందుచేత దేవదాసునినింకొక్క వైద్యుని విలిపించితిని.”

“అట్లులా? సరే! నేను ను రేశబాబువద్దకుఁ బోయెదను. నీవును వచ్చెదవా?”

“నేను రాను. నా కిప్పు డవసరకార్యము లున్నవి. నీవే పొమ్ము.

భేతాశగిరివద్ద నున్న భూమికి సంబంధించిన పత్రము తెచ్చి సులేశుని కిచ్చియున్నాను. పోయి వానిని దీసికొని పరీక్షించుకొనుము.”

“నేనా కాగితములను బరీక్షించుటకే యక్కడికి బోవుచున్నా చెప్పలేదు. వానిని నేను బరీక్షింపవలసిన యవసరములేదు.”

“సీ యాస్తికి సంబంధించిన పత్రమును బరీక్షింపవలసిన యవసరము నీకు లేకున్న నింకెవరి కుండును?”

“మహేంద్రా! వానిని పరీక్షింపవలసిన పనిలేకుండగనే యిచ్చటి విషయముల నెల్లను గ్రహించితిని. ఇంక గొన్ని విషయము లనుమాన మాత్రము లయియున్నవి గాని, వానిని గూడ బహిరంగ పఱుప నిశ్చయించితిని. ప్రస్తుత మేమియు సిద్ధమిథమని చెప్పజాలను. కాని యీమరణశాసనరహస్యమును వెలికి దేగల సనిమాత్రము తలచుచున్నాను.”

“జగచ్చంద్రా! జరిగిన విషయము — నీవై నాయుంటికి వచ్చి సన్నడుగఁ జెప్పితిని. కాని నేనుగా నీకడికువచ్చి వాఙ్మూలమిచ్చుకొనలేదు. కావున నిట్టి వ్యర్థానుమానముల నాయుంటియందుఁ బాకినాకుఁ ద్లేశము కలిగించుటకన్న నీబ్రతిన మెటఁ దీర్చుకొనఁగలవో యట దీర్చుకొనుట యుత్తమము.”

“అట్లే, నిన్నుఁ గూర్చిన విషయమైనందున నీకుఁ దెలియఁజెప్ప ముందు జాగ్రత్త పడుటకు వీలుగలిగించుటకే యిచ్చట చెప్పితిని గాని వేరుగాదు. ఈప్రయత్నము నే నెక్కడచేసినను నీకు దానివలన సుఖము గలుగఁగలదు.”

“మనప్రసంగము ముదురుచున్నది. కావున నిక దాని నాపుట యిరువురకు మేలు.”

“అహ! ఆపుడము. ఎప్పటికి నిటువంటి ప్రసంగములు వచ్చినప్పుడు జాగ్రత్తగా ముందువెనుక లారస మూటలాపితివేని సుతరుల

చిత్తములో సందేహములు గల్గింపకుండఁగలవు. అనంబద్ధముగఁ బ్రసంగముచేసిన నది యనుమానాస్పదముగ నుండును.”

“ఓరీ! నాయింటికివచ్చి నాకు నీతిగరప నీకుఁ గల యధికార మెట్టిది? చనుమిటనుండి! సమయమువచ్చినపు డెవ రెవరి ప్రక్షలును వెలికిఁ రాఁగలవు. పొమ్ము!”

“మహేంద్రా! అధికారమునే చూపవలయునని నేను తలంచి యుండినచో, దుర్మార్గముతోనే నాయాశయముఁ దీర్చుకొన నేనెంచి యున్నచో, నిన్నుఁ నిముసమున నీయింటినుండి తఱుమఁగలనని యెంచుము. కాని నావంటివానికిట్టి సీచవర్తనము కూడదని, యూరకయే పోవుచున్నాను. తెలిసినదా?”

“తెలియును, తెలియును. ఇక చాలు నీప్రతాపములు పొమ్ము.”

జగచ్చంద్రుఁ డింకేమియు మ్రోడక వెడలిపోయెను. ఆతని హృదయమునందలి యాందోళనము ఏదోహాపమున నుప్పొంగి వెల్వడెను. ఆతని కప్పుడు తనయాహానుమాసములు సమూలములా కావాయును చర్చ తోఁచియుండలేదు. తన్ను పరాభవించెననియు, న్యాయముగఁ గనకు రావలసియున్న సగము భాగమూస్తి తననుండి యన్యాయముగ లాగుకొనఁబడినదనియు నెఱిగి యంగుఁగలన గోపము కలుగుటచే నదియే యప్పు డాతని మానసమును నిండియుండినది. వెలుపలికి వచ్చిన వెనుక జగచ్చంద్రుఁడు తాననుమానించినది తప్పైయుండునా? నిజముగ మహేంద్రుఁ డేమియుఁ దంత్రము పన్ని యుండలేదా? అను సంశయములు తోఁచినవి.

ఆతఁ డింకను వానికి సమాధానముగూర్చుకొనలేదు. ఇంతలోన నేయూ భవసము వెలుపల నాగేంద్రుఁ డాతనిఁ గలిసికొనియెను. ఆతనిఁజూడఁగనే జగచ్చంద్రున కొక యాలోచన తట్టినది. దేవదాసునుగూర్చి నాగేంద్రున కేమైనఁ దెలియునేమి? ఆతఁడు నాగేంద్రు నట్లు ప్రశ్నించెను.

“నాగేంద్రా! రామనాథుని యనంతరము నాయనగారికి మంచిచ్చుచుండిన దెవరు?”

“బాబూ! దేవదాసుబాబుగారు.”

“అతడెవరు? నివాసమెక్కడ? నీకు దెలియునా?”

“అతని నెప్పుడును నేను చూచియుండలేదు. కాని మహేంద్ర బాబును దేవదాసుడును మాటలాడుచుండ మహేంద్రుడొకాతనిని ‘ఒదరపురమునండి యెప్పుడు వచ్చితివి? నేను వ్రాసిన జాబు చేరినదా?’ అని యడుగుచుండ వింటిని. అందుచేత నాతడు ఒదరపురవాసి యని తోచుచున్నాను.”

“నాగేంద్రా! నాయనగారు మరణశాసనమును వ్రాసిరా? ఆపిషయము నీ కేమయిన దెలియునా?”

“లేదు బాబూ! నాకే కాదు, గృహసేవకుల కెప్పరికిని మరణ శాసనము వ్రాసిరని తెలియదు. మీ కెవరు చెప్పిరి? ఏమని వ్రాసిరంట?”

“మహేంద్రుడే యిప్పుడు చెప్పెను. నాయనగారు చనిపోవుటకు రెండుదినములకు ముందు దేవదాసునిచేతనే వ్రాయించిరంట.”

అట్లు జరిగియుండుటకు వీలులేదు. విజయేంద్రబాబుగారి మరణమునకు రెండుదినములకు ముందు మహేంద్రబాబుగా రూరలేరు. ఎటకోపోయి నాయనగారు మరణించుటకు ముందటి దినమే వచ్చిరి.”

“నాగేంద్రా! మొదట నీవు చెప్పిన విషయములే నాయనమున నొకవిధమైన యనుమానము కలిగించెను. ఇప్పుడు నీవు చెప్పిన మాటలతో మహేంద్రుని పల్కులు పోల్చి చూడ నాయనమానము వృద్ధియగుచున్నది. మరణశాసనమునందు మాత్రండ్లి యుపయుక్తమగు నాస్తిసంశయము మహేంద్రుని కిచ్చి, నాగపర్వతము కడనున్న నిస్సారమగు బీడునేలనుమాత్రము నా కొనగొనట్లు వ్రాసినారట. దానినే చేయూతగాఁ గొని యీవిషయమునంతయు విచారించవలయును.

ఇంద్రో రహస్యము. దానిని బైకి దేవలయును. అందుకు దగిన సాయము చేయుచునా? ”

“బాబుగారు! నిస్సందేహముగ జేయుదురు; మీరిక్కడనుండి పోయిన తరువాత నిట జరిగిన సంగతులన్నియు సమకూరగా నాస్పరములే! ఈ సమయమునకు కొలువునుండి విడిచివచ్చెదను. మీ రేపటి యున్న దానిని జేయుచుందురు.”

“సేవి: ముగియకయు నిశితబాబుగారితో మాట్లాడెదను. భస్మము నే జచ్చుకొకే పోవుచున్నాను. మధ్యాహ్నమునకుటల గలనకొమ్ము. మహేంద్రుని నీవు విడిచి వచ్చుటకు గారణమిదియని యెవరికి తెలుపము.”

నాగేంద్రుడు చంగీకరించెను. జగచ్చంద్రుడు వెడలిపోయెను. నాగేంద్రుడు లోనికిరిగెను.

౨

విజయచంద్రుడు ముగియకయున్నది సుప్రసిద్ధ ప్రేమంతుడు. ఆ సమయమున మహేంద్రుడు, జగచ్చంద్రుడు సమవార లిరువురు కుమారులు, మహేంద్రుడు జగచ్చంద్రునికన్న బెద్దవాడు. జగచ్చంద్రుని పదియవ యేట నానితల్లి గతించెను, అది మొదలు మహేంద్ర జగచ్చంద్రులకు విజయచంద్రుడే తల్లియు దండయు నై యుండెను.

జగచ్చంద్రులకు బదులేడు సత్సరములు వచ్చినప్పటికి ముగియకయున్న బ్రసిద్ధవర్తకము కమేశచంద్రులకు యొక్క ఆశ్రయము దాతని కొక యధికారపదవి లభించెను. చయమున బిన్నయయ్యు జూచు వారల కాశ్చర్యముకలిగించు ప్రజ్ఞాపితములతో జగచ్చంద్రుడు దుద్యోగము నిర్వహించుచుండెను.

జగచ్చంద్రుని మహేంద్రులకు బ్రవర్తనమునందును, గుణమునందును జాలభేదమున్నది. జగచ్చంద్రుడు స్వాతంత్ర్యాభిలాషి. తనకంటె

ప్రేమలక్షణములు దా కేయవోగమును చేయ నవసరములేనది యని యెఱుఁగెను. సోమము లగుభివేదము స్థితివోగమును న్నానక మగు భవముతోడనే జీవితము గడుపట ప్రేమయని మిచ్చుచుదురు యాశయము. వ్యవహరించుచును, అవకాశమును నుండునది నయ న్నున నతీతమును సుస్వేదమున నెర్పహించునది యుండుట కా యనగా ధారణప్రజ్ఞాసేవేషమే కారణమై యుండవచ్చును.

మహేంద్రుడును చెలివిగలువాడే. చుట్టకై నీవాడే. కాని యాతని తెలివి తేటలు సన్మాదమున చోవుటచేతః ఆతడు సుదోష్ఠగము చేయుటయన్న సానిసత్వమును కింగీకరించుట యనియు, సోమసఖి ములు బొందకగిలించి భవముండగా, నాయానక్లేశములకు లోపై యుద్యోగముచేయుట యేలయనియు నెలచును. ఆతడు తన యర్థ మునఁ గానీమైన నితరుల కీయనొప్పునుగాని, యితరుల హాసాయి మైన బుచ్చుకొననచ్చు నను ముఖ్యమైన యాశయముగలుగాడు. భవమును గడించుట కుద్యోగముచేయుట కింగీకరించుచున్నాడు. అప్పు యందు ప్రోహముచేసి డబ్బులాగుకొనుట కింగీకరించును.

జగచ్చంద్రమహేంద్రుల కొండొకటిగాఁ నిట్లను వాటిసపుర నిర్వయములు, ఆశయములు, ప్రవర్తనలు అన్నియు నేమి. ఇష్టాను గుణమునకు నెలచు సంబంధములేదు. నిజయ చంద్రుఁ డి యింతయుఁ గనిపెట్టెను. కాని, ఆతనికి మహేంద్రుఁడైననున్న యనిహాసము వాని ప్రవర్తనయందలి లోపమును దర్శింపనియరేదు. ఆతఁడును మహేంద్రుని ఇష్టముకే యనుసరించి గృహ యావహిక మంతయు మహేంద్రునిచేత నుంచి తాను విశ్రాంతి గైకొనెను.

ఇట్లు నాలుగు వత్సరములు గడచిపోయినవి. జగచ్చంద్రుఁడు దోష్ట గమునందుఁ గ్రమక్రమాభివృద్ధి బొందుచుండెను. రమేశున కీతని యందు మంచి సమ్మకము కుదినను, ఆతఁడు వ్యాపారమునందు భవ

మును వసులు చేయుట, గానిని న్యాచారమునకు నలయుకలు కట్టచేయుట మున్నగునను లొసర్చు ప్రధానోద్యోగివనియందు జగచ్చంద్రుని నియమించెను. ఒకనాడు జగచ్చంద్రుడు నగ్గఱున్న యూన్లనుండి, కంపెనీకి గానలసిన పదునాలుగువేల హజ్జములు పసూం చేసికొనినచ్చి యింట నుంచెను. ఆ రాత్రియే విజయచంద్రునింట దొంగలు పడి, జగచ్చంద్రుడు నాచియున్న కంపెనీధనమును మాత్ర మపహరించుకొనిపోయి. ఉద్యోగపగ్గతము నెక్కుచు గడకు శిఖరమువఱకుఁగొని జగచ్చంద్రుఁ డింతటితో పథివరితుండయ్యెను.

రమేన డాతనిమీఁద నా ధనమునకై నభియోగము దెచ్చెను. గాని విజయచంద్రుఁ డా ధనమును చెల్లించునట్లుల చంగీకరించి, యా యభియోగమును రద్దుచేయించెను. జగచ్చంద్రుఁ డొనెందలు నలు గూఁలో తలయెత్తికొని తిరుగఁజాలకండెను. పచ్చటికిని బోవక, యింటిలోనైతఁడు ఇతరులతో మాటాడక ఒకనెల మణిపురమునందే గడపెను. కాని స్వేచ్ఛాప్రియుండగు నాతని కచట న స్థిన్నతఃత్రుండై యుండుటకు మనసొప్పలేదు. అదియుఁగాక నయ్యభియోగకారమున విజయచంద్రుడు కుహారునెడల విముఖతఁజూపుచుండెను. మహేంద్రుఁ డెల్లరొోడను ఆధనమంతయు జగచ్చంద్రుఁడే యపహరించి యితరు లెవరో తీసికట్లు కల్పించెనని చెప్పుచు నితవఱకు నాతనియెడఁ దనకుఁగల యనూయ వెడలఁగ్రక్కుచుండెను. ఇట్టివన్నియు జగచ్చంద్రుని మణిపురవాసమును మఱిత ననవ్యక్తర మొనరించె నగుటలో నక్కడ సేమున్నది? ఇంటివాడు క్రేలుజూపిన నితరుఁడు కాలుజూపును గదా! మహేంద్రుని వాక్యములచే మణిపురమంతయు జగచ్చంద్రు నతిదుర్మార్గునిగా, పరధనాపహరిగాఁ నెన్నదొడఁగెను. కర్ణాకర్ణిగ నివ్విషయమువిన్న విజయచంద్రుఁడుగూడ నిది నిజమని యనుచూ నించెను. దానితోడ నాతనివైముఖ్య మధికమయ్యెను. ఇక జగ

చ్చంద్రుడచ్చట నెట్లుండగలడు? ఆపుడతడు మణిపురమున నుండ నొక్క కలకత్తాయందు దొక దూరపుబంధువుండ నానికడకు జనియెను.

తన బంధువుడగు భువేంద్రుని సహాయముచేత కలకత్తాయందు దొక్క యద్యోగమును సంపాదించి జగచ్చంద్రుడొక వత్సరము గడసెను. అప్పుడాతని తండ్రి మరణవార్త ముతసికి దెలిసెను. అంతట నాతడు తనయధికారి కడ వెలపుదీసికొని మణిపురమున కరు దెంచెను. తా నుద్యోగము జేయుచున్నట్లు మహేంద్రాదులకు దెలుప కుండవలయునని యాతడు, మలినవస్త్రములను ధరించి మహేంద్రుని కడ కరిగెను. అట జరిగిన సంభాషణము కినిచే.

అతడచ్చటనుండి ఒయలువెడలి సుశీలకుడకు జనెను.

సుశీలేడు విజయచంద్రుని స్నేహితుడగు దొక శ్రీమతుడు. అతడు కలకత్తాయందు న్యాయవాదిగఁ జనిచేసి వయసుమీరింపున స్థానమును మణిపురంబునకు వచ్చి, న్యాయముగఁ దానాంఛిను యనల్పమును నాస్తి ననుభవించుచు నిశాంతి జీవించుచుండును.

సుశీలకు జగచ్చంద్రునిపై కభిమాన ముగియు. జగచ్చంద్రుని, కాతనికడ జనపు మెండు. అందుచే విజయచంద్రుడు మహేంద్రునందఁ గల ప్రేమాధిక్యతవలనఁ దన్ను మన్నింపకున్నను, సుశీలేడు సొంత బోలె ప్రేమించుచుండుటచే జగచ్చంద్రు డెల్లప్పు డాతనివద్దనే యుండు చుండెడివాడు. ఏ పని తాను జేయవలెనను జగచ్చంద్రుడు సుశీ లునితోడఁ జెప్పడి చేయెడు. జగచ్చంద్రుడు ధనము సహించె నని, మణిపురము నందందఱు నమ్మిరి కాని సుశీలేడు మాత్రము నమ్మ లేదు. ఇంటను వెలుపలనుగూడ బలదూషణముల కగ్గమై, తల యెత్త లేకున్న జగచ్చంద్రుని కప్పుడు సుశీలుని యనుసయవాక్యములే కొంతకుఁగొంత శాంతిఁ గూర్చుచుండెడివి.

అనాటి యుదయమున సుశీలేడొక గదియందుఁ గూర్చుండి,

యొక బంగాలీ గ్రంథమును జదువుచుండెను. ఆశనిప్రక్కన నున్న బల్లపై నొక వెండిపాత్రమును దేసీరుండెను. దాని నాతఁడొక లోటాయందుఁ బోసికొని త్రావుచు జనువునాగించుచుండెను.

అప్పుడొక సేనకుడు లోనికివచ్చి “బాబుగారు! జగచ్చంద్రబాబు గారు వచ్చియున్నారు.” అనియెను. సుశేఖుడు, జగచ్చంద్రుని లోనికి బంపుచు, చేతున్న గ్రంథమును చూసియుంచెను.

జగచ్చంద్రుడు లోనికివచ్చి, మరల బదిలముగఁ దలుపుమీస, సుశేఖునకు సందచ మొనరించెను. సుశేఖుఁ డాతనిఁ గూర్చుండుచుని, జగచ్చంద్రుఁ డాసేనకుడైన పిదప, “జగచ్చంద్రా! కలకత్తానుండి యెప్పుడు వచ్చితివి?” అని ప్రశ్నించెను.

“మహావహుమే వచ్చితిని.”

“నీకు విజయనంద్రుని మరణవృత్తాంతము తెలిసి యెనుకదా? నే బయలు దేరితిని కాదు?” సనుచు, నొక ప్రాతమున దేసీరుపోసి జగచ్చంద్రున కంబుచ్చెను.

జగచ్చంద్రుడు దానిని గొని త్రాగి యటనుంచెను. మరల సుశేఖుఁ డిట్లు ప్రశ్నించెను.

“మహేంద్రుని కడకుఁగోయితివా?”

“గృహమున కగితిని. తొలుదొల్ల నారాకకై యెదురుచూచిన నానివలె, సంతసించిననాని వలె గాన్పించెను. మాతండ్రిగారి మరణ శాసనము ప్రస్తావనమునందు మాత్రము తన నిజవర్ణమును వెలువఱచెను. సుశేఖబాబుగారూ! మాతండ్రి న్యాభిగ్రస్తుడైన పిమ్మట మీరాతనిఁ జూచితిరా?”

“సబ్బుపడిన క్రొత్తిలోఁ జూచితిని. ఆవలఁ జూడనేలేదు. మహేంద్రుఁడాతని కొఱకు చాలధనము వ్యయమొనర్చి మందిప్పించెను. కాని ఇదియు భేకపోయినది.”

“మాతండ్రి మరణశాసనవిషయము మీకేమయినఁ దెలియునా?”

“విజయుడు వ్రాయించిన మంహేంద్రుఁ డొకమరణశాసనము దెచ్చి నన్ను సాక్షిగా సంతకమునర్పఁ గోరెను. కాని నాయెదుట జరుగనిపనికి నా చేవ్రాలుచేయుటకు వీలులేదని పలికితిని. మఱువాఁడు, ఆమరణశాసనమున విజయుడు — నీకు భేతాళగిరి ప్రాంతమందలి యెనుబడి యెకరముల భూమిమాత్ర మిచ్చునట్లు వ్రాయించె ననియు, నా భూమికి సంబంధించిన పత్రములన్నియును, నాస్వాధీనమునంప మనియె ననియు మహేంద్రుఁడు చెప్పి కొన్ని కాగితములను నాకొనఁ గెను. అప్పు డాయన్యాయమునకుఁ జింతించి యాతని నడిగితిని. అట్లు వ్రాయుటతగదని వాదించితిని. అందులకు గారణము నీవు రమేశుని వ్యాజ్యమున గృహమునకుఁ గళంకము తెచ్చి పెట్టితివని విజ యుఁడట్లు చేసెనని మహేంద్రుఁడు పలికెను. ఆదిసమే నేను విజయునితో మాటలాడవలయునని తలంచితిని. కాని యాతఁ డుదయమే మరణించెనని తెలిసినందున నేమియుఁ జేయఁజాలక పోతిని.”

“బాబు! మీరు నాకై యింతగ శ్రమనైకొనుట నాభాగ్యకేతే, పమే కాని వేఱుగాదు. మాతండ్రిగారి యింట జరిగినవన్నియు విచిత్రములే! అనుమానాస్పదములే! నాగేంద్రుఁడు నాతోడఁ జెప్పిన విషయమంతయు ననుమానింపదగియే యున్నది. తొలుత రామ నాథ బాబుగారు మందిచ్చుచుండిరట! తండ్రిగారి మరణమునకుఁ బది దినములు ముందాయన హఠాత్తుగా నిలిచిపోయెను. పిమ్మట, దేవ దాసుబా బునాతఁడు మందిచ్చుచుండెనట. ఆతఁడు పురవాసికాదు. ఆతఁడేనట మరణశాసనమును మాతండ్రిగారు చెప్పుచుండ వ్రాసినవాఁడు. ఇప్పు డాతఁ డెటరుండెనో యెవరు నెఱుంగరు. మాతండ్రిగారుండిన గదిలోనికి నేవకులెవ్వరునుబోఁగూడదని మహేంద్రుఁడు శాసించియుండెనట. ఏల? దేహికోట కీకట్టుబాట్లు? ఇవన్నియు ననుమానింపదగియుండలేదా?”

“జగచ్చంద్రా! అనుమానస్పష్టి కన్నియు సనుమానాస్పదములుగానే తోచుచుండును. ఇప్పుడు నీవు తెలిపినదంతయు నేనెఱుంగుదునుగాని అందునేను దేనిని సనుమానింపలేదు. అయినను ఒక నత్యరముగా మ హేంద్రుని ప్రసర్తనమంతయు మాఙ్గిపోయినది. ఆశ్చర్యమునుపటివాడు కాడు. అందుచే నీవనుమానించువిధమున నేయన్యాయకార్యమైన జరిగిన జరిగియుండవచ్చును. అందుల కిప్పు డేమి చేయనొచితివి?”

“నాగేంద్రుడు మహేంద్రునికడ నుండజాలననియు, నింక నెచ్చటికైన బోయెదననియు చెప్పినాడు. ఆశని నాకడ నేవకునిగాఁగైకొని నానిని బదరపురమునకుఁ బంపి యీదేవదాసుఁ డెవ్వఁడో తెలిసికొనవలయును. ఆశఁ డచ్చటికిఁబోయి నచ్చు లోపల నేను నాగ పర్వతప్రాంతముల కరిగి యచ్చట నీభూస్థితి విషయమంతయుఁ జూచుకొని తిరిగి వచ్చెదను. నాగేంద్రుడు తెచ్చసమాచారమును బట్టి యావలఁ జేయవలసినదాని నాలోచింపవచ్చును.”

“మంచిది. ఆచార్యమునఁ బోయిన నేనిపత్తును రాజాలము. మసల నెవ్వరు సనుమానింపరు. ముఖ్యముగ నీవిషయము మహేంద్రునికి దెలియఁగూడదు.”

“మీరు నాగేంద్రుని మీవద్ద నేవకునిగా నియమింపుడు. ఆవల నాతని బదరపురమున కంపవచ్చును.” “సరియే! నాగపర్వతము కడ కెప్పుడు పోవనెంచియున్నావు?”

“ఈదినము మధ్యాహ్నమే పోవనిశ్చయించితిని. నాకొక యశ్వము కావలెను. నేనిప్పుడేచని నాగేంద్రునితో సంగతులన్నియు మాటలాడి యీదినమే యాతని బదరపురమునకుఁ బొమ్మని వచ్చెదను. మీరశ్వమును సిద్ధము చేయింపుడు” అనుచు జగచ్చంద్రుడు లేచెను. సురేశుఁ డొక భటునితో నశ్వము నాయత్తుముచేయ నాజ్ఞ

యొసంగ నెంచుచు, గపిద్వారమునడుగు వచ్చుచుండ న్నారకహలము దెంచుకొని యొక భటుడు లోనకువచ్చి “జగచ్చంద్రబాబుగారు! ఎవరో యొక క్రొత్తమనిషి. మీకీజాబు నొసంగుచునీ నాచేతి కిచ్చెను. ఆతఁ డెవరో తెలివొన నేను వెనుక ప్రశ్నములకు వేసకల బదు లొసంగ కాతఁడు వెడలిపోయెను. యిదిగో జాబు” అనుచు నొక జాబును జగచ్చంద్రుని చేత సేదెను.

జగచ్చంద్రుఁ డాయత్తరమును పిప్పించుండి, సురేశ్వర డా భటుని కిట్లాజ్ఞాపించెను. “వాగ్గళ! మధ్యాహ్నమునకు నాగుఱ్ఱమును బ్రయాణమునకు సిద్ధ మొనర్పము.”

“చిత్తి” మనుచు భటుడు వెడలిపోయెను.

జగచ్చంద్రుఁ డా లేఖను పిచ్చి యామూలాగ్రము చదివెను. మొదటియక్కిరముతోడఁ బ్రారంభించిన యాశ్చర్యభావము లేఖ యందలి ప్రత్యక్షరపరిసముతోడను బ్రవృద్ధయై తునకుఁ బ్రపూర్ణమై యాతని మోమంతటి నావరించుకొనియెను. మరిల నొకమాతాతఁడు లేఖను జదివెను. అప్పుడాతని మోమున నాశ్చర్యమునకుఁ దోఁడు మందహాసముకూడ నెక్కురించెను. తర్వాత గని యాశ్చర్య మంచుచున్న సురేశ బాబున కాయత్తరమిచ్చి “బాబుగారూ! ఈలేఖఁ జదువుడు” అనియెను.

సురేశ్వర డాయత్తరమును జమిదఁ బ్రారంభించెను.

“జగచ్చంద్రా!

నీతండ్రి నీకు నాగవర్ణతముకిడ నున్న భూమిసంతయు నొసంగె నని నీవిప్పుడే తెలిసికొని, ఆభూస్థితినీ స్వాధీన మొనరించుకొనుట కచ్చటికి బ్రయాణము కానుంటివని యెఱంగి నీ కేలేఖ వ్రాయు చున్నాను. కొన్ని కారణాంతరములచే నీ విప్పుడిచ్చటికి రాఁగూడదని శాసించుచున్నాను. ఆశాసనమునకు బద్ధుడవై కొంతకాల ముండి

నీచో ఈ భూమి సీతాస్థానము కావలయు. నా బాండ్లు స్వల్పములని యచ్చటికి వీరగ నీర్పణముచేతివా, నీవు జీవించుట దుర్లభము! నా యాజ్ఞా యగుచున్న నీ ఆయుష్కాలములోని నాగవర్ణశ్రమల దెస నీమూలమున ప్రసంగించు. భూమియొక నిష్పక్షికి నీమూల నదలుము. చరలగునా చెడెరవు. జాగ్రత్త! నీశ్రేణుయోగిని”

అని సురేశుఁ డాచాటు నా సూర్యగ్రాసుగ చదివి -

“జగచ్చంద్రా! ఇది చాల చిత్రమును లేఖనమునది! నీరాశ నన్వేషణ మాలేఖానిర్తయెట్లు తెలియకొనియుండును? నీకు బిశ్మదత్త మునుచ యాభూమికి, నీశనికి గల సంబంధ మేమైయుండును?”

“సురేశ బాబుగారూ! ఇం దేదో కుట్రయున్నది. ఈ లేఖను వ్రాసినవాఁ డీపురవాసియై యుండు గావలయు. లేఖన నాగవునాస్తప్యఁ డయి ప్రస్తుత మిచ్చటనుండవాఁడైన గావలయును. నీసయెడల నానాక పీచిక్లు తెలియగలను? తెలిసినను, నాభూమి నిమియమున ననవసరమును జోక్యము కలిగించుకొనుటకీతఁ డెవ్వఁడు? అన్యఁడెవఁడు దీనికి బాల్పశియుండఁడు గదా?”

“అయిన, నీలేఖాకర్తృత్వము గూడ మహేంద్రమహాదే యనియో నీ యచమానము?”

“అవును. అతఁడైన న్రాసీయుండవలెను. లేగా వేరొకరిచేతనైన వ్రాసింది యుండవలయును.”

జగచ్చంద్రుఁడు సగూఢానము చెప్పుచుండగ సురేశుఁ డావత్ర ముపై నేదో చూచి భయవిహ్వలై వణఁగజొచ్చెను. ఏదియో మాటలాడ నుండి, నోట మాటరాక తత్తపఱచుచుండెను. జగచ్చంద్రుఁ డాతని భయముగని ముక్తజపడుచు -

“సురేశ బాబుగారూ! ఏమి? మీకింతలో గలుగవలసిన భయకారణ మేమియును లేదే! ఏల నట్లు భీతిల్లుచున్నాను?” అనియడిగెను.

సురేశ్వరుడు తత్తరమున “జగచ్చంద్రా! ఈజాబుచెనుకల జూచితివా?” అనుచు, నాకాభివ్రామ నెనుకభాగముల జూపెను.

అచ్చట నొక గుండ్రని ముద్రయుండెను. అందేరుయుచువేరు. ముద్రయంతయు వల్లగ మహిపూచుబడి టులుండెను. జగచ్చంద్రుడు దానిని చూచి, “బాబూ! అందేరుకుల రేడే!” అనియెను.

సురేశ్వరుడు అందేరుయుల జెప్పక నాదివంశి వెళ్ళిపోయెను.

3

జగచ్చంద్రున కేమియు నోడవడలేదు. “సురేశ్వరు డంతగా భయపడగారణమేమి? ఆతడంత భయమిడుడగుట కాముద్రయందేమున్నది? నిజము నామద్రయంతంత భయంతరహస్య మున్నదేనా?” అని జగచ్చంద్రుడు డాబోచించుచు గూర్చుండియుండ నాగనికి బ్రక్కగోళయంచున్న కిటికీకడ, నెవరో నిలిచియున్నట్లును, దమచర్చ సంతయును విని విన్నచున్నట్లు నాకనికి నడిసన్నయాయెను. ఉర్బట్లుండి మకన్త్రుగా నానైపుణిగ జగచ్చంద్రుడు చూచె. ఆ కిటికీకడ వికృతహాసకలితమున మొగ్గుకై యాకము కనబడెను. ఆముఖము మజల నొకవిన్న సన్న, పాయచయ్యెను. జగచ్చంద్రుడు డొక్కవరుగున బోయి, చూగవచ్చుమస్యమునుండి ఆ వ్యక్తి పరువిడి పోయినవైపు చూచెను. ఎక్కడును నోచించలేదు.

జగచ్చంద్రు డట్టి నిలువబడిపోయెను. “ఏమిది? ఆ కనబడిన హాసవికృతవదన మేమియిది? ఆతడెచ్చెయిండును? ఆతని క. తనవర్సగలిగించిన దేమైయుండును? ఇదంతయు చూయమై మనోభ్రాంతిచూత్ర కల్పితమైయుండునా? స్పష్టముగ జూపితినిగదా యాముగమును? అని యింకను నాకన్నులయెదుట నున్నట్లే యున్నదే!”

“జగచ్చంద్రా! ఏ మచ్చట నిలిచియున్నావు!”

తనసువంబునఁ దోచుచున్న యాలోచనాతరంగముల యుర విడిసి సమాధానపఱుప యత్నించుచున్న జగచ్చంద్రుఁడు, సుశేఖుని రాకను గమనించియుండలేదు. సుశేఖుఁడా గనినఁజి వెడలిపోయిన నాఁడు చిన్నసీసా నొకఁడానిని జేతబట్టుకొని మగుడి యా గదిలోని కుదొడెచెను. ఆతఁడు జగచ్చంద్రుఁడు గవాక్షమునుండి ఎరుగో చూచుచున్నట్లు కనెట్టి యాప్రశ్నము వైచెను.

“ఏమియు లేదఁజి. ఈ కిటికీవద్ద నెవ్వఁడో, యొకఁడు నిలువఁబడి మన మా యుత్తరమునఁజిలి విని యచులకై పొందుచున్న యాశ్చర్యమునకు పరిహాస హాసమొనరింప, చిని నే నటు తిగితిని. నా కాతని మోమునాత్ర మగపడియెను. ఇంతలో నాతఁ డటచుండి నాయ మయ్యెను. అతఁ డెవరో చూచెదనని, యీ గవాక్షముకడకు నచ్చి చూచితిని. ఎవరుఁ గానింపలేదు.”

“అతఁడా! వాఁ డీయూరఁ గరుగఱుచుండు నొక యున్నాఁడు. అతనిచర్య లతి విచిత్రముగా నుండును. ప్రతియింటికడకుఁబచ్చి, యెవఁడైన పూటలాడుచున్న వారియెదుట నిలిచియున్నట్లుండి వారలాశ్చర్య నుందున్నట్లు నచ్చి, యంతలోఁ గవఁబడకుండఁ బరువెత్తుచుండును. ఇప్పు డాతనిగూర్చి ప్రసంగ మేల? రమ్మ. ఆతేఖయందున్న ముద్ర యొక్క రహస్యముఁ జూపుదును.”

అనుచు సుశేఖుఁడు తన చేతనున్న సీసాలోని వ్రాసక మా ముద్ర మీఁద రెండుచూడు బింగువులు వైచి మెల్లగ గోమెను. రెండు నిమిషములలో, నా శ్యామలాంక వంతయు మాఱిపోయినది. అచటనే, ఆముద్ర యంత పెద్దదైన యొక మానవచిత్రము ప్రత్యక్షమయ్యెను. ఆ చిత్రమున చురుము మొదలు వైభాగ వంతయు నుండెను. సుశేఖుఁ డిప్పు డాకాగితముఁ గొని జగచ్చంద్రుని చేతి కిచ్చి “చూడుము” అనియెను.

జగచ్చుప్రముడు దానిని గొని వచ్చిచెప్పెను. అందు చిత్రించు దిశ
మానవచిత్రము, ఇంకా నీ చిత్రమును గాంధీర్యము
నందును, కూడుమును, బెద్ద పెద్ద చిత్రములకును సుందరమై
యుండెనుగాని యందు జిత్రీతుడైయున్న స్త్రీ వీక్షణహాశ్రమున
భీతి గలిగించుకొని భయంకరముగ నుండెను. ఆతడ జెప్పెను! ఆ
చిత్రము గనినంతనే సుదోహనిసలె జగచ్చుప్రముడుకూడ నాశ్చర్య
భయాన్వితహాసుండనిబోయెను. కాని ఆ భయ మొత్తయోకాలము
నిలువలేదు. ఆతడు మరల నా చిత్రమును బరీక్షింపుచు-

“సుదోహబుగానూ! ఇక్కడేనా ప్రసిద్ధదస్యుడగు గ.గూలియా?
వృత్తికి దగిన నూపమే! ఇంతటి భయంకరహాసుమగు, దినము
కెన్నియేసే పాత్ర్య విచరించుకొని క్రూరచిత్తమునాబయం దద్రుత
మే మున్నది?”

ఆ ప్రతిమ వక్షముపై నొక చిన్న పతకమువంటి చిహ్న మగు
వడెను. జగచ్చుప్రముడు దానిని బరీక్షించిచూడ ఆ పతకము కానిశించెను.
ఆ పతకముపై మూడు శీలల నాగ మొకటి చెక్కఁబడియుండెను.

“సుదోహబుగానూ! ఆతని పక్షముపై నీ పతక మేమి?”

“అది నూ చోరసంఘముయొక్క గుఱుగు. ఆ గుఱుగు నా సభు
సభ్యు లెల్లరు ధరింతును.”

“ఇక్కడేనా నాకీ జాబు లెఱచినది? ఇట్టి యాజ్ఞాని చచ్చుటకు
గ.గూలియాకుఁ గారణమేదయి యుండును?”

“గ.గూలియాకుఁ గారణ ముండెనను. ఎవరి యర్హతైన సపహ
రించు చోటుకికి గాంధీకారణములతోఁ బరి యేమున్నది? నాగపర్యవ
ములపద్ద నున్న యా భూక్తితీసి దన పత్ర మొసరించుకొన నిశ్చ
యించెను. లేకున్న నట్టి భయంకరమగు సుత్రర మేల పఁపును! ఆతడు
తలపెట్టిన కార్య మెంతి యధర్మమైనను, జేయుటకు వెనదీయఁడు.”

“నురేశఖాబుగారు! ఇక్కడంత నిట్టరియే కావచ్చును. అయిన నే నాతనిని ధియపడచరిసిన యువనర మేమున్నా! నా భూమికే బోగూడదని శాసించుట కీతని కధికార మేమున్నది!”

నురేశున కేమి చెప్పటకును దోచుటలేదు. న్యాయముగ జగచ్చంద్రు గాతని భూమికే బోగండఁజేయ గగూలియా కధికారము లేదు. కాని శక్తియున్నది. అట్టి గాతనిని చేజిక్కుట యన్న ఆతని యాజ్ఞ మీఱుటయన్న జీనములపై నాశ పడుటయే! కొంత వడి హాసముగనుండి నురేశుఁ డిట్లనియెను.

“జగచ్చంద్రా! నీవు నాగవర్ణతములవైపు చూడనైన వలదు. నీవు గగూలియావంటి క్రూరుఁడు, నుద్దండుఁడునగు దొంగని మిన్ను మాట కెనురాడి నిలువజాలవు. నీ కాభూమి లేకున్నమానె. దాని కొఱకై, సిలుగులపాలు గారుము.”

జగచ్చంద్రుఁడు నురేశుని మాటలను వినులేదు. ఆతని మానస మున నాలోచనాతంగములు కలిసిరి. నానికే జక్కి, యాతఁడు నర్థమును వఱచెను.

‘గగూలియా — వీనికే ఒట్టఁ బ్రయత్నించి — పోలీసు కర్మచారు లెందఱో సమ్మల్తురై. దొరతనమువా గాతనిని బట్టిగవారికిఁ బని వేలయావ్యములు బహుమాన మిత్తుమని ప్రకటించియున్నాను! రక్షక భటాధికారులకుఁ జక్కక తప్పించుకొన్న యీ దన్యునికే దాను బట్టఁ బ్రయత్నించిన — జయింపవచ్చునేమో! ధర్మశిక్షనుండి తప్పించుకొని తిరుగుచున్న యొకయత్యాచారిని-శిక్షణీయుని-బట్టవచ్చునేమో! పరి ప్రయత్నింపఁగూడదు! ప్రభుత్వ నిర్ణయవహుమాన మందుట కేల యత్నింపఁగూడదు’ యుండలగు నాలోచనములకుఁ జక్కి జగచ్చంద్రుఁడు కొంతసేపు హాసముగ నుండెను. నురేశుఁడు దీనిని గనిపెట్ట లేదు. ఉన్నట్లుండి జగచ్చంద్రుఁడు —

“బాబుగారు! ఆతఁ డిట్లు నాకు వ్రాయ నవసరములేదు. గొప్ప చోరనంఘమున కధికారి యగు నాతఁడు, నా కట్టి జాబు వ్రాసి నాగ పర్వతములకడకు నేను చనకుండ జేయ నేల తలంచును. నోయినను, నాతని బలమును బ్రతిఘటింపఁగలిగినంత శక్తిఁ గలవాడనా నేను? గగూలియా, యీ యుత్తరము నాకు వ్రాయకుండనే తన శక్తి నుపయోగించి నా భూమిని లాగుకొంటాడా? కావున, నీయుత్తర మాతఁడు వ్రాసినదికాదు. అతని పేరు బెట్టి నన్ను భయపెట్టున చెంచి వే జెవరో వ్రాసినది. జాబుక్రిందఁ చేవ్రాలు చూపఁకు. “సీ శ్రేయో భిలాషి.” గగూలియాయైన నిర్భయముగఁ నన నేన క్రింద వ్రాయ కుండునా? అదియుచుగా కెటినో నాగపర్వతములకడనున్న గగూలియా కి యుదయమే నా రాకయు, నా భూమి ఒకక్షింపవలయునను నా నిశ్చయమును నెట్టులఁ దెలిసియుండును? తెలియుటకు వీలులేదు. ఎట్లయినను నా భూమిని విడువఁజాలను. ఈ దినము మధ్యాహ్న మే యచ్చటి కరుగనెంచియున్నాను.

సురేశుఁడు జగచ్చంద్రుని యనిమిషపీక్షణములఁ జూచుచుండెను. జాబునందలి యా ముద్రను గన్నప్పడే, సురేశుని వదనము వివర్ణమై పోయెను. ఇప్పుడు జగచ్చంద్రుఁడు పాఠకుడున్న మాటలు వినినప్పు డతని యొడలు వాఁకఁ బ్రారంభించెను. స్వేదము గ్రమ్మెను. సురేశుని కేయరనేల? మణిపుర నాసులందఱు, నాగపర్వతపరిసరములఁజుట్టుచు నేబది మైళ్ళవఱకు నున్న గ్రామములందు నగరములందు వసించు జనులందఱు, గగూలియా పేరన్న వివర్ణులై, స్రవలభ-నకంఠితులై, నిశ్చేష్టులౌదురనుట నిక్కువము! ఒకరితో నొకరుప్రసంగించు టటుండ దమలోఁ దామేని, గగూలియానామ ముచ్చరింతురనుట, సంశయమే! గగూలియా యొనర్చిన ఘోరములు, బాపకృతి పరిచ్ఛన్నములగు నరహత్యలకు మితిలేదు ! ఎంతటి దారుణకృత్యమైనను నాతఁ

డానరించుటకు వెనుదీచుడను తెల్లరకుఁ దెలిసిన యంశమే! వాని నాహసము, మనఃకాశస్యము, గ్రౌర్యము, కథలయగుటఁ బురాణము లనుచున్నామే కాని, కనియొలుంగును , దేశ ప్రజలు చింతించుచుందురు:

“జగచ్చంద్రా! నీవు గగూలియా చంద్ర మెఱుంగనివాడవు గావున నిట్లు మాటలాడుచున్నావు! ఇట్టి జాబుల సహేములనాతఁడు వ్రాయుచుండెను. పలువురు పండితులు సనుసరించి, వాని నాతఁడు వ్రాయులేదని యే నెఱ్ఱియించెను. ఆజాబుల నీవి కంటలకు వ్యతిరేకముగ నడిచి, తుద కాశచిహ్నే జక్కి సునియింపును నీమ పూర్వ బుద్ధిసూచ్యమునకుఁ బాతపించుచు బ్రాణములఁబాసెను. ఇట్టి లేఖలు వ్రాయుటయం దాతఁ డసమానమగు కొఱము గలిగియున్నాడు, ఈలేఖయు నాతఁడు వ్రాసినదే! ఇత నాతని పేరు పెట్టి భయపఱువ నెవ్వరైన నిట్లు వ్రాసియుండు రనెడి యసమానము దృఢమైనది కాదు. ఏలయన నాతని ముద్రగల కాగితము లింకొకరికి లభించుట దుర్లభము. ఇంతవఱకు నట్టి లేఖ లెవ్వరు వ్రాసియుండలేదు. దీని యందలి సంతకము, నీవిధమున నాతఁడు చేయుడని కదా నీనిశ్చయము. ఇట్టి యుత్తరములం దెన్నిటియందో, “నీవిరోధి” యనియు “నీపాలిటి మృత్యువు” అనియు చేవ్రాలు లాతఁడు చేసియున్నాడని వింటిని. అట్టి చేవ్రాళ్ళు చేసినవానికి కీనిచేయుటయందు సందేహ మేమున్నది? ఆతఁడు నాగపర్వతముల కడనున్నను, నాతని సంఘస్థులు చుట్టుప్రక్కల గ్రామములలో నెల్లప్పుడు దిరుగుచునే యుందురు. ఆతని యనుజ్ఞమీద వారియం దెవ్వరైన వ్రాసియుండ వచ్చును. ఇన్నివిధముల నీయుత్తర మాతఁడు వ్రాసినదే యని, ప్రమాణముగఁ దెలియుచుండ, నంతటి బలవంతుడగు చోరసంఘాధికారి, నీవంటి బలహీనునకు వ్రాయుటకుఁ చింతింపబోడను నొక

విషయమునలగదా గగూలిచూ యీశ్వర ప్రాచీనముని సత్వము తువు! ఆతని విచిత్రచర్యలను, ఘోరములగు హాస్యలను నీ వంగదేశము నుండిను బ్రచలితముజేసవి. అతఁ డేరన్నతనే పట్టెనారులు, సింహ మువంటివాడ, పిల్లులవలె సుని పోవుచును. రక్షకభటు కర్మచారు లలో సుప్రసిద్ధులగు వా డెందరో నాని క్రౌర్యావలమున చక్రవర్తి పోయి. నానాట విషము. కిలలు కిరుగవలదు." అని బోధించెను.

"గచ్చుర్రులను, గానభావమున సురేంద్రుడు చెప్పినంతయు విని యెను. వానిచుం దొక్కిటియైనను నాతని మనోనిశ్చయమును జరింపఁ జేయ లేక పోయెను.

"సురేశబాబుగారూ! చిన్నటనాఁడనుకొనియు, నాకు మీరు తెండ్రై బోలియుంటి. అంతవఱకు నాయుని స్వర బంధకయే నే నొక్కపని యైన జేసియుండితిడు. ఇంతమీ యను కీయఁబోను. నేను జెప్పిన దంతయుఁ బ్రసన్నభావమున వినుడు. నాయీ ప్రయత్నమునకేమియు నష్ట పలుకకుడు.

"నే నిటనుండి కలకత్తాకుఁ బోయిన వెనుక, నటు నొక పత్తేదా రుని కడ సుచాధికారి (assistant)గా పనిచేసితిని. ఆతని కడ నీహాస్యములోపలఁ జాలవఱకు నాపనియం దారితేఱిసని చెప్పఁ గలను. నా కపరాధపరిశోధనము తెలియు ననిసంతనే, నేను దాని నహాయ మున గగూలిచూచు బట్టుటకు బోవుచున్నానని మీరనుకోనవలదు. నాకేదే నహాయమురానున్న దానిని గ్రహించి తప్పించుకోఁగలను. అదియుఁగాక మీఱింతగ వాదించినను, నాయుత్తరము గగూలియా వ్రాసినది కాదనియే నేనుమానించుచున్నాను. మఱియు నాతండ్రై గారి యనల్పమగు నాస్తియందు, మధ్యస్థుల కుట్రవలన, నాభూమి మాత్రమే నాకుదిక్కినది. దానినిఁగూడ నే నేల పోగొట్టుకొనవల యును! దానికై, యెందఱుడ్డమువచ్చినను మేనఁ బ్రాణము లున్నంత

యందుఁ దళివఁ గల సాహసము పట్టుదల ధైర్యమును జూపఁ దలఁచి కింక దేనియందైనఁ గనఁబఱచియుండిన, నుచేతఁ దానొక మందియుండును. గగనాలియా యెక్కడ? జగచ్చంద్రుఁడెక్కడ? ఆ సర రూపరాక్షసుఁడెక్కడ! ఈలోకజ్ఞానము చక్కఁగ లేనితరుణుఁడెక్కడ! నుచేతఁ కింకను జగచ్చంద్రు నీప్రయత్నమునుండి వారించగలమును నాధైర్యము కొంచెము నిలిచియుండెను. వజ్రుల నాతఁ డిట్లు హింసఁ దొడఁగెను.

“జగచ్చంద్రా! నీమొండిపట్టు పీడుము! ఈలేఖ వ్రాసినది గగనాలియా కాదని నీవెంచుట నిముస్సినకే! ఆతని చక్కల నీవెఱుంగవు! తెలిసియున్న నట్లుకలుకను. నీ మొండిపట్టు పీడుము. అక్రూరరాక్షసుని చేబడి, నీకన్న కొట్టలెండతో పెంజేసిబోయితి. నీ వెఱుఁగూత్రముఁ బ్రతిఘటించలేవు. గగనాలియా సామాన్యుడు గాఁడునుమా! పక్షి భటులకుఁ బ్రత్యక్షింపుత్యవు. పత్తేదాసులకుఁ బ్రక్కలోబడ్లము. నంగ దేశ వాసుల కిందఁగల గాయములు! అనేకరక్షక భటుల సహాయముతో నాశనఁ జేసెదటి, యెండితో పత్తేదాసులు ప్రయత్నించెడి విఘ్నములైన నీవెఱుంగవా! అట్టియెడి సమగ్రహరక్షుండవు, సమహాయుడవు నీనెక్కడి, నామాట చినుము! నీప్రయత్నములు సూనుము.”

అని నుచేతఁ డెంతదూరము చెప్పెను. జగచ్చంద్రుఁడు చలించలేదు. నుచేతఁడు పలదనుకొలఁది, నాతని కుత్సాహము మిక్కుట మగుచుండెను. గగనాలియాయొక్క భయంకరకృత్యములను నుచేతఁడు తొక్కిక్కపడి యొక్కొక్కపిధముగ వర్ణించి చెప్పుచున్నకొలఁది నాతఁడ బట్టపలయు నను పట్టుదల హెచ్చుచుండెను. ధైర్య మినుచు డిండుచుండెను.

“నుచేత బాబుగారు! ప్రఖ్యాతివహింపవలయు సమర్థుఁడవు, జగమున నందఱకు నుండుట సహజముగదా! కీర్తనంపాకఁ పవలయునని నేను

బూచిన మూపచున్నముసక, మీరేల ప్రతిఘటింపవలెనెదనరు? నామయమై, మీజేరియు భయముజెందనలను. నామెడ మీకున్న యనూనాభిమానము మీచే నట్లు ఎలికించుచున్నదిగా, యిందు మీ అనునంత భయంకరమగు నాపద నాకెక్కియు, గనబడుటలేదు. ఎట్లైనను, నాగవర్గతములకంబోయెదను. జగచ్చంద్రుఁ డింతసాహ సమునకంబుగడచి యొప్పుడు మీకెంచుచున్నను, గొంతకాలము నకే మీయభిప్రాయమును చూపుకొందురని చెప్పగలను : మీ యనుజ్ఞగోరి యింతవాద మున్నయై, మీరు సన్మతిపంప నిశ్చయించితిని. నానాదమును మూర్ఖవాదముగాఁ దలంపక, నాగ వర్గతములకడ కరుగ ననుజ్ఞయిండు.”

అని వేడుకొను జగచ్చంద్రునకు సుశేఖండేమి ప్రత్యుత్తర మీయగలడు? ఏయాపదయు రాగని జగచ్చంద్రుఁ డింత వాదించి నను, సుశేఖనకు జగచ్చంద్రుని భావిపథమంతయు, పితృకంటక కరముగనే వోచుచుండెను. గగూలియామొక్క పితృణపూత్రము చాలదా! జగచ్చంద్రుని రూపుమాపుటకు?

“జగచ్చంద్రా! నీయిష్టానుసారమే పొమ్ము. కాని, యశిలంఘ్య మాసములగు నాపదలను మిత్రము తొర్కొనకుము. నీకార్య మేమయో దానిఁ జూచుకొని తిరిగి వచ్చివేయుము.”

“బాబుగాను! ధన్యుడను. ఇంతదూరము చెప్పియు, మీరంగీకరింప లేమోమని చింతించుచుంటిని. మీయనుజ్ఞ నాక్యమే, తమఃకళంకిత మైన నాభావిపథమును, కళాప్రకాశితము చేయునుగాక!”

అప్పుడొకభటుఁ డరుదెంచి, నాగేంద్రుడు ఎచ్చియుండెనని తెలి పెను. జగచ్చంద్రుఁ డాతనిని, లోనిఁ బంపు మనియెను. సేవకుఁడు వెడలిపోయెను.

“సుశేఖ బాబుగాను! అభూమినిషయము మీకేమయినఁ దెలియునా?

దానిని నాగుబడిచేయువారెవ్వరు! వారెచ్చట నివసింతురు?”

“బాచ్చంద్రా! దానిపేషయము నాకుఁ గొంతయే తెలియదు.”

నాకేంద్రుడు లోనికికు వెంచెను. సుశేఖజగచ్చంద్రులకు నందఱు మొసరించి యొక్కెడ నిలుచుబడెను. సుశేఖు డిట్లు చెప్పవొడఁగెను.

“మీ పితామహునిపద్ద నొకఁడు విశేఖరిగ నుండెనునాఁడు. ఆతని పేరు మజుచితిని.”

నాగేం - బాబుగారు! గోవిందబాబా మీరనుచు?

సుశే - అవును. ఆతఁడే! మీతాత యీభూమి నొక ఋణస్థుని పద్దనుండి కొనియెను. ఆతఁడు నల్లలాభమునకై వీనినిఁ గొనివేయెను. అప్పులవలన పెనువెతలపాలగుచున్న యాతనిని రక్షింప నుద్దేశించి కొనియెను. కొన్నతరువాత గోవిందు నచ్చటికిఁబంపి, నాగుబడి చేయింపఁ బ్రారంభించెను. ఆభూమి మెట్టయేయగునను, నాప్రదేశ మందు అనుకూలవర్షము గురియుటచేత, గోవిందుడచట గొప్ప తోటలు వేయించి, తాను, కుటుంబముతో నచ్చటనే కాపురముండుచువచ్చెను. గోవిందుఁడు గతించి పడేఁగులయినవి. ఆతని కిసువులు పుత్రులుండిరి. ఆనందచంద్, కేశవచంద్. వారే యిప్పుడచ్చటి వ్యవహారములెల్ల జూచుకొనువారు.

జగ - దానివలని రాబడి యెంతయుండును?

సుశే - సంవత్సరమునకు మూడువేల రూప్యములని విజయుఁడు చెప్పఁగా నినియుంటిని.

“మూడువేలరూప్యములతో, సామర్థ్యముండిన నాకసమునకు సోపానములు కట్టఁగూడదా! దానిని విడచఁగూడదు.” అని జగ చంద్రుఁడు తనలో ననకొనినట్లును, నితరులతోడఁ బలికిచట్టఁగాక, ననుకొనియెను.

అంత నాప్రసంగ మాపిస్తేచి వారిరువురు, ‘నాగేంద్రునితోడ,

నేమియో సంభాషించుచుఁ గూన్చుండి ముండిరి.

*

*

r

*

*

కొంతపడిన నాగేంద్రుడు నెడలిపోయెను. సుశేషజగచ్చంద్రులు భోజనమునకులేచిరి.

౬

సుశేష జగచ్చంద్రులు భోజనము మొనర్చి నెలికివచ్చిరి. నీరు బయటకు విచ్చేయు సరికి సుశేసుని భటముల చొక్కెడు, ప్రయాణమున కశ్వమును సిద్ధ మొనర్చియుంచెను. జగచ్చంద్రు డాయశ్వము కడకుఁ బోయి యధిరోహింపఁబోవుచుండ, సుశేసుడు, “జగచ్చంద్రా! కొంచెమాగుము. ముఖ్యమగు వస్తువును మఱచి వచ్చితిని - లోనికిరిగి యిప్పుడే వచ్చెదను.” అని లోనికిఁ జనియెను. కొన్ని నిమిషములకు రివాల్వరు రెండు నాళికాయుధములను దీసికొని వచ్చి జగచ్చంద్రున కీయఁబోన, నాతఁడు నలదని వారింపఁ బ్రయత్నించెను.

సుశే - జగచ్చంద్రా! నీవిప్పుడు పోవచున్న స్థలము భయంకర మైనది, ఆత్మరక్షకార్థ మాయుధము లేకుండ సట్టి చోటికిఁ బోవ నెంచుట, మంచిదికాదు. ఈరెండు నాళికాయుధములను గొనిపోము. ఆవత్సమయమున నవి నీకుపకరించును.

మారుమాటాడక జగచ్చంద్రుఁడు వానినిఁ దీసికొనియెను. మఱల నాతఁ డశ్వము సధిరోహింపఁ బోవుచుండ, నెచ్చటనుండియో యొక సారసము నిద్రాద్వేగమున జగచ్చంద్రుని కుడిచేవికిఁ బ్రక్కగాఁ బఱచెంచి, సుశేసుని గృహ కవాటకమునకు గ్రుచ్చుకొనియెను. దాని తీవ్రవేగమున గలిగిన “బుస్సు” మను శబ్దమున కశ్వ ములికిపడియెను. జగచ్చంద్రుఁడు గుఱ్ఱమును భోమని యధీనమొనర్చి, చని యాయముక్కుఁ దీసివూడ, దాని కొనకొక కాగితము చుట్టగాఁ గట్టి బడియుండెను,

జగచ్చంద్రుడు దానిని విశ్చిమాన నీక్రింది విధమున నందు లిఖింపఁ బడియుండెను.

“జగచ్చంద్రా! ఇది రెండవ జాబు! మొదట దానియందలి పిషయములను జదివెయి, నామాజ్ఞ సుల్లభింప నెత్తయించితీవా? నాబోధనము సరకు నేయవైతివి! రెండవ మాటచెప్పుచున్నాను. నీవు నాగపర్వతముల కడకు వచ్చితివా చెచ్చినవాడవే యని నమ్ముము. ఈవలుకులు నీకు భయము కలిగించుటకు మాత్రమే వ్రాసినవి కావు. నామాట పినకవచ్చితివా, అందలి బ్రత్యక్షరము యథార్థము కాగలదు. మహాభయంకరమగు విపత్తివాహమునఁ బడి పోదువు. నీవచ్చటికిఁ బోఁనూడదు. దానికి ముఖ్యకారణము లున్నవి. చావలయునని వేటుమార్గముఁ గానకి, వచ్చెడివా? రమ్మ. వచ్చి, భేతాళిగియుండలి లైలభైరికి బలిపశువపుగమ్ము. ఓరీ! మూఢమతీ! నామాట వినుము; అచ్చటికిఁ బోకుము. శేదా! చెడెదవు. దారుణమరణమునకు లోనయ్యెదవు.

స్మితేయాభిలాషి”

జగచ్చంద్రుఁ డామూల్యగ్రము నాలేఖను జదివెను. అతని పదన మున మఱల మందహాసరుచి మెలుపుదేవవలె బ్రత్యక్షమయినది. ఆతఁ డాలేఖను ద్రిప్పి చూచెను. అట, మొదటిదానియంద గమనదిన విచిత్రముద్ర యగుపడలేడు. దానిని సురేశున కొనంగెను.

సురేశుఁ డింతవఱకు గాశ్చర్యభ్రాంతుడై, జగచ్చంద్రుఁ డదేక దీక్షగా జూచుచు నిలువబడి యుండెను. యీలేఖలు రెండును జగచ్చంద్రున కేదో యాచదరానండుట సూచించుచున్నవని యాతఁ డెంచుకొనియెను. రెండవజాబుఁ జూచిన వెనుకనైనఁ జగచ్చంద్రుఁడు నాగపర్వతములకడకుఁ బోవలదనిన నూరకుండునేమో యని యిట్లు వచియించెను.

“జగచ్చంద్రా! ఇప్పుడైన ప్రయత్నము మానుము. చూడు మీ జాబునం దెంత భయంకరముగా వ్రాయబడియున్నదో!”

జగచ్చంద్రుడు సుశీలనిమాట కేమియుఁ బ్రత్యుపరమింపక “బాబుగారు! ఈజాబుపై నే చూపింపును లే దేలనో!”

“తొందరలో దగ్గట మీ ద్రాక్షితశక్రము లేకుండుటచే. గగనాలియా వేతాన కాగిశముమీఁద వ్రాసియుండును.”

“అట్లు శోచుటలేదు. ఈ రెండులేఖలుగూడ గగనాలియా ప్రాయశేషము. అది డిం బేషింపగు పాలును గొనియుండలేను.”

“అట్లేన్నటికి గాను. ఇదింతయు గగనాలియా చర్యయే! ఇట్టి కార్యములు, ఇట్టి విచిత్రములు నాతఁడుగా కిం కెన్నఁడు జేయఁజాలడు. అశోక మొనకు నీకుఁ దా నెన్నఁడు. దెలుపవలయునని ముద్ర గల కాగిశముపై వ్రాసినాడు. నీ స్పచ్చటికి రప్పించినో, లేక మఱిమి కారణముననో నీ కాగితముపై నీ లేఖను వ్రాసి పంపినాడు. అంతయ కాని, మీ చర్య యంతయు నాతఁ డొప్పునదే!”

అన్నడు వారలకు వెనుకనుండి యొక కిక్కురహస్యముని వివరించి నారి నందఁడే జలితులఁ జేసెను. వాఱావైపుఁ దిరిగి చూచిరి. నారికి వెనుకవైపు శతచ్ఛిద్రములయిపోయిన. వనసమును ధరించి, యట్టిదే యొక చొక్కాయచే బైభాగము గప్పికొనియున్న యొక వికృతాకారి నిలువఁబడియుండెను. ఆతఁడే పకపక నవ్వుచున్నవాఁడు. అయిదునిమిషము లక్లే నిలువఁబడి నవ్వుచుండి యొక్క పరుగున, నాతఁ డచ్చటనుండి పాటిపోయెను. ఇంతలో జగచ్చంద్రుఁ డొక విశేషము గనిపెట్టెను. నాఁ డుదయము తాను గవాక్షమునద్ద జూచిన హాస వికృతవదనమునకును, సీతని వదనమునకును జాల భేదమున్నది! జగచ్చంద్రుడు మఱల నొక సంశయమునకుఁ జిక్కినను.

“బాబుగారు! ఇశఁ డేనా యుదయము మీఱు చెప్పిన పిచ్చివాఁడు?”

“అవును, ఇతడే యెచ్చైన సంభాషించుచున్న డచ్చటకుఁ దార
సిల్లి యున్నట్లుండి యిట్లు చప్పుడు పుట్టినాడు. ఉదయము నీవు
చూచినవాఁడు గూడ నీరడేకా?”

జగచ్చండ్రుఁడు తన యనుచూముకు సురేశుఁడఁ దెలిపి
యానని మఱియి భద్రమహిమఁ సిద్ధులే - ‘అవు’ ననియెను. కాని
మఁదలఁ నుత్తేన్నములగుచున్న సంకయముల వారఁడౌపలేకపోయెను.

“అఁ దెచ్చరు! ఈనని మఱిముసకును నానని మోముసకును
నీమఱ్ఱాఁసంబునై. ‘దే! అతఁ దెచ్చరు!! ఏకార్యముకై యచ
టికి వచ్చినాడు!! అనని కంతఃపునఁ చినదేమి? ఈ పిచ్చివారిఁ
జూచినపుడే, సిడుగుదాఁచునలె నా చువురు ఖిన్నులని నాకు దట్టి
నఁ! అతఁ తెచ్చరు!!! ఇం దేమియో కట్ట యున్నది. నేను వచ్చు
వఱకు వేచియుండి వచ్చినంతనే తమ నిలయంకు నన్ను జక్కించుకొన
నెంచి యెవరో యీ పన్నాగము ఒన్నుచున్నారు. వా రెవరు?
మహేంద్రుఁడా! అతడని కోరినది నచ్చెనుదా! నన్ను వివత్తుల
సాలొసఁచిన వానికి వచ్చు లాభ మేమున్నది! ఇత మణిపురమున, నా
కష్టమును గోరు విరోధు లెచ్చరు? ఎచ్చరును లేరే!”

ప్రవహించుచునే యున్నది, యీ సంకయప్రవాహము. దానికి
దుడలేదు. ఎంత దూరమని వాఁలలో బోగలడు. కొంతవడికి
దాని నప్పటి కామెను. సురేశుఁడు దీర్ఘాలోచనలో మునిగియున్న
జగచ్చండ్రుఁ గాంచి -

“జగచ్చంద్రా! ఏమిటి నీ వాలోచించునది?” అని యడిగెను.

“ఏమియును లేదు. ఈ విచిత్రతేభలయందలి బెదురింపులఁగూర్చి
యాలోచించుచుంటిని!..... బాబుగారు! ఈయున్నాడుఁ దెచ్చరు?
మీకీతని చిత్ర మేమగునఁ దెలియునా?”

“కొంతవఱకుఁ దెలియును. ఇతఁ డీయూనికి వత్సరముక్రిందటనే

నచ్చెను. అంతకుమున్నెచ్చటనుండెనో యెచరికిని దెలియదు. ఎవ
 శేమి యడిగినను నీశఁ డిచ్చు ప్రత్యుత్తర మా విశ్వతహానమే! రెండు
 నెలలక్రింద బరపురమునుండి యొకఁ డిచ్చుకొని నచ్చియుండెనుట.
 అతఁడు ఏనిని బరపురవాసులుగా గుర్తించెనట. అతఁడు చెప్పిన
 నది, వీని చరిత్ర మీ యాహుతుడు గొంతలు చెప్పించుండెన నిట్లు
 వింటిని. బరపురమున వాణినాథుడను నొక వర్తకఁ డుండెను.
 అతఁడు కలకత్తానుండి వస్త్రములు కొనితెచ్చి బరపుర మున
 గ్రామములయందు వాని సమ్మిఁగొనుచుండును. రెండు వాస్తరముల
 క్రింద వాణదాసుఁ డొక గ్రామమునకుఁ జని తిరిగి వచ్చుచుండ
 నూర్గమధ్యమున కొకఁడు నిస్సహాయుడై పడియుండెను. తొలుతి
 వానిఁ జూచినపుడు వాణినాథుడు వాడు మృతినందె ననియే నెలల
 చెను. కాని దగ్గఱకుఁ బోయి పరీక్షించిచూడఁ గొంచె
 మూపరియున్నట్లు తెలిసికొని యసహాయుడై పడియున్న వాని
 పట నిడిచిపోవ మనస్సురాక కొంతటి సహాయమునఁ బనులుంటికి
 గొనిపోయెను. తగు పరిచర్య లొన గ్గెను. కొంతపడికి వానికి దెలిపి
 వచ్చినది గాని తోడనే ప్రబలమైన జ్వరము వచ్చుటచేత నా బర
 వాసియైన దేవదాసుడను వైద్యునిచే మం దిప్పించవలసి వచ్చినది.
 చాల శ్రద్ధతో నకలోపచారము లొనర్చి యూ జ్వరము తగ్గునట్లు
 చేసిరికాని యాశండు పిచ్చివాడైపోయెను. జబ్బు నెక్కుదించినతరు
 వాత నట నిలువక పాతపోయెను. అతఁడె యీ యున్నాడుఁడు.
 వాణదాసునికి జిక్కుటకు బూర్వ మీతఁ డెవ్వరో, యేల మార్గ
 మధ్యమున జ్ఞానము దప్పి పడియుండెనో యెవ్వరికిఁ దెలియదు. “ఇదియే
 యీ బరపురవాస యీ యున్నాడుఁగూర్చి చెప్పిన దాని సారాంశము.”

జగ — ఈతని కప్పుడు మందిచ్చిన దేవదాసుఁడు మా తండ్రి
 గారిక రాసునాథుఁడు రాసపుడు మం దొనగిన యాతఁడెనా?

సురే — ఏమో! అంత నిశ్చయముగఁ దెలియదు. ఒకవేళ నయి యుండివచ్చును.

ఒక — సురేశబాబుగారూ! ఇంకే చేరు సెలవుఁ గొనియెడిను. కెండు దినములలోనే మిమ్ము గడిసికొందునని యెంచెను.

సురే — సరియే! పోయినచోట ముందునెనుక లాకసి ప్రచురించుము.

జగచ్చంద్రుడు చల్లెయచి యశ్వము న్దగ్గోహించి కెడలిపోయెను.

... ..

జగచ్చంద్రుఁ డింకను మణిపురమును దాటలేదు. నువ్వు యాతఁ డొక మైలు చనియుండును. ఇంకను శ్వము పరుగుచునే యున్నది. అప్పు డాతనికి నెనుక నెవ్వరో పరువిడి వచ్చుచున్నట్లు జగచ్చంద్రుఁ డనుమానించి వెనుదిరిగి చూచెను. ఇంతకుమున్ను తాను చూచిన యున్నాడుడే గోజుచు, బరుగున వచ్చుచుండుటఁ గాంచి యాతఁ డశ్వము నాపెను. శిచ్చివాఁడు పరుగుచు వచ్చి “అయ్యా! నీ వెవ్వరు?” అని జగచ్చంద్రుని యడిగెను.

జగ — “నా పేరు జగచ్చంద్రుడు. నేను విజయచంద్రబాబుగారి కుమారుడను.”

శిచ్చి — జగచ్చంద్రుడా! బలే! బలే! బాగుగాయున్నది పేరు! ఏం చంద్రుడు ... జ ... జచ్చంద్రుడా!... కాదు కాదు. గచ్చంద్రుడు. బాను. గచ్చంద్రుడే. నా పేరుగూడ నటువంటిదే యుండిన నంట! ఏదో ముగ్గురు - సరిగ జ్ఞాపకమునకు రాలేదు! ఏమంద్రుడునా.....ఆ అవు నవును. పేంద్రుడు! నీ వెక్కడికి పోవడము?

జగ — అరి యట్లుండనిమ్మ! నీ వెవ్వరు? చెప్పుము.

శిచ్చి — నేనా! చెప్పితినిగా నాపేరు పేంద్రుడు అని. నేను పుట్టినది యేయూగో సరిగ తెలియదుకాని, యాయూరని చిన్నప్పు డెప్పుడో చూచినట్లున్నది!

జగ - నీవు నావెనుక నిట్లు పరుగుగెత్తుకొనివచ్చితివేల!

పిచ్చి - నిన్ను చూడగ నీ, నీనెవరో యడుగుతలచిని యొకయోచన తోచినది. అడిగి తెలిసికొన్నానని మనసు నిలువలేదు

సరే - నిన్నుగూడ చూచినట్లున్నది. ఎప్పుడో! ఎక్కడనో!... తెలియలేదు. నీ వెప్పుడైన నిన్ను జూచితివా?

జగ - చూచినట్లు జ్ఞాపకములేదు. నీ నెవరినో తెలిసికొనుటకా నీవు పరుగుగెత్తుకొని వచ్చితివి.

పిచ్చి - పో పో! నన్నెక్కడచూచానో చెప్పలేనివాడవు మాటలాడుట యెందుకు?

జగచ్చంద్రుడాయన నీసంభాషణము జరుగుచున్నంతకాలము తదేక దృష్టిజూచెను. ఏమనుకొనియెనో తెలియదుకాని యుత్సాహమునుండి యపతరించెను. పిచ్చివానికడ కరిగి దగ్గఱ నిలిచెను. ఆతని కడిచేయి జట్టుకొని, దానిపై బేరునకుచూత్ర మున్న కంచుకమును బైకెగఁ ద్రోయబోవ నాయుద్ధాది యొక వికటహాస మొనరించి “నన్ను దాక కుము! నీవెవ్వరు-నేనెవ్వరు, నన్నెందులకు తాకెదవు. పోపో - చంద్రుడా - గింద్రుడా అనుచు, మఱి నొకసార్వభౌమ జగచ్చంద్రుని పట్టు నుండి యొక యూపుర జేయి విడిపించుకొని పాతిపోయెను. జగచ్చంద్రుడచ్చటనే నిలువబడి యాతని జూచుచుండెను.

“ఎంతపిచ్చియూహ! లోకమున నొకరిని గోలినవారు వెరొకరుండరా? ఈతఁడెవరో! - హేంద్రుడా యాతని పేరు? పిచ్చినాని పలుకుల కర్థమేమున్నది? ఎంతపిచ్చిగానున్న దా వేరుగూడ” అనుకొనుచు, జగచ్చంద్రుడు మఱి సత్వము సభిరోహింపఁ బోవుచుండఁ బ్రక్కన నెక్కడనుండియో నొక హాసభృని వినబడెను. జగచ్చంద్రుడైపు తిరిగి చూచెను. అచటఁ గనబడినదేమి? సురేశునింటియందు గవాక్షముకడఁ గనబడిన వికారవదనమే. జగచ్చంద్రుడు శులిఖండి - యా

జననము గౌరవించి చోటాన కొన్ని మానవ పనికొరకు కాపి, మూముఖము పూచుచు పెట్టెను.

కొంతమంది ఉన్నప్పుడు, పట్ట - కలుగబడి - గరిష్ట యోగం మాయ
 సమర్థియోహించి నాగన్నతనమునకు ~~మరి~~ మరొకరిని నాగన్నతనము,

x

అస్తంగతొండు కాణోన్నచున్న నూర్తానను చు రజు చాయలు
దశశల్ల నానిదిచుచుండెను సిద్ధిమహితార్థపు భగవదేతి గతుండై
మఱలివచ్చుచున్న ప్రియ యానినిగాని కిది సారసితాహస్య మిచ్చు
టకుం దిక్కలై న్నెన్దు వ్యాధులు నాలుకొంద్రెడి వికారములగుట
కోరువుకూడతంబులైన న్నెన్దు బట్టి తేమానుండెను ప్రతిని నా
నవ్వయైత్రోందు నీ లులగుమౌఖ్యమున : నిదురై మోక్షములంపియును
త్వన పసివాంఠమున పంచుతో జూచుచు నానందించుచుండెను.

[illegible]

నాటి సాహసమునకు, చైతన్యము, నానందము పుదుచ్చిత్తా
ప్రసరణములై నానందము యుండును. అవరణి క్తగుణీవిలోకనంబుల
బ్రహ్మాంతతైశ్శ్రమ్యమును నుదిరహందహాసముచునైన చండకర్పసి వష

నముందును నానందమే. అహస్పతిగర్భ సశ్చిమాశాకాంతప్రణయముక్తి సదనమునందును నానందమే. ప్రసన్నతైయున్న వనానిలుని సుమహాప్రచారకేనియందును నానందమే! సురభిభోత్కుల్లప్రసూసముల పై శద్యముచందును నానందమే. అతాకాంతల గ్రీవాభంగములందును నానందమే. శకుంతల కాకలీరుతంబులందును గర్వకుల స్వీయనివేశ వికలాజనితాహ్లాదవశములందును సకలగళిలందును యచ్చటచ్చట సదానందాంశజలధరప్పుము లల్లబడిన వినీలవస్త్రధారిణి యయిన యాకాశిలక్ష్మీయందును గూడ నానందమే నటించుచుండెను. ఇంతయేల నాట సాయంకాలమునందు బ్రతిఫలమును బ్రతివస్తువును నానందముదిత్రమైయుండెను: కాని,—

కీచకాటచికి చక్రీణముచు గ్రోశముదూరములో నొక తోట యున్నది. దానియందొక గృహముగలదు. ఆతోటకు వెనుకభాగమున నాటు పూర్తిగ్ల గలవు. ప్రస్తుత సూత్రోటయందలి యిట్టి వాకిట నొక తరుణి నిలువడియుండెను. ఆమెమాత్ర మేలనో నాటి సంధ్యాకాలమున కిస్కరితమైయున్న యానందమున భాగ్యునిక శోకవివశమైయున్నట్లు గోచరించుచుండెను.

ఆతరుణి నయస్సు పసునెనిమిదేడులుండును. అప్పుడే యశావన ప్రాదుర్భవమై సాంపుదార నామెయంగకములన్నియు నాకృతిగొన్న సాందర్యవిభవములై యొప్పారుచుండెను. పున్నమనాటి నిండు చందురుని హసించు సాందర్యనారవిందమున కామె వాలుంగనుదోయి యొకవంతయంగము గలిగింప మొగముపై ముసరి యాడు వినీలకటి లాలకములు ఆనునదమును బరిపూర్ణ మొనరించుచున్నవి. ఆ కన్నుల నుండి వెడలుచున్న చూపులుయందొకతీరైన శాంతభావము గర్భితమై యుండెను. ఆమె నిబిడ కేశదామము శ్యామలజలధరమును దలపించు చుండ నగదుత్పన్నమయిన మెఱపుతీగవోలె నామె మెఱయు చుండెను.

ఇప్పుడొక మూపులు కీచకాటవినంటి వచ్చు మూముమీద నిలిచియున్నవి! ఆపుడప్పుడు వదలుచున్న నిట్టూర్పు లామె నీటి ప్రించుచున్న పస్తువామార్గమున గనబడలేదని తెలియజేయుచుండెను. ఆమెచూపు లామార్గముననే కొంతదూర మరిగి విధిలములై మఱలుచుండెను.

ఇంతలో దూరమున గుఱ్ఱపుడెక్కిల ధ్వని పిననయ్యెను. ఆయుపిద యాఘ్నిని వినవచ్చుచున్న దిక్కునకు చంచలపక్షిణములఁ జూడఁ దొడఁగెను. అపచ్చునతఁ డెవ్వరు? మనమున నాశబ్దము తాను నిరీక్షించు నాతని యాతఁడెక్కివచ్చు హయరింఖాఘ్ని యేమోయని యొకయాశ యంకురింప నామె వదనమున గొంచెముగ సంకోష చిహ్నము లగుపడియెను.

ఆమె యట్లు చూచుచుండ గొంతదూరమున నొక యశ్వా రోహి తమ మందిరాభిముఖుడై వచ్చుచుండుట దెలిసికొనియెను. కొంతవడి కానూత్నాగంతఁ డుద్యానవనముఁ బ్రవేశించి యట నాయశ్వమునుండి దిగి దానిని బ్రక్కనే మేయనిశిచి యామికడ కరుదెంచి యిరుచుక దూరమున నిలుపబడి “ఆనందచందు గృహంబున నున్నాడా?” యని యడిగెను.

ఆయువతి “లేదు. మాతండ్రియుఁ బిసతండ్రియు నిరువురు నాగ పురమున కరిగిరి. ఇంతవఱకును రాలేదు.”

“ఎప్పు డేరిగి?”

“నిన్నయువయమున మాతండ్రి యుగెను. మాపినతండ్రి మణి పురమునుండి వచ్చుచు మార్గముననే మాతండ్రిని గలిసికొని యటనుండి యిరువురు నాగపురికిఁ జనిరట.”

“వారు మఱల వచ్చున దెప్పుడైనదియుఁ దెలియునా?”

“నేటియువయమునకే వచ్చెదమని చెప్పిపోయిరి. కాని యంత

పలుకును రాలేదు. ఎప్పుడుపచ్చెదరో!”

“నీ వాసందచంపిని పుత్రికవా”

“అవును.”

ఆ నూత్నాగింతరులను జగచ్చంద్రుడే! జగచ్చంద్రుని మానసంబున, నానుండునది పీఠ్మించునతడనే యుక్తివిస్తైనను మించినది ముదయమయ్యెను! ఆయువతీరోహణి పోషింపబడిన నాగుండులు తనవి తీసికొని గ్రోలుచుండెను. ముగిసిపోనాల్సినది నుభవముల నాగుండు మానసికముల గూడ గా మెద జూటల ఆయువతీరోహణి సులలితమున, ద్రావిడలో సామ్రాజ్యముండెను. అట్లు చుట్టె తొలగిది నాగుండు నొకటి జూడవలయునను నాన జరిగించుచుండెను. నూత్న జూడ నాతరుణి యందమున నొకొక్కమెల కప్పవలయుండెను.

ఆయువతీయు నాతనిదెస యెఱుఁగని చూడవలెను. వారిరువురూ పీఠ్మణములును మధ్యమున నుండునది మైత్రీ గల్గించుకొని గొంతనే పొక్కెడనే యుండి నులువలెను. ఆమె ముందు కలపంచుకొనియెను.

కామినుల పీఠ్మణములయందు దొక్కితీరైన సమ్మోహకశక్తికలదు. దానిని వ్యక్తీకరింప వాక్రపంచముచే గాజాలము కాని యా పీఠ్మణములందలి కుసుమకొమలత్వమునో ప్రజ్వలకశక్తిత్వమునో చవి గొన్నవారి యనుభవముచేత వ్యక్తీకరింపవచ్చును. కలకుడనము సందును మెత్తడనమునందును గూడ సవి సమ్మోహకములే. ఎవ్విధముననైన సవి యితరుల నాకర్షింపగలవు. ఆ సమ్మోహకశక్తి యొక్క స్వరూపమే మదనము. ఆతనియత్రుశస్త్రాధిపతికర మంతయు గామినులందే కలదు. వాని నూతగొనియే యాతడు జగజ్జయ మొనరించెను.

జగచ్చంద్రుడానుదతి పీఠ్మణపాశముల దగుల్పడియెను. ఆవిలోకన మాలిక లాతని నాకర్షించినవి. అటుండి యగుగుతునైన గాఢాడలేదు.

“కొంచెము మంచిని రిచ్చెదరా?” అని యా నెవముమీద కొంతనే పట నుంచునొచ్చి జగచ్చంద్రుడు డా కాంత నడిగెను.

అయ్యయ! లోనికి కీర్తన గొనినాదోయ్య. జగచ్చంద్రుడు డా యింటివాటిట వైచియున్న అల్లనై గొనివచ్చెను. అమె మంచి సేరు గొనినచ్చి యాబల్లపై నుంచెను. జగచ్చంద్రుడు దాహము దీర్చు కొని యాబల్ల నుండించెను.

“నాబల్ల నుండించెనే నీవు చుట్టచుట్టితి. అచ్చటగాని మార్గమునగాని అందకేశపులు పనుబడలేదు. నేను వచ్చినది కీచ కాటనిక జగ్గ కొనినచ్చి మార్గము. అనిగాక నాగపురమున కొక్కేదైన త్రోవ యున్నదా?”

“ఉన్నది. కీచకాటవినుస్థమున నే మార్గము చుట్టును. అది చాల దగ్గరి. కాని యా మార్గమున దొంగలభయ వ్యభక్తము.”

“మోక్షార్థమున గెతెవుడు నేమార్గమున బోయిరో తెలుసా?”

“తెలియును.”

“నరిగె! నేను విజయచంద్రుని కుమారుడను. జగచ్చంద్రుడు డనువాడను. మఱల నేను కీచకాటవినుస్థమున బోవు మార్గమున నాగపురమునకు బోయెదను. వారు మార్గమధ్యమున నా కిసుపడిన మంచిదే. శక వా రింటికి వచ్చినపిదప నామందునతో నారాకం దెలిపి మరల జేపుదయము వచ్చెదననియు నింట నేయుండుమనియు దెలుపుము.”

“అట్లే చెప్పెదను.”

జగచ్చంద్రుడు లేచెను. మెల్లగ నశ్వముకడి కరిగి నిలిచెను. ఒక సారి యా యువతిదేన మోహపూరితవీరణముల బఱపెను. అమె తలవంచుకొని వాకిటనే నిలువబడి యుండెను. అశ్వము నధిరోహించి యతడు కీచకాటవినైపు బోసిచ్చెను.

అమె లోపలి కరిగి తలుపు మూసికొనెను.

౬

మణిపుర సంస్థానమున కుత్తరవశ నిజువద్దెమ్మెళ్ల దూరమునఁ దూర్పు
పడమరలుగా నాగపర్వతములు చ్ఛాపించియున్నవి. వానికి నక్షత్ర
ము, నాగిపురము గలదు. అవయోకి చిన్న జమీందార.

నాగిపుర జమీందారు అక్షయవసుమిత్రుఁడు. ఈతని పాలమున
నిజువద్దెమ్మెళ్ల గ్రామములు గలవు. ఆ జమీందారుకు మూడులక్ష
లాదాయము గలదు. నాగిపురమారెంటే యక్షయవసుమిత్రుఁడు
వసించుచుండెను.

ఒకనాఁడు స్వధనమునకు దొక గ్రామమును అక్షయవసుమిత్రుఁ
డానీరుడై యెరుగుచున్న కొన్ని పురాతనసంపుటములలో నొకదానిం
దీసి చదువుచుండెను.

అక్షయవసుబా బేబడిపత్సములు గడచినవాడు గాని యాతని
జూడి సంత వయస్సు చెల్లినవాడుగా నగుపడినది. ఉన్నతఫాలభాగమును
దీర్ఘములయి విశాలములైన నేత్రములును కళాభాసితముగ నాననమును
నున్నతకాయమును నాతని యుత్తచువంశీయకఁ దెలుపుచుండెను.

అక్షయవసుబాబు సతీమాణి యిజువదేలపలకు ముం దొక కుమారుని
గని గని మరణించెను. అది మొదలక్షయుని మేనయత్త వారి
యింటియందే యుండి గృహకృత్యముల విచారించుచుండెను. ఆతని
కుమారుఁడు చూడారాధనవసుమిత్రుఁడు. మన కథాకాలముల కీతఁ
డిజువదేలపల తిరుగుడై యుండెను.

అక్షయబా బట్టు లాగ్రంథమునందలి పుటల నొకదాని వెనుక
నొకటి తిరుగవైచుచుండెను. కొంతసేపటి కితఁ డొక పత్రమును
దాన్న విచిత్రవిషయ మేదో కని దాని సతిజాగ్రత్తమై జదువదొడఁ
గెను. ఒకవర బూర్తిగాఁ జదివెను. మఱల యీక్రింది విధమునఁ
జదువఁ బ్రారంభించెను.

“అక్షయ! నేనిప్పుడు వ్రాయనున్న యీ సింహయ మంత్యంత వహ
స్యము. నీని నెవరికోడను దెల్పుగూడదు. ఎచటిని జూపగూడదు.
దీనియందు ఎవరించియున్న విషయములైన జన్మగం జనివి యావిధ
మునఁ బ్రవర్తింపుము. ఈవిషయము మూ కుంతకులుగాఁ జంద్రవలనఁ
గునగాదునని పరునగాఁ దెలియుచు నచ్చుచున్నది. ఆపదయ మేలన-

నాగపురమునఁ బ్రవర్తమున నాగపర్వతములు గలవునదా? అందు
దూర్వున భేతాగిని యును నొక విభర మున్నది. దానియందు మును
పూర్వీకులలో నొక్కరగు క్షిమదేవపుత్రుగాను కొన్ని కారణాంతర
ములచే నెరుదిలక్షల పిలుచుగల భనభూషణములూ, దాచి యుంచెను.
అవి పెచ్చెలయం దుంపబడి యున్నవి.

ఆ సిథియున్నచో టాకనూత్రము చలనఁ దప్ప వేలుచిదమున దెలి
యుటకు వీలులేదు. అదియుండు చో జివరకిని తెలియ సాధ్యముగాదు.
దానిఁ దెలియఁదగు మాత్ర మీ క్రింద పఠించెదను.

నాగపర్వతములకు దక్షిణముగ నాగపురమునకుఁ దూర్పున నైదు
మైళ దూరమునఁ గీచకాబవి యున్నది. దానిమధ్యమం దొక విధిల
నందిర మున్నది. ఆమందిరప్రాంతమున నొకసరోవర మున్నది. ఆ సరో
వరమునకుఁ జుట్టను శిలాసోపానము లున్నవి. ఆ జలాశయమునకు
దక్షిణ దిక్కునగల సోపానములందు నీటి నానుకొనియుండు మెట్టు
నకు మధ్యమున నొక చురుకెఱుఁగి యున్నది. దానికి నేరుగా క్రింద
నాల్గడుగుల లోతునం దొక చక్షువుకాశియందున్న రంధ్రముతో
నొక యిల్లిడిపెచ్చెలనన్న. ఆ పెచ్చెలో నుక్కతోఁ జేయఁబడినపిచ్చి
మగు శంకణమొకటి యున్నది. ఆ శంకణముపై నున్నచిత్రములున్నవి.
ఆ చిత్రములగు వగునగఁ బరీక్షించిన నానల చేయవలసిన పని నీకుఁ
దెలియఁగలదు. నాటియు నా పెచ్చె మూతయందు నొకకాగితము
పదిలంపఁబడియున్నది. ఆకాగితము మాత్రము శిథిలమై పోవునుగాన

యాతఁ డట్లున్నప్పుడు తనవాత తన కడఁ గూర్చుండఁ బెట్టించి యా పురాతన పాత్రను నొకటి నిక్షిప్తమొనమున జూపి చూపు మనియెను. చూడఁబడినందున, నాని నానూలగ్రామము చదివి క్షత్రిజులవారే సాస్త్రియమనెనుటై -

“దీని నొకరెప్పుడు చూచితివి?” అని యడిగెను.

“చూడఁదగిన! ఇప్పుడే చూచితిని. ఈ నిధి విషయమే యింత వఱకు నాకుఁ దెలియదు. అందులి విషయములనెల్లఁ జూచితిని. ఎట్లు దానిని స్వాధీన మొనగన్న కొంచులెనో నాకు దోచక నిన్ను బిలిపించి తిని. ముందుచెట్లు ప్రకటించిన బాగుండునా?”

“మీకుఁ దెలియని విషయము నాకు మాత్రమేను దెయగలదు. నా కన్న నెనుభవజ్ఞులగు మీరు చెప్పటకన్న సుత్తనోపాయము నే నేమి చెప్పగలను. మరయు ముందాకంకితము మన స్వాధీనమొనర్చి కొనిన నుంచినది నాకుఁ దోచుచున్నది.”

“నాకును నాదొరచినచోఁ తప్పినది. అందుల కెవరిని బంపుడమా యని యోచించుచుంటిని. అది యుంజుమియున్న స్థల మతి భయం కరమైనది. ఈ విషయ మత్యంత రహస్యము.”

“అది నమ్మకమగు నేదగుదు పరలా లుండవేరా? ఇతఁడు బంపు డమా? ధైర్యసాహసగు లు గలవాడు. కష్టపట గలవాడు. మన కొఱకై ప్రాణములైనది విడిచి పంపి.”

“చూడఁదగిన! పాత్రలొకటిని నిష్కృతికముగలవాడే అయియున్నను నిట్టినిధయ మెచ్చగిరి డెలు. కాదు. అది జాగ్రత్తగ నుండుటచేతనే యానిధి యింతకాల నిచ్చట నుంచుటకు పీలయినదని తెలిసికొనుము. ఎంతసమృద్ధము గలవానైనను నీ విషయమున దెలుపఁగూడదు. వారుగా మర కంకారము చేయకున్నచి నొక నోటినుండి యింకొక నోటికి పోవుట స్వాభావికము. అట్లే యొకటి రెండు దినములలో

నందము నా నిధినిషయముఁ దెలిసికొందురు. వారియం దెవ్వఁడని నహంకారముఁ దెలియజేయుచున్నావా? అట్లు గానున్న కర్ణాకర్ణిగ నిది గగూలియాకుఁ దెలిసెనేని మన కది దక్కను. ధనమన్న నెవరి కాశ జరిగెను. ఒక కంకణమూలమున నంత పెన్నిధి స్వాధీనము గానుండ నెన్నఁ డూహించుచు? ఆ కంకణము మన స్వాధీన మగునట తీ విషయము రహస్యముగ నుండవలయును.”

“అట్లయిన నేరేగి తీసికొనినట్లేదను.”

“నీవు పోవుటచే నాంచిది. కాని మాప్రదేశ మతి భయంకరము. గగూలియా పొంగలగుం పుండునది యచటచే యని విసుచున్నాము గదా! కావున నీవచ్చుటికి బోవుదువన్న నాకు భయముగ నున్నది.”

“తండ్రీ! ఏభయమును లేదు. మన యుత్తమాశ్వము నెక్కి పోయెదను. చోరుల జాత తెలిసిన దాని సహాయమునఁ దప్పించుకొని రాగలను. మనోహరమును రించు దాని ధాటి న న్నెట్టియాపదకును లోనుగాకుండఁ గాపాడగలను.”

“సరే! ఈవిషయం రహస్యముగ నరిగి మా కంకణముఁ దెమ్ము. మన మాలసింపరాదు. ‘అలస్యాదమృతమ్ విషమ్’ గదా! కీచ శాటనియందు నీ కేదేని విషము సంభవించునని శంకామాత్రమైనను దోచినచో నటనుండి వచ్చివేయుము. ఇటువంటి ధననిధులు నేను యైనను నా కొక్క కుమారుడు గాఁజాలవు.”

“నేటినుద్ధావ్నా మే పోయెదను.”

చారిత్రపురు నట్లే కొంతకాలము కూర్చుండి యావిచిత్రనిధి విషయము నూటలాడుచుండిరి. పిమ్మట చూడఁగనుఁడు ప్రయాణసన్నద్ధుడగుటకై లోనికిఁబోయెను. అత్యయఁ డింకను వెచ్చటనుండి యాపురాతన సంఘట ములను జదువుచుండెను.

అతఁడు మఱియొక పుస్తకము దీసి జదువుచుండ నందును నేడేని

విచిత్రవిషయము గనబడెనేమో తెలియదు గాని, హఠానందుడ! ఎంతదారుణముగ కృత్యము!

అనుచేతనేనా యీ యుత్తమవంశ మంతరించినది! ఆహ! దైవమాయ! పాపఫల మప్పుడే యగుపడునుగదా; ఎంత యుక్తముఁడు మహాదేవుఁడు! తన కుమారుఁ డొనర్చిన యకార్యముఁ జూచి దేశాంతముఁడైనాడు! ఎంతటి శాంతభావము! ఈవృత్తాంతము నాకుఁ దండ్రిగారు తెలిపలే దేలనో! అవును! ఇంతటి మర్వృత్తాంతమును దానుగా, దెలుపనేల యని యెంచియే కాబోలు, నీ గ్రంథము నందు వ్రాయించిరి. హఠానందుఁ డేమయ్యెను?

అని యింక నేమేమి నో చింతించుచు నక్షయుఁ డటనే కూర్చుండి యుండెను.

2

కీచకాటవి నాగపర్వతములకు దక్షిణమునఁ బడి చదరపుమైళ్ల వైశాల్యముగల భూమిసంతయు నాక్రమించుకొనియున్న యొక భీకరారణ్యము. అది దక్షిణమున మణిపురసంస్థానమునకును, నాగపర్వతములకుఁ దక్షిణమున నంటుకొనియున్న నాగపురజమిందారకిని మధ్య నున్నది. ఆరెండుపురములకును రాకపోకలు యరణ్యమధ్యమునుండియే జరుగుచుండును. కాని, కొంతకాలముక్రిందట గగూలియీ యను ప్రసిద్ధచోరుఁడు తనగుంపుతోఁ గూడి మానవధర్మశాస్త్రమునుండి తప్పించుకొనుట కాయడవీజేరెనని యాపురములయందొక వదంతి పుట్టినది. అవదంతికేదోడుగా నా యరణ్యమునందుఁ జనిన పథికులు భయంకరహత్యలకు, దారుణాపదలకు, విచిత్రకార్యములకును లోనయి బాధపడుట యొకటిరెండుమాఱులు జరిగినందున మనకథాకాలమునఁ బట్టపగలుపైత మివ్వరు నాచారః బోకుంజని. కీచకాటవి జుట్టుకొని

పోవు వేటొకమార్గమేర్పజుచుకొని, యాదానినేగ్రహణములు నలుపు చుండిరి. అట్లు జాగ్రహణమున జరిగిన హత్యల సంఖ్యకేములు: అచ్చట జరిగిన రక్తవిప్లవ ముష్ణము. ఈహత్యల కన్నిటికి గుఱులికూయే కర్తయ. యలదియను జెప్పకొనుచుండిరి.

గగనమునంటుచున్న శాఖోపశాఖలచేత, వాననల్లుకొనియున్న కంటకావృతములగు టీగలచేతను, బిల్లులగు సూర్లును చోరులు దాగియున్నను దేల పరాసంత దట్టముగఁ బెరిగిన పెనుమ్రాకుల చేతను దీప్తకంటకావృతములై, పిట్టకే. చొరరాని ముండ్రపొడల చేతను, రెండుమూఁడడుగు లెఱ్ఱ స్థితియందు, సిండి సూర్యులశ్చియన్న నెట్టినియో యెఱుంగని యా చుర్యమున నెట్టి మారణకేళి జరిగినను, భగవత్స్వరూపుడగు సూర్యభగవానునకే తెలియరానప్పు డీతరుల కెట్లు తెలియగలదు?

ఒకనాటి మధ్యాహ్నము కీచకాటవి మధ్యమునఁబోవు నాగపుర మార్గమున నొకఁ డరుగుచుండెను. ఆతఁడు నంగదేశీయులు ధరించు నుడుపుల ధరించియుండెను. ఆతఁడచేత నొక లామైన చెతికట్టు గలదు. ఆతఁడు బలిష్ఠుడై యుండెను. సుందరుడని చెప్పుటకుఁ దగినంత రూప శౌవ్యవలిలాసాదులు లేకున్నను, నాతనిఁ గుఱుపి యనిమాత్ర మనుటకు లేదు. ఆతని వయస్సు నలుబదివత్సరము లుండవచ్చును.

ఆతఁ డట్లామార్గమునఁ గొంతదూర పరుగగనే దూరిమునుండి యెవరో యశ్వము నధిరోహించి వచ్చునట్లు వాని గిట్టలశబ్దము విన వచ్చెను. ఆతఁ డటు చూచెను. రెండు నిముసములలో నిరువు రాశ్వికులు పవనవేగమున నట కరుడెంచిరి. మన పథికుని జూచి తమ హయముల నాపిరి. ఆ యిరువురాశ్వికులయం దొకఁ డీతనితో నిట్లు లనియెను.

“అనందా! నేను వచ్చులోపలనే నాగపురమునకుఁ బ్రయాణ

మైతివా? నీ నీచము వచ్చెనుంటినే? అంతమాత్ర మాగజాలక పోయితివా? తొందరపడి నీవు మాత్ర మట సుఖమున దేమున్నా? ”

ఆనం - కేశవా! ఉదయము వచ్చెనుంటిని. అప్పటినుండి యంత వజ్రకు వేడియుంటిని. ఇంక నీవు రావని కలుచి నాగపురమునకు బయలు దేరితిని, అంతమాత్రముకే నీ విట్లు విడుదలయితివై మాట లాడవలయునా? ఈతొందర నీకెప్పుడు నుండుదియే కదా!

కేశ - ఆనందా! ఏమో యంటిని పోనియ్యి: ఇప్పుడు నాగ పురముకేనా పోవుట?

ఆనం - అవును! శీఘ్రముగాఁ జరి, శాంతబా బియవలసిన ధన మును దేవలయును. మణిపురమునకు కేపు పోవలయును.

కేశ - ఆ! పోయినట్లే యున్నది! మణిపురమున కెందుకు నీవు పోవుట! ఇంక మనము మణిపురమునకు పో నవసరము లేదు.

ఆనం - ఏల?

కేశ - మార్గమునఁ జెప్పెనను” అని, తనతోటి యాభికునితో “ఒరీ! మాధవా! నా యశ్వమును గూడ నితోడఁ దీసికొని పొమ్ము! నేను నాగపురమున కరుగుచున్నాను.” అని యశ్వమునుండి దిగియెను.

మాధవుడు గుఱ్ఱమును గూడఁ దీసికొని వెడలిపోయెను.

అంత నానంద గేశవులు, నాగపురముకైపు నడుచు దొడగిరి.

కేశ - మణిపురమునఁ బది దినముల కీవల నడచిన దంతయు నెఱుఁ గునువా?

ఆనం - నాకెట్లు తెలియఁగలదు. నీవే చెప్పుము: ఏమిజరిగినది. విజయచంద్రబాబుగారి దేహస్థితి యెట్లున్నది?

కేశ - దేహస్థితి యెట్లును లేమున్నది. ఆయన మరణించి పది దినము లయినది.

కను - సంతోషము ముద్రాపము.

కేక - ఒక సునామియును నెచ్చెఁజేయుంగని, న్యాధిక విషయ చంద్రుఁడుతోఁపయ్యెను. తేలికముగదా! అత్యధిక ప్రమదమును కల్పింపఁగలిగెడి. కైన్యము చేయుచుండిన రాకనాథుఁడగు నాతఁడు తుట్టు తొడుగు అయిగువల గూర్చును నిద్రించునని మైచ ముద్ర వచ్చుటలేనని చెప్పెఁడు. మహేంద్రబాబు తెలుసేక చెప్పనని చెప్పెఁడు. అందుల కారణంబున నెందఁడో టార్కెయెను. సున్నుట మహేంద్రుఁడు ఒకరంగునుండి, చేదానుఁడును నొకవైపునని విలిపించి యానని చేసి నుండునఁచెఁడు. కాని యుపయోగములేకుండి యీయినది. తుదకు నాతఁడు ముద్రాను మరణించెను. ఆతఁడొక ముఠాశాసనమును వ్రాయించెను: అందు మనము నాగుబడిచేయుచున్న యీభూమి తక్కు, చక్రవర్తయు మహేంద్రునకును నీభూమిని జగచ్చంద్రునకును శీఘ్రము వ్రాయించెఁడు. రమణచంద్రుని సభియోగమున నిందితుఁడై జగచ్చంద్రుఁడు మణిపురమున నుండజాలక పాటిపోయెను గాదా! అప్పటినుండియు నాతఁడు కలకత్తాయందుండి, మూడు దినములక్రింద నిచ్చటికివచ్చెను. అచ్చటి పరిస్థితు లరసి తనభూమిని విచారింప నీటకు రానెంచియున్నాఁడు. ఈనమో రేపో రాగలఁడు. ఇవియే యచ్చటి విషయములు.

కను - నీవు మహేంద్రుని జూచితివా? ఇంక నాతనితో మనకే పనియు లేకుదా? ఆతనితో, నీవిషయము మాటలాడితివా?

“మాటలాడితిని. ఆతఁడు నాతో నవసరమగు నొకవిషయము చెప్పియున్నాఁడు. ఆవిషయము నీకుఁ దెలుపవలయుననియే మార్గ మస్యమున నీను గలసికొనఁ దలంచి యిటువచ్చితిని.”

“ఆవిషయమేమియో తెలుపుము!”

“మహేంద్రుఁడు చాల గొప్ప మనసు గలవాఁడు. నుంచి భార్యక

బుద్ధిగలవాడు. మనవంటి బీదనాని కావని చూశ్రమ దరణములు కానునులు! అతడు తెలిపినట్లులు నుము ప్రపంచమున, మనజీత మంతయు హాయిగా చేయింతయులే సకల లోకములతో నుంచుచున్నాను.”

“కేసనా? బాగుగనే యుపక్రమించితివి. ఇంకను ముఖ్యంతమును దెలుపకయే యనన్యాయ మిచ్చుచుంటావే! ముఖ్యవిషయము దెలుపుము.”

“అతడు చెప్పినవిషయము చెప్పిన అని కొంచెం వెళ్తుండ నోడవచ్చును: అందుచే ముందు దానిని గలుగు లాభమును సూచించితిని. అతనియిచ్చ నెఱవేర్చినయెడల మరకు బదేలహవ్య ములు, నీధూనియు కలుగును.

“అ! ఏమి? జగచ్చంద్రుని కాతనితండ్రి యిచ్చిన భూమిని; మనకు వచ్చునట్లు శలజూప నీచుహేంద్రుని కేసుధికారమున్నది? జగచ్చంద్రుడు లేడా, యీ భూమి స్వాధీనమొనర్చుకొనటా?”

“అదిగో! ముందే చెప్పితిని కదా నీనిదుని కంగీకరించని, అప్పుడే ముఖ్యవిషయము చెప్పటకుగాంచే, నీ నైపుణ్యమును సూచించుచుంటివి.”

“ఇందు నైపుణ్యమేమున్నది చూపుటకు? తన నిష్పన్నతము నొనర్చినందులకు, స్వార్థము చేయును, నీ ను నొక డ్బుండగను గాని, యితరార్థము నెఱిచుటకు సమర్థుడగు? ఆయనమునుచే నట్లుజేసి తినిగాని, నేతెలియును లేదు.”

“ప్రస్తుత మావిషయము నలదువెట్లు! ఒకటిమాత్రము నీవిపుడు తెలిసికొనిన జూరు. చుహేంద్రుడొక శార్యమును జేయనభిలషించి, దానికి మనసాయ మర్థించెను. దానిని మును నెఱవేర్చిన మనకందుమనం బదేలహవ్యములు నీధూనియు వచ్చుననుట మాత్రము నీకిప్పుడు దెలిసిన జూరు.”

“సరిసరి! అద్వైతనిషయ మెట్టిదైనను విచారించుము లెమ్ము. నీ యిష్టానుసారము యిష్టాప్రసంగము వలదు.”

ఇట్లు వారిరువురు మాటాడుచుఁ గొంతదూరము నడుచు సరికి, కేశవుని కాఁకికొక తాముఁగిలి, గాయమయ్యెను. అతఁడా దెబ్బకోర్కఁ జాలక చతీకిలఁడి మూల్గుచు “అసందా! నాకాఁకి బలకుఁ గాయము తిగిలినది” యనియెను.

ఆసంఘాడాకాలు బరీక్షించి మడచుచున్న రక్తము స్రవించుచుండుటఁ గనుఁగొనిచును. అతఁడు కేశవునితో “కేశవా! ఈవాపువనే యొక శిథిలమందెరమున్నది. అచట నొక సరోవరము గలదు. మెల్లగ నచటికి రమ్ము. ఆగాయముచుఁ దడిగుడ్డ కట్టుకట్టెదవు. గాయము చాల చిన్నది. అయిదు నిమిషములలో నొప్పి తగ్గిపోగలదు” అని చెప్పుచు నటసుండి యాతనిబిలుచుకొని మఱల నమవదొడఁగెను.

వారటుల నిలువది బాఱలదూరము నడచి యీ శిథిలమందెరముఁ జేరిరి. శిథిలమయి యున్నను లోపలిభాగము బాగుగనే యుండెను. చుట్టునుండు ప్రాకారకుడ్యము, చాలవఱకు పడిపోయియుండెను. దానికి దక్షిణపుఁ బ్రక్కనే యొకసరోవరమున్నది. ఈ సరోవరము నీ మందెరమును బూర్వికులెవ్వరో విహరింపఁగలము, నుపయోగించుటకై నిర్మించినట్టులఁ భయంకరమైన కాలహస్తమున మఱుగుపడియున్న యచ్చటచ్చటి పూర్వశోభాప్రదర్శకములగు రంగములు తెలుపుచుండెను. ఆ మందెర మొక దివ్యమగు విశ్రాంతిభవనమై చుట్టును మనోహరమగు పువ్వుదోటఁగలిగి సయంపర్వముగ వెలుఁగొందిన కాలమును నుండియుండును. ప్రక్కని సరోవరాంభశృంగరములఁగొని దక్షిణ వాత మచటికి విశ్రాంతి గైకొనఁజచ్చినవారి మనంబులకు స్వర్గ సౌఖ్య మనుభూతమొఁగ్గిన కాలము నుండియుండును. కాని ప్రస్తుత మది యంత శోచనీయ శిథిలావస్థ యుండున్నది. అట్టి దుర్గమారణ్య

మధ్యంబున నాభవన మెవను విర్భించినాగో? కాలగమనంబున నెన్ని
నిచిత్రము లుత్పన్నము లగుటపోదు, ఎన్ని చిత్రము లద్భుతము
లగుటలేదు!

అనందకేశవులు సరోవరప్రాంతమునకు వచ్చిరి. కేశవుడు గట్టు
మీదఁ గూర్చుండెను. అనందుడు మెట్లను నిగి తీర పైనత్రుమునఁ
గొంచెనూ చింపి దానిని నీటదడిపెను. తడుపుచుండ నాతనికి నీటి
యందేరెనా కనబడెను. అతఁడు మఱియొక్క మెట్టుదిగి జలము
నందుఁ జేయిడి పరీక్షించెను. అతని చేతి కేదయో తగిలెను. దానిని
పైకిదీసెను. అనియొక యిత్తడిపెట్టె. చాలకాలమునుండి నీటియందు
మట్టచేతఁ గాబోలు నది నల్లనడియుండెను. ఆపెట్టె శోమ్మిని చదరస
టంగుళములు గలిగి రెండంగుళముల మందముగెను. కేశవుడు దానిని
జూడనేలేదు. అనందుఁ డాపెట్టె దెఱచుటకై కొంతసేన ప్రయత్నించి
నిశలుఁ డయ్యెను.

ఏమియో యాలోచనయందు మునిగియున్న కేశవుడు కొంత
సేపటి కానందునిఞ్జూచి “అనందా! ఏమిటది?” యని యడిగెను.

“ఏమియునులేదు, నీటియందు గుడ్డఁ దడుపుచుండ నఁదేమియో
కనబడినది. అదేమని పరీక్షించితిని. అనియొక చిన్న గుండనము.
ఇత్తడితోఁ జేయబడినది. గానిఁ దెఱచుటకు నాకు శక్యముకాలేదు.”
అనుచు నానందుడు పైకివచ్చెను.

కేశ - ఏదీ యా పెట్టి! చూపుము! నా మనసు దానిని జూడ
‘లయునని శహ తహపా టందుచున్నది.

అనం - ఉండుము. ముందు నీకాలికిఁ గట్టు గట్టనిమ్ము. ఆపెట్టె
మెక్కడికిఁ బోదులే!

కేశ - చూపఁగూడదా! అనందా! ఆ పెట్టెయందు దేముడునో
కను చూచుచుండెదను! నీవు కాలికి కట్లు గట్టుము.

ఆనంద - అందేనో యమూల్యపదార్థ ముండుననియా నీయాశ! ఇట్టి నిష్కర్షదేశమగు దదెట్లుండును. స్వర్ణమగు దాని నెవరో చాటవైచి యందును? అనుచు బెట్టె గేశవుని కీయకయే యానందు డాతని నాలి గాయచును తడిపివడ్డతో దుశిచి కట్టుకట్టెను. కట్టినతగునాశ కేశవుడు చాల నిట్లనెను.

“అందా! ఇప్పుడైన జూపవా యా పెట్టెను? నీనూట నిలిపి కొంటిని? ఇది జూపుట కాటకమేను?

— దయచూచు! నీ వెంత స్వర్ణక్రోధిని? మాటకుముందే కోపము కలిగి నీకడ జూచుచున్నాను” అనుచు నాపెట్టెను జోబీనండి తీరి కేశవు కిచ్చుచు నిట్లనెను.

“నేనెంత ప్రయత్నించిను దెరువకపోయితిని. చాలకాలము నీచియడుగును జేయించినది. కాగుగ ప్రుప్పుపట్టియున్నది. ఇప్పుడు నీనిని దొచుటెట్లు?”

కేశవుడు దానిని దొచుటకు గొంతకాలము ప్రయత్నించెను. కాని గాత్రేదు.

“అందా! అకట్టె పిమ్ము: చాలకాలముగా జలమున మునిగి యుండుటచే నీనికి హస్తస్వగృహ మేర్పడినది. ఒక్క ప్రహరణముతో దు యకాదాసీస్యమును నీడగలచు.” అని యానందుని కట్టె నీసికొని దానితో నా పెట్టెపై నొక బలమగు దెబ్బగొట్టెను. మూఱ యూడ లేచు. అప్పుడానందుడు సప్రచు -

“కేశవా! నీప్రహరణము దాని యకాదాసీస్యమును మాన్వజాలక పోయినది. చూచితివా? మానవ మాత్రులొడోరుల యకాదాసీస్య మును మాన్వ దత్తులు గారని యిప్పుడైన నేర్చుకొంటివా” యనెను.

కేశవు కీనూటలు కోప మెచ్చించెను. “బేనా! అనందా! ఈసారి చూచుము! దెబ్బకు దెయ్యమైన వెలుచుననుట మఱచితివా!” -

యనుచు కేశవుడు పెట్టెకు మళ్ళయొక ప్రహరణ మొనగెను. మూత యూడిరాలేదు. పైగా నావైపు పెట్టె యొక్కీమత నొక్కువడెను. ఆనందుడు “కేశవా! నీకోపము పెట్టెమీడ్చి జూరకము. నీ ప్రహరణములు పెట్టె కపాయము గల్గించుట ట్లుండెగా నగు యెన్నటికి దెఱచుటకు రానంతగట్టిగా నుండుకొని పోవజేయను. ఉపాయము మీద పని నెఱవేరినట్లు తొలవఱపాలున జరుగదు.” అనుచు కేశవునికడనుండి పెట్టెదీసికొని, పై మట్టి యంతయు నూడిరాలిపోవుట చేత బాగుగా గనబడుచున్న, దాని మూతయొక్క యంచును, దన జోబనుండి యొక కత్తి పీసి దానితో, దొలగింపఱ బ్రయత్నించెను. రెండుమూడు నిమిషములు కేశవుఁ డోపిఁబట్టి చూచెను. తుదకు మూతయూడినది. ఆనందుడు పెట్టెమూతఁ గ్రిందబడవైచి దాని నుండి యొక కంఠముఁ దీసెను. పాపము కేశవుని యాశ లన్నియు వ్యర్థము లయినవి!

“ఆనందా ఈపెట్టెలో నేదియో యమూల్యాభరణము దొరుకునని యెంచితిని! ఈయుక్కు కడియమా! చీచీ! యెంత నిరాశ గలిగించినది!”

“కేశవా! నీకోపమునకు భయపడి యింకలి రత్నాభరణ ముక్క కడియ నైనది.”

“పోపో! నీకెప్పుడును కేశాకోశము చేయుటకువచ్చ వేయలేదు.”

“లేదు లేదు. కేశవా! ఒకనిషయము! ఈయుక్కు వలయుము సంత జాగ్రత్తగ నిచట దాచియుంచుట జూడ దీనియం దేదో ప్రాముఖ్య మున్నది.”

“ఔను! ఉండవచ్చును! లేకున్న, నువయోగశూన్యమగు నీకడియము నొక మందనములో పదిలించి యింతగా జాగ్రత్త చేయుటెల? ఇటు తెమ్ము చూచెదను.”

“ఉండుము! నీనిపై నేమో చిత్రములు చెక్కబడి యున్నవి. ఒక

యంచునుండి యింకొక యంచున కాచిత్రములు వరుసగా నున్నవి. అన్నియు నాల్గుచిత్రములు." అనుచు నానండును దానిని మఱిత వ్యగ్రుడై బరిక్షింప దొడఁగెను. కేశవుఁ డూరఁగఁజాలక తానును నానండునితో దానిని జూచుచుండెను.

ఆనం - మొదటిచిత్రము : కొంపపై దేవాలయ మొండు కలదు. దానికిడ నొకముచునలి నిలిచి బద్ధాంజలియై యేరియో ప్రార్థించుచున్నాఁడు. రెండవచిత్రము : కొండయొక్క పక్కభాగము; అచట నొక గుహ యున్నది. ఆ గుహద్వారమునకుఁ బ్రక్కన నొక చిన్న పిఠర మున్నది. అందు మనుష్యుల మొండు చిత్రంపఁబడి యున్నది. ఆశీరమునం దేమియునులేవు గాని ముఖమునం దొక దీర్ఘనాస యున్నది. మూడవచిత్రము : ప్రదేశమంత విచక్షణగఁ తెలి యుటలేదు. కాని మానవాస్థిపంజర మొండు చెక్కఁబడియున్నది. దాని కుడిచేయి క్రిందివైపునఁ గొంతదూరమందు దేనినో చూపు చున్నది. నాల్గవచిత్రము : వరుసగ మూడుపెట్టె లున్నవి. పెట్టెలకు ముందొకఁడు మోకరించి నిలువబడియున్నాఁడు. పెట్టెలకు వెనుక నెవరో యొకఁడు చేతులను జాపి ముందు మోకరించియున్న యాతని శిరముపై నానించియున్నాఁడు. ఇవి యిందలి నాల్గుచిత్రముల వివర ణము: ఇవి దేనిని సూచించుచున్నవి! ఇదేదో మాంత్రికకంకణముగఁ దోచుచున్నది. కేశవా! ఇట్టి దెన్నఁదైన జూచియున్నావా? ఈ చిత్రముల యర్థ మేమయి యుండును?

కేశ - ఒకపరి యా కంకణమును జూడనిమ్ము! దానిని వివరింప నాకు సాధ్యమగునేమో చూచెద.

ఆనందుడు కంకణ మిచ్చెను. పదినిముసములు కేశవుఁడు కంకణ మును బరిక్షించెను. తుద కాతని కేమితోచినదో కాని "ఏమి యీ విచిత్రము! ఇది నిజముగ నేమియో విచిత్రరహస్యమును దనయం

దమువచ్చుకొనియున్నది. దేక్కొక్క మూడుమైళ్ళ దూరమునంటి మీ
యము చిత్రములబడిన యీ కంకణ మున భద్ర మున్నట్లుండి యుం
టకుఁ గారణ మేమి ?” యనియెడి.

కేశవుని యాశ్చర్యమునం దానందుడు బాగాని “కేశవా! ఏమి
టావిషయము. అందలి చిత్రములయధము నీవు గ్రహించినావే! ఏమిటి
వానియర్థము?” యని యడిగెను.

కేశ - మొదటి చిత్రమునంటి కంటి భేతాశగిరి. దానిపై
నున్న దేవీమందిరము కైలభైరవి దేవ్యాలయము. అట బద్ధాంబయై
నిలుచున్న చా చెన్నరో! కైలసచిత్రమునందలి గుహ నే నెప్పుడు
జూచిలేదు. కాని యాహూసవరరః ప్రతిమాయుక్తమున విహరము
మాత్ర మొకపరి జూచినట్లు జ్ఞాపకము. అందు భేతాశగయందలిదే!
మూడవ నాల్గవ చిత్రములయర్థము నానగోచరమై యున్నది.

ఆనం - అయిన నీకంకణవిషయ మేమని నీయభిప్రాయము? .

కేశ - ఇదిచాల చిత్రముగనున్నది! ఇచటికి మూడుమైళ్లదూర
మున నీయరణ్యంతముననున్న పర్వతచిత్రము చెక్కిబడిన యీ కంకణ
మేమి? దీని నిట్టి సర్జస్థలమున నింతభద్రముగా దాచియుంచిన
దెవరు? దాచియుండు గారణమేమి? ఈచిత్రములేవో నిరూఢ
మగు రహస్యమును జూపుచున్నవి. ఆ రహస్యమెట్టిదో చెప్పజాలను
గాని, దానిని దుదవలకుఁ బరీక్షింపవలయునని నిశ్చయించితిని.
ఆనందా! ఈనాటికి నాగపురప్రయాణ మాపయుంచి భేతాశగిరి కరు
గుదము రమ్మ. ఈ కంకణమునందలి రహస్యభేదము చెయుదము.

ఆనం - కేశవా! కేపు పోవుదము. నాగపురమందలి యవసర
కార్యములన్నియుఁ బాడైపోవును. శాంతబాబుకడఁ బైకముఁ దీసికొని
రావలదా! కేపు జగచ్చండ్రుఁ డుదెంచి లెక్కజూచుకొనిన మన
మీయవలసివచ్చు పైకము నిచ్చుటకు మనము సిద్ధులముగా నుండ

ఎలానా? సతీశచంద్రుడు మాకోటకై యీనాఁ డెచ్చటికిని బోక
కానియగును. మనకోటయి మనస్థి నున్నది. ఈరిము గాకున్న
భేతాళికికి చేపు సోపుడము రమ్ము.

కేశ - కాదు కాదు. అట్లు పీలుగాదు. లేళ్లు మనమనంబులయం
దేవాలయములకు పట్టుదల యుండును: నాగపురమున శాంతబా బెచ్చటికి
పోవును. కేవాళుడు పైకమోయడా? సతీశుడు చేపుండుని: మాని
తోడును చేప చూటాడనచ్చును. నేడు భేతాళికికి చొప్పుదము.

కం - కేవా: నుచి కీవృధా ప్రయాస మెందులకు? ఈ కంఠ
ణముల పట్టె గెనాస్య మేమిందును? ఉపయోగకాశ్యమే యయిన
సినెగూచ్చి విలువలు ప్యరిమగును. నేడంశయు దీని యస్వేషణమున
సంహృతు. ఎందుల కీవృధాయాసము?

కేశ - ఎగోలయులేదు రమ్ము! అనందా! ఏమిట స్త్రివలె మాట
లాడుచుంటు? ఇట్టనూల తెప్పజును పీసలేదే! ఈదిన మేమైన భయ
దేవత పూనినదా నెన్ను?

ఈమాటలు వినునప్పటికి కానందును కించుకొని గోపము విచ్చెను.
అతడు భీష్మునిగ “చాలుచాలు! నీకున్నంతగైర్వము నాకు లేదని
యా మాటలాడు చున్నావు! ఎప్పుడు సన్నిధముననే నీ ప్రతాప
ప్రవాహమున లోకమును ముంచు బ్రయత్నింపకుము: అవసరములగు
కార్యముల ప్పిరి పొనునది యిట్లున్యకార్యములకు బోయిన నుప
యోగములేదని రంపటిగాని వేటుగాదు. రమ్ము! పోవుదము.”

కేశ - ఎచ్చటికి?

అనం - ఎచ్చటికైనను సరియే!

కేశ - సరియే రమ్ము. భేతాళికికి బోవుదము.

అంత వానియపుడు భేతాళికికివై పుడు కేగిరి.

చూడాధనుఁ డతిదేగమునఁ గీచకాటనిఁ జేసి శిశిలమందిరప్రాంత
సరోవరమునకై పోవుచుండెను. ఆతని కా నది నాశయమునకై నెంత
యో కాలము నట్టలేదు. సరోవరమునకు వచ్చినప్పుట్ట నందఁడు
గుఱ్ఱమునిగెను. దాని ప్రాంతమందొక చుక్కచుక్కల గట్టినైచెను.
అనరస్పృహకు పక్షిగొఱు బ్రహ్మము నిలాసోపాసములును చూడగా
దిగెను. తుట్టకుని మెట్టికడకు వచ్చెను. ఆమెట్టకున వధ్యుని యన్న
చరచుటాతనిని గుఱించెను. దానికి నేకుగా నీటినుందు చూకియెను
మెట్టు గెను. చూడవచ్చెనునందొక తొయియందు రంధ్రము
జూచెను. గానియునే గదా కింకన చేటిక యుండుననినది. చూచెను.
మెట్ట కనబడదు. మఱల నాతఁ డాతాతీ కిడుద్రక్కలఁ జూడెను. చందన
సోచ్చటను గాన్నిచలేదు.

చూడాధనుఁ డాశ్చర్యధయ విచలితుఁడై పోయెను. కంకణమునకు
మేముముపోయినది. ఒకవేళ సరస్సుయొక్క వర్షిణాంకికని నా
పురాణేన గ్రంథమున వ్రాసియుండినది సారకాటను యందులేదేనా?
మందన ముంపల డియున్న దిక్కు లేదేనా?

చూడాధనుడు దక్షిణమునుండి తూర్పునకువచ్చి యటఁ గడపటి
మెట్టుగూడఁ జదరఁపు చలువతొయ్యెయందునుటఁ జూచెను. మందన
ముంపలబడిన దీప్రాంతమందేనా? మఱల నాతఁడు నీటిలోనికి దిగి
యెను. చూచెను. జలాంతర్గతసిద్ధిస్థానమధ్యశిలయందుఁ గ్రంథయే
లేదు. అదిక్కునందు పేటిక యుంపలబడలేను. అని యచుకొనుచు
నాతఁ డటనుండి యుత్తరమునకుఁ జనుదెంచెను. అటఁ గూడఁ బూర్వ
మునలేనే వెదుగుటయయినది. ఫలము చూత్రమునీదు. అంతఁ
జూడాధనుడు తక్కువల పశ్చిమదిక్కునందుఁ గూడఁ జూచెను.

చెట్టె యెచ్చటను లేదు. తనరాక వృథ యుండునది.

అతని చూసిన మాశ్చర్య భయోద్విగ్న ముండునని. అశోక చటనే యొక సోపానముమీఁదఁ గూలబడెను.

“ఏమిది? ఏముండునది? దా మంజనము? ఆగ్రంథమునం దట్లు వ్రాసుండునున్నదే! ఎవరైనఁ దీసికొనియుంచురా? ఇట్టి నిర్జన స్థలమునం దెవఁడు నాని నివహించియుండును? అనిధి వృత్తాంత మత్యంతరహస్యమని కదా యాపుస్తకము నివేశించుచున్నది. అత రహస్యమగు కంకణ మీఁద స్వయం దొక పేటికలోఁ బెరిల్లించఁడి యుండు తెచ్చు కనుగొనియుండును? కాలాంజన మెంత తెంగఁచి కెట్టి విచిత్రోత్సయములను బయల్పఱచుటలేదు! గూ దురవృష్టవశమున నీకంకణ పేటిక పరహస్తగత ముండునని దేమో? ఒకవేళ నాపుస్తకమునందలి వృత్తాంతమే యత్యంతమే యుండఁగూడదా? కల్పధావల మాఁగఁ బుట్టించి ఆయాసక్లేశములఁ గని సంకోషింప నెన్న దేని ఇట్లు వ్రాసియుండఁగూడదా? ఏమో!... . ఛీఛీ! ఎట్టి పాప మును నర్పించుచుంటిని. ఆ గ్రంథగణవృత్తాంత మన్మథమని నేనెంచు ప్రతియాలోచనముఁ దీరని యశరాగమును దాతగారిపై నానోపించుటలేదా? ఆయన యత్యంతదోషమున కొడిగట్టెనని నిమిషమునం దొక సమాప్రాంతకామమేని యాలోచింపఁజాలిన నానంతరి పాపాశ్చర్య మగునా? నానంతరి నీదుఁడు శలచేగాని యింకొకఁ డిట్లు తలంచునా? అత్యంతవృత్తాంతము వ్రాసి మిథ్యాఫలములఁ జూపి యాసఁ గొలుచు నాయన కేమి పట్టినది? అయిన నీకంకణ పేటిక యేమియు నని?... ..”

చూడాకనుని యాలోచన యాగిపోయినది. ప్రక్కనే యెవ్వరో నడుచుచున్నట్లు సవశబ్దము లాతని చెవిబడెను. చూడాకనుఁడు నిద్ర నుండి లేచుచున్నది నిశ్చయించి లేచి నిలుచుండెను. సలుప్రక్కలఁ

జూచెను. ఎవడును లేనిది. ఇట్లు తాను గట్టివేయఁజేసిన చోటనే పచ్చిత మేయుచున్నది. నడచేహసగచలితహృదయమున్న భ్రాంతిపడెనే గాని యట్టి శబ్ద మేదియు విఁడలేదని చెప్పుచు చూచుచు జూడాధనుఁడు మరలఁ గూర్చుండెను.

అతని చూసనమున నాలోచనా తరంగము లుత్పన్నములై సంత యాంబుధి నిలయించుచున్నది. ఒక్కటియైనను కంకణపుపైట్టి యేమయినదను ప్రశ్నమునకు సదుత్తరమును స్ఫురింపఁదగినది కాలేదు. అతని దృష్టు లాసరోజులంబులపై న సలిచియున్నవి. పవనవేగమున నాతటాకమున నతులతరంగములు పుట్టి కొంతదూరముపోయి యట నాజలంబుననే మాయములగుచుండెను. చూడాధనుఁడు తన మనోం తరమందు జనించి యంతట మాయములగుచున్న యాలోచనలతో నాజలతరంగములఁ బోల్చికొనియెను. రెండును చంచలములే! అవి నిర్ధాంతాకారములే! క్షణికములే! అని యనుకొనియెను.

ఎట్టకేల కేనిశ్చయమునకు రాజాల కాతఁ డక్కడనుండి లేచెను. సరస్వీరముఁజేరెను. గృహమున కరిగి తండ్రితో నావిషయమంతయు జెప్పవలయునని నిశ్చయించికొనెను. మఱల నొక సంశయ మారంభ మైనది. తండ్రితోఁ జెప్పిన పిమ్మట కంకణపేటి నుద్ధరించుట కేమి యుపాయము ?

ఈసంశయమున కాతఁ డేప్రత్యుత్తరమును సమర్థింపలేకపోయెను. వ్యర్థముగాఁ గాలమును బాడుచేయుచు నాభయంకరాటవి నుండు టెందుకు ? గృహంబున కరిగి యావల నాలోచింతము.

చూడాధనుఁ డశ్వముగట్టి వైచియున్న వైపుజనెను. దూరమునం దేదో యాతని దృష్టి నాకర్షించినది. అదేమైయుండును. కంకణ మందనముకాదు గదా! అని చూడాధనుఁ డది పడియున్న యెడకుఁ జని దానినిఁ దీసికొనెను.

ఏమిట? ఇంతటితో జేమాజేమా యొకపెట్టెయొక్క క్రింది సగము. చూడండి. దానిని తాగునీటి పక్షికిచ్చెను. అది యొకకంకణము. నట్ట దగ్గరకు దిక్కుచే! ఇదియే నాకంకణపు మందనము? అయిన దాని గురించి నేనునుండి? కంకణమేనునుండి? అతడు చుట్టు ప్రక్కల వెళ్ళెను. నూరముద నిటువంటిదే వేరొకటి పడియున్నది. చూడండి. దానిని దీసికొనియెను. పెట్టె యడుగుభాగమును మూసికొని మూసిచూడెను. సరిపోయినది, కంకణమేనునుండి? ఎంతైనా నీటియందు నీరుండనమును గుర్తించి వెలికిదీసి పరీక్షించి చూచి యును, మోగకూన్యమును నయఃకంకణముని పాటవైచియుందురా? నిరాశానకుక్రమమున గొట్టుకొని పోవుచున్న యాతనికి గించి దానిని చూడెను. అతడు చూచెను. దాని సాయమున గట్టెక్కనలెచని యశిలమించి యాతడు కంకణము కొరకా ప్రాంతమున వెదుక నారంభించెను. ఎంత వెదికినను గానరాదు కంకణము. ఆ దేవుని కదో తెలియజెల్లు? తెలియులేదున్నది. ఎవరో దానిని గీసి యుండగ. రహస్యమును గొనగను గొంత యాలోచనా సామర్థ్యమున సంకయించి గొట్టుకొని వెళ్ళియుండునట నిజము!! అతీసిన దేవుని పరమార్థ సత్యమును!

అదకి నెడకి, ఏదిగి యద కాతడు మఱల గట్టుపైఁ బ్రథమ సోపానముమీఁదఁ గూర్చుండెను. ఇట్లు విత్కొంచెను.

“కంకణము చూచుచున్నది! కాని మందనము మాత్రము దొరికినది. పెట్టె యెగిరిపోయిన తరువాత శూన్యపంజరము లిభించినట్లుగా? అది నాకంకణమనియెంతో నెఱత యుపయోగమో యీయింకా నాకంకణమును పేరుతోడఁ గూడ సంత యుపయోగమే.”

అప్పుడు నాలోచనాధీశుడగుచుండెనాడు. నిర్మలముగనుండిన యా శాశ్వతమున చేయును భావించినవి. రాను రాను దట్టములగుచున్నవి.

చూడఁదలచుచు జరిగెనట్లు. కాని భయంకరమగు నామేఘావృణములను దీక్షితులతో సాదామని యొకటి తఱుకఁగని మెఱుఁగి కొంచెము దారి చూపెను. పురాతన సంపుటమునందు కంకణపు బెట్టె మూతయను నవశ్యరహస్య వివరణము గల కాగితమొకటి యుండునని యాచార్యులు నిర్ణయించియుండి లేదా? ఆ కాగితము గూడ నవహరింపఁజాలరా? ఇట్లుగా యీమూతలో? మఱల పెట్టె మూతయే? చూడఁదలచుచున్నామని చెను. దానియందు చుట్టును నంచుగా నున్న కుంకుమింటి యేమి కాగితపుమడత యుండెను.

ఆతఁడు దానిని భద్రముగాఁ దీసినాఁడు. విచ్చి చదువ మొదలు పెట్టినాఁడు.

“భేతాశిరికి దక్షిణపుట్రక్కఁ బైరున్న కే. భేతాశిరిలయను నకు నేరుగా నొకగుహయున్నది. అదిహద్దాద్వారమున కెడమవై పొక వివరమందు నాసామాత్రయతమగు నొక శిలాశిరముగలదు. ఈ వేటికయందలి కంకణము నా నాసికకుఁ జొప్పించి కుడినైపుకుఁ ద్రిప్పి గుహకవాటము తెఱువబడును. అోన నొకకవాటముకుఁ గుడిప్రక్క నిట్టిశిరమే మఱియొకటి యున్నది. దాని కీకంకణము జొప్పించి నెమఱు ప్రక్కకుఁ ద్రిప్పిన ద్వారము మఱల మూసికొనును.

ఇప్పుడు కొన్ని గజములదూరమున ద్వారమునకు నేరుగా మఱొక ద్వారము గలదు. దాని దెఱుచుకొని వేటొకగదిఁ బ్రవేశింపవలయును. ఈగదియందొక మానవాస్థిపంజర మున్నది. అది మంత్రశక్తి వలనఁ గదలుశక్తిఁ గలిగినది. ఈకంకణమునందలి కైలభైరవ్యాలయ చిత్రముతో నాయస్థిపంజరమును దాశవలయును. అప్పుడు దాని కుడి చేయి నేలపై నొకచోటు జూపుచుఁ జూచును. ఆప్రదేశమును గుర్తించిన నచ్చట నొక శిలాకవాటమున్నది. ఆకవాటపుద్వారము

దొక యిసుపవలయముండును. ఈకంకిణమును గుడిచేత ధరించి యా వలయమును జైకి లాగిన ద్వారము తెఱచుకొనును.

అటనుండి క్రిందికిదిగుబకు మెట్లున్నవి. ఆసోపానముల ననుసరించి దిగి పోయిన గ్రింద మఱొకయంగణము గలదు. ఇయ్యంగణమునందే ధననిధియున్నది. ఆగదిలో వరుసగ మూడుమండనము లున్నవి. ఆ మండనములందు ధనము భూషణములు గుప్తమొనరింపఁబడియున్నవి.

“ఈధననిధి బొందువాడు గమంపాలసింపవలయుములు ముఖ్యములైనవి మూడున్నవి. ధనాగారమునందు మండనములుంచఁబడియున్న దిక్కున కెమటివైపు వేఱొకగది యున్నది. ఆగది యెచ్చట నుండునది తెలియదు. దాని గనుగొనుట కొకమార్గమున్నది. ఆ పెట్టెలకు వెనుక గోడయందలి గూటియందు దీపమునకుఁ గావలసిన యుపకరణములున్నవి. వాని వెనుక భాగముననే యొక బిరడ యున్నది. దానిని ద్రిప్పిన నాగదితలుపు తెఱచుకొనును. ఆగది యందు శైలభైరవీవిగ్రహ మున్నది. ఆ విగ్రహమునకుఁ దొల్ల నచటనున్న దీపోపకరణములచేత నొకదీపము వెలిగించి యారతీయ వలయును. రెండవది ధననిధియందొక నాణెము దీసిననునదియే ఆ నాణెమునుదెచ్చి పైగదియందున్న యస్థివంజరమువద్దఁ బెట్టి యా యస్థిమాత్రవిగ్రహదత్తముగా మఱల నానాణెమును బరిగ్రహింప వలయును. మూడవవిషయము : భేతాశగిరిశిఖరముననున్న శైలభైరవ్యాలయమున భైరవవిగ్రహము లేదు. కొన్ని కారణములచేత నా విగ్రహము పాతాళమందిరమునకుఁ జేర్పఁబడినది. ఈ ధననిధి దీసికొనిన తర్వాత నావిగ్రహమును యథాస్థానంబునఁ బ్రతిష్ఠింపవలయును. ప్రతిష్ఠించునపు డా యాలయంబునందున్న కృత్రిమవిగ్రహమును భూస్థాపితముఁ జేయవలయును.

ఈనిధి యొక మంత్రశాస్త్రవేత్తచేత నభిమంత్రింపఁబడియున్నది.

పైమూడునియములుగు భావించక పీచిని స్వాధీనమునకుకొనఁ గోరువాడు సరళతరావేదము; భీతితాములను బొందును. నలు కష్టముల పాలగును. తుద కష్టమే చనిపోవును. ఈనిధిని రక్షించు చున్న మంత్రశక్తి యనన్యో ఘటనాసాధ్యమ. అతిభయంకరకలహం కరణదక్షము. కాబట్టి యామాంత్రికశ్రేష్ఠునిచే నియమితములైన పై మూడునియముల బ్రతిఘటించరాదు. ప్రతిఘటించినవారు లోకంబునఁ గని విని యెఱుంగని దారుణాపదల పాలవుదురు.”

చూడాకనఁ డందలిపిషయములెల్లఁ జదివెను! ఎంశవిచిత్రములుగ నున్న వందలి వివరణములు! ఎంతభయంకరయుగనిఘటనములు! ఎవరైన పీచి బ్రతిఘటించుటయే పొసఁగినయెడల, వారి యవస్థ లెంత భయంకరములుగ నుండునో? ఇంతకఠోరములగు మంత్రముల చేత, నానిధిని ఒడ్డమొసరించుటకుఁ గారణమేమి? ఆమాంత్రికుఁ డెవ్వఁడో ఈకాలమున మంత్రశక్తిచేత మాననజీవితములఁ దమ యిచ్చవచ్చినట్లు చేయు మాంత్రికులు గలరా? ఇందేనో భయం కర రహస్యమున్నది. ఈనిధిని నూతేండ్లు మంత్రబద్ధ మొసరించిరి! ఏల? ఇంతభనమును శత్రుభయముననో చోరభయముననో దాచి యుండవలెను. దానిని మంత్రబద్ధ మొసరించు తెందులకు? ఉప యోగశూన్యమని యెవ్వరైన బాటవేయఁదగిన యుక్కుకడియము చేతనే తెఱచుటకు వీలగునంత రహస్యమేల? ఇంత దూరప్రదేశమున దాచవలె? మొదలగుయోచనలొండొంటి నఁజిసికొనుచు జూడా ధనుని మాననమును భ్రాంతి నొందించెను! ఆతని యెడలు కంపించు చుండెను. ప్రకంపితకరముల నాతఁ డాకాగితమును మఱల నొకపరి చదివెను. ఇట్లు లాలోచింపఁదొడఁగెను.”

“ఇంతకు నాకంకణ మేమయినది? ఈపేటికఁకుందే యాకంకణ ముండినది. నీటినుండి దీని నెవరు తీసియుందురు?”

మనసు నిల్చుకొలక చూడారనుకొని నలుద్రక్కల నాకంకణము కొరకు చుట్టల నెదకెను. ఎచ్చటనున్న దాకంకణము? లేదులేదు! 'కంకణము - అపూర్వమగు నాకంకణము, నిక్కణముగ, బరహస్తనిశ మయిపోయింది! అతుగినచిత్త పరులచేతిలో పడిపోవును.

ఈనిష్ప్రత్యక్షము చూడారనుకొని దోచినపుడు ఆతడు ఆభావోద్దేమిరకాగ జాలక, చతికిలబడిపోయెను. చూతని కంపిత కరమునుండి చూకాగింపు జాతి క్రిందబడిపోయెను. ఉపనవపవన తరంగము దాని నొక్కియూపుక జాలదూరమునకుఁ బ్రోసికొని పోయెను. ఆపయి లల్యామధ్యమున దగుల్కొని వాయువశమున నిటునటు జలించుచు బటపట శబ్దమొనరించుచుండెను. చింతాక్షి భమున నణిపోయిన చూడారనుడు దీనిని గమనింపలేదు. హృద్గత చింత నాలోచనలచే నివశమింపఁజేసకొనఁ బ్రయత్నించుచుండెను.

“ఇవిషయమంతయు వినిన నాతండ్రి యెంతగఁ జింతించునోకదా? ఇప్పుడేమిచేయుదును? రెండుగంటలకుమున్ను గొప్పధననిధి తనది యని యుప్పుంగుచ్చుచు యాతని మనస్సున కిది యొక నిష్ఠోష్ణ ఘాతము కాకంజునా! ఆకంకణముగొన్నవా రెవరైనను సీపత్రము నందలి విషయములను జనివియుండరు. ‘ఈపెట్టెమూతయందు-కాగిత మొకటియున్నది. దానియందీసథికి సంబంధించిన ముఖ్యవిషయములు వ్రాయబడి యున్నవి.’ అనియే వారెఱుంగరు! ఈకంకణమొక ధన నిధిమార్గమును సుగమ మొనర్చునది యనియు వారికిఁ దెలియదు! ఈనీటియందు వారకీమందనము లభ్యమయినది. అందలి కంకణము జూచిరి. దానిపైఁ జెక్కబడియున్న చిత్రములు వారికి విచిత్రముగఁ దోచియుండును! ఆవిచిత్ర మాత్రమునకు వారు దానిఁ దీసికొనిపోయి యుందురు! వారీకంకణరహస్యమే తెలిసికొనియుండి యీ కాగిత మును వారు చదివి యుండినయెడల దీని నిచ్చట పాతనైచి పోయి

యుందురా! ఏమో దీనియందున్న విషయములు తెలిసినవెనుక వారికి దీనితోఁ బని యేమున్నది?..... అట్లేన్నట్టిని జరిగియుండదు. వారి ప్రత్రమును చదివినో యుండిన నిచట దీనిని బాట్లచేచి పోయి యుండరు. దీని నితరులు చూచుట తటస్థించియుండిన వారు పీనినిగూడ తీసికొనిపోయియో లేక చింపివైచియో యుందురు. కంకణమూత్రమునే వారు తీసికొనిపోయి. ఈపెట్టెయందలి యితరవస్తు పక్షేషముల వారు పక్షించి యుండలేదు. ఇతః నాకంకణ మెవరి చేతఁబడిపోయినదో? దానిని గనుగొనుటెట్లు? ఏమార్గమున సంపాదించగలను. భేశాశ్శిరివద్దకుఁ బోయి చుట నెవరయిన నా గుహ నీ కంకణసాహాయ్యముచే బ్రవేశించు చుండిచేమో చూడవలయు! .. ఆ కంకణము నమూలమున నాగుహ దెఱచుట వారి కెట్లు తెలియగలదు? తెలిసియుండినదా వారు కంకణసహాయమున గుహ దెఱచుటకుఁ బ్రయత్నింతురు ఒకవేళ వారి కా ఏమయమే తెలిసియుండదు: ఇం దానిఁ గనుగొనుటెట్లు? ఏమార్గమునులేదు. కంకణమునకు ధననిధికిఁ దిలోదకము వడలవలసినదే!

మఱల దూరమునందేదో బరునైనవస్త్రపు క్రిందబడియున్న శబ్దము వినవచ్చినది: చూడాధనుఁ గులికిపడి లేచి నిలుచుండెను. ఆ దెనఁ జూచెను. ఇంతవఱకు నటమేయుచుండిన గుట్ట మచ్చలలేదు! ఏమయిన దీ హయము! ఆనేలఁబడియున్నదేమి? ఒక్కపసుగునఁ జూడాధనుఁ డచటి కరిగెను: అచటఁ గనఁబడిన దృశ్య మాతని కన్నులయందు నీ రూఢించెను. చూడాధనుఁ డెక్కివచ్చిన పాయము, గతప్రాణమై నేలఁ బడియుండెను. దాని మెడయం దొకవైపునుండి మరొకవైపున కొక తీక్షణ నారసము గుచ్చుకొనియుండెను.

“ఆబాణమెక్కడనుండి వచ్చినది? దానిని పడిపినవా రెవ్వరు? వారి యుద్దేశ్యము హయసంహరణ మేనా? నన్ను జంపుటయూ?”

చూడాధనుడు విచిత్ర స్నానమునై భయహ్వలమునై చలు దెసల బడికించి కూచుని, ఎవ్వరునులేక, శనహాయమును జంపింపారు తన్ను ప్రాము చంపకుండువా ?' చూడాధనుని యెడల భయములేత చిత్త మైపోయినది.

“కంకణాపహస్తానానా, హయహంశకుంఠ? ఆతః ధీవక్త్రనే యెట కోడా? తనచర్యల నన్నిటిని గనిపట్టి చూచుచున్నాడు. ఆతఁడే గూలియై యుండునా?”

ఆ భయశమున గూలియా పేరు స్మరణకురా మతింత భీతా వహులైపోయెను. ఆతఁ డింక పట న్నెట్లండగలడు? చూడాధనుని చేసిన మాపాదమంతయు చడనడ వడఁక జొచ్చినది. గూలియొచ్చే జిక్కి యవాచ్యుచస్థలపాఠై మరణించివా? నివశ్చ హింస టాక్కి టిగ నాశని మహాభయమున భయముచే నుద్వేజితంబైయున్న భావనా శక్తి చిత్రింపఁ పొడఁగినది : పటుతర ఝంఝూరాతము వీచు చున్నది : పృథుమును గూడిటివేళ్ళితోఁ గూడఁ బెల్లిగింపఁ గలదు ! ఇంకను నాస్థిశివచ్ఛుటకుఁ జాలకాలములేదు : ఇంక నాప్రభంజనుని ధాఁకిఁ గోమలబలంత సుంతకాలము నిలువఁగలదు. అనేక రక్త ప్రవాహములకుఁ దానకమై యుగణిత ఘోరహత్యలకుఁ దానలమైన యా భయకర నిర్జనారణ్యమధ్యంబునఁ గలికాలరాశినుండగు గూలియా స్మరణవిశాచావేశమున కాశకుంఠఁ దెంపకాలు మూగఁగలడు ? ఇంక నటచుడు టపాయకరము ! చూడాధనుఁ డొక కాలిదాదలపట్టి నాగ పురమునకుఁ జననలయుచుని రెండడుగులువైచి యాగిపోయెను : కంకణ రహస్యనివరణపత్ర మేచుయినది ? చూడాధనుడు నల్లడలఁ జూచెను. ఎందుఁ గనఁబడలేదు. ఇద్విధముననే నీ ధననిధియు లభ్యదూరమై పోయినది. చూడుమనుటకో యనఁ బడనుండు దానిని జూడూరము తీసికొనిపోయెను. దూరమునం దాతెల్లఁగ గనపడున దేమి ? అకాగి

తమే ! ఒక్క-పరుగునఁ జూడాధనుఁ డటకరిగి యాకాగితము దీసికొని యెను. మడిచి దాచుకొనఁ దోయెను : అంత రహస్యవృత్తాంతములు గల పత్రము తనయొంటిమీద నుండు టపాయకర్మమని వానికిఁ దోచినది. తోడనే చూడాధనుఁడు దాని సనేక తునకలుగఁ జింపివైచెను. గాలియం దెగజిమ్మినైచెను. అప్పు డాతని యెడఁగనుండి కొంతబరువు దొలగించిన ట్లుండెను. అంతట నాతఁడు రాకపురాభిముఖుడై నడువసాగెను.

ఇంకను భయశిశాచము ప్రతినిమేషము నూత్నముగ మాటుచున్న వికారవేషముతో నాతని భావపథమునఁ దాండవించుచునే యున్నది. ఇంకను గనులిమూచర్య లాతని కొక్కొక్కటిగ స్ఫురించుచునేయున్నవి. వానితీవ్రధాటి కాతఁడు చలించుచునే క్షిప్రగతిని నాగపురముఁ జేరవలయునని యరుగుచునే యున్నాఁడు.

ఆతఁడు రెండుశ్లాఘల దూరమరిగి యుండెను. ఆతని వెనుక మఱల నెండుటాకులు గలగలమును శబ్దము విసవచ్చెను. ఆతఁడు వెనుదిరిగి భయకంపిత వీక్షణములఁజూచెను. ఆతనికి వెనుక రెండుచెట్ల మధ్యమునందు వినీలవర్ణవస్త్రధారియు దీర్ఘకాయుఁడును భటబల సమన్వితుఁడును ఆజానుబాహుఁడును రక్తారుణ నేత్రద్వయుఁడును మహాభయంకరమూర్తి యొకఁడు నిలువఁబడియుండెను. సల్లని యాతని కంచుకముపై వక్షమున మూడుతలల నాగమొకటి, బంగారముతోఁ జేయఁబడి నిగనిగలాడుచుండెను. దాని మూడుశిరములందుఁ గన్నులకు మాటుగాఁ జెక్కఁబడిన వజ్రములు పశ్చిమముగ వ్రాలిన యుష్మాంశురేఖలట్లు ధగధగాయమానముగా మెఱసి పోవుచుండెను.

ఆతనిఁ జూడఁగానే చూడాధనుఁడు నిలువున నీరై పోయెను. నిలిచినవోటనే స్తంభభూతుడయి నిలువఁబడి పోయెను. రెండునిముసముల కాతని యొడఁబొకపగి, గంపించెను. తోడనే “గగ్గాలియా!”

అని యొక్క మహిమచి నిలువున నడుకబడిన తరువువలె నేలవ్రాని నోయె. ఆ సమయమున కింకరమున యెలనప్పు నోచెను.

౯

కేశవచంద్రుడు ఆకండనందును శిఖరునిరప్రాంతసరోవరమునుండి బయలుదేరి ఖేతావతిని కడుగంటుటకు జీరణిలిగి.

ఇది గలిగి నాగుర్వములకు శిఖరములలో నొకటి. దాని కా నామము ముట్టచుట్టచేత నామము కన్ద నొకదానిని జెప్పుకొందురు.

అట్లుంటున్నప్పుడు కేశవచంద్రుడు సఖుడగు ముండలంబేలిన నిక్ర మార్గమున పాటుచు ఖేతావతిని భూతరాజును దనస్వాధీనమునం దుంచుచు తన సత్కార్య ప్రయత్నములందు జేయునట్లుగాఁ బని చేయుచు కండనుండెను. ఆ ఖేతావతి సత్కార్యపరాయణుడైన విక్రమార్గమున నున్నప్పుడు ఋజుమార్గముగ నొనర్చిచెచ్చెను. నిక్ర మార్గముననుండి ముండల గుఱ భూతముని నాగపర్వతములందలి యా శిఖరము గూర్చునగా నేర్పుచుకొనియెను. ఈ శిఖరముపైనున్న పైలపైల చర్మములను మాతని యావాసము.

ఆయాలుచున్నందు పూజాః ధానములను నెఱవేర్చుచుండిన బ్రాహ్మణు లాయుషిధులఁ జక్కగఁజేయక ఆయాలుముచ్చుకొని చాల్చి కాశనముగ నేర్పకొనిన దానినంతయు సపహించుచుండుటచే వారి నీభేతావుడే శిక్షించెను. నారి వంశ మపుత్రమై వేరులేకపోయెను. అది మొకతెన్ను నాయాలయముం దర్చకులుగ నుండుట కంగీకరింపలేను.

ఇప్పటికి ఖేతావతి డచ్చటనే యున్నాడను నమ్మక మాదేశప్రజ లకుఁ గలుగును. ఆతఁడు వచ్చుటకుఁ బూర్వ మాగిరి కేనామముండిననో తెలియదు. కాలవశమున నావేరు మాసిపోయినది. ఇప్పుడందఱు ధానిని ఖేతావతినిగొనియే పిలుచుచుండిరి.

కేశవానందులు భేతాగిరిని డాసంతనే కేసవుకొం కాచిదారి సనుచరించి కొండప్రక్కనే పోవదొడంగెను. అప్పుడానందు డాసని నిట్లు ప్రశ్నించెను.

ఆనం - కేశవా! ఇటులెక్కడికి?

కేశ - ఆనండా! నామెట్లమ్ము. నీకు విచిత్రముల గొన్నిటి జూపుదును.

ఆనం - మరమిప్రయత్నమున నానర్హతాభిముఖులైన సమచ దొడగినది మొదలు నామనంబేమా నూపదను శికి చుచున్నది. ఈకంకణమేమియో? దాని రహస్యాన్వేషణ మెట్లుపరచిమిచునో? తెలియక విపత్తులో జిక్కుకొందుమేమో?

కేశ - అన్నా! బయలుదేరినది మొకటినుండి యొక్కట పాతము వల్లింపజొచ్చితివే? ఆపదయచునది యొకవోటనుండిన విచ్చుట వేత్రాకచోటనుండిన రాకుండుటయునా? ఇచ్చటికాక నాగిపురమునకే పోయితి మనుకొనుము. మార్గమునం దేదేనాపద సఘటిల్లగూడదా? దానికై భీతిపందనేల? సిహ్యులములగు భయంబులకు హృదయంబున జోటిచ్చుట పురుషులకు దగునా? ఊహరమ్ము.

ఆనం - కేశవా! నీవొకవేళ సచంచలధైర్యమౌట నొప్పును. కాని, నేను భయపడువాడనైనను నీనాకొరతతి భీరువునుగాను. నీవంటిబలవంతు లనేకు లప్రాంతమునందే యూహించునుండి నయ మైరి. ఈభేతాగిరియే యెన్ని హాస్యలకోరూ స్థలము. ఎట్టివిట్టికెయైన నీప్రాంతములందు భీతిజెందవలసినదే. బలవంతుడనై యెప్పుడు నాపద దెచ్చుకొనడు గదా! ఇంకను నుపయోగము తేటపడని ఈ కంకణమునందలి రహస్య మెఱుంగుమిషను మర మిచ్చటికి వచ్చుటాపదలకు దావిచ్చుట గాదా!

కేశ - ప్రయత్నదూర లగువారల మూల విట్లముండును.

ఇదిగో యిమ్మడకే మనము రావలసినది. చూడుము. పైన శైలభైరవ్యాలయము. దానికి నేరుగ క్రిందనే మనవిపుడుపరీక్షింపవలసివస్తామము.

ఆనంద — కేశవా! ఈ ప్రదేశము నీవు మున్నెప్పడో చూచినట్లున్నాడేమి?

కేశ — ఔను! ఒకవరి నాగపురమునందలి కొండజిత్తో, గూడ నీ ప్రాంతములకు వచ్చియుంటిని. అప్పు డిచ్చట నొకచిన్న గుహను గనిపెట్టితిని. అదియే మనమిప్పుడు వెదుకవలసి యున్నది.

కేశవుడు పర్వతమునందు పైగ్రమ్మియున్న పొదలందు వెదుకఁ దొడఁగెను. కొంతకాలమిట్లే గడిచిపోయినది. ఆనందుడు తనలో “ఎంతవ్యర్థం డీ కేశవుడు. ఉపయోగశూన్యమైన యొకవ్యర్థప్రయత్నమున కవసరకార్యములు పాడుచేసికొను వాడునురా? ఇంతకు దీని పరిణామమేమియో” యనుకొనుచుండెను.

ఉన్నట్లుండి కేశవుడు “ఆనందా! చూచితివా: ఇదిగో గుహ!” అనియెను. ఆనందుడును గేశవునికడ కరిగి యాగుహను జూచెను.

అది చాలచిన్నది. తన్మృఖవైశాల్యము రెండడుగు లుండును. దానిలోపల నడుగుదూరమున నొక శిలామస్తక ముండెను. ఆకారమునుబట్టి యది తల యనఁదగి యుండెనేగాని యం దే యవయవములును లేవు. ముఖమువలె నొక గుండ్రనిసమభాగము దీర్ఘమగునాసిక యొండు గల్గియుండెను. కేశవుడు కంకణమునందలి చిత్రమునకును, నచటి గుహయందలి నాసాయుక్త శిలాశిరస్సునకును బోల్చి చూచి కొని, జరునగవుదోచ నానందునితో నిట్లులనియెను.

“ఆనందా! కంకణమునందలి చిత్రములోని తాతితలఁ జూచితివి. ఇప్పు డీగుహయందలి దానికిని దీనికిని నేమైన భేద మున్నదా? ఇందేదో గొప్పరహస్య మున్నదని నేను చెప్పియుండలేదా? చూడుము. ఈగిరికి -- కంకణమునకును గల సంబంధ మేమియో?”

అనందుఁ డాచేటినిఁజూచి యాశ్చర్యచుండియు నేనియుఁ ఒలుకక యూరకుండెను. కేశవుఁడు కొంతకాల మేమియో యాలోచించుచుండెను.

కేశవుఁడు “ఈకంకణము ఈనాసికాంతమును సమానప్రపాణము గలిగియున్నట్లు కనిబడుచున్నది. ఇదిదానికిఁబెట్టిన సరిపోవునేమో!” అనుచు దాని నా నాసికకుఁ బొప్పించెను. అది యానాసికకొఱకే చేయింపఁబడిన దానివలె సహజమునది.

“సరిపోయినది. ఈనాసికకు నీకంకణమునకును గల సంబంధ మేమి?” అనుకొనుచు కేశవుఁ డాలోచనలో మునిగిపోయెను. కేశవుని చర్యచుంతయుఁ బరిశీలించుచు నిశ్చయముక నూరకుండిన యానందుఁ డిప్పుడు కేశవునితో నిట్లనియెను :

“కేశవా! ప్రాచీనగాథలయం దుంగరములచేతను దివ్యప్రమిదల చేతను ననేక విచిత్రచర్యలు జరుపఁబడుచుండినటుల విందుము. ఇదియును నట్టిశక్తి గలిగినదేమో? దీనిమూలమున “సల్లాయుద్ధీన్ దీపపు ప్రమిద ” కథలోవలెనే నేదేని భూతము ప్రత్యక్షమగునేనో? ఆకథయందు నాప్రమిద మృత్తుఁదాడినదా భూతము ప్రత్యక్షమగుచుండినది? ఇందుఁగూడ నీనాసిక కంకణమును జొప్పించి నిటువలెఁ ద్రిప్పిన నేదేని భూతమిటుకు సచ్చగేమో?”

కేశ - అవును. అట్లేయుండవచ్చును. అదియునుగాక గిగిపై నభేతాభుఁడును భూతరా శాస్త్రులు మన పూర్వులు చెప్పుచుండ వినియున్నాము. ఈకంకణ మాభూతప్రత్యక్షము గలిగించునేమో? నీవు చెప్పినట్లే దీని నిటువలెఁ ద్రిప్పిచూచెదను.

కేశవుఁడు కంకణమునుబట్టి యెడమవైపునకుఁ త్రిప్పెను. కంకణము తిరుగఁ జొచ్చెను. భూతప్రత్యక్ష మేమియుఁ గాలేదు. మఱియొక కంకణమును గుడివైపునకుఁ ద్రిప్పెను. కంకణముచు దానితోడ నాసికయుఁ గూడఁ దిరుగఁ జొచ్చెను. ఆతఁచింతఁ గొంచెముత్రిప్పెను. తోడనే

వారు నెలుకబడియున్నయెడ కెడనువైపునుండి దడదడ మను శబ్దము విసబడెను. వా రాదెసఁ జూచిరి. రెండు పెద్దశిల లెరుపువైపులకు జరుగుచుఁబోయి కొంచెము సుదురికిచి నిలిచిపోయిరి. కేశవుడు మఱల నా కంకణమును గుడ్డిద్రక్కకు మూఁడునాలుగుచుట్లు త్రిప్పెను. ఆఱులు రెండును నట్లే వెనుక వెనుకకు జరుగుచుఁబోగా మధ్య నొక ద్వారము నెలువడెను.

ఆద్వారము సుమారు పదియడుగు లెత్తు గలిగి యొకేమాట నలుపురు ప్రవేశింపఁ జాలింత షళాలముగ నుండెను. కేశవానందు లిరువురు నాశ్చర్యమున ఆద్వారమున కెదురుగ నిలిచి లోపలఁ జూచిరి. అదియొక పెద్దగుహ. ఆద్వార మాగుహఁ బ్రవేశించుటకే యేర్పఱుపఁబడినది. గుహ చాల విశాలమైనదిగ నుండెను.

కేశ - ఆసందా! ఏమి విచిత్రమిది? ఇందేదేని మంత్రశక్తి యుండవలయును. లేకున్న నూర్గురు మరుజురేప కదలింపఁ జాలనంత పెద్దశిల లింత చిన్నకంకణము నానాసికకుఁ జొప్పించి త్రిప్పిన నిట్లు కదలిపోవురా? నీ వనినట్లు దీనియం దేదో మంత్రప్రభావ మున్నది.

ఆనం - ఔను! ఇది మంత్రప్రభావమే! ఈగుహయం దేమున్నదో!

కేశ - అదియే మన మిప్పుడు పరీక్షింపవలసి యున్నది. లోనికిఁ బోవుదము రమ్ము.

కేశవుడు శిలా శిరోనాసికనుండి కంకణమును దీసికొని మెల్ల మెల్లగ నాగుహఁ బ్రవేశించెను.

ఆసందుడు “కేశవా! జాగ్రత్త! నాసికనుండి కంకణమును దీసిన మరల నీరాళ్లు రెండును మూసికొనిపోవుచేమో! జాగ్రత్త” అని హెచ్చరించెను.

కేశవుడు కొంచె మాగి, యాసందుఁ డనినట్లాశీలలు కదలకున్నందున, లోనఁబ్రవేశించి “ఆసందా! రమ్ము. భయ మేమియును

లేదు. ఆశిల లంతమాత్రమున మూసికొనెను” అని యానందునిఁ బిలిచెను.

ఆనందుడును లోనఁబ్రవేశించెను. లోపలఁ దొలుత వారి కంతయు సంభకారపూర్ణమై యున్నను, గొంతసేపైన వెనుక నాచీకటి కొంచెము తగ్గినది. అప్పుడు కేశవుఁడు గుహకు లోపలద్వారమునకుఁ గుడికైపున చెలువల నున్నట్టి వేరొక వివరమును, కిలముస్తకమును గనుగొనెను.

“అనందా! ఈ ద్వారము మూసికొనుట కిచ్చటఁ గీలుఁ గను గొంటిని. నెలువల నున్నటువంటిదే వేరొక శిలాయస్త్రక మిచ్చట నున్నది. దానికిని బొడవైన ముక్కున్నది. అముక్కునకుఁ గంకణము జొప్పించి త్రిప్పిన మఱు నీతాళ్లు మూసికొనెనని తోచుచున్నది” అనెను కేశవుఁడు.

ఆనందుడును కేశవునికడకుఁబోయి నిలిచెను. కేశవుఁడు నిగ్రహ నాసికకుఁ గంకణము జొప్పించి కటిప్రక్కకుఁ గ్రొప్పెను. కంకణము మాత్రమే తొగెను. గాఢిక తిరుగలేదు. శిలాద్వారము మూసికొన లేదు. ఎడమవైపునకుఁ గ్రొప్పెను. శిలాద్వారము కొంచెము కొంచె ముగా జరిగి మూసికొనెనని. తోడనే గుహయంతయు మఱింత నివిడ ముగ సంభకార మావించెను. ఆనందుఁ డించుక భయపడి “కేశవా! ద్వారమును మూయకుము. ఇంత భయంకరమగు చీకటి యం దుండుటెట్లు? ఈ గుహయం దేమున్నదో? ఏదేని భూతముండి మనలఁ దినినైచునేమో?” యనియెను.

కేశ - అనందా! ఏమియు భయములేదు. ఇంతమాత్రమునకే భీతిల్లుచుంటివా?

ఆనం - నాకుఁజూడ నీ గుహ పిశాచములు కాటవట్టగు భీకరస్థల ముగఁ గనఁబడుచున్నది. ఎట్టియాపదలు రానున్నవో! తెఱువుము ద్వారమును. మనయం దొకరు ద్వారముకడనుండి యింతొకరు లోన నేమున్నదో పరీక్షింపవచ్చును.

కేశ - అనందా! ఇన్ని పిత్రములకుఁ గారణమై, యింత ప్రభావముగలిగిన యీకంకణము మనపక్ష నున్నంతవఱకు నే భయమును లేదు. ఇన్ని చిత్రకార్యములజేసిన యిది మన కావదపచ్చనట్లు చేయునా? చునము భయపడవలసినది లేదు.

అనందఁ డూరకండెను. ఏమియు మాటాడనులేదు కనలనులేదు. నిలుచున్నయెడఁజే నిలుచుబడియుండెను. కేశపుండఁమాత్ర నూ నిబిడాంధకారబంధురంబయిన యా గుహభ్యంతరభాగమున నొక పిశాచమువలె నిలుచుటఁ గరుగుచుండెను. కొంతసే పట్లు పాతరలాడనాతని కా గుహయందు వేటొక ద్వార మగుపడెను. ఆద్వారము శిలానిర్మితము కానిట్లాతఁడు స్పర్శనముచేతఁ దెలిసికొనియెను. దానికి దాళముగాని గడియగాని లేదు. కేశపుండ దానిఁ దెలుచుటకుఁ బ్రయత్నించెను. ఎంతత్రోసినను నది తెలుచుటకురాలేదు. కేశపుండపు డానందుఁడొక నిట్లనియెను.

“అనందా! ఇటురమ్ము. ఇచ్చట వేటొక ద్వారమున్నది. ఈద్వార మెంతత్రోసినను దెలుచుటకు రాలేదు! నీవుగూడ త్రోసి చూడుము. రమ్ము.”

అనంద - నేను రాజులను. నాకుఁ జూపే తెలియుటలేదు.

కేశ - అనందా! నీవెంత పిఱికివాడవు!

కేశపుండొక వికృతహాస మొనర్చెను. భయంకరమగు నా గుహలోని నీరంధ్రాంధకారమును గేశపుని వెడగునవ్వు మఱింత భయంకరముగ నొనర్చెను. అనందఁ డేమియుఁ బలుకలేదు. కేశపుండ మఱలదలుపుఁ ద్రోసెను, అది తెలువబడలేదు. మఱియొక మా జ్ఞాతఁడు తన బలమంతయు నుపయోగించి యొక్క త్రోపు త్రోచెను. తలుపు గుభాలునఁ దెలువబడెను. అయ్యాపునఁ గేశపుండ క్రిందబడియుండువాడే! ఒకకాలు ముందుంచి యా యావేగము నాపజాలెను.

ఆద్వారమున కావల నేతొక గదియున్నది. మొదటివానివలె గాక యిది వెలుగుగ గలిగియుండెను. అచటి కావెట్లు కేటముండి వచ్చుచుండెనో కేశవునకుఁ దెలియలేదు. ఆనందుడు దూరమున నావెలుగుగాంచి “కేశవా! అచ్చట నేమో వెలుతురు కనబడుచున్నది. అదేమిచూచుము” అనియెను.

కేశ - ఆనందా! ఇచ్చట నితొక గదియున్నది. ఆ గదియందలిదే యీవెట్లును. పైన నెచ్చటనోయున్న కంప్రమునుండి వచ్చుచున్న దీవెలుతురు. ఇచ్చటకు రమ్ము.

ఆనందుడు ఆగదిలోనికిఁ గేశవునితోఁ జరిగెను. కేశవుడు గదియందొక్కొక్కప్పుడు, నానందుడు తొకచోటికిఁ జని యుండేమున్నచో పరీక్షింపమొదలిడినది. ఆనందుడు క్రిందనే చూచుచు గొంతచూరఁచుచు నెను. ఆతని కచ్చట నేదో నిలువఁబడియున్న యొక రూపచ్చాయ కొంచెముగా నేలపైఁ దోచెను. అతఁడు తలయెత్తి చూచెను. ఆతని యెదుటఁ బ్రాణయుక్తమని భ్రమింపజేయు నొక చూఁవాఁడొకసంజరము గనబడెను. ఒక్క పెనుగోత్రమై, యాతఁడు తొక్కయంజుతో నాటు గడుగులదూరము వెనుకకు దూరకెను. కేశవుఁ డింతొకమూలనుండి యచటికిఁ బరువిడిపిచెను.

కేశ - ఆనందా! ఏలయట్లు కేకవైచితివి? నీకేమి కనబడినది? ఏదేని యమానుషశక్తి నిన్నుఁ బ్రహరింపలేదుగదా?

ఆనందుడు పణిచుచున్న కేల నాయసిహుపమునుజూపుచు కంపిత కంఠస్వరమున నిట్లు పలికెను.

“కేశవా! అటుచూచుము. ఆభయంకరరూపము! ఎంతభయము గొల్పుచున్నదో!”

కేశవుఁ డాహుపము గనెను. ఒకపరి యాతనియొడలు జల్లు మనియెను. కాని యాతఁడు నానందునంత బెగడువడలేదు, దానిని

మెల్లరదా? నమస్కృతనేత్రముల దానిఁ బరీక్షించెను.

అది కంకణరహస్యమైన చర్మమాంసాదికములను, లోని యాంత్ర మూలముల నీ నాచేయెముకలరూపము. అది దేనినాయమును లేకదే నమస్కృతమునాదు. అందును కేశపుడు దానికడనిలిచి వర్ణింపబడినది. కేశపుడు! ఇది యేదో భూతావాసమని నేల మెత్తకే తెల్లయును నేదా? ఇటువంటి కృత్యములు పిశాచము లనిగా నున్నవి. మన మరుగుదము.”

కేశపుడు — “అయినా! నీ కీకంకణమునందు నమ్మకము గుదుర లేకుగాని నాని నెవ్వరూపమునందు నమ్మకమున్నది. చూడుము అన్వేషణము విజ్ఞానము నివర్తకము.”

అందును కేశపుడు కంకణముతో నా యస్థిరూపమును దాఁకెను. తోడనే నాని కుడిచేయి మారమునం దేదో చూపుచుండు జాచెను. కేశపుడు అది గుఱివై చూచుకొనెను. అనందుఁ దొకమూలకు బరుపెను. కాని మారచుకొనిచి ట్లాయెములరూపము వారి నేమియుఁ జేయలేదు. చేయి యదేవిధమున జావియుండెను. కేశపుని వీక్షణము లాచేతఁ దిరిగి చూపునెడకుఁ బ్రసరించెను. నేలయందచట నేదో కనబడెను. కేశపుడు నిలిచియున్న చోటినుండి యది చక్కగఁ గనఁ బడలేదు. అతఁ డయ్యెడకుఁ జనియెను.

అచట నేలయందు నొక ద్వార మమర్పబడియుండెను. దానిఁ దెలుచుట కేశపుడు నొక యిసువకడియ మాతలుపునకు బిగింపఁబడి యుండెను. కేశపుడు దాని నెత్తఁ బ్రయత్నించెను; కాని యాతని చేతినుండి కంకణము క్రిందఁబడియెను. అతఁడు కంకణము దీసికొని కుడి నేత ధరించి మిఱల నాకడియముఁబట్టి ద్వారము నెత్తెను. ఏమియుఁ గన్పట్టములేకుండ నాద్వారము పైకి లేచివచ్చెను.

కేశ — ఆనందా! ఇట నొక ఫాతాశగృహమున్నది. దానికి దిగి

పోవుటకు మార్గము మెట్లు నిచ్చటనున్నది. అప్పుడు అప్పుట నేమియున్నదో చూతము.

ఆనం - అచ్చట నేముండును? ఈగదియందు చురుము చూచిన యస్థిపంజరము మఱియొకటియుండును. నిరుపయోగమైన యీగదియందు మనము మనకెందులకు?

కేశ - సరి! నీయిష్టము. నేనుమాత్ర మచట చేరువై గోచూడక యీ గుహనుండి కదలను. నీవు రావేని యీగదియందే యుండుము. నేనుపోయిచూచి వచ్చెదను.

ఆనం - అటులైన నేనును వచ్చెదను. కాని, నీ మొదటికట్టున కేఫలము గలుగదనిమాత్రము నాకు స్ఫురించుచున్నది.

అంతట నిరువురు నాద్వారమునుండి మెట్టునుదిగి క్రిం కిరికిరియిరి. పాతాళమందెరము జేరుటకు వారు ముప్పదిమెట్లు పోవలసివచ్చెను. కేశవుడు, ధైర్యమున ఆపాతాళగృహమునకు దిగియెరు గానీ, యాసం దుఁడు మాత్ర మా భయంకర గృహంతరాళమునుండి నిరీక్షించుచుండఁ దన్నుఁ గేశవుని నెలికి జేర్చ దైవమును బ్రార్థించినచో నాతనే యా మందెరముం బ్రవేశించెను.

ఆ పాతాళమందెరమునకుఁ గూడ నెచ్చటనుండియో వెలుతురు వచ్చుచుండెను. అగది యంత విశాలమైనది గాను. పదియడుగుల పొడవు, నెనిమిదడుగుల వెడల్పు గలిగిన చిన్నగది. అందు వారి కేయస్థిపంజరము గన్నడలేదు. ఒకవైపు గోడనానుకొని మూడు పెట్టెలుండెను. తదన్య మాగదియందు వారి కేయము గనబడలేదు.

కేశవుఁ డాపేటికలయందు మొదటిదానిని దెఱచెను. గది యంతయుఁ దళతళమని యొక్కమెఱుపు మెఱసినది. పై గదియం దెవ్వరో నేలపైఁ గలినమగు వస్తువుతోడఁ గొట్టుచున్నట్లు తకతకమను శబ్ద మాగదియందుఁ బ్రతిధ్వనించుచు వినబడియెను. కేశవుఁ డొక్క

పెట్టుక నాపెట్టెశాలుపును నగము దెలుచినదాని నట్లేచదలి, యానందుని నడ కొక్క యనివేసెను. ఆ పెట్టెశాలుపు గుఱాలునఁ బడిపోయెను. మఱుక నొకమెఱపును వెనువెంటనే నింతకుముందు వినబడిన శబ్దమును గలిగినది. అంతయు నిశ్శబ్దమైపోయినది. కేశవుఁ డానందుని బట్టుకొనియెను. ఆనందుఁడు భయమున నణఁకుచుండెను.

ఆనం - కేశవా! ఈయుత్పాదములేమి? ఆపెట్టెలయం దేమి యున్నది? దానిఁ దెలుచినంతటనే యింతభీకరముగు శబ్దమును మెఱుమును నెఱుగలిగినది? కారణమేమో?

కేశ - ఆనందా! ఇందేగో మహామంత్రము తన శక్తిప్రభావమును బ్రబలవిదర్శనముగాచే వృక్షీకరించుచున్నది. ఆపెట్టెయం దేమున్నదో చక్కఁగ దెలియరాలేదుగాని, ననియో కాంతిహంతములగు వస్తువులున్నవి. అవేనియో? భవాశరత్పృథ్వాషణములయి యుండవచ్చును. తక్కినవానియం దేమున్నదో! అనిగూడ నీపెట్టెనలనే యనూఱ్యాభరణములతో నిండియుండునని తోచుచున్నది.

ఆనం - కేశవా! అందేమున్నను నీవు చూడవద్దు. ఇక నున మిచ్చట నుండనేవద్దు. ఇక నీవు నానిని దెలుచుటకుఁ బ్రయత్నించితివేని యీ గుహయే నునపైఁ గూలునేమో యని భయము కలుగుచున్నది.

కేశ - నీభయ మెపుడు నుండునదియో! మళ్ళి నీ గుహ కూలు నట్టెన నిపుడే కూలియుండును. మనము పొడియై పోయియుండుము. ఇక నిది కూలదు. ఆ భయమేమియును లేదు.

అనుచుఁ గేశవుఁడు మరల నా నేటికను డాసెను. మొదట తెఱచుట కాతఁడు కొంచెము నెనుదీసెను. మరల మొండిఛైర్యముతో నా పెట్టె మూత దెఱచివైచెను. కేశవానందు లిరువురును మరల నుల్కానంత్రోభము గలుగునని యెంచి నిరీక్షించిరిగాని యీమాటట్టి దేమియు జరుగలేదు.

ఆపేటికయందు కేశవుడు పలికినట్లే యమూల్యములగు రత్న భరణములుండెను. దాని ప్రక్కనున్న పేటికను కేశవుడు తెఱచెను. అందు రెండవలను వానిలో నొకదానియందు బంగరునాణెములు వేతొకదానియందు వెండినాణెములు నుండెను. కేశవుడు మూడవ పేటికఁదెఱచెను! దానియందు మొదటి రెంటియందునలె యమూల్య భరణములుగాని స్వర్ణరజశములుగాని లేవు. ఒక రాగి, రేకుల కట్టయుండెను. కేశవుడు దానిని ఒర్రేయిచుట చూచి మొదటి పెట్టె కడకువచ్చెను. ఆనందుని బిలిచెను. ఆనందుడు నామందనము కడకు వచ్చెను. అప్పు డతఁడు “ఆనందా! చున్నదై డై చమునకు వర్ణింప నలవి గానంత కరుణ జనించినది. చూడు మీ యాభరణములను! ఆధనమును జూడుము: ఇవన్నియు నెన్ని లక్షల కూపాయలు విలువగలిగియుండునో! ఈనాటి మన యదృష్ట పరిపాకము! నాగపురమునకు నీవు చెప్పినట్లు మనము పోయియుండిన నీ నిధి మనకుఁ దక్కియుండునా? ఎన్ని జన్మాంతరములు వ్యయము చేసినను దరుగునాయీనిధి!” అనియెను.

ఆనందుఁ డామందనమునందలి యాభరణ సమూహమును జూచుచుండెను. వాని యున్ననిశప్రభాలోక మాతని దృష్టియందుఁ బ్రతిఫలించుచున్నది. కాని కేశవునివలె నానిధి స్వామ్యనిశ్చయము వాని మనంబునఁ గలుగుచున్నదో లేదో! ఆతఁ డేమియు మాటాడలేదు. కేశవుడనుచున్న మాటలన్నియు వినినాడు: కేశవుడు మఱి నిట్లనియెను. “మొదటినుండియు నిం దేదో మహాత్తరహాస్యమున్నదంటినే! నీవు నమ్మలేదు గదా? ఈ కంకణ ప్రభావము నీకిప్పుడైనఁ దెలిసినదా? ఎంత ధనము! అన్నా! మనవంటి యదృష్ట వంతులుందురా?”

ఆనంద - కేశవా! ఈధన మెవనిదో మనకుఁ దెలియదు! ఇంత

భవ మొనరిచేతనో నీట గుప్తమొనరించు బడకున్న నెట్లు వచ్చియుండును! పరధనమును మనము గనుగొనుటచేతనే మనదని యుప్పుం గుట సమంజసముగాదు. అనియుగాక ఈ ధననిధి ప్రబలప్రభావము గల మంత్రశక్తిచేత రక్షింపబడియున్నది. ఈకంకణము మనవద్ద నున్నంతనే దీనిని మన మపహరించుటకు శక్యముగాదు. ఈనిధి యుక్తకాలము తమ మంత్రశక్తిచేత మరలను దగ్ధమొనరించివైతురు. తాళము గానిది. దీనిని స్వాధీనమొనరించుకొనుట మన కపాయములను తెచ్చి పెట్టుకొనుట.

కేశవుఁ డానందుని మాటలు లక్ష్యము సేయలేదు. అతఁడు చెండవ పెట్టి కడ కరిగి కూర్చుండెను. అందుండి చేతినిండి నాణెములఁ దీసికొని యీ చేతినుండి యీ చేతికి నా చేతినుండి యీ చేతికిఁ బోయుచు నవి పడునపు దొనర్చుచున్న గలగల ము శబ్దమున కానందించుచుండెను. మరల నానందుఁ డిట్లనియెను.

“కేశనా! ఆధనమును దాఁకకుము. దానివల్ల నేమైనఁ బ్రమాదమువచ్చునేమో ఇప్పటికిఁ బోవుదము రమ్మ. దీనిఁగూర్చి యావల నాలోచింశము.”

కేశవుఁ డానందుని పల్కులు వినుబడలేదు. ఆధనమును జూచుచుండఁగనే యాతని చిత్తము దురలోచనాకలుషితమగుచుండెను. “ఈధననిధి విషయము నాకు నానందునకే కదా తెలిసియున్నది. ఈతని యభిప్రాయము తెలియుచునేయున్నది. ఈ ధనమునం దొక నాణెమైన దీసికొనుట కీతఁ డొల్లఁగు సరికదా నేను దీసికో నెంచినను నంగీకరింపడు. ఈ రహస్యమును నిముసములో బహిరంగ మొనర్చి వేయును. ఈవిషయము బహిరంగమైన నిధి యధికారులకును గగూలి యాకు దెలిసిపోవును. వారలకుఁ దెలిసిన నిది మాకు దక్కునా? ఎన్నటికిని దక్కదు! గగూలియూ దీనిని నిముసములో నపహరింప

కుండునా? ఒకవేళ నీతఁ డితరుల కీరహస్యము దెలుపకున్నను నీనిధియం దర్థభాగము దన కీయకున్న నూరకుండునా? ఈతనికి నగపాలానం గిన నాకుఁ గల లాభమేమి? తన కిచ్చిన నగముభాగము తీసి కొనిన తరువాత నీతఁ డీనిధి రహస్యము వెలిబుచ్చిన నే నేమిచేయుఁ గలను. ఈతని నెట్లులైన భయపెట్టి యీనిధి విషయము బయల్పఱప కుండ దిట్ట మొనర్చనలయును.”

ఈ విధముగఁ గేశవుఁ డాలోచనాప్రవాహముగఁ బడిపోవుచుండ నానందుఁడు మరల నాతని హితప్రబోధము మొనర్చుచు నిట్లు అనియెను.

“కేశవా! మన మొక్కవిధముగఁ జేసిన మన కేవిధముగ నపాయము రాదని యెంచెదను. ఈధననిధి విషయమంతయు నీది మన కెట్లు లభించినదియు జగచ్చంద్రునికిఁ దెలిసిన నాతఁ డీనికిఁ భర్తయెవరో తెలిసికొని వారివలన మనకు బహుమానము వచ్చునట్లు నర్పిటయో అట్టిరాశి లేకున్న మనకు దీనిఁ బంచి యిచ్చుటయో చేయును. అతఁడు వచ్చునని తెలిపితివి గదా! అతఁడో నీవిషయ మంతయుఁ దెలుపుదము.”

కేశ - ఆనందా! మన మాతనికిఁ దెలుపు అందులకు? అతఁ డీరహస్యము దనకుఁ దెలయగనే మనల నిరువురను చోరులమని పట్టించి తా నీనిధి నపహరించును. అంతటి నీచుఁడు దుర్మార్గుఁడు నింకొకఁ డుండునా! బోసుగారింట ధన మాతఁడు హరింపలేదా? పోయి పోయి యాతని కీ విషయ మెఱింగింపవలయుఁ గాబోలు. చాలును చాలును నీమాటలు.

ఆనం - నీ వనునట్లాతఁ డెన్నటికి నట్టివాఁడు గాఁడు. బోసు ధన మాతఁడు తీయనేలేదు. పోనిమ్ము నీకిష్టములేకున్న నాతనికిఁ జెప్పవలదు లెమ్ము. మనమే యీనిధి యెవరిదో తెలియఁ బ్రయత్నించుదము, దీని యధికారియే బ్రదికియున్న మనము దీనిలోఁ జిల్లిగవ్వ

మైన నీకోకూడదు. అట్టివాఁడు లేకున్న మనమే పంచుకొందము.”

కేశ - చేతివచ్చిన కను మెవరిదా యని ప్రయత్నముచేయుట నీవంటి పూఁకుడు చేయును గాని నేను చేయుదునా? ఈనిధి మెవరిదో యుండుడి వా రిప్పుడు జీవించియుండిన నింతవఱకేల దీని దీసికొనకుండు? ఇంత నిధి యున్నదని తెలిసిన ప్రతి మను జుఁకును నిధి వాగునెయ్యెయి వెలికి రాకుండునా?

ఆనం - అందఁడు వచ్చిన మనము నమ్ముటకుఁ గంకణరహస్య ముండలేదా! వాని పనియును చెలిపిన గదా మనము నిశ్చయమని యంగీకరించుటకు? ఇంత మంత్రప్రభావముచే రక్షితమైయున్న యీనిధి మెవరిదో తెలిసికొనకుండ మనము తీసికొనరాదు.

కేశ - నీనలహా నే నడుగుటలేదు. నాకు నీవు బోధింపవలసినది లేదు. ఈనిధి విషయ మెవ్వరికిఁ దెలుపఁగూడదు.

ఆనం - నానలహా నీకక్కిరియిచో నేను చెప్పవలసిన యవసర మే మున్నది.

కేశ - చెప్పవలదు. నీ వీనిని విషయ మొకటి కెవ్వరికిఁ దెలుపఁగూడదు. తెలిపితివా నే నూరకుండను.

ఆనం - నీవూరకుండకున్న నాకేమియు భయములేదు. న్యాయ మున్నకై పోరాడకుండు ననుకొంటివా?

కేశ - ఆరందా! ఇదే మరల చెప్పుచున్నాను వినుము. నీ వీరహస్యము ఒహారంగ మొనర్పఁగూడదు. జాగ్రత్త. దీనిని నాయొచ్చ వచ్చినట్లు చేయుదును. నీపిందేమియుఁ బ్రసక్తిదీసికోరాదు.

ఆనం - నాపై సాధికారము చేయుటకు నీ కీనిధిపై నున్నంత యధికారము నాకు లేదనియో? నీరువలెనే నాకీనిధియం దర్థభాగ మున్నది మఱచితివి కాబోలు నేను?

కేశ - నీకు దీనియందు పుచ్చిన గవ్వయైన నీయును. దీనిపై

నీకుఁ గల యధికారమేమున్నది. పిఱికిపందవై వలదు పలదనుచు
సద్ధైర్యము గొలుపుచుంటివనినూ నీకిది దర్థభాగము?

ఆనం - కేశవా! సీత కృతఘ్నుడవైతివేల? నా కీనిధియం
దేభాగమెట్లు లేకుండునో చూతురు. తొలుత నీకంకణము దెచ్చినది
నేనే. మఱచితివా? అకంకణము నాయద్యయెయుండ నిధిలో ఉర్థభాగ
మైన నీకు నిజముగ నెట్లు చేరును?

కేశ - ఏమి! కంకణము నీయదియూ? మరల చెప్పుచున్నాను.
ఈనిధియందు నీ కేభాగమును లేదు. నీ విషయము వెల్పుట
గూడదు. అందుల కొడండ్డనియెడ నీనిటనుండి కడలజాలవు.

ఆనం - కదలకుండ నన్ను నీవేమి చేయఁగలవు? వెలి కరుగు
టయే గాక యీవిషయ మందఱకు నీననమే తెలిపెదను.

కేశ - ఏమి! ఈవిషయచుండఱకి నేడే తెలిపెదవా? తొలుత
ప్రాణములతో నీగుహనుండి వెలువడుటఁ జూచికొమ్ము. నిన్నుఁ
బ్రాణములతోడఁ పోనిత్తు ననుకొంటివా? ఏదాకి నీవిషయము
దెలుపనని మొదట ప్రమాణ మొసరింపుము.

ఆనం - నేను బ్రమాణము చేయను. నన్ను నీ విచ్చటినుండి
పోకుండ నెట్లాపఁగలవో చూచెదను.

అనుచు నానందుఁ డొక్క దూఱున కేశపునిపైబడి యాతని
చేతనున్న కంకణమును లాగికొనియెను. మఱునిమునముననే యానం
దుఁడు పై కరుగుచుండెను. ఆనందునితోపునకు కేశపుఁడు క్రిందఁ
బడియెను. అతని చేతినుండి నాణెములు క్రిందబడి టంగ్ టంగ్
మనచు నలుదిక్కులకుఁ జెడఁపఁబోయెను. కేశపుఁడు తొందరగలేచి
యానందుని వెన్నంటికి బరిగిరిగియున్నందులో నాతని బైగదియందు
గలసికొనియెను. ఓలేదు నన్నా. ఎచ్చటికిఁబోయెద వనుచు నొక్కతాపున
నాతనిక్రిందఁబడినను, అనందుఁడు క్రిందబడియెను. పడునపుడు తలకు

బలమును దెబ్బతగ్గెను. ఆశక్తి స్పృహదప్పెను. కేశవు డాతనిచంద్రుడే కంకణమును దీసికొనెను.

“ఇటు బలముగడి యన్నము నీరు లేక చావుము. నాయిష్టమునకు వ్యతిరేకియుగల బ్రవర్తించువాడవా నీవు?” అనుచు కేశవుడు మరల ప్రశ్న గడిచెను, యట గొంతభయము దీసికొని మరల వెలువలికివచ్చి యటుగిరి కంకణ సహాయముగ గుహద్వారమును దెఱచి వెలికినయెను.

కంకణో నైశ విచర్యయము. గీనికి హేతుభూతము ధనముగదా!

౧౦

చూడాధనుడు కన్నెల దెఱచి నలుదిక్కుల గలయజ్ఞుడెను. ఇంకను దనయెదుట నా భయంకరమూర్తి యున్నట్లే మాతడు భావించుచుండెను. ఇటు డాతనియెదుట గగూలియా లేడు. కుడియెడచువైపుల నీచపురు శ్యామల పత్రధారులు నిలువబడియుండిరి. వారి యెడలపైను వెండితోడ జేయబడిన నాగపతకము లుండెను. హుషమున వారు గగూలిమాయంతటి ఫీకరులు గారు. వారాతని యనుచర స్థితిలోనివారని చూడాధనుడు భావించుకొనియెను. వారును క్రౌర్యమును, ఘోరకార్యాచరణమందునను గగూలియాకు దీసిపోవువారుగారు. వారి న్వాభావిక క్రౌర్యమునకు వారు ధరించి యున్న పదనాచ్ఛాదనములందలి రంధ్రములనుండి శిఖిశిఖాయ మానముగ బ్రజ్వలించుచున్న తీక్ష్ణదృష్టులే సాక్షి.

తెలిపినట్టి సెనుక చూడాధనుడు తనకరపాదములు రజ్జు బంధి తములై యుండుటయు నాత్రాటి యొఱయికచేత బంధితస్థానములందు తీవ్రముగ బాధగనుండుటయు గ్రహించెను. ఆతడులేచి కూర్చుండఁ బ్రయత్నించెను గాని శక్తిచాలనందున మరల వెనుకకు బడిపోయెను.

వారయందొకఁ డప్పుడు చూడఁగనుచు పాదబంధములవలన క్రూరముగా విప్పివైచెను. త్రాసిన విప్పబడినంత కే లోని రక్తనాళములం బంత వఱకుఁ బ్రతిఘటించబడి యుండిన రక్తము వేగముతోఁ బ్రవహించు మొదలిడుటచే బంధితనమయమునకన్న నిష్పాదధికబాధ కలగెను. పాదములు తీవ్రమిగొనెను. ఆ బాధక నహింసజాలక చూడఁగనుచు “అబ్బా!” అనుచు లేచి కూర్చుండి చేతులతో నాస్థానమును బ్రక్కఁగఁ బ్రయత్నించెను. కాని పాపము! చేచ్చి కట్టుబడియున్న వానిచేతు లాచోటికిఁ బోలేకపోయెను. నడుమువంచి కాళ్లబట్టుకొని యుత్సముచేసి యాతఁ డురంబున నొప్పికలిగి మరల నొకపరి “యబ్బా” యనుచు గ్రీందఁ బడిపోయెను.

ఇరువైపుల నిలిచియున్న వారిరువురు నీతనియవస్థజూచి దాని నుండి యాతనిఁ దప్పింపఁ గలవారయ్య మిచ్చుకుండి. వారి హృదయము లెంతకఠినములో!

గ్రీందఁ బడిపోయినవా డట్లే కొన్ని నిమిషముల కాలము కదలక మెదలకుండి చూడఁగనుచు మరల గన్నులు విచ్చెను. ఏమియో మాట్లాడవలయునని ప్రయత్నించెను. పెదవులు గదలుచున్న వేకాసి మాట వెలువడలేదు.

ఆ యిరువురయం దొకఁడు తనకడునున్న యొకసేసానుదీసి యందున్న పానీయమును జూడఁగనుచు నోటఁ గొంత పోసెను. చూడఁగనుచు దానిరుచి యేమియుఁ దెలియలేదు గాని యది కంఠనాళమునుండి జీర్ణకోశము చేరియుఁ జేరకమున్నే దేహంబున నూత్నజవము విద్యుత్ప్రసరణమువలెఁ బ్రసరించెను. చెదరియున్న వానిమనస్సు కొంచెము కదురుబాటు చెందెను. అప్పు డాతఁడు వారి నిట్లు ప్రశ్నించెను.

“అయ్యలారా! మీలోలెవరు? నన్నిట్లు బంధింపఁ గారణమేమి? మీటిప్పుడు నన్నేమి చేయనుంటిరి? నేనిపు డెచ్చటనున్నాడను?”

“మేము గగూలియా పరివారమునందలి వాగము. నిన్ను బంధించి మాయజూనుని యాజ్ఞయే కారణము. నిన్ను పైను గగూలియా వద్దకు గొంపోవ నుంటిమి.”

“గగూలియా మా నున్న బంధింపును విడిచి వానికడకు గొంపోవ నుంటిరా. ఇతడు నాయెముట గనియెను? ఏచ్యటికి బోయెను? ఇప్పుడు నే నా నుకడకు రాకున్నా నెందు నయిమని మూడే డాజ్ఞపించెను.”

మాచేతనమున వెనుక మాయిచ్చ వ్యతిరేకముగఁ బ్రవర్తించి నీకుఁగాదు నెవంటి వేపురకైన నాధ్యముగాదు. మామాట వినవలసి నదే! చెప్పినట్లు నడుచుకొనవలసినదే!”

“అటులనా! సరియే! మీయిష్టానుసార మే యగునుగాక.”

వా రిరువురును జూడాధనుని లేవనెత్తి తమతోఁ దోడుకొని పోయిరి. బలహీనాంగుడై నడుచుటకు సైతము శక్తిచాలని చూడాధనుడు అచేతనంబగు విగ్రహమువలె వారెట్లు లాగుకొనిపోయిన నట్లు పోవుచుండెను.

అట్లు గొంతదూర మరిగినంతనే వారిలోనొకడు విచిత్రధ్వని యొకటి యొనరించెను. ఆశబ్దము పక్షి కూతవలె ధ్వనించి నిలిచినవెంటనే దూరముననుండి యిదే విధమగు మఱియొకకూత వినఁబడియెను. అంత వారటనే నిలిచిరి. కొంతవడికి వారియెదుట గగూలియా ప్రత్యక్షమయ్యెను. వారిరువురు నాతనికి వంగి నలామొనరించిరి.

గగూలియా చూడాధనునికిఁ గనఁబడిన విధముననే వస్త్రములను ధరించి యుండెను. ఆతని వక్షముపై నాగప్రతిమయుండెను. వాని నేత్రస్థానమందలి రత్నములకాంతి విరాజమానముగ నొప్పుచుండెను. ఆతఁడు రెండునిమునములు చూడాధనుని దోదకదృష్టిని జూచి యాపల నిట్లు ప్రశ్నించెను.

“ఓయీ! కేసెవరో నీకు తెలియును గదా?”

ఇంతవఱకుఁ దలవంచుకొని నోమియో మోచించుచున్న చూడఁ
 ధనుడు గగూలియ్య వచ్చుట చూడలేదు. ఇప్పు డాతని ప్రశ్నము విని
 తలయెత్తి చూచెను. ఎప్పునిమెరు ఎప్పునిమాత్రమున నా దేశమంతయు
 భయభ్రాంతమైపోవునో ఎప్పునిపేరు స్మరణకు ఎచ్చుచూత్రాస తానంత
 భీతినందెనో ఎవనిహుషము జూచినది నే నెప్పున్వఁడై తాను భూమిపై
 వ్రాలెనో యా ప్రసిద్ధ వారశ్శిష్యాపణిని గగూలియ్యను ఎదుటఁ
 జూచెను. ఆతనిగని మొదట చూడఁగల డతిభయ మందెను. కాని
 యా భయము చాలకాలము నిలుపలేదు. ఆతఁడు గగూలియ్యవ్రశ్న
 మున కిట్లు ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను.

“తెలియును! నిర్దయామతియుఁ గర్మశుడును దస్యతియు నగు
 గగూలియ్య నెఱుంగకుందునా?”

గగూలియ్య ముఖమున మండహాసము దోచెను.

గగూ - తెలియును గదా! మంచిదే! నే నెట్టివాడ నైనదియు
 నాయాజ్ఞ సుల్లంఘించువారి కెట్టిగతి పట్టునదియుఁ గూడ తెలిసియుండు
 నని యెంచెదను. ఇప్పుడు నేనడుగఁబోవు ప్రశ్నములకుఁ దగు సమా
 ధాన మీవలయును.

- (1) “ఈదినము మధ్యాహ్నము శిథిలమందిరప్రాంతసరోవరము
 నందు నీవు వెదకుచుండినవస్తువేది?
- (2) అట్లువెదకఁ గారణమేమి?
- (3) ఆవల నీకాగితముపెట్టెయందు దొరికిన కాగితమున విషయ
 మెయ్యది?
- (4) దానిని జదువఁగనే నీవట్లు వివర్ణుడవై పోవఁ గారణమేమి?
- (5) ఆకాగితము నెందులకుఁ జంపివైచితివి?
- (6) నీ వెవ్వడవు? నివాసమెక్కడ?”

చూడా - శలకూన్యముగు ప్రహసదోగాని నీభయంకర నాక్యములు నను బల్కుంచునంతటి శక్తిగలవిఁపు.

అంత గగూలియా చూడాధనుని బట్టుకొనివచ్చిన యిరువురకు నిట్లాజ్ఞపించెను.

“పీనిని దోడ్కొనిపోయి నాగపురమాగ్గముచకు దక్షిణమందున్న మట్టచెట్టుకొమ్మకుఁగట్టి యురితీయుడు. నేచడిగిన ప్రశ్నముల కుత్తరము లిచ్చునట్లు మీచే నైనంతవఱకు బోధింపుడు. వినకున్న సట్టి దుర్మరణముచేత నాయధికారబలమును గ్రహింపనిండు.”

గగూలియా యచటనుండి వెడలిపోయెను. వారిరువురును జూడాధనునిదోడ్కొని యావటవృక్షముకడకుఁ బోవదొడగిరి.

చూడాధనుఁ డురితీయఁబడుటకు నిర్దేశింపఁబడిన మహావటవృక్షము గగూలియాకు నాతనికిఁ బైనంభాషణము జరిగినయెడ కెంతయో దూరములేదు. గగూలియాభటులు చూడాధనునితో నటకుఁ బదునైదు నిముసములలోఁ జేరఁగలిగిరి. వారియం దొకఁడు వటవృక్షము పైకెక్కి యట నొక శాఖాకోటరమునుండి లావుగనున్న త్రాడునుదీసి యాకొన్నక్కే దాని నుచ్చుగావేసి రెండుకొనలను గ్రొంకిపిడచి దిగి వచ్చెను. ఇప్పటికైనఁ జూడాధనుడు ప్రత్యుత్తర మొసంగుట కొడంబడునేమో తెలియ వారియందు రెండవవాడు చూడాధనుని కిట్లు బోధింపఁగడంగెను.

“అబ్బాయి! నీవు చాల చిన్నవాడవు. ఈలోకాన నీ వనుభవింపఁదగిన సౌఖ్యము లెన్నియో గలవు. కొన్నిప్రశ్నములకుఁ బ్రతిభాషణము నొసఁగనని, నీవు ప్రాణములఁ గోలుపోవుమహా! నీ వెంత తెలివిహీనుడవు. గగూలియా యిష్టము నెరవేర్చి లోకమున మనవచ్చును. దాఁకిఁదగిన బహుమాన మాతఁడే యొసంగును. అతనిఁ బ్రతిఘటించఁజూచుట నీవైఱ్ఱిశమును బాటుచున్నదిగాని వేఱుగాదు.

ఇప్పుటికై నను జెడిస చేయును లేదు. ఆప్రశ్నములకుఁ దగు నుత్తరము లిచ్చెద నంటివేని యిప్పుడే నిన్నాతనివద్దకుఁ దోడ్కొనిపోయెదను. ఆతఁడు నీవు మజలవచ్చితివని సంకోషించి బహూకరించును. ఏమనెదవు? చెప్పుము.”

చూడా — నీవు సీయధికారియాజ్ఞ నెరవేర్చుకొనవచ్చును. గగూలియా యశోనసంగతి తెలుపుటకే నే నెంచియుండిన నాతఁ డడిగి నపుడే చెప్పియుండును. చెప్పవని తరువాత నీ వొకమాఱు నింకొకఁ డొకమాఱు, గగూలియా భయంకరరాక్షసుడని నన్ను బెదరించిన మాత్రమునఁ జెప్పెదనా? చెప్పను. మీపని నెఱవేర్చి పొందు.

ఇక నాతనికి, జెప్పుటవలన నుపయోగములేదని యెంచి మాటాడినవాఁడు తాడియంచున కొకదానికి నుచ్చు ముడినైచి చూడాధనుని మెడకుఁ దగిలించెను. రెండవవాడు యిగిలినకొరఁ బట్టికొని త్రాటిలి లాగుటకు సిద్ధముగ నుండెను. చూడాధనుని ప్రాణము యను నదనమున కరుగుట కెంతయో వ్యవధిలేదు.

ఎటుండియో యప్పు డొక యశ్వారోహి పవనవేగమున నయ్యెడ కనఁబడూమున కరుదెంచెను. వచ్చుచున్నప్పు డొక్కవీక్షణముచేతనే యట జరుగనున్న ఘోరకృత్యము నాతఁడు గ్రహించెను. చొక్కాయిజోబినుండి యొక నాళీకాస్త్రము దీసెను. తనకేదే నపాయము రానున్న దాని నుపయోగింప సిద్ధముగ నుంచుకొనియెను. గంభీరస్వరమున నిట్లుల్లియెను.

“ఓహో! హంతకులారా! విడువుఁ డా యువకుని! ఆతనిపై నఁజేయి నిడితి రేని మీప్రాణములు మీవీవు.”

గగూలియా సేవకు లిరువురు ఘ్రాంశులై వెనుదిరిగి చూచిరి. వారి యెదుట నొక యుక్తమాశ్వము సభిరోహించి యొకవీరుడు తమపై పిస్తామును కాటొనఁచియుండుట కనబడెను. ఆతనిరాక తమ హత్యా

కార్యమును జూచుట పిత్తాలు గుఱిపెట్టుట పైచూట లాడుట ఇవన్నియు నజనిముసములో జరిగిపోయినవి. అందుచేత వారు వాని కండ్లకగిడకుండ తమ ఘోరకృత్యమును దాచుటకు గాని యూతని విజృంభణముఁ బ్రతిఘటించుటకుఁగాని కాలము లేకపోయెను. తామెమిచేయఁ బ్రయత్నించినను నావీరునిచేతి పిత్తాబ్జనందలి యగ్నిగోళము తమ్మూరిక విడిచిపెట్టవలసి వానికిఁ దెలిసిపోయెను. అందుచే వాశేమిచేయుటకుఁదోషక చూడాధను నచ్చటచే నిడచివైచి పాతపోయిరి.

అంత నావీరుడు గుఱ్ఱముపైనుండి దిగియెను. చూడాధనుని మెడ నుండి యాయుచ్చును చేతికట్లను విప్పివేయుటకు నాశని కెంతయో కాలము పట్టలేదు. చూడాధనునిగూడఁ దన యశ్వముపై ననే యెక్కించుకొని తాను సధిరోహించి యా భయంకరస్థలమునుండి యావీరుడు నిష్క్రమించెను.

• ౧౧

నాటివాత్రియంతయు లలితకు నిద్రపట్టలేదు. ఎన్నడును రాత్రులందు గృహమును చదలియుండని తనతండ్రి నాగపురమునకిరిగి కెండు దినములయినను రాకుండు టామెకుఁ జిత్రముగనుండెను. మార్గమధ్యమం దాతఁ డేదైననాపదకు లోనయ్యెనా? వారల్లు గృహంబునకు రాకుండుటకుఁ గారణ మేమయియుండును. కేశవచం దామధ్యహ్నము మణిపురమునుండి యరుదెంచి వెంటనే నాగపురమునకు జనెను. ఇరువురు కెండుదినములయినను నింటికి రాలేరి. పోయిన కార్యము పూర్తికానందున నాగపురముననే నిల్చిరా?

లలితమానసమున నేదో యవ్యక్తభయంబుతోచి యామెను గలచివైచుచుండెను. తన కలవరమునకుఁ గారణ మివమిథిమని యామెకు బోధపడుటలేదు. ఎంతయూరడించుకొనినను నామె మీన

నము క్షిమిశపడుటలేదు. వెలుపల నేవిధమగుకల్భము విచనచ్చినను క
తండ్రియె: వచ్చుచుండెడి నామె వెలుపలికివచ్చి చూచుచుండెను.
కాని చూరాకొంతయు నిరీక్తియముననే కడచిపోయెను. ఆరం
కేశపులజాడయేలేదు. కాలము పడుగుచుండినకొలది లలితభయము
పొచ్చుచుండెను. ఆరాత్రి మామెకు మహాభయంకరము నధికి
వేదము గల్గించుచున్నానుండెను.

ఆరాత్రి యెట్లో కడచెను. దిక్కులు తెల్లమయ్యెను. తూర్పునేకలు
తోడెచెను. లలిత మఱల వాకిటకువచ్చి యప్పటికైన నానంద కేశ
పులు వచ్చుచుండినా యని యెరుగుచూడ మొనరిడెను. రాత్రి
యంతయు నిద్దరలేందున నామె కన్నులు గెంపునాగియుండెను.
ఆమెచూపులు కీచకాటనిపై నిలిచియుండెను.

అప్పు డొక డాగృహారామము ప్రవేశించి బిరిగ నామెకడ నగు
డెంచి “లలితా! మీతండ్రిగా రింకను రాలేవా?” అనియెను. లలిత
యాతనివెన దట్టి మఱియెను.

“మాధవా! రాలేదు! నీవు మొన్న చుధ్యాహ్నము కేశన
బాబుతో బోయినను నాన్న వెచ్చట గలిసికొంటికి?”

“కీచకాటనియందే కలిసికొంటివి. కేశనబాబుగారు మీతండ్రి
గారతో నాగపురమునకు బోయెను కను మరలివచ్చితిని.”

“మాధవా! నీవు నాకొకపనిచేసిపెట్టెడవా?”

“లలితా! నీవడుగుటయు నేను చేయననుటయునా? నాప్రాణ
ములకలెము నీపాదములకడ దీసివై చెదను. నీయొక్క చిఱునవ్వు
చాలదా నాచేత నెట్టివనినాని చేయుచుటకు?”

“మాధవా! నాన్న నాగపురమునకు బోవునపుడు శాంతబాబు
వద్దకు నోలయునని చెప్పెను. నీకప్పు డేమియు బనిలేకున్న నాగ
పురమునకు బోయి చూచివచ్చెదవా? శాంతబాబు నడిగిన నా

“చ్చుటనున్నదియు దేవుడు.”

“నాకిప్పుడేమియు జనలేదు. ఈ ను మధ్యాహ్నము లొండటనే నేను ఇంటి కరుగిరినది. అంతకు ప్రభాకరుడు నూచుకొనును. ఇప్పుడేబయలుదేరితి నేని మధ్యాహ్నమునకేరా గలను.”

“కొంచెము నడుచుచుంచి పోయిరమ్ము. నాకేమియు దోచుటలేదు నారి కేవల నసాయము కలిగినదేమో యని భయముకలుగుచున్నది.”

“అట్లే పోయిచచ్చెదను. నిశ్చింతతోనుండుము. ఏభయమును లేదు.” అని మాధవుడు నెడలిపోయెను. అది డిరిగినవెనుక లలిత నాకిటవైచియున్న బల్లపై గూర్చుండెను. అని మనంబున నేనూలో చనకలిగెనో తెలియలేదుగాని యామె నయనములు భాష్పచార్లము లయ్యెను. కన్నీరు ముక్తములనలె బొటబొట జాతి గామె చెక్కుటద్దములనుండి నిక్షమిపైబడి మాయ మగుచుండెను. క్రిమముగా నామె శన మొగమును జేతులతో మూసికొని వెక్కిరియెడువ దొడగెను. కొంచెమునే పిట్టే కడచెను.

“లలితా! ఏల యేడ్చుచుంటివి?”

లలిత ముఖమునుండి చేతులను గీసెను. అప్పుడప్పుడే యుదయించు చున్న సుధాకరబింబము మబ్బు తెఱనుండి నెడలిసపు డెల్లుండునో యటులనే తీవ్రాశ్రుపాతముచేత నరుణిశమైపోయిన యామె మోము కేశవుని కాళ్ళర్థము కలిగించెను. అతఁ డామెయెదుట నిలువబడి తడవకదప్పిని జూచుచుండెను. “ఈమె యేల యేడ్చుచున్నది! ఆనల దుడు రానందుకు గాదుగదా? కాకున్న మతెందులకు?” అని యాతఁడు భావించుకొనుచుండెను.

లలిత యాతని జూడగనే మన మొకింత కుమటనడ నిట్లడిగెను.

“నాన్న యెక్కడ? నాగపురమునుండి మీతోడవచ్చెనా?”

భ్రాతృఘాతకుడగు కేశవునకు లలిత వైచిన యనుమానరహిత

మును బ్రేమకరచూతమునునగు ప్రైవత్నము నందొక తీరైన యసాధారణస్వము దోస్తక మగుచున్నట్లుతోచెను. ఆమె కెట్లు ప్రత్యుత్తరమిచ్చుటకును నానికి చెలియలేదు. ఏసమాధానము చెప్పినను సతినూత్నమగు లలితబుద్ధి దానియందు నిశ్చయార్థమును గనుగొను శేషమానుష్యత యాతని నావరించెను. బదులు చెప్పుకున్న నది మఱియు గనుక నాస్పదముగాదా? బదులుచెప్పకెట్లు? చెప్పకుండుకెట్లు? మరలబుద్ధి తోచుచున్న పలువిధములగు ససహ్యయోచనలను బలవంతముగ నడచుకొని, యెట్టకేలకు కేశవుఁ డిట్లు ప్రత్యుత్తరము చెప్పెను.

కేశ - లలితా! నాగపురమునం దవసరకార్యము లుండుటచేత నానందుఁడు కేసుకూడ నచ్చటనే నిలిచెను. ఈదినము సాయంత్రము నక రాగలఁడు నీవేడ్చు పెండులకు?

లలి - ఎందులకును నెదు! మనస్సునందేదో భయము కలిగినది. అందుచేత నా కే పూచుచ్చినది.

కేశ - ఆనందుఁడు హాజరయినా?

లలి - అవును.

కేశ - ఎంత పిచ్చిదానవు? ఆనందుఁ డేమైన నిన్ను విడిచి పాతీ పోవునని యెంచితివా? లేక యాతని నెవరైన నెత్తుకొని పోదురని భయపడితివా? ఏభయమును లేదు. ఏడువకుము! అంతమాత్రమున కేడ్చుటయేనా?

ఈమాటలనునప్పుడు కేశవుని కంఠస్వరమొక విధమైన తీవ్రత విహించెను. ప్రతిఘోషమును బ్రతిమనుష్యుని ననుమానించు స్వభావముగల యపరాధకళంకిత మనస్కుడైన నీమాటలను గేశవుఁ డాడుచున్నపుడు వినియుంజిన వానియందు భయంకరమగు సంతోషంబు శేషమా యున్నదని యనుమానించియే యుండును. లలిత

కేళియు సరళముగను స్వభావముగల దగుట కేళివుని మాటల నను
సరించుక తన యకారణభయమునకు సిగ్గుపడుచు లోనికిరిగెను.
కేళివుడును లోనికిరిచ్చెను. అతని మనంబునం దప్పు పుష్పశ్రియియున్న
పుష్పము పూర్ణమివాటి యుత్తుంగతరంగసంకలితముగు సముద్రము
వలె నుండెననిన సతీతయోక్తి యుండదు. ఒక్కడగుచుండి
మూడే డిట్లాలోచింపరాదనినను.

“అనియు లలిత కంకణమేల విచిత్రముగ మాజీపోయినది?
అమె దేనినో యనుమానించునట్లున్నదే! దేనిని! ఆనందుని నిజస్థితి
తెలియకున్నను నీమె మనంబున నాతని కేదే సహాయము గలిగియుండు
నను నందేహా మీఠెకుం గలిగినట్లు లున్నది. ఇప్పుడు నుమాన మాత్ర
ముగా నున్నది యింక గొన్నిదినములకు నిజంబయి నప్పు డీమె
యేమనుకొనునో!.....ఇప్పటి కానందు డాగుహయందు సగమా
హారము లేకయు సగము భయముచేతను జచ్చియుండును. అతని
యదృశ్యమునకుం గారణ మేమని తేల్చవలయునో తోచుటలేదు.
శాంతబాబు నే నెట్లు పలికిన నట్లు వినును. సతీశుండును నట్టివాడే,
ఆనందుడు నాగపురమునండి వచ్చునపు డెవరో యాతని జంపినైచి
నట్లు కల్పింపవచ్చును. తొలుత నాతడు నాతోడ నాగపురమునకు
వచ్చినట్లు నిరూపింపవలయును. ఇందులకు శాంతబాబు సతీశుడే తగిన
వారు. వా రానందుని నాగపురంబున జూచినట్లు చెప్పిన నందఱు
సమ్మదురు. వారి నట్లుపలుకుట కొప్పించుటెట్లు? ఎత్తైన వారిని వలను
నైచుకొని నా యిష్టానుసారము వచించునట్లు చేయవలయు. నేటి
మధ్యాహ్నము నాగపురమునకు వత్తుననియు నా కొఱకు వేచియుండు
మనియు వానికి సమాచార మంపవలయును. నేడుదయము మాధ
వున కేమియుం బనిలేదుకదా? వానిని బంపెదను.” కేళివుడు లేచి
వెలుపలికివచ్చి “మాధవా! మాధవా!” అని పిలిచెను. ఎవ్వరును

ప్రత్యక్షమైతరమాయచేతు. నువ్వల బెలిచెను. అప్పుడు వనమునకు వెనక నున్న పూర్వంక్షుండు యొక డకుడెంచి “మాధవుడు నాగునము నకుఁ బోయెను.” అని చెప్పెను.

కేశవుడు ప్రబలిసిపోసానాశమును బడసినవానినిలై పెండ్లిడుగులు వెనుకకువైచి పొంగి వానికే బెలియకుండ తన భయమును దానిఁ బ్రయత్నించుచు “బావా! ఎప్పుడు పోయినాడు నాగపురికి?”

“తనయమే.”

“ఎందుకు?”

“ఎందుకో చెలియను. నువ్వూమును చెప్పడని చెప్పిపోయెను.”

“నరి. నీ వరుగుము!”

అతడు కెడలిపోయెను. కేశవుడు చోకినచ్చి యాననమునఁ గూర్చుండెను.

“ఏమి! మాధవుఁ డెందుకుఁ బోయియుండును నాగపురికి? పక్షినియుండి పోయెనేమో! పోయినవాడు శాంతబాబును నతీ కుని జూడకుండునా? నారు తా మానకుని జూడలేదని చెప్పి చో కుక నే నానందును నాగపురమున కరిగెనని చెప్పిన నమ్మునా? ఇది పక్షి నను మాధవుని మాధవభయమునే యడ్డగించి యాతఁ డెక్కడ కెటుండునో గ్రహించి నామాటనునట్లు వానినొడఁబడుచుకొని వలయును.”

అంత యప్పుడు చోకిననుండి యరుడెంచి “బాబా! జగచ్చంద్ర బాబుగారింట! నిజయదంప్రబాబుగారి కుమారుడట నిన్న నాయంతన మిచ్చటికివచ్చి నాన్న కిగెను. మీరెరువురు నాగపురమున కరిగితి కని చెప్పితిని. అంత నాయకుడు నాగపురమునకుఁ బోవునుంటి ననియు నేగిచ్చితిని నత్తనెరియుఁ జెప్పిపోయెను.” అని చెప్పి మరియి చోపలికిపోయెను.

“కేశవు” కీనూటలు విచ్చుచు కెల్లుకొనెనని చ్ఛంపలునుట సామానము. అది కింకముగాదు, భయముగాదు, ఆశ్చర్యముగాదు, క్రూరముగాదు. అన్నియు నొకదానితో నింకొక్కటి స్పృగుణితమై యేకముఖముగ శతఘ్నినుండి విడువబడిన గోళమువలె నాతని మోసనమును వ్రేల్చుచుండెను.

లత తి నిలువబడి పైమాటలు చెప్పుచున్నంతకాలము చామలోని కళింగ పిమ్మటఁ గొంతకాల మాతృపృథ్వి చూచు నిలువబడిన నానమునందే యచంచలంబుగ నిలువబడియుండెను. ఆ చూపుచుండొక యక్షిణీయశక్తి మిశితమై యున్నది. ఇతరుల హృదయము గలదని భావమును వీక్షణచూత్రముననే గ్రహించుచున్న వాశక్తి. కాని యాతఁడృష్టి లలితపై నేరుయుఁ బ్రయోజఃకాఁ గాలేదు.

“జగచ్చంద్రుఁ డెచ్చటికిఁ బెచ్చెనా? ఏమి వానిధైర్యము? ఆతని కానందు నశ్రుశ్శము తెలిసిన నాతఁడు నన్నే యనుమానించును. ఈమూలమున నా నిధివిషయ మాతని క్లంబులబడిన నా యాశయము లన్నియు న్యర్థములై పోవునుగదా? నాగపురమునకు మేము పిచ్చితిమని యాతఁడు మాకొక కచ్చట విచారింపకుండఁడు. విచారింపింపచో నెవరినలనఁగాని మేము రాలేదని తెలిసికొనును!...ఎంత పిచ్చియాలోచన! నాగపురములో మత్తరదక్షిణములు సరిగ తెలియని జగచ్చంద్రుఁ డెచ్చటనని మాకొక విచారింపఁగలఁడు? ఎవరు తెలుపుదురు మేము రాలేదని? మేము నాగపురమునకే పోలేదని యాతఁ డెవ్విధమునను గ్రహింపఁజాలఁడు. అచ్చటినుండి వచ్చు నపుడు మాధవుడు నాతఁడు గలిసికొందురేమో? కలిసికొనిన మాధవుడు నిజము దెలుపును. తెలిసిన జగచ్చంద్రుఁ డెన్ని యనుమానములఁ బూనఁగూడదు? ఏమో వరుసగ కష్టములు వచ్చునట్లున్నది. వీనిని బరిహరించుటెట్లు? మఱికొన్ని దినములవఱకు

నానందుడు నాకున్న లలిత జగచ్చంద్రాదాలతోఁ జూతఁడివిషయము జెప్పకొనకఁకునా? ఏవిధమునైనను నాహస్య మాతనికిఁ బెలియకపోదు. దీనిని ప్రతిఘటించుట యెట్లు? వేఱుసాయ మేమియుఁ గనఁబడుటలేదు! నారహస్యమును నెఱికి రాకండ నేపనికైన నాహసించెదను. జగచ్చంద్రుని బరిచూర్చి నైచెదను: ఆతని నలని భయ మంతఃకర్తాని తీరదు. మాధవుడా! ఆతనికి ధన మిత్తుచని పాశస్థ్యేయో లేక వ్రాణము తీయుమనని ధియపెట్టియో యారహస్యమును ఒహిరంగము చేయునుండ నాపవలయును.”

కేశవుఁ డటనంది లేచివచ్చెను. వాకిలియందుఁ గొంతకాల మేమియో చింతించువానివలె నిటునటు ప్రచారము చేయుచుండి నూలు నెచ్చికో నెడలిపోయెను.

రెండుగంటలు గడచినవి: లలిత నంటపూర్తచేసి వెలువలికి : వచ్చెను. కేశవుఁ డటలేడు. ఆమె యాతనికొఱకు వేచియుండెను.

కొంతసేపయిన పిమ్మట కేశవుడు వచ్చెను. లలిత కాతనియొడేనియో యపూర్వముగ నైఖరి కనఁబడెను. అదియెద్దియో తెలియలేదు: తన యనమానమును మనంబుననే యణచుకొని లలిత భోజనము సిద్ధముగనున్నదని పలికెను. కేశవుడు చచ్చుచునే లలితయెడ నొక తీక్షణవీక్షణముఁ బటపి యిట్లడిగెను.

“లలితా! మాధవుఁ డెచ్చటికి బోయెనో నీవెఱుంగుదువా?”

లలిత - నాన్న రెండుదినములనుండి రాలేకని భయమున నేఁడుదయమే మాధవుని మీకై విచారించ నాగవురికిఁ బొమ్మని యడిగితిని. ఆతఁడు నప్పుడే పోయెదనని వెల్లెను.

కేశ - ఎప్పుడు వచ్చెదనని చెప్పినాడు?

లలి - ఈ మధ్యాహ్నమే వచ్చెదనని పలికినాడు.

కేశవుడు వెలువలికివచ్చి పెద్దగొంతుతో “భాస్కరా! భాస్కరా!

ఇట్లు రమ్మ ” అని పిలిచెను. నారి యింటి దెనుకనైపున నుద్దాన వనము సంతియున్న గృహములునుండుండి సొంత దారుడెంచెను. ఈని గని కేశవుఁ డిట్లు ప్రశ్నించెను.

“ మాధవుడు వచ్చెనా? ”

భాస్క - రాలేదు. మధ్యాహ్నమే వచ్చెనని చెప్పిపోయెను. దాని కారణమేమో తెలియలేదు.

కేశ - ఆతడు వచ్చినవెంటనే నానంద కంపుము.

కేశవుడు లోనికి వచ్చెను.

కేశ - లలితా! నీవు చాలా తొందరపడితివి. ఒకపూట మే మాలస్యముచేసిన - అందుకై యింతభయపడి మాధవుని నాగపురము నకు బంపవలయునా? ఆతడు పోయినందున నిచ్చట పను లెన్నియో నిలిచి పోయినవి.

లలి - ఆతని కేమియు నవసరమగు పని లేదనినాడే?

కేశ - వాని కేమి తెలియును! జగచ్చంద్రుడు వచ్చెద ననెనా నేడు?

లలి - అవును. ఈదిన ముదయమే వచ్చెద ననియెను.

కేశ - అయిన, మన మాతనికొకకు వేచియుండుట మంచిది. ఇంకొక యుగంటకాలముచూచి యావల భోజనమునకు వచ్చెదను.

లలిత లోనికరిగెను. కేశవుడు ముందు గూర్చుండిన యాననంబు ననే గూర్చుండెను.

“ ఒకపని పూర్తియయినది. ఇంక రెండవదియు నీనాడే పూర్తి గావలయును. వీరేగాదు, ఇంకెవరు నామార్గమున కడ్డమువచ్చినను వారిగతియు సంతియే. నేఁ డీ రెండవకార్యముగూడ పూర్తి యొనర్చు కొని తే పానందుని మరణము కథగా ప్రచారము గావింపవలయును. అంతటితో నాయాశంకుములు చాలనఱకు ఫలించినట్లే యగును...,

లలిత యువదే! నన్ను గాదని ప్రతిఘటించి లలిత యేమి చేయఁ గలదు? అర్హమునచ్చి యేదైన నజేయనెంచిన నామెనుగూడ హతము. కృతః! నీ డీకార్యము నెఱవేఱిన నీభూమియుఁ బనివేల హవ్యములును నగును.”

కేశవుఁ డూహించుమీఠాకను బూర్తిగాకమున్నే వెలుపల నుద్వాసముగా రమ్మకడ పశ్చిమతాడనశబ్దము వినినట్లును. కేశవుఁడు నెలుకలో నున్నది. ద్వారమునకడ పశ్చిమమునకుఁ గి. యిరువురు గృహభిముఖులై నడుచుచుండిరి. వారియం వొకఁడు జగచ్చంద్రుఁడు. రెండవవాఁడు చూడామణుఁడు.

వారిరువురఁ జూడఁ నే కేశవునిమోము నల్లవడియెను. శనకార్యమునకు విఘ్నము వచ్చినదే? జగచ్చంద్రుఁ డొకఁడు నచ్చునని యనుకొన్న వేఱొక్కని కచ్చినో తోడ్కొని వచ్చుచున్నాఁడే? ఈతఁడెవఁడు? విఘ్నము వచ్చినదని కేశవుఁడు తొల్త మోము నల్లఁజేసి కొనిమోచుగాని చూడికృతి మాగఁతులకుఁ దెలియఁగూడను. తెలిసిన వారకుఁగూనితురు. కావున లేని నగ వప్పుదెచ్చుకొని తన్మూలమున మఱింత వికృతమైన చరముతో వారల కెదురు చని లోని కాహ్వానించెను.

“మీపరిచయభాగ్య మింతవఱకు లేకున్నను మీరాక యేదియో కార్యార్థముని యెంచుచున్నాను రండు. (అని జగచ్చంద్రునిజూచి) మీరే జగచ్చంద్రబాబుని యెంచెదను. మీతండ్రిగారికడకుఁ గార్యావసరముల పుడప్పుడు వచ్చుచుండువాడను. అప్పుడు మీరు చాల చిన్నవారు. అందుచేత గుర్తింపరానంత మీరు మాటిపోవుటచేత తొలుత మీరే జగచ్చంద్రులాయని యడిగితిని. బాబుగారు! వీరి పరిచయము నాకెప్పుడును గలిగియుండలేదు. వీరి నెచ్చటనో చూచినట్లు మూతము లోనుచున్నది. అయ్యా! మీరు నాగభరవాసులుగదా!”

చూడా - అవును నా నివాసస్థానము నాగపురము.

జగచ్చండ్రుఁ డేమియు మాట్లాడలేదు. ఆతఁడు మొదట కేశపుని జూచినపుడు దేనినో స్మరించి నిర్ఘాంతముగ తదేకవృత్తి నాతని గొంత కాలము చూచి యేమియో యాలోచన చేయుచుండి కేశపుఁడు పై ప్రశ్నము వైచిత్ర్యవంత నిద్రనుండి మేల్కొనినానియై పానిండి పిముక్కుఁడై యలఁతినప్పు మోమునందోచు నిబ్బనియెను -

ఆనందబాబు -

కేశ - నాపి తానందబాబుగాదు. కేశవచందు. మాయన్న యానందచందు.

జగ - కేశవచందుబాబుగారా మీరే? మీయన్నగా లెక్కడ?

కేశ - నాగపురమున కరిగెను. ఇంకను రాలేదు.

జగ - మీ రెప్పుడు వచ్చితిరి?

కేశ - ఈదిన ముదయముననే వచ్చితిని. ఆనందుడు సాయంత్ర మో, తే పుదయమో వచ్చును.

ఇట్లు మాటలాడుచు వారు గృహములోనికి బ్రవేశించిరి. అట నున్న యాననములయందుఁ గూర్చుండిరి. వారి సుభాషణయు మరల నుపక్రమింపఁబడినది.

జగ - కేశవచందుగారు! ఈతఁడు నాగపురమిందాడునీ కుమారుఁడు చూడాధనవసువు. మార్గమధ్యంబునఁగలియగా మోకుఁ బున్నరము మైత్రి ప్రారంభమైనది. అంత నిరువురము గలసి యిటకు వచ్చితిను.

ఆ బహిర్గృహమునకును మెనుకనున్న యింటికిని మధ్యమన్న ద్వారముకడ నొక మెనుపు మెనుసిన ట్లయినది. జగచ్చండ్రుఁ డాదెనఁ జూచెను. క్షణకాలము కించిన్నందహాసశంకాదోతకమైన లలితావదనము కనఁబడినది. వారిచూపులు మరల సంధించినవి. లలిత లోనికిఁ బాఱిపోయెను.

జగ - కేశవబాబుగారు! మీరు నాకొక కార్యమున సహాయము చేయవలయును.

కేశ - ఏకార్యమునందైనను సరియే! నేన. ఆనందుడు మీకుఁ దగుసహాయము చేయుదుము. ఇంతకాలమునుండి మాతండ్రి మొదలు మే మందఱము మీయుష్పతినియే జీవితము గడుపుచుంటిమి. బాబుగారు! మీరు మా సహాయమును గోరుటయా? ఆజ్ఞాపింపుడు. మీముదల నొడలఁదాల్చి యొనరింతుము.

జగ - అంత గొప్పకార్య మేమియును లేదు. మాతండ్రిగారు నా కీప్రాంతముందున్న తోట లన్నియు నొసగిరి. నేను కలకత్తాయం దపరాధపరిశోధకుఁ డగు నాగార్జునమిత్రునివద్ద సహాయోద్యోగ మందుఁ బనిచేయుచున్నాఁడను. అతఁడూరముననుండి యిచ్చటి యాస్తి సంబంధవ్యవహారములు విచారించుకొనుట కష్టము. అందుచేత నిచ్చట భూమి సంతయుఁ దగినవెల కమ్మివేయ నిశ్చయించితిని. నాగపురము నను నీప్రాంతములందును దానిని గొనఁదగినవారి నెవరినైన విచారించ వలయును. అమ్మకమునందు మన కేమియు నష్టములేకుండ వెల నిర్ణయింపవలయును. ఈ కార్యములందు మీయొక్కయు ఆనంద బాబుగారియొక్కయు సహాయ మర్థించుచున్నాఁడను.

చూడా - మిత్రమా! మీ రీభూమి నమ్మివైచెదరా?

జగ - అవును. అమ్మివేయ నిశ్చయించితిని.

కేశ - బాబుగారు! ఆవిషయమై మీ రేకష్టమును బడ సవసరము లేదు. నాగపురమునం దనేకు లున్నారు. వారిలో నెవరైనఁ గొనుట కంగీకరింతురు. - ఇంతయేల? ఇచ్చటనున్న మన మిత్రులు చూడా ధనబాబుగారే కొనవచ్చును.

చూడా - మాతండ్రిగారితో మాటలాడెదను. ఒకవేళ మేమే కొనననును.

కేశ - అట్టులే మాటలాడుడు. నేనును నాగచ్ఛరమున విచారిం
చెదను..... జగచ్చంద్రబాబుగారు ! ఇంతశ్రీఘ్రములోనే మీరు దీని
సమ్ముటెందులకు? మేమేకదా దానిని గట్ట సాగుచేయించువారము !
మీరు కలకత్తానుండి రాకున్నను మీకు సంవత్సరఫలితమును మఱి
పురుసునుండి మహేంద్రబాబుగారిద్వారా పంపుచుండుము.

జగ - అట్లును చేయవచ్చును గాని ధనము చేతనుండిన నా
ప్రస్తుతోద్యోగము మాని వేతాక యద్యోగమునకై ప్రియత్నించిన
ఫలించునటు లున్నది. దానికొఱకుఁ బ్రయత్నింపవలయునని యెంచి
యున్నాను.

కేశ - మీయిష్టప్రకారము చేయవచ్చును. లోనకరిగి భోజనము
నకు సిద్ధమొనర్చుమని చెప్పి మరల వచ్చెదను. మీరు స్నానము
చేయుటకు సిద్ధముగఁడు” అనిచెప్పి కేశపుడు లోనికిఁగెను.

అతఁ డరిగినవెంటనే జగచ్చంద్రుఁడు జేబునుండి పిస్తోలు తీసి చూడా
ధనుని కిచ్చి యిట్లనెను.

“మిత్రమా ! ఈదినమంతయు మన మిచ్చటనే గడపవలయును.
నేను మాటలాడుమాటలు నీకు విచిత్రార్థద్యోతకములుగఁ దోచి
నను నప్పుడేమియు మాటలాడకుము. దీనికిఁ గారణమంతయు నావల
వివరించెదను. ఇచ్చట నేనపాయము శంకించుచున్నాను. కాబట్టి
యీపిస్తోలును సమయమువచ్చినపు డుపయోగించుటకుఁ దగినస్థితి
యందు దాచుకొనుము. భోజనము చేయునపుడు ముందు కేశపుడు
తినని వస్తు వెద్దియు నీవు తాడవలదు.”

ఈ మాటలు చూడాధనుని కాశ్చర్యము గల్గించినను నింతలోఁ
గేశపుఁ డచ్చటికి వచ్చుటచేతఁ దన సంశయములను వాగ్రూపమున
వెల్వరించుటకుఁ దగినవీలు లేకపోయినది. అందుచేత నూరకుండ
పలసినపాఁ డయ్యెను.

కేశ — జగచ్చంద్రనాబూ ! చూడాధనబాబూ ! లెండు !
స్నానమునకు నిభ్బు సిగ్గముచేయించితేని.

జగ — కేశచరాబూ ! మార్గమధ్యమున సదియందు స్నానాది
కము నొనర్పకొంటేమి.

కేశ — అయిన నేనరగి స్నానమునంచి వచ్చెదను. మీరు
భోజనమునకు సిగ్గవడకు.

అని కేశపుడు మరల లోప కరిగెను. జగచ్చంద్ర చూడాధను
లచ్చటనే గూర్చుండి యేమియో సంభాషించుచుండిరి.

౧౨

భోజనాంతరము కేశపుడును జగచ్చంద్రచూడాధనులును జగచ్చంద్రుని భూమిని జూచుటకుబోయిరి. పోయి నాలుగు గంటలకాల
మయినది. ఇంకను మఱి రాలేదు. లలిత వాకిట నిలువఁబడి
యుండెను. ఆమె యిట్లు భావించుకొనుచుండెను.

“ఉదయమున నాగపురమునకుఁ బోయిన మాధవుఁ డింకను
రాకుండ నేలచెవునూ ! మాతండ్రి సమాచారమును దెలియలేదే.
మాధవుడు మఱివచ్చి యేదైన సగత్యపుకార్యముమీఁద నాతో
మాటలాడ వ్యవధిలేకుండఁ బోయియుండునా ? చిన్న బాబయ్య
యాతనిదేనికైనఁ బంపియుండునా ?... నేనెంతపిచ్చిదానినైతిని ? ఒక
దిన మాలస్యమయినంతనే యెంతదిగులు వడితిని ? మాధవుని నాగ
పురమునకుఁ బంపుటచేత నిచ్చటి పనులెన్నియో నిలిచిపోయినవంట !
సాయంత్రమునకు నాన్నవచ్చును. వచ్చినపు డాయనగూర్చిన నా
దిగులున కేమనుకొనునో ! అనుగో భాస్కరుడు — భాస్కరా !
భాస్కరా ! ఇటురమ్ము.” భాస్కరుఁ డరుదెంచి “ఏమమ్మా !
ఎందులకుఁ బిలిచితిరి ?” అనెను.

లలి - భాస్కరా ! చూడవుడు నాగపురమునుండి వచ్చెనా ?

భాస్క - రాలేదమ్మా ! కేశవబాబుగారు గూడ విచారించిరి. అతనికి మార్గమధ్యమం దేమైన నాపడ సంభవించినా ! మహ్య హ్నముచకే రావలసినవాఁ డింతవఱకు రావేను. వానికిల్ల కాళింది బెంగగొనియున్నది.

లలి - నచ్చి బుంజికి గాక ఏవనిమీదకైన బోయియుండునేమో ?

భాస్క - లేదమ్మా ! బోయియుండిన నాకుఁ దెలియకుండునా ? అయినను విచారించెదను అని భాస్కరుడు వెడలిపోయెను.

అంత యచటనే గూర్పుండి యాలోచనాఫీలమారచ యైనది. అరగంటయైనది. అంత గృహలోద్యానమునకు నెలువలఁ గేశనజగ చ్చంద్ర చూడాధనులు గగఁబడిరి. ఆమె లోనికి వెడలిపోయినది.

వాగుమిప్పుడును గృహము సమీపించిరి. అప్పటికి సంచిత దరియు చుండెను. సాయంత్రము నాలుగుగంట లయియుండును. గృహసమీపము నందు జగచ్చంద్రుడు కేశవునితో నిట్లనియెను.

“కేశవబాబు ! మన మిప్పుడు నాగపురమునకు బోవలసిన దొక్క టియే నిలిచియున్నది. ఈవిక్రయ మెంతోనరగఁ దీర్చానమయిన సంతమందిది. ఇప్పుడే బయలుదేరుట మంచిది. మరల నుదయము రావచ్చును.”

కేశ - ఆనందుడు రానిండు. ఇప్పటికే యాతఁడు సచ్చియుండ వలయును. అతనిగూడఁ దోడుకొనిపోయిన వుందిది. నాగపురమునం దాతనికిఁ జాలమంది పరిచితు లయియున్నారు. మనముపోయిన నాలుగుదినములు పట్టుపని యూఁడుగూడ వచ్చినచో నొకనాటి తోనే పూర్తియగును. మీరు కూర్చుండియుండవలెను. ఆనందుడు వచ్చినేమో విచారించివచ్చెదను అని కేశవుడు లోనికిఁబోయెను. జగచ్చంద్రచూడాధనులు నెలువలనున్న ఒల్లపైఁ గూర్చుండిరి.

చూడఁగనఁడు జగచ్చంద్రబాబుతో నిట్లు సంభాషించుఁ బ్రారంభించెను.

“జగచ్చంద్రబాబు! నిన్నమధ్యాహ్నమునుండి యింతవఱకు గజాడయే తెలియనందున మాతండ్రిగా రెంత దిగులుపడుచుండిరో! ఇంకను నాలసించి యాయనకు మఱింత మనోవ్యధఁ జేకూర్చుట మంచిదికాదు. నాకు సెలవిండు నేను నాగపురంబునకుఁ జనియెదను.”

జగ - మిత్రమా! ఒకమాటొంటిగఁ గీచకాటవియందు వచ్చి యట్టిమానదకు లోనయితిని. మరల నీవు పోవుట క్షేమకరముగాదు. నుజ్జీయు నా గగూలియాధటులు నారాక నిరీక్షణమును వారి యధిపునకుఁ జెప్పికొనియుందురు: నుజ్జీకొంతమందిని సహాయముదీసికొని మఁగొఱకు కాచియోయుందురు. కావున నొంటరిగ నీ వరుగవలదు. అనపాయముగ తేపు పోయినను మేలే. మీతండ్రిగా రీషద్యభింక సందినను బిమ్మట సంగతి సందర్భములన్నియు వినినపుడు మన మీ దినమున రాక కేపు వచ్చినందుకు సంతోషింతురు.

చూడఁగనఁ జేమియు బదులు చెప్పఁజాలకపోయెను. ఆనాటి కచటనుండుట కంగీకరించెదను. కేశవుఁ డింతలో నటకువచ్చి “జగచ్చంద్రబాబూ! ఆ నందుఁ డింకను రాలేదట. ఆతనికొఱకై పోయిన మాధవుడునైతే మింతవఱకు రాలేదట.” యనియెను.

జగ - ఈమాధవుఁ డెవరు?

కేశ - ఆతఁడు మాచంద్రునందు పనివాండ్రలో నొకఁడు. ఆతని తలిదండ్రులెవరో తెలియదు. మా తండ్రికాలమున నాయనవద్దనున్న పనివాండ్రందఱిసై యధికారిగా జయరాముడను నాతఁడండెను. ఆతనికి నాగవర్మత ప్రాంతమందు మార్గమధ్యమందొక శిశువు లభించెను. ఆమగబిడ్డను దెచ్చుకొని యాతఁడు నాతనిభార్య కాళిందియు దను యారనపుత్రునిగాఁ బెంచుకొనిరి. ఆతఁడే యీమాధవుడు. నాఁకిబిడ్డఁడు దొంగినపుడే యానందునికిని లలిత జన్మించియుండెను.

వాకిగువ్రుగు శత్యంతన్నే హాముతో బెరిగింది.

జగ - మాధవుడు నాగపురమున కెప్పుడొస్తాడు ?

కేశ - ఉదయమే! అసందుడు రావలసివచ్చి చింతించుచు లలిత వానిని పంపినది. అసందుని యశ్వము నాతడు పోయెను. ఇంతవఱకు గాకుండెను. అసందుడే సాయంత్ర మగువ్రుగును గలిసి రావచ్చునని మాధవుని నిలిపివేసెను!

చూడా - నాగపురమునుండి ముచ్చటికి మీరు ప్రయాణమేయు మార్గమేది?

కేశ - కీచకాటవినుండి పోవుమార్గమే. అదియే నాగపురమునకు చాలదగ్గర.

చూడా - ఆ మార్గము చాల సపాయకమైనది. అసందుడు మాధవుడు నామార్గమునం దేనైన నాపడకు లోపమిచ్చేమా!

కేశ - ఏమో! ఇంతవఱకు స్వేచ్ఛియాపద లెప్పుడు గలిగినదిలేదు. వాచికొకవేళ నిజమున సపాయమే సంభవించియుండిన మనకెట్లు తెలియగలదు ?

జగ - ఎన్నటికి స్వేచ్ఛియాపద సంభవించియుండదు. అసందుని మాధవుని గీచకారణమునందు గిట్టములంపించువాడెవరు? గగూలియా యసియా మీరనుకొనునది? ఇంతవఱకు గగూలియా యుపయోగగూర్చునులగు హత్యలు చేసియున్నట్లు వినియుండలేదు. అసందులకడ నాతని కేమిలభించునని యాతడు వాచికాపదం గలిగించును. వాచీదో శార్యభారముచేసినే కాలేకపోయియుందురు. సాయం త్రమునకు దప్పకవత్తురు.

చూడా - నాగపురమున నెవరితో బనియుండి యానందుడు నిలిచెను ?

కేశ - శాంతబాబు నొకడు మాకు గొంతపైక ఖియవలసి

యన్నా. ఇతేవత్తబోను మావద్ద దీసికొనిన శలములకై కొంత
 పాత్రలు పంపియున్నాను. అవివద్ద ధనము ససూలుచేయుటకే యానం
 దును నిశ్చయించి.

చూడా - శాంతదాబా! మీరను శాంతదాబా ముదునలియా?

చూడా - నీకు కత్తలయమునకు బ్రక్కననున్నదాదేనా?

కేక - అప్పుడు ఆపడే.

చూడా - అతడు మా తాతగారి కాలమున మా గృహమందు
 కొంతభాగముండెను. మాతృజ్ఞిగారి కాలమును నొక చిన్నయధికార
 వహించుటకు బనిజేసియుండెను. ఇప్పుడేపనియు జేయకున్నను
 మా తృజ్ఞిగారు నెల కిరువదిరూప్యము లాతని కిచ్చుచుందురు.
 మొన్నమా మాతడు మాకడకువచ్చి తండ్రియచలసిన జీతమడిగెను.
 ఈతడు మిచ్చెదవని తండ్రిగారు ననుచుండిరి. ఆకారణమున నేమయిన
 నాలస్యమునదేమా?

జగ - ఈ శాంతదాబా మీ తృజ్ఞిగారికడను, దాతగారికడను
 నువ్వుగమలదేని మాత్రదా? నీకు జాల పరిచయముండునని యను
 కొనెదను.

చూడా - పరిచయ ముండులేమి? నన్నుబెంచినదే యాతడు.
 చిన్ననాటిమొదలు నాకు విద్యానికము జమిందారివిచారణ మొద
 లగునవి యెల్ల నేర్పినగురువు. -

చూడాధనుఁ డీనూట లనుచున్నప్పుడు జగచ్చంద్రునిదృష్టి కేక
 వుని ప్రేమయందొక వికృతిఁ గనిపెట్టెను. కేకవుని యొడలు విద్యు
 త్రృప్తరణమువలె నొకపరి గడగడఘణఁజెను. అతఁ డంతలో దాని
 నణచివైచెను. జగచ్చంద్రచూడాధనులలో దనయవస్థ నెవ్వరైనఁ
 గనినట్టిదేనా యని చూచెనుగాని చూడాధనుడు వాకిటివైపుఁ
 దొంగిలించి నూటలాడుచుండెను. జగచ్చంద్రుఁ డచంచలదృష్టిఁ జూడ

ధనుని జూచుచుండెను. కేశవుని సంశయము దొలఁపోయెను.

చూడా - చిన్ననాటినుండియు నాతడు నన్నవశమితముగఁ బ్రేమించుచుండెను. మాతృప్రీతిగా రాతని యుద్ధములఁ దెలిసివారగుటచేత, సతనికడ నావిద్యార్జన కేమియు నడ్డువచ్చినలేదు. ఆతనిని జూడక నేను నన్నజూడ కాతఁ డొక్కదినమైన గడక చెప్పితి.

జగ - (చిలునగవుతో) చూడాధనబాబూ! ఈనాడు నీ నాతిని జూడలేదే? ఎట్లుండఁగలిగితివి?

చూడా - (నవ్వుచు) బేను. ఉండఁజాలను. పాపము! నన్ను జూడ కాతఁ డేమి చింతించునో.

కేశ - మించినదేరుయులేదు లెండు. ఈవిషయము చూచుకాలము గూడ రేపే తీర్చుకొనును లెండు శాంతబాబు.

నాటిసాయంత్ర మిట్లుగడచెను. ఆటగుంటలయినది. ఆనందుడు గాని మాధవుడుగాని రాలేదు. కేశవుడు జగచ్చంద్రునితోడ మరిల వచ్చెదనని చెప్పి, యెచ్చటికో పోయెను. జగచ్చంద్రుఁడూ చూడాధనుడు నిరువురు, గృహారామము దొక్కెడఁ గూర్చుండి, హాయి గొల్పుచు వీచుచున్న చల్లనిగాలి సుఖవిందుచుండిరి.

ఇట్లే మఱి రెండుగంటలయినవి. రాత్రి యెఱిమిది గంటలాయెను. కలకత్తాయందును మణిపురమునందును వసించుచుండిన జగచ్చంద్రున కచ్చటిరాత్రి వేరొకవిధముగా నుండునట్లు గన్పట్టెను. కేశవుడు వారు గూర్చున్నచోటికివచ్చి, భోజనమునకుఁ బోవుదమురండు. ఎంటి సిద్ధమయినది యని వారిఁ బిలిచెను.

జగ - కేశవబాబు! ఆనందుచందు వచ్చెనా?

కేశ - రాలేదు! మాధవుడుగూడ రాలేదు. ఉదయముమీఁతోడ నేనుచు నాగపురము వచ్చెదను. అప్పుడాతని కొఱకై విచారితము. మధ్యాహ్నము చూడాధనబాబుగారు పలికినట్లు, నా సమస్త కవ

కారణముందు వచ్చునపు డేదైన అపాయమున జిక్కిరేమో యని భయము గలుగుచున్నది.

జగ - అట్లు మీ కనుమానమున్న, మన మిప్పుడే నాగపురము నకుఁ జరి యాచందబాబుగారిని గూర్చి విచారించుము.

కేశ - మన మిట్టివేళ గీచకాటవిని ప్రయాణముచేయు టాపదలఁ దెచ్చుకొనుటయే. పగటి యామాగ్గమునఁ బయలించు టచాయకర మైయుండ, రాత్రులందుఁ బోవుటయా? వలదుబాబు! ఒకచికి సహాయము చేయుటకుఁ బోయి తన కాపదఁ దెచ్చుకొనువా రున్నారా! ఉదయము పోవుదము.

జగ - సరియే ఉదయమే పోవుదము.

వారు మువ్వురు నింటిలోపలికి వచ్చిరి. జగచ్చంద్రుఁ డీ ప్లాలో నించుకొనియెను.

ఆసందుడు గృహంబునకు రాకుండుటకుఁ గారణ మేమయి యుండును? ... కేశవుఁ డాసందుని సానము వచ్చినప్పుడెల్ల, నాటి కాసందుని గూర్చి విచారించు టాపుటకొఱకు వాదించుటెందులకు, నన్నుఁ జూడఁగనుని, నీతఁ డీదినమంతయు నిటయుండు మనుటకు బ్రబలమగు కారణమున్నది. తనప్రతిష్ఠఁ దెచ్చుకొనుటకే కాబోలు! లొంగును జూశామితని ప్రజ్ఞావిశేషము.

భోజనానంతరము జగచ్చంద్రచూడాధనులకుఁ గూటమునందే రెండుమంచములపై శయ్య లమర్పఁబడియెను. వారు వానిపైఁ బరుండి నిద్రించిరి. ఆ కూటములోనికిఁ దెఱచుకొనుచు మూడుగదులుగలవు. అవి మూడును బడకగదులే. మొదటిదానియందుఁ గేశవుఁడు రెండవ దానియందు లలితయు, మూడవదానియందు నానందుఁడును బరుండు చుండును. నేడొందుని గదియందెవ్వరునులేరు. కేశవుఁడు, శనగగది యందుఁ బరుండెను. లలితమూత్రము శయ్యపై మేనువాల్చినదిగాని

యామెకు నిద్రబట్టలేదు. ఆరంభమున నాగపురమున కిరిగి యా నాటి తో మూడుమూలమైయున్న కేశవుడుచలికొట్టితఁ డానాయకప్రము రానేలేదు. ఆతనిగూర్చి విచారించున నమాధిపుడుగూడ రాలేదు. సాయంత్రమందుఁ గేశవు నాపయమై యడుగ, నాతఁడు సరిగ సమాధానము చెప్పనేలేదు. వాడు రాకుండుటకుఁ గారణమేమని యూహించుచును? లలితమానసము సంశయప్రచాహమునఁబడి కొట్టు కొనిపోవుచున్నది. అట్టియెడ నామెకెల్లు నిద్రపట్టగలదు. ఆమె యా లోచనానమగ్నమానసము సుద్రాదేవతను దత్తమి నై చెను.

ఆమె యష్టభమున నెంతసేపు చిద్రాహీనముగఁ జరుంగియుండెనో తెలియదు. కేశవుని గడిసింజి యొకవిశమగు శబ్దము వినిపడి యామె నులికిపడఁజేసెను. లలిత లేచి కూర్చుండెను. శయ్యనుండి దిగియెను. మెల్లగఁ దనగదికిని, గేశవుని గదికిని వధ్యగోడయందున్న ద్వారముపద్మకుఁ జూచెను. అందలి చక్కలనంచునుండి ప్రక్కగది లోనికిఁ జూచెను. ఆగదియందొకను దీపమువెలుగుచునే యున్నది. శయ్యపై నఁ గేశవుఁడు పరుండియుండలేదు. దీపమువద్ద నెలుచుండి దేసినో వెలుతురునఁ బరీక్షించుచుండెను. ఆపరీక్షించు నస్తువేదియో? కేశవుఁడు లలితగచ్చివైపు వీపుఁ ద్రిప్పియుండెను. ఆవస్తువు లలితకుఁ గనబడలేదు. కొంతసేపటి కాతఁడు లలిత గదిద్వారమువైపుఁ దిరి గెను. తీరుగునపు డాతనిచేతియందు దీపకాంతి నేదయో తళితళ మెఱసెను. లలిత కావస్తువు చక్కగఁ గనబడెను. అదియొక బిచువా (రెండంచులు వాడియైన పిడిబాకు) బాకొకటి చేబూని యిపు డాతఁ డేమిచేయనెంచియున్నాడు?

లలిత తానుజూచినద నెఱుఁగి లేక భ్రమయోయని యనుమానించెను మరలఁజూచెను. అంతయు నెఱుఁగెను. ఆమెయట్లే స్తంభికిరించి నిలువఁబడిపోయెను. ఏమియును దోచలేదు. కేశవుఁడు లలితగది

వైపు చివ్విగింపు డాతనిముఖ సూమెకగపడెను. అది భయంకరమై యుండెను. ఆతడు చేయబూసిన ఘోరకృత్య మేమియో? ఆతని చేతియందలి యాసశత్రుపాణ మెవరక్తమును గ్రోలనున్నదియో? ఎవరిపాణముల నీవు పునఁ దీయనున్నదియో?

ఆస్పృహతో కేశవుడు లలిత గిదివైపు వాదొడిగెను. లలిత దేహము కింపించును. ఆమె నిశ్శబ్దముగ శయ్యజీవి పడుండెను. మానసమున కెప్పిపాలుకాలము భయంకరమగు నాలోచన యొకటి తోచె, యామె భయమును ద్విగుణితము చేసెను. కేశవుడామెనే యాసిశాతాయుధఘాతమున కెఱియొనర్పనెంచి యుండెనేమో?

ఆమెకుఁ బరుండుటకు మనసు నిలువలేదు! లేచి కూర్చుండెను. కూర్చుండఁ జాలకపోయెను. మఱల లేచి, యడుగుపై నడుగిడుచు ద్వారముకడ కరిగెను. కేశవుడు శయ్యపైఁ గూర్చుండి యుండెను. ఆమెదిద్వారమువైపు చూచుచుండెను. ఆతడు తనదారుణకృత్యమునకు సమయము వేచియున్నాడు. ఆతడు హత్యచేయనెంచిన దెవరైనను, నిష్పడతన కార్యమునకు భంగము గలిగింపవలయును. లలిత కొంచెముకాల మాలోచించుకొనెను. తుదకామె మెల్లగలేచి గూటములోనికిఁ దెఱువబడు ద్వారముకడకుఁ బోయి యాద్వారమును నిశ్శబ్దముగఁ దెఱచెను.

తిమతమ శయ్యలపై జగచ్చంద్ర చూడాధనులు పరుండియుండిరి. వారు ప్రశాంతముగ నిద్రపోవుచుండిరి.

జగచ్చంద్రుఁ డున్నట్లుండి యులికిపడి లేచి కూర్చుండెను. పడక పైస దేనికొరకోవెదకెను. ఆతనికేమియో దొరికినది. ఆతడు దానిని బరిత్యజించుచున్నాడు. అదియొక యుంగరము. ఆతడేమియో భావించుకొనుచు మరిలఁబరుండెను. కొంత కాలమునకుఁ గేశవునిగదిద్వారము కడ సంతిపఱకు నేమియులేని దివుడు కొంచెము వెలుతుడు చాటుగాఁ

బ్రహ్మాండీశ్వరి. జగచ్చంద్రుని దృష్టు లొనై పుచ్చిన నిలిచిపోయినది. గానురానాకాంతిచేతి కొంచెము కొంచెముగ వెడల్పుచుచుండెను. కేశవునిగదితలుప నెవరో తెలుచునట్లు జగచ్చంద్రుడు డూహించెను. కేశవుడుగా కింకెవ్వరు? ఆతడే తెలుచుచుండునెలయును! అర్థరాత్ర మయినపెనుకాతనికి గదితలుపుడీయు సపసరమేమిఁ బచ్చినది? జగచ్చంద్రుడు పడకకిందఁ జేయిడి, యటనున్న తోలుసుచియందలి నాళికాయథమును క్షణములో గ్రహించి సమయమున కవయోగింప వీలుండునట్లు, చూచువారి కెచరికిఁ గాన్పించునట్లును గాంచి వట్టు కొనియెను.

కేశవుని గదిద్వారము రెండడుగుల వెడల్పునఱకుఁ దెలువఁబడి నది. ద్వారముకడఁ గేశవుడు నిలువఁబడి యుండెను. కేశవునిగది యందలి దీపకాంతి పూర్ణముగఁ జూడఁగానుని పడకపైఁ ఒడియుండెను. ఆమంచమునకుఁ బ్రక్కననే జగచ్చంద్రుని మంచము వేయఁబడి యున్నది. జగచ్చంద్రుఁ డర్థనిమిశ్రిత నేత్రములతోఁ గేశవుని చూచున గనిపెట్టియుండెను. మెల్లగ గదిద్వారముకడఁ గేశవునిమూర్తి ప్రత్యక్షమయినది. ఆమూర్తి నీడ చూడఁగానుని మంచముపైఁ బ్రసరించి యున్న వెలుగున కడ్డమువచ్చినది. జగచ్చంద్రుఁడు కేశవుని నీడపై దృష్టినిల్పి చూచుచుండెను. రానురా నది చిన్నది యగుచుండెను. ముందుకుఁ బోవుచుండెను. రెండునిముసములకు ఆనీడ పూర్తిగ తొలగిపోయినది. అప్పుడు కేశవుని కుడిచేతియం దేమియో దీప కాంతిలోఁ దళతళమెఱువినది. అదియేమి? జగచ్చంద్రుడు గ్రహించెను.

కేశవుడు మెల్లమెల్లనఁ దనపడక డాయుచున్నాడు. నిముస మింకొకటిగడచిన పరిస్థితు లెట్లుండునో జగచ్చంద్రుడు పడకకుఁ గొంత దూరమునందే కేశవుడు నిలిచియున్నట్లు గ్రహించెను. ఇంక నూర కుండుటకు వీలులేదు.

హతాత్మక జగచ్చంద్రుడు లేచిపోవుచున్నాడు. అతనిచేతిమంగలి పిస్తూలు కేకవుని నక్కమునకు గుజ్జియొచ్చుబడియుంటుంది.

“అరి! హతకా! నిలవకము! కదలేకపో దచ్చెవవు” అనిచు జగచ్చంద్రుడు చేతియందలి భయంకరాయుధమును జూపించెను.

కేకవుడు విగ్రాంతిచందని నిలువలడి గోయెను కొంతకాలము వలసిన దానెల సాక్షియు, శేకార్యము చేయనెంచిసదియు, జేత నెట్టి పొయ్యి మున్నదియు చందయు మఱచెను. అతనిదృష్టి జగచ్చంద్రుని నాశీకాయుధనాశులనుండి గానున్న యగ్నిగోళము నెదురు చూచెను. జగచ్చంద్రుడు లేచి నిలుచుబడెను. మృత్యుముఖము బోలిన యాతని పిస్తూలుయొక్క ముఖ మింకను కేకవుని వక్షమును జూచుచుండె. జగచ్చంద్రుడు కేకవు, డాయలనో యిట్లు మాట్లాడె దొడగెను.

“కేకవా! జగచ్చంద్రుడు నీవంటివాని కుయుస్తులకును, హత్యా కార్య వైద్యములకును సంత సామాన్యముగ లోబడువాడు గాడని యిప్పటికైనీకు దెలిసిన మంచిదే! నన్నిచ్చటికి గానల దని శాసించిన ప్రజ్ఞను దీర్చుకొనజూచితివా? మదాంఘడవగు నీవు గరుగోచేయుటపగాని నిన్నుజూడగనే నీ నెవ్వడైనదియు గ్రహించితిని. ఒకపనియందుమాత్రము నీవు పిచ్చితనము జూపితివి. సుశేక బాబుగారి గూర్తముకడ నీ యాననము నాకు జూపియుంక కుండి! బాగుండెడిది. నన్నుజూపిన నీకు రాగల బహుమాన మీనా టికి వలదు. ఉదయమున నాగపురముచూడని మరల నీ ర్యనము చేసికొనెనను. అప్పుడు ప్రయత్నింతువులెమ్మ బహుమానముకొరకు.

ఈనెవ్వడికి జూడాధనుడు మేల్కొనెను. తనకు జగచ్చంద్రు డిచ్చిన పిస్తూలు తీసికొని జగచ్చంద్రునికడకు వచ్చి నిలువబడెను. మధ్యాహ్నము జగచ్చంద్రు డాయంట నపాయము శంకించుచుంటి

నని చెప్పినమాటలయందలి వివరీతార్థము నిప్పు డాతడు గ్రహించెను. కేశవుడు ప్రపంచమునందలి యనేక వేషధారులమంప మిన్న యనఁ దగినవాడు. ఉదయముననుండి యాతఁ డెంతఋత్రులకుఁ సంపించినాఁడు! ఎంతవినయము! ఎంత మధురములైనవాక్కులు! చూడాధనుఁ డాశ్చర్య మందెను.

ఇప్పుట్లున నొక సుభాషితము స్మరణమునకు వచ్చుచున్నది --

“ముఖమ్ పద్మదళౌ కారమ్ - వాచా చందఃకీర్తితం |

హృదయమ్ కర్తృసంయక్త - వత్సవినయమ్ ధూర్తలక్షణమ్ ||”

ధర్తృహరి యెంత - లోకజ్ఞానము కలవాడు? ధూర్తలక్షణము లుగా చెప్పఁబడిన లక్షణములన్నియుఁ గేశవునియందు మూర్తీభవించి యున్నవి.

లలిత గదిద్వారముకడ నిలువఁబడి యంతయు బాష్పపూరితము లగు దృష్టులతోఁ జూచుచుండెను. నిర్మలమును, సరళమును నగు స్వభావముగల యామె తని పితండ్రిచర్య కెంతగ చింతించెనో! గృహమున కభ్యాగతులైనవారియెడఁ గేశవుడుజూపిన యతిచర్యఁ గూర్చి యామె యెంతగఁ గుమిలిపోవుచుండెనో!

చూడాధనుఁడు జగచ్చంద్రునికడకుఁ బోయి “మిత్రమా! ఏమిటిది?” యనిప్రశ్నించెను. జగచ్చంద్రుఁడు మందహాస మొనరించి యిట్లనెను.

“చూడాధన బాబు! అంత విశేష మేమియునులేదు. ఈ కేశవచందు తన శౌర్యమును నాకు విశదపరుపనెంచి సహజభీరువగు హంత కోద్యోగివలె నన్నుఁ జంపఁబూనెను. అది తెలిసికొంటిని. అట్టివని నింక కొంచెము జాగ్రత్తగఁ జేయవలయునని యాతనికి బోధించు చున్నాను.” - కేశవునితో - “కేశవబాబు! నీ గదిలోనికిఁబొమ్ము” అనెను జగచ్చంద్రుఁడు. ఆమాటయం దొక తీర్పైనయూజ్జ వ్యక్తమగు చుండెను. కేశవుడు గిట్టుమని తిరిగి తనగదిలోనికిరిగి తలుపు గుభా

అని మూలము.

“యచ్చైతన్మాతాభను శిశువును మాతానుకొనుచు జగచ్ఛబ్దమని
చరణమై హిమమండలికి.

౧౩

సాయంత్రము డాయుడుండెను. ఇంతకు సహస్కరణుని యంశువులు
చుట్టములుగాలేదు. పద్మినీవదన మింకను ముకుళింపలేదు.
తద్వాచనానందతము లయిన పిల్లి తెమ్మెరులు గవోష్ణములుగనే
యుండెను గాని శిశువైత్సము నాహరింపలేదు.

అట్టివేళ బహుపురమందలి ప్రధానసీధియం దొకడు దేవీదాసు గృహ
మొక్కడఁ గని యచ్చటచ్చటఁగనబడినవారి నడిగికొనుచుఁ బోవుచుండెను.

ఆతనినయను ముప్పదియెనిమిదేడు చుండును. బలిష్ఠములగు నంగ
కములును స్థిరపదచాలనము నాతని దార్శ్మ్యమును దెలుపుచుండెను.
అతని దస్తావీకము నా మాన్యసంగదేక్షియులు ధరించునవియే. ఆతఁ
డట్లు కొంతదూరమునచ్చేసెనెక మార్గమునందుఁ దనకెనురుగవచ్చు.
చూచు వేటొకనిఁగని “అయ్యా! వైద్యులు దేవీదాసుగారి గృహం
జొక్కడ?” అని ప్రశ్నించెను.

ఆతఁడును వారప్పుడు నిలువఁబడియున్నచోటి కెదురుగనున్న
గృహముం జూపుచు — “ఇదియే దేవీదాసు నివాసము” అనియెను.

“ఆతఁ డిప్పు డింటనుండునా?”

“ఉండవచ్చును” అని యాతఁడు వెడలిపోయెను.

మన పథికుడును నాగృహముకడ కరిగి తలుపుదెట్టెను. లోపల
నుండి యెవ్వఁడును వచ్చునవ్వడి యేమియు వినరాలేదు. మరల నాతఁడు
తట్టెను. లోపల నెవరో తిరుగుచున్నట్లు మన పథికున కిప్పుడు మెల్లగ
శబ్దము వినవచ్చెను. అప్పు డాతఁడు బిగ్గఱగా “ఎవరయ్యా లోపల?

దేవీదాసుగా రింటనున్నారా?" అని యఁచెను.

కొంతవడికిఁ దలుపునందులనుండి దీప్తాకలుతును కనబడెను. లోపల గడియఁదీయు నవ్వడి విచలబడెను. తల్లెడు దెలుపఁజేసెను. చేత నొకదీపము ఒట్టుకొని ద్వారబంధమునకుఁ గవాలమునకుఁ మధ్య రెండవచేత ద్వారమును ఒట్టుకొని నిలువబడి యొకఁడు వధికునిఁగని "ఎవరుమీరు?" అని ప్రశ్నించెను.

"అయ్యా! నేను దేవీదాసుగారితో నవసరకార్యాన్నిఁ నెచ్చెయున్నాఁడను. ఆయన యింటనున్నారా?"

"లేదు. మీరెవరో తెలిపినయెడల ఆయన యింటకి రాగనే మీసంగతిఁ దెలిపెదను."

"నేను దేవీదాసుగారి కపరిచితుఁడను. అట్టియెడ నాసేరుగాని యూరుగాని తెలిపినందున వారి కేమి తెలియఁగలదు?"

"మీరు వచ్చియున్న కార్యము విశదపఱచిన నాకార్యవసరముఁ బట్టి వారిదర్శనము లాభించును, లాభింపకపోవచ్చును."

"నావచ్చిన కార్యమును విశదపఱచుట కిది స్థలముగాదు. అదియుఁ గాక దేవీదాసుగారి కొక్కరికిఁదక్కఁ దదన్యులకుఁ దెలుపఁదగినదియుఁ గాదు."

"ఇది చాలవిచిత్రముగ నున్నది. ఇరువది పన్నెరములుగ దేవీదాసు గారితోడ వారి పరిచారకుఁడుగనుండు నాతోడ సంతకము నెవ్వరిట్టిమాట లనియెఱుంగరు. మీరెవరో విచిత్రమునున్యులుగ నున్నారు. మీకార్యమునుగూర్చి నాకుఁ దెలుపజాలకపోయి నావలన మీకగు పని యేమియును లేదు. దేవీదాసుగారు వచ్చినచెనుక నాతోడనే మాటలాడుడు. అప్పుడేరండు" అని యాపరిచారకుఁడు తలుపు మూయఁబోవఁ బఱికుండు —

"అయ్యా! నీయెడ నేనుజూపిన యవజ్ఞకు క్షమింపుము. నన్ను

లోనికి రానిచ్చిన సాక్షికాశముగ నేనగుదెంచినపని విశదీకరించెదను" అనియెను.

పరి - అట్లు దానికిరండు. అధికారివద్దకు కార్యార్థము వచ్చినవారు ముందు పరిచారకులను దృష్టిపఱచి మంచిచేసికొనినగదా! యధికారుల యనుగ్రహము కీఘ్రమునఁ గలుగును. (అని విశ్రాంతముగ నవ్వుచు) రండు. లోనికిరండు.

పధి - (నవ్వుచు) అయ్యా! నాకెప్పుడు నటువంటి యధికారుల వద్దకు వచ్చు కార్యము గాలేదు. అందుచేత నచ్చటివిధులు నేనెఱుంగను.

అనుచు లోనఁ బ్రవేశించెను. ఆ పరిచారకుఁడును దలుచుమూసెను. వారిరువురు నొక యంగణము దాటి గది నొందుఁ బ్రవేశించిరి. అచ్చట నున్న రెండు కుర్చీలపై నాసీనులైరి. అప్పుడు వారి కీ క్రింది సంభాషణము జరిగెను.

“ఇంక మీకార్యమును గూర్చి తెలుపుడు.”

“అయ్యా! నాయెడి నింత కరుణఁ జూపిన యుదారగుణుని పేరు తెలిసికొనిన తరువాత నాకథ నుపక్రమించెదను. మీనామ మేమి?”

“నాపేరు గోవర్ధనుడు:”

“గోవర్ధనబాబుగారా మీపేరు! చాల మంచిపేరు.....గోవర్ధన బాబుగారూ! ఇక నాకథఁ బ్రారంభించెదను.”

“ఉండుండు. ముందు మీపేరు గూడఁ దెలుపుడు.”

“పేరు చెప్పకుండ కథ యెట్లు చెప్పుదును? పూలులేని పెండ్లి యుండునా? సంభారములులేని యంగడి యుండునా? నాపేరు గణేశ చంద్రుడు. నా నివాసము పూర్వము మణిపురము. ఇప్పుడు నాగ పురము!”

“గణేశబాబుగారు! నాగపురమునుండి యింతదూరము వచ్చితిరా!”

“అవును. మణిపురమునం దుండుకాలమున మా యన్నతో నుండు

వాడను. మాయన్న వియచంద్రబాబును భాగ్యశాలి యింటఁ బరిచారకుఁడు. నేనాకాలమున రమేశచంద్రబాబు సహనాయన వర్తనఁ బరిచారకుఁడుగా నుంటిని. మాయన్న పేరు నాగేంద్రుఁడు : నేను నాగేంద్రునియింటనే యుంటిని. అప్పటికి వానికి వివాహమై యుండెను. అతనిభార్య చాల చెడ్డది. ఆమె కోపమునకు నేను గాని నాగేంద్రుఁడు గాని నిలువజాలకుంటిమి. ఆమె చిన్నప్పటి నుండియు నొక పుస్తకముగా వ్రాయఁదగినన్ని తిట్లు చేర్చుకొనియుండెను. ఆమెకు మా యిరువురలో నెవరిపై నఁ గోపము వచ్చినను నదియే తన తిట్లను బుంఖానుపుంఖముగఁ బ్రయోగింపక విడచునదికాదు. కొంతకాల మొర్పుతో నుంటుని. తన భార్యయొక్క కోపమును వలఁ దాల్చు వలసినది నాగేంద్రుఁడు గాని నా కేమి యవసరము? ఒకనాఁడు నాగేంద్రుఁ డింట లేనపుడు నేను గార్యార్థము రాఁగా నన్ను బజారుకు బోయి యేమియో నామానులు దెమ్మని చెప్పినది. ఆమెకు మన మెందులకుఁ బనిచేయవలయునని యెంచుకొని 'నేను బోవ' నంటిని. అంతట నామె తన పంచాంగమును విప్పెను. నా కందుకుఁ బట్టరా నంత కోపము వచ్చినది. అన్ని దినములు తిట్టుటయం దారి తేరియున్న యామె గూడ భయపడునట్లు బదులు తిట్టితిని—"

"బాగు బాగు. మంచిపని చేసెతివి. తిట్లతోనే పోసిచ్చితివా? కొంచెము చేయి చేసికోలేకపోయితివా?"

"చేయి చేసికొనుటయూ! తిట్టినందుకే యంతకాలముగ ననుభవంపజాల కవస్థపడుచుంటిని. కొట్టియుండిన నా రాక్షసి న న్నానాఁడే చంపియుండదా? నా కోప మంతవఱకుఁ దేలేదని సంతోషించుచున్నాను."

"ఏమి చేసిన దామె? పై న బడి కఱచినదా యేమి? లేకున్న నాగేంద్రునిచేతఁ దన్నించినదా?"

“గోపభావ! మీకు స్త్రీలంత సాహసరాం జ్యేష్ఠినిదియుఁ జక్కఁగఁ చెలియదని తోచుచున్నది. ఆమె నాపైఁ బడి కఠవను లేదు. నాగేంద్రునిచేతఁ దస్మింపనులేదు. నావధానముగా వినుము. ఆమెను దిట్టి చేను వెడలిపోయితిని. కాని పోయినప్పటినుండియు మనస్సులో వేదనగానే యుండినది. నాగేంద్రునితోడ నేను తిట్టెనుని యామె చెప్పినేమో! చెప్పిన నాతనికి నాపైఁ గోపము వచ్చునేమో యని దిగులుపడుచుంటిని. సాయంత్ర మెట్లో ధైర్యముచేసి యింటికి భోజనమువేళకు పోయితిని. నాగేంద్రుఁ డప్పటికే భుజించెను. పరుండి నిద్రించెను. ఆమె నన్నుఁ జూడఁగనే యత్యంతాభిమానము జూపి భోజనమునకుఁబిలిచెను. మన తిట్లు చాల మందివని చేసినవని సంతోషించితిని. ఏలననగా సంతవఱకు నామె నన్ను భోజనమునకుఁ దానుగా పిలిచినదే లేదు. పోయి భుజించితిని. వచ్చి పరుంటిని. మఱు నాటినుండియు నొక తీవ్రరోగ మారంభమయినది. ఆరోగ మింత వఱకు విడువలేదు. ఎండతో వైద్యులకుఁ జూపితిని. నారోగకారణము గాని దాని తత్త్వమునుగాని తెలిసికొనిన వైద్యుడే లేడు. అంతట మణిపురమునకుఁ బోయితిని. అచ్చట పదిదినములక్రింద నొకఁడు దేవీవాసుగా రిట్టి జబ్బులను వాసి యొనర్చుటయందు సుప్రసిద్ధులనియు నన్నిక్కడకు బొమ్మనియుఁ జెప్పెను. అంతట నిచ్చటికి వచ్చితిని.”

“మీరోగలక్షణములు చెప్పినారుగారేమి?”

“చెప్పెదను. అమావాస్యగాని పౌర్ణమిగాని వచ్చినట్లయిన నాదిన మంతయు నా కేమో పచ్చిపట్టిన ట్లుండును. ఏపనిచేయుటకుఁ దోచదు. ఎవ రేమన్నను వారిని దిట్టుదును. ఆనాఁ డన్నము సహింపదు. తిన్న కొంచెముగూడ వనునమైపోవును. తక్కిన దినములం దేమియునుండదు?”

“ఓహో! తెలిసినది: ఇవన్నియు నున్మాద్యలక్షణములు. ఇప్పు డిప్పుడే ప్రారంభించుచున్నందున సంత తీవ్రముగాఁ దెలియుటలేదు.

ఇంత గొన్నిదినముల కది బాగుగా మెరుకైనది. దేవదాసుగా రవ్వా
దలను బాగుచేయుటలో సుప్రసిద్ధులు. మీకు గలబడుచున్న లక్ష
ణములే యొకనియందుగూడ నేను జూచియున్నాను. అతనికి జక్కగ
గుదిర్చిరి.”

“ఎవరికి? ఆవిషయమాత్రము దెలుపుము.”

“అది రహస్యము. తెలుపగూడదు. నేపదాసుగా రానియ
మెదిరిని దెలియగూడదని యాజ్ఞ యిచ్చియున్నాను.”

“నే నెవరితోడను జెప్పరు. భయపడకుము. దేవదాసుగారు నా
దేహమును బా గొచ్చిన వారికి నీకును గూడ మంచి బహుగూనము
దక్కును.”

“ఎవ్వరితోడను జెప్పగూడదు సుమా. దేవదాసుగారికి దెలిసినా
నాప్రాణము దీసివేయుదురు. ఒకనాడు వాణీనాథుడు నీయూరి
వర్తకుడు డింకొక పల్లెనుండి చీడటి పడబోవు సమయమున మజలి
వచ్చుచుండ దారిలో నొకడు స్మృతితప్పి పడియుండెను. అతని
జూచి యాపర్తకుడు జాలిజెంది తనయింటికి బిలుచుకొనిపోయెను.
దేవదాసుగారిచే మందిప్పించెను. దేవదాసుగారు మందిచ్చుటకు
బోయి వానిని దమకు బ్రబలశత్రువుగా గుర్తించెను. ఇత వానిని
బ్రదుకనిచ్చు టయపాయకరము. మందుచేత జంపిన వాణీనాథుడు ను
మానించును. ఎట్లు? తుదకొక యపాయము నాలోచించిరి. దేవ
దాసుగారికి మందుల కపయోగించు నోషధులయందును, మూలముల
యందును జక్కని పరిచయము కలదు. ఆవేశ్యయం దొకదాని
నింకొకయాకురసములో జూచియిచ్చిన నేవించినవా రెల్ల బిచ్చివా
రాదురట. దేవదాసుగా రీమందును దయారుచేసి యొకనిచేత నా
రోగికి బంపిరి. ఆమందు దీసికొనిపోయినవాడు తుంటరి. రోగికిచ్చినది
పోగా దక్కినదాని నాతడు నేవించెను. రోగియు నతడుగూడ

బిచ్చినాడై పోయిరి. దేవీదాసుగారు తనవద్దనుండి మం దెత్తుకొని పోయినచోఁది పిచ్చినిమాన్పరి. అతని లక్షణములుగూడఁ బ్రారంభమున నిస్సేయిండ్లను. ఆతఁడెప్పుడుఁ జక్కగ నున్నాఁడు. — గణేశ బాబుగారు! యీవిషయ మితరులకుఁ జెప్పకుండు. ఇది వాఁకీనాథాదు లుకా. చెల్లిసెనా దేవీదాసుగారి కపాయము నందుములమున నా కపాయముఁ దప్పవ్.

“గోవర్ధనబాబు! నా కేమనరము? నే నితరులతోఁ జెప్పటకుఁ గూడ బడరపురమును నాకుఁ చెలిసినచోఁ దొక్కడైనలేడు.”

“మీరు చెప్పుదురని గాఁడండి! ఈవిషయ మంతరహస్యమయిన దగుటచేత నొక్క చెప్పవలసివచ్చినది. ఇట్లు పలికితి నని యేమియు నెంచుకొనవద్దు.”

ఇట్లు పోయి ప్రసంగవశులై యండ నింతలో వెలుపలఁ దలుపు దట్టు సన్నుడి వినవచ్చెను. గోవర్ధనబాబు లేచి “దేవీదాసుగారు వచ్చినట్లుగ నున్నది. మోరిక్కడనే కూర్చుండియుండుండు. నేనుపోయి తలుపుఁదెఱచి వచ్చెదను” అని నెడలిపోయెను. నెంటనే గోవర్ధనబాబు దేవీదాసుఁడు సిరువును నాగదిఁ బ్రవేశించిరి. దేవీదాసుని గని గణేశుండు లేచి నమస్కరించెను.

దేవీ — కూర్చుండుము, నేను లోనికిఁ బోయి యీవస్తువులు వదలివైచి వేయగుడ్డలు గట్టుకొనివచ్చెదను. నీవిషయము గోవర్ధనుండు చెప్పినాడు — అనుచు నాగదినండియే వేతొకగదిలోనికిఁ బోయెను.

పదినిమునములు గడచినవి. దేవీదాసు మరల గదిఁ బ్రవేశించి నాఁడు. ఆతనివయస్సు సుమారు పలువదియెనిమిదేడు లుండవచ్చును. అయిదడుగు లెత్తుఁడును. అసాధారణబలము గలవాఁడని యాతని యంగములు దెలుపుచుండెను. కోలముఖమును, చిన్నకన్నులును, మిగులఁ దీక్షణములగు చూపులును నాతని దార్ఢ్యమునకుఁ దగిన కార్య

మున దెలియజేయుచుండెను. గదిని బ్రవేశించిచూడనే గోవర్ధనుఁ డింతకమున్న హస్తంశిఁ కున్నపై గూర్చుండి సూత్ర పుష్టిని గణేశుని జూచుచు దేవదాసుఁ డిట్లనియెను.

“గణేశబావానీవే? చిన్నచ్చటనో చూచినట్లున్నదే!”

“మాణిపురముందు జూచియుందురు. విడియచంద్రబాబుగా రింట నుండు నాశంకరుడు కూయన్న.”

“అ! ఇప్పుడు జ్ఞాపకమునకు వచ్చినది. నాకేండునిపోలిక నీయందగడమునుడుబచేత నెచ్చటనో నిన్ను జూచినట్లు జ్ఞాపక మున్నదని యడిగితిని. ఇప్పుడు నీరాక చాల విచిత్రమగు ననుమానమును గలిగించినది. గోవర్ధనునితో నీవు చెప్పినవంతయు నిజమేనా?”

“అవునండి. నిజమే.” అనచు గణేశుఁడు గోవర్ధనునిపైపుఁ జూచెను. దేవదా నని గ్రహించెను. “గోవర్ధనా! ఈతఁడేవో రహస్యవిషయములు దెలుపఁదలచినట్లున్నది. నీ వావల నుండుము.”

గోవర్ధనుఁడు గణేశునిదెసఁ గ్రూరముగఁ జూచుచు వెడలిపోయెను. దేవదాసు లేచి గదితలుపు లోనికి గడియవేసి మరల వచ్చి గూర్చుండెను.

*

*

*

*

కొంతవిడికి గణేశుఁడు దేవదాసును మఱువారు వచ్చి కలిసికొందు నని చెప్పి వెడలిపోయెను.

౧౪

గదిలోనికి బొమ్మని బగచ్చంద్రునిచే ననుజ్ఞాతుఁడై కేశవుఁడు గది ప్రవేశించి, తలుపును దీప్రముగ మూసివైచి, యంతకన్న కోపమున చేతియందలి బాకును నేలపై బొటవైచి గదియందున్న పెట్టిమీఁద గూర్చుండెను.

“నే నెంచినదంతయు, నాప్రయత్నమంతయు, నిముసమున విఫలమయి పోయినదిగా! నన్ననుమానమునఁ జూచుచుండిన జగచ్చంద్రుఁడు, నాకుఁ బరిపూర్ణముగఁ దెలిసికొనినాఁడు. నాకుఁ బ్రత్యక్ష విశ్వాసమైనది. సామమున జరగఁగల పనిని జెఱచుకొని కష్టసాధ్యమయినదనికొంటిని. అచిరకాలముననే యానందుని విషయముగూడఁ బూరింగఁగల నాశయమా?... జగచ్చంద్రుఁడు మధ్యాహ్నమున నన్నుఁ బిలుచుచుండే, యానందునియందును. అతనిమాటలు గూడ నా దృష్టముననే వెలువడినవి. రహస్యమంతయుఁ బరిపూర్ణముగఁ దెలియినాఁడునా? అతనికి? తెలిసినయే యుండును. కేకున్న బహుమానప్రస్తావన మెట్లు చేయఁగలదు ... ఇత మహేంద్రుని దృష్టిపఱచు తెల్లు? అతనికి నాపై నకర్మితక్రోధము జనించునేరా! చేజిక్కిన పిల్లను బుద్ధిహీనుడనై నిడచివైచితిని - ”

క్రాంతిక్షేత్రమునఁ బెక్కులు దారుణకృత్యముల విషముచేత నుదృగముగఁ బెరిగిన కృత్తుమే యిది. కాని, యట్టిదిజూడ నుజ్జూత బూదగుచున్న చేయఁగల ప్రతి యుద్ధూవాతము వీచుచున్నపు డదేమి చేయఁగలదు? తన వేశ్యయందు శక్తియున్నంతవఱకు, నా ప్రభంజనోన్మాది కాఁగఁజూచినది. కాని - ఇంతవఱకుఁ బ్రకృతియందే మహా నిలపుఁ దీవ్రన నాగిన పస్తు వేదియు లేదు. ఇత నిది యాఁగఁగలదా? కేశవునెడనుండలి యావేదనము, యుభేతమై పోవుచున్నది. తన దుష్ప్రవర్తనమెఱింగినవారు జగచ్చంద్రచూడాధనులేకద! ఉదయమున నాగపురమునకుఁ బోవునపుడు, మార్గమున వారి యుక్కడంచవచ్చును. ఈ యీలోచనతో తన మనోవేదనాన్ని నొకింత యుపశమింపజేయఁ జూచుచున్నాఁడు. కాని, యీ యీలోచన యాయన్ని నార్పునో లేక మఱితీవ్రముగ మండించునో?

కేశవుఁడు పెట్టిమీఁదనుండి తన శయ్యకడకుఁ జనెను. ప్రక్కగది

యందు, లలిత సడచుచున్న స్థాతఁడు శంకించెను. మెల్లగా లేచివచ్చి దీపమార్చి, తనగనికి లలితగదికి మధ్యనున్న ద్వారముకడకుఁ జూచెక్కలనందునుండి చూచెను. అప్పుడే ద్వారముకడనుండి లలితయ్యచు జేరి, దానిపైఁగూర్చుండెను. చేలించలముతోఁ గన్నులఁ దుడుచు కొనుచుండెను.

లలిత మేల్కొనియున్నట్లు కేవలసకఁ దెలిసిపోయెను. ఆమె యిచ్చుడేడ్చుచున్నది. ఎందులకు? తన ప్రయత్నము కష్టమైనది. వలన, జగచ్చంద్రాదులు తనకపాయము గలిగింపనున్నారనియూ? లేక జగచ్చంద్రుఁడు యమపురిని డాసి తప్పించుకొని నందులకుఁ గలిగిన సంతోషోత్సర్జచేతనా? లలిత యెన్నడు గేశవునెడ నెంతవైకెను చూపియుండలేదు. ఆమె నిజముగ జగచ్చంద్రుఁ డందునుండి తప్పించు కొనిన యాపదకై దుఃఖించుచున్నది.

“నా కపటవర్తనము లలితకూడ నెఱింగినదా? ఇతఁ నానందుని యదృశ్యమునకుఁ గారకుఁడను నేనేయని తప్పకయామె యుచునూనింపఁ గలదు. జగచ్చంద్రుఁడు ననుమానించుచు. నేడు గాకున్న కేవలసక నీరహస్యము వీరికిఁ దెలియగలదు. శాంతబాబు చూడాధిపతిని గురు వట. ఇతఁ జూడాధనుని యిచ్చ కస్యముగ నాతఁ డూహించెనా? తప్పక తనకుఁ దెలిసినదంతయుఁ జెప్పివైచును. తా నానందుని, నన్నుఁగాని చూడనే లేదని చెప్పితీరును. నేను శాంతబాబు కొఱకే యానందుఁడు నాగపురమునందు నిలిచియున్నాడని వీరికిఁజెప్పితిని. నా మాటలు, శాంతబాబు మాటలు ననబద్ధములుగనుండును. అసం దుని విషయము జగచ్చంద్రుఁ డనుమానించుచు. ఇతఁడీచినుండి తప్పించు కొనుటకు మార్గమేది?

ఇతఁ గేశవునిమనము శాంతించుటెట్లు? గోరుచుట్టుపై రోకటి పోటు! బడబొగ్గిపై నాజ్యవర్షము!

ఇష్టార్థముననే రాత్రి శేషము గడిచిపోయినది. రహస్యవిలయరంగము ముగిసిరి. కదయముననే జగచ్చంద్ర చూడాధనులు నాగపురముకి బోవ నిశ్చయించిరి. పోబోవునపుడు జగచ్చంద్రుడు కేశవునికిఁ బ్రవేశించెను. కేశవునకు విదయ లేదు. అతఁడు పరుండిన పడక యగ్నానికిఁ నిశ్చితమై యున్న భాతఁడు దానిపైఁ బొరలాడుచుండెను. కేశవునితోడ జగచ్చంద్రుడు డిల్లినియెను.

“కేశవబాబు! రాత్రి నీవు చేయఁబ్రతున్నించిన సామానును కృత్యమునకై నిన్నే మొచ్చుచు న్యాయమైన శిక్షయే యగును. నీ కెట్టికత్తెనీ గలిగిను గలిగియుండియు నేను కియాపడకై చింతించు నవసీతహృదయలగు వారికి మనఃకేశము గలిగింప సిద్ధము లేమి, నూరకే పోవుచున్నాడను. అట్లవుటచేతనే నీవేమి చేయ నున్నను, జేయుచున్నను, నూరుకుందుచుని యనుకొనకుము. పరాహిత బుద్ధి నీవు పదలువఱకు నీడవలె నిన్నుఁ గాచియే యుందును. నీ దుష్కార్యములన్ని భంగమొనర్తును. అందఁబాబు విషయమై యింత వఱకు జాగ్రత్తగనే మెలఁగితివి. ఇతఁగూడ సంతజాగ్రత్తగనే ప్రవర్తింపుము. మఱల నీ దర్శనలాభము గలిగినపుడు విశేషములఁ దెలిపెదను. ప్రస్తుతము మహేంద్రునకు నీప్రయత్నము వ్యర్థమైనదనియు నీనాడే ఒహుమానము సంపదలదనియు సమాచారమంపుము.”

అని క్రిందఁడియున్న పీడిబాకుఁజూచి దానిఁదీసికొని “కేశవబాబు! ఈ బాకు నీ కింక నుపయోగపడదు. నేను దీసికొనిపోవుచున్నాను.” అనుచు జగచ్చంద్రుడు వెడలిపోయెను.

చూడాధనుడు, నాతఁడు నాగపురమునకు బయలుదేరిరి. ఉద్యాన వనమందు లలితనుజూచి జగచ్చంద్రుడు—

“లలితా! నీవొనర్చిన సహాయ మెంతయు గణనీయమైనది అపాయమును శంకించుచుండియు నప్పుడప్పుడే నిదామాయకు లోనుగా

నున్న నన్ను నీయంగరము పరిపూర్ణముగి చేల్పఁజేయు. కేశవ బాబు కృపాణమునండి కెండుపాదములనుగానినది. ఇదిగో నిరసగుణియని చొక్కాయితేబురండి చాత్రి శవపై బడిన యంగరమును దీసి యాయబోయెను. లలిత తీసికొనిలేసి.

జగచ్చంద్రుడు నవ్వుచు “లలితా? - ఈయంగరము తీసికొనబడు. నీకిష్టములేకున్న వేటాకటి యొసఁగెదను. గానని పీఠించువా” యనుచుఁడంచేతనన్నయగుశ్రీయకమునకిదిదానిని దీసియొసఁబోయెను.

లలిత చూగువల్కలక యూరక తలనంచుకొని నిలువఁజెను. జగచ్చంద్రుఁడు లలిత కడిచేతియ నాదుగుశ్రీయకమును బెట్టెను. ఆతనిచేత గ్రహింపబడి యొకనిమునముండిన యామెహస్తము చులించి నదికాని వెనుకకుఁ దీయఁడలేదు.

జగ - లలితా! కేశవబాబు చూచిన, చాక్షర బూనియున్న ద్వేషమును నీయెడఁగూడఁజూపును. కావున లోనికరుగుము. ఒక విషయము నీతోడఁజెప్పట నీకు దుఃఖకారణమయ్యును జెప్పక శప్పదు. ఆనందునకు కేశవునివలననోవేతెవ్వరినలనోవిత్తుగలిగినవని శంకించుచున్నాను. నాగపురమున కరిగినవెంటనే యాతనిఁగూర్చి విచారింపెదను. నీవుమాత్రము కేశవునియెడ జాగ్రత్తవహించి మెలగుము. మరల తేపుదయము వచ్చెదను. నీ పరుగును.

జగచ్చంద్ర చూడఁగలుగు నాగపురమునకు వెడలిపోయిరి. లలిత గృహములోనికి జనెను.

జగచ్చంద్రుఁ డరిగినవెంటనే కేశవుఁడు గదినుండి వెలుపలికివచ్చెను. తోడనే తోటలో నొకదృశ్య మాతనిదృష్టి నాకర్షించినది. అచటకిబోయి జగచ్చంద్రునకు లలితకు జరుగుసంభాషణ మాణింపుట కాతఁడు చాలనానపడెను గాని సాహసంపలేదు. ఆతని యెడలో విపరీతమగు ననుమానము జనించినది. వారలపై శిఖిశిఖాయమాన

ముగఁ బ్రసరించినమాతనిదృష్టి జగచ్చంద్రుడు లలితపాణిని గ్రహించుటగూడఁ గనుగొనెను. వారలమధ్యజరిగిన సంభాషణము నాతఁడు విచకున్న నేమి? వారి సంబంధము దెలుప నీ నిదర్శనము చాలదా? నిజము! వారిపరమ రొండ్లొరులఁ బ్రేమించుకొనుచున్నారు.

మఱల కేశవుడు గదిలోనెక్కరి తలుపు మూసెను. ఒక్కెడఁ గూరుచుండెను. ఆతఁడెడఁద చప్పుకట్టి కలంచినట్టులుండెను. ఇంతవఱకానందుని యదృశ్యమునందలి విషరీతరహస్యము సమమానింపకున్నను లలిత యింకనైన సమమానించును. ఆమెమూలమున జగచ్చంద్రుఁ డావిషయమునను జోక్యము గలిగించుకొనును. ఆనందుని రహస్యము నాతఁడు బహిరంగపఱచుటకుఁ బ్రయత్నించెనేని యనతికాలముననే యతి విప్లవ మందకుండునా? కేశవుని యాలోచన యత్యంతవేగమునఁ బోవుచుండెను. అది యెన్నిమాఱ్ఱములనో పోయి చూచినది కాని ప్రతిపథాంతమునందును జగచ్చంద్రుడు నిలువబడియుండెను. ఆతఁడు తన్నె చూచుచుండెను. ఆతనిహస్తమునందలి తర్జని తన్నే చూపుచుండెను. ఆతనిచూపులయం దత్యంతక్రూర్యము వెలుఁగుచుండెను.

ఆతనినుండి తప్పించుకొన నుపాయమేది? కేశవుడు క్రమక్రమముగ భీతుఁ డగుచుండెను.

“కావుననే మహేంద్రుఁ డీతని కంతభయపడినాఁడు. ఈతఁడు నిజముగ నసాధ్యుడు — ఇప్పు డీతని దృష్టినుండి యానందుని విషయము దాచుటెట్లు? లలితమూలమున జగచ్చంద్రుఁ డిందుఁ బ్రవేశించును. ఆనందుని విషయముమూలమునఁ గంకణరహస్యము బహిరంగమగును — ప్రస్తుతము వారానందునకు సహజముగనే కీచకారణ్యమున నేదేని విపత్తుసంభవించియుండునట్లు తలంపఁ దగినయుపాయము వెదుకవలయును — ఇప్పుడే భేతాశగిరికిఁబోయి యానందుని శవమును మూఁడు దినములనుండి యా గుహంతరాళమునందుఁ బడియున్న

యానందుఁ డింతసఱకు శనించియుండునా? చెప్పి కీవకాటవియందుఁ బడవేయవలయును. ఎవరో యాహూర్గమనఁ బ్రయాణముచేయునాకు దానిజూచి యెల్లరకు నావిషయము జెప్పివేయుదును. నాప్రసంగి యియ్యనమానము లొలఁగిపోగలడు”

ఏదో యొకవిధముగ వచ్చునఁడనాడు. మనమునకుఁదగ్గిన యా యుసాయంతరము గ్రయాహూషము దాల్చులసినదే! పెట్టెనుండి కంకణము దీసిచేతిలోఁబెట్టుకొని సంతృప్తవీక్షణముల దానినిజూచుచునిలువఁ బడినాడు. విచిత్రచరిత్రముతమగు నాచిత్రకంకణ మాతనిచేతియందే యున్నది! దానినిజూడఁగానే యాతఁ డుప్పొంగిపోయెను. “కంకణ రాజమా! నీకొఱకై వేపున జగచ్చంఘ్రులనైన నామాయూలమున బాడిచివేయనా? నీకొఱకై పదివేలమంది యాసంఘులు మన్నునఁగలిసి పోయినను నూఱువేలమంది లలితలు దగ్ధ మైపోయిననుమాత్రముచింతింప వలసిన దేమున్నది!” యని యనుకొనుచు మరలఁ బెట్టెముసెను. కంకణమున జొక్కాయితేబునందుఁ బలవజుచుకొని యటనుండి నాగ వర్పతములకు బయలుదేరెను.

౧౫

క్రిందటిప్రకరణమునందలి విశేషములు జరిగిననాటి యుదయమే, మణిపురమున నొక విశేషము జరిగినది.

మహేంద్రుఁ డుదయమే యెచటికో పోయియుండి, మఱల నింటికి జనుదెంచుచుండెను. మార్గమధ్యమం దాతనికి పిచ్చివాఁ డెదు రయ్యెను. మహేంద్రుఁడాతనిఁ జూడఁగానే యేకాకరణముచేతనో మొగ మింకొక వైపునకుఁ ద్రిప్పికొనియెను. ఆయున్మాదుని వీక్షణమునుండి తప్పించుకొని పోవలయునని కాబోలు నాతఁడు నడక నింకకొంచెము వేగముచేసెను. కాని పిచ్చివాఁ డీతనినిజూచెను. ఒక్కవరుగున నీతని

కడకుం బరుకడి వచ్చెను. అసహనమునండి తొలగి మహేంద్రుడు కడుగు వలననునది బ్రతుకబ్బెనెనెను. కాని యీ విచ్చివాడు వెగలుగునప్పుడు,
 “ప్రభాకరా! ప్రభాకరా! నుజుడినోయితివా?” అనియెను.

ఆ పేరు వినినపుడు మహేంద్రుని మోముల వైచిత్ర్యము రోదించెను. అది యెంతయో కాదుము నిలువలేదు.

యకలఁ బిచ్చివాడు “ప్రభాకరుడుగాడు నీవేరు; ఏమి మాట్లాడవు; వాపము నీకు నూటలురావు గాబోలునేను! మూగి వాడునా నీవు? కాదు కాదు... నిన్నేనో మూగదయ్యము వట్టింది” అనుచు నవ్వసాగెను.

సాధారణముగఁ బిచ్చివానివెనుక పోకిరిమూఁగ యుండ కే యుండును. అందులో నీకుఁ జనాధారణ వాచాలశ్శము గలవాడు. వాని వెనుక నొకపెద్దగుఁచు నుండినది. ఆ గుఁచు నిముసములోనే స్రవ్యధమై గుఁకేంద్రుని, నా వెట్టవానిఁ జుట్టివై చెను.

ఆ వెట్టవాడు తనచుట్టుకన్న వారలజూచి “చూచినాగా? ఈతని పేరు ప్రభాకరుడుగాదు? — ఇవునా? అయితే మాట్లాడఁడేమి?” అనియెను. మహేంద్రుడు నవ్వుచు “నా పేరు ప్రభాకరుడుగాదు. మహేంద్రబాబు నా పేరు.

శిష్యివాడు “పో పో! నీవు చెప్పినది యబద్ధము. నాకు తెలియదు నీ పేరు?” అనియెను.

చుట్టఁచూఁగియున్న వా రీసంభాణము విని నవ్వసాగిరి. వెట్టియు వారి నవ్వచూచి “నాకు మాత్రము రాదా నవ్వు? పూర్వముకప్పుదు ప్రభాకరునినది నేను సేకుడనుగా నుండిరాను. అప్పుడాతఁడు తాను నవ్వలేకపోయివును నన్ను నవ్వమనేవాడు (అని మహేంద్రునిచూచి) ప్రభాకరా! నిజమూ కాదా నేనుచెప్పినది?” అని నడిచెను.

ఇద్విధముగ నర్థశూన్యమగు నా సంభాషణముచే నాయున్నాడను నాతనిఁ బరివేష్టించియున్నవారును నాచందించు చుండిరేగాని వారొక విషయము గమనింపలేదు. ఆ జనసమూహమునం దింతకు ముందున్నవారుగాక యిటీ మువ్వురు క్రొత్తగవచ్చి కలిసికొనిరి. వారియం దొకఁడు మా పాఠకులకు నామమాత్రమునఁ బరిచితుఁడై యున్నాఁడు. ఆతఁడే రమేశచంద్రబోసు: ప్రసిద్ధవర్తకుఁడు. ఆతనితోడ నున్నవారియం దొకఁ డుద్యోగచిహ్నములచేఁ ప్రభుత్వోద్యోగిగ గుర్తింపఁదగినవాఁడు. మూడవవాఁ డెవరో తెలియదు.

ఆ ప్రభుత్వోద్యోగి కొంతవడి కా జనసంఘమును సభికారయై క్త స్వరమున “ పొండు పొండు. ఇదేమి మార్గమం దీరచ్చ? ఆ పిచ్చివాని తోనా మీయాట ” లనుచుఁ దఱిమివైచెను.

అచట మూగియున్నవా రందఱును బాకిపోయిరి. పిచ్చివాఁడు రమేశుని యెదుట నిలువఁబడి పకపక నవ్వుచు, ‘ఈ ప్రభాకరుని పట్టు కొనండి! మీరు దయ్యముల మంత్రము తెలిసినవారట కదా? అతని నొక దయ్యము పట్టియున్నది. మంత్రంపండి’ అనియెను. రమేశ బోసును పానిమాటకు నవ్వునాగెను. కాని యాతని వీక్షణము మహేం ద్రునిపైఁ బడినది. మహేంద్రుఁ డచ్చటనుండి తొలగిపోవఁ బ్రయ త్నించుట నాతఁడు కనిపెట్టి తనతోనున్న యిరువురియం దొకనికొక గనునన్న జేసెను.

ఆతఁడును మహేంద్రుని భుజముపైచేయివైచి “అయ్యా! మహేంద్ర బాబుగారు! రమేశచంద్రబోసుగారికి మీ రీయవలసియున్న యేడు వేల రూప్యముల బాకీకై మీపైఁ దేబడిన యభియోగపుఁ దీర్పు ప్రకారము మీరు చెల్లింపవలసిన పైకమునకై మిమ్ము కోర్టుఁడు త్రువు ప్రకారము నేను బంధించుచున్నాను. మీరు నాతోడఁ గాఁరాగృహము నకు విచ్చేయవలయును ” అనియెను,

మహేంద్రుని మోము విసర్జనై పోయినది. కాని యాతడ మనము నందలి భావనైకల్యము నడంచుకొని రమేశచంద్రబోసుతో “బోసుగారు! మీపైకము నే నీయనంటినా? నావంటివానిని మీఱింత క్రూరముగ వీధియందమమానింపజూచుట తగునా?” అని యడిగెను.

రమేశు - మహేంద్రబాబు! ఇది పదియనసారి. తొమ్మిది మారులు నీకడకు వచ్చి యడిగినపు డేమంటివి? పైక మిత్తునంటివా? తుట్టుతుదకు నీ నూటలుగూడ వెగటుగ మాతీనవి. కడపటిమాటు వచ్చి యడిగినపుడు నీ శేవకునిచే నన్నిల్లు వెడలింపఁ బ్రయత్నించి తివి. అది నన్ను ఏమానించుట కాదా? నీ వేమనియు నుపయోగము లేదు. నా కీయఁబరిసన పైకము మొత్తమంతయు నీ విప్పుడే చెల్లింప వలయును: లేదా చెఱకైనఁ బోవలయును.

మహేంద్రు - మిమ్ములను మీరు మఱచి మాటాడు టెందులకు? విజయచంద్రబాబుగారివంటి యుత్తమగుణుని వంశీయుడనగు నన్ను మీ రెవమానించి యూరక తప్పించుకొనఁజాలకు.

అధికా - మహేంద్రబాబుగారు! ఈ మాటలవల్ల నేమి యుపయోగము? పైకమిత్తురా? తాణాకునత్తురా?

ఎటకోపోయియుండిన సురేశుఁ డా మార్గముననే యింటికి వచ్చుచు, మార్గమందు జరుగుచున్న యా విచిత్రముచూచి యచ్చటికి వెళ్ళెను. కారాగ్రహవాసము తప్పదని భయపడుచున్న మహేంద్రుఁడు సురేశునిగని యిండుక దైర్యముదెచ్చుకొని “సురేశ బాబుగారు! ఇటురంపు” అని పిలిచెను. సురేశుఁడు మహేంద్రునికడకుఁ జనుదెంచెను.

సురేశ - మహేంద్రా! ఏమిటిది?

మహేంద్రుఁడు దీనివదనుడై సురేశుని రెండుచేతులు ఒట్టుకొని “సురేశ బాబుగారు! ఈ సమయమున మీరు నన్నురక్షింపవలయును” అనియెను.

కాపైక మిచ్చితినో మీకుఁ దెలిసియుండిన మీరంత క్రూరముగ నన్నుఁ మందలించియుండరు. ఆతనినే యడుగుడు కారణమును. జగచ్చంద్ర బాబునకుఁ బట్టినగతి తనకుఁ బట్టకుండ రక్షింపుమని నాకాళ్ళమీఁదఁ బడి యీతఁడు వేడుకొనినాడు. ఈతఁడు చెప్పినకారణముగూడ నిజమైనదనియే నమ్మి అటువంటి యాపత్కాలమున నీతని రక్షింపకుండుట న్యాయముగాదని యాపైక మిచ్చితిని.

సురే - సరిసరి, గతమునుగూర్చిన విమర్శనలే! మహేంద్రా! ఇప్పు డాధనమును నేచిచ్చిన నీవు నాకెప్పుడిత్తువు?

మహే - బాబుగారు! ఇఁక నెలలో నిచ్చెదను. నావంటి యుత్తమ వంశీయుని ఈబహుళావమానమునుండి రక్షింపవలయును.

సురే - సరియే. బోసుగారు! మీరు నా రక్షకాధికారియును ముందరుగుడు. నేను మహేంద్రుఁడు వెనుక వచ్చెదము.

రక్ష-అధి - అట్టులు ఏలుగాదు. నే నీయనను విడుచుటకు ఏలులేదు.

బోసు - ఏ యపాయమునులేదు. రమ్మ రమ్మ. మనము ముందరుగుదము. సురేశబాబుగా రెన్నటికి నాడినమాటఁ దప్పవారుగారు.

రక్షకభటాధికారియు బోసును ముందుఁ జనదొడగిరి. వారికి వెనుకఁ గొంచెము దూరమున సురేశమహేంద్రులు పోవుచుండిరి.

వారు సురేశు నింటిని డాసిరి. ఆ సమయమున వారి కెదురుగ నొకఁడు వచ్చుచుండెను. అతఁడు దీర్ఘకాయుఁడు. బలిష్ఠుఁడు. కాని రూప మంతచక్కనిదికాదు.

అతఁడు ముందుబోవుచున్న బోసును రక్షకభటాధికారిని వెనుక వేసి, వారికిఁ బిరుందవచ్చుచున్న సురేశ మహేంద్రులదగ్గరకు వచ్చెను. ఆతని వీక్షణములు మహేంద్రునిపైఁబడినవి. నాలుగుప్రక్కలందును నొకేమారు అదృశ్యతంత్రులచే బంధింపఁబడినవానివలె నాతఁడు నిలిచిపోయెను. ఇంకొకనిముసములో సురేశమహేంద్రు లాతనిదాఁటి

ముందునకు బోయిరి. వానికి గొంతదూరమున నే యాతడును వెన్నంటి పోవదొడగెను.

౧౬

కేశవుడు భేతాళగిరిజేరుట కెంతయోకాలము పట్టలేదు. అప్పటికి బదిగంటల ప్రాద్దేశ్కినది. భేతాళగిరి గ్రహ్వరప్రాంతమున నే యశ్వముఁ గట్టివైచి కంకణసహాయమున గుహద్వారము దెఱచుకొని కేశవుడు లోనఁ బ్రవేశించెను. ఒకపరి లోపల సంతయు బాగుగాఁ జూచి యున్నవాఁ డగుటచే సందేశకారబంధురమైన గుహగర్భమున నిర్భయముగఁ బోయి శల్యకంకాశమున్న గదిఁ బ్రవేశించెను.

అచటనేకదా తన భయంకరముష్టిఘాతమున నానందుడు నిస్సృహఁడై నేలఁబడిపోయినది! అచటనేకదా యనిర్వచనీయ విద్రోహబుద్ధితో తన ధనాశ సాభ్రాతృత్వము నడుగంటఁ ద్రొక్కినైచినది!

అదేమి! ఆనందుని కళేబర మచ్చట లేదేమి? ఏమయియుండును? కేశవుడు గది నల్లడల వెదకెను. ఆనందుని శవ మచటనుండి మాయమయినది! ఒకవేళ నాతనికి మరల స్పృహవచ్చి పాతాళమందిరమునకుఁ బోయేనేమో! కేశవుడు ఇనుపపలయముబట్టి పాతాళమందిరద్వారముదెఱచి క్రిందికిబోయెను. పాతాళమందిర మంతయు వెదకి చూచెను. కాని ఆనందుని కళేబర మచటనుండి మాయమైనది!

ఇప్పుడు కేశవుని కొక్కొక్కటిగ నూహలు పొడమజొచ్చినవి.

ఆనందుఁ డేమయ్యెను? రెండుదినములక్రింద నిర్గతస్పృహఁడై పడిపోయినయాతఁ డిప్పు డీచట లేకుండుటకు గారణ మేమి? నేనుగా కింకెప్పురైన నీగుహఁ జొచ్చుచున్నారా? ఎవరైనవచ్చి యాతనిఁ దోడ్కొని పోయియుందురా? అట్లు వచ్చుటకు మార్గమేది? నేను వచ్చునది మంత్రబద్ధముకదా? ఇచ్చట వేరేదైన మార్గ మున్నదా?

అనుకొనుచు కేశవుఁ డన్ని పిక్కులఁ గ్రింపమీడఁ గూడ నట్టి ద్వారము నకై వెదికెను. అట్టిచూర్గ మేనియునులేదు.

“నా ప్రబలతాడనమునఁ బడిపోయిన యానందుఁ డట్లే మరణించి యుండవలయును. మరణించిన నాతని కిళ్లేబర మేది? శవాశసమగు మృగ మేదయిన వచ్చియుండునా యిటకు! మనుష్యులు వచ్చుటకు లేని మార్గ మామృగమున కెట్లు? కలుగఁగలదు? ఈగుహయే మంత్రప్రభావ మున నానందుని నదృశ్యుని జేసియుండునా?”

కేశవుఁ డెంత యీలోచించినను నాతని కానందుఁ జేమయినదియు నూహామాత్రముగనైనఁ దోచియుండలేదు. తన విపరీతాపరాధమును గీచకాటవ్యంతర్కగ్ని చోరసంఘముపై మఱిలించి నిశ్చింతఁడును, నిర్భయుఁడును గావలెనని యుండిన కేశపునియాశ వ్యర్థమయ్యెను. జగచ్చంద్రుఁడు - మహామర్మార్గఁడగు జగచ్చంద్రునిచేతఁ జక్కక తప్పించుకొనవలెనని గంటలకొలదిగ నాలోచనాసముద్రమున పార మెఱుంగఁజాలక కొట్టుకొని దరిజేర్పఁ దువకు కేశవుఁ డందికొన్న యాశ్రసీయ ప్రకాండము గడ్డిపోచకన్న హీనమయినది. మరల నెప్పటివలెనే ఆభయంకార మహాసముద్రముననే తన్ను బడవైచినది. ఆపాతాళమందిరముననే యొక్కఁడఁ గూలఁబడి కేశవుఁడు ఆలోచనా ధీనమానసుఁ డయ్యెను.

ఆనందుఁ డెట్లో యిచ్చటనుండి మాయమైనాడు! ఇత నారహస్యమును లోకమునకే యగమ్యముగ జేయవలయును. లేకున్న నిష్పడుగాకున్న నితఁ గొంతకాలమునకైనను నన్ననుమానించుట తప్పదు. అప్పుడే జగచ్చంద్రుఁడు నన్నెచ్చరించినాడు. ఆతఁడు నన్ననుమానించి పలికెనో లేక నావైఖరిని గనిపెట్టుటకై ప్రయత్న పూర్వకముగ నామాటలనియెనో! ఎట్టైనను నాతఁడు నిశ్చయవిషయ మీషన్మాత్ర మనుమానించుటేని దటసించిన నూరకుండువాడు

గాఁడు. ఊరకండఁడు. ఎట్లో నా రహస్యమును లోకాల తీరస్కారము నకు వెదజల్లివెచును. ఇ య్యోచాయమునుండి తప్పించుకొనవలయును. అది యెట్లు? రాత్రి నా ప్రయత్నమే నెఱవేఱియున్న నితటి కష్టము వచ్చియుండదుగదా? జగచ్చంద్రుని యాయువు నిక దినములలో ముగించవలయును! ఆతఁ డీ లోకమునకు దూరమైన నా కేమియు భయము గలుగజాలదు. లలితయా! నా యిష్టానుసారముగఁ బ్రవర్తింపకున్నచో లలిత తనుగూడ అంతమారము వచ్చునా! తనతండ్రి నాచేత సంహరింపబడెనని తెలిసిన యుక్తరక్షణముననే నన్నుజూచి బెగ్గడిలి లలిత నా వశముకాదా? తప్పిఁ దన్నుఁగూడఁ జంపుదు నేమోయని భయపందదా? ఆనందుని విషయమును దానితో నభేద్య సంబంధముగల నిధి వృత్తాంతమును నొకదానివెనుక నొకటి బహిరంగ మగుటయే తటస్థించిన పిమ్మట నేను జీవించియుండుట వ్యర్థమే కదా? కానీ చూతము : అట్లుగాకున్నచో లలితాజగచ్చంద్రులు పేరు లేకపోవలసినదే. తన్మూలమునఁ గేశవుని ప్రతిభ వ్యక్తముగావలసినదే!

ఎంతకాలమున కీ యాలోచన ముగియుట? ఆద్యంతశూన్యము! సముద్రమధ్యమునఁ బవనభాటి నుత్పన్నములగు తీరంగము లెన్నటికి గనఁబడకుండునది? ఇదియు జరుగదు. అదియు జరుగదు. అది ప్రకృతి సిద్ధము. అపరాధిమానసము సంక్షుభితకల్లోలిని. రెండును సమానములే. ఆద్యంతశూన్యములగు నాలోచనాతీరంగముల కావాసములే!

కేశవుఁడచటినుండి బయలుదేరి ఇంటికి వచ్చెను. మార్గమునందు గూడ నుపాయాంతరముల వెదకుచునే వచ్చినాఁడు. ఏ యుపాయము నైన స్థిరము గావించుకొనినాఁడో లేదో.

లలిత కూటమునఁ గూర్చుండియుండెను. ఆమె చేతులందున్న పుస్తక మట్లే యొడిఁ బడియుండెను. తల వంచికొని యాలోచనా ధీనమానసురాలై యున్నది లలిత. ఆమె మానస మనేక చింతలతో

నిండియున్నది. రాత్రి జరిగిన విషయములే యామె మనోపీధిని మఱి మఱి ప్రత్యేక్ష మగుచుండెను. సంతకములచే గలతఁ జెందియున్న యాముగ్ధచిత్తమునఁ గేశవుఁ డొక భయంకరమూర్తియై హత్యా కామండై నంచరించుచున్నాఁడు. మధ్య మధ్య నానందుడుగూడ గనఁ బడుచుండెను. ఆనందుని యదృశ్యమునకుఁ గారణభూతుఁ డెవడు? ఈ ప్రశ్న యామె పలుమాఱు ప్రశ్నించుకొనియెను. కాని, యా ప్రశ్నకుఁ బ్రత్యుత్తరభూతమగు రంగమునఁ గేశవానందు లిరువురు నాగపురమునకుఁ బోవుట; కేశవుఁ డొక్కఁడే తిరిగివచ్చుట; మాధవుఁ డానందునికొఱకు నాగపురమునకుఁ జనుట; అంతియేగాని అంతకుఁ బైన నేమియుఁ గనఁబడుటలేదు. కేశవుఁడు ఆతనిఁ దలఁచు కొన్నప్పు డెల్ల లలిత కొకవిధమైన భయము గలుగ నారంభించినది. ఆతఁడే యానందు నేమైనఁ జేసియుండునా? కేశవుఁ డల్లెన్నటికిని జేయువాడు గాడు. తన యన్నను - సౌభ్రాతృప్రేమమే స్వరూపము గొన్న ఆనందుని, ఏమైనఁ జేయునంతటి ద్రోహియా కేశవుఁడు? ఎన్నటికిని గాడు.

ఈ యాలోచనలో మునిగియున్న లలిత, కేశవుఁడు గృహముఁ బ్రవేశించుట చూడలేదు. కేశవుఁడు నేరుగఁ దనగదిలోనికిఁ బోయెను. ఆతఁడు గదితలుపుఁదెఱచునట్లు మామె వినినది. అంతటితో నామె యాలోచన మాగిపోయినది. తలయెత్తి యామె కేశవునిఁ జూచెను. తనగది ద్వారముకడ నిలువఁబడి కేశవుఁడు లలితను దదేశదృష్టి నొక నిమిషముజూచి లోనికిఁ బ్రవేశించెను.

లలితయు లేచి, కేశవుని గదిద్వారముకడకుఁ బోయి “బాబా! నాన్న వచ్చెనా నాగపురినుండి?” అని ప్రశ్నించెను.

కేశవుఁడు గిట్టిన వెనుకకుఁ దిరిగెను. ఆతని వదనము జేవురించి యుండెను. కన్ను లెఱ్ఱవారియుండెను. ఆతనిముఖమే భయంకరముగ

మాజీపోయియుండెను. లలిత భయమున నొక్కడును వెనుకకుఁ బోయెను. తలనంచుకొనియెను మరలఁ జూచెను. కేశవుని వదనము సుఖశాంతమయి యుండెను. ఆవికృతి కర్థమేమియో!

కేశ - లలితా! ఆనందుడు నాగపురమునుండి మాధవునితో నిన్న యుదయమే వచ్చినాడట. కాని గృహమునకుమాత్రము రాలేదు. ధనముతోఁ గూడ వచ్చుచున్నవారికిఁ గీచకాటవియందు విషత్తు సంభవించుచుండునని యెంచుచున్నాను. ఇప్పుడే నాగపురము నుండి వచ్చితిని. మార్గమునగాని నాగపురమునగాని వారగుపడలేదు.

లలిత - (భయకంపితస్వరముతో) వారికి నిజముగ సహాయమే సంభవించియుండునా?

కేశ - ఏమో! ఎట్లు తెలియఁగలదు?

కేశవుని వాక్యములు నిలిచిపోయినవి. తనయెదుటనున్న యాముగ్ధ మనమును దన మృషావాక్యములఁ గలుషీభూతము చేయకమున్నే కేశవుని వాక్యములు నిలిచిపోయినవి. ఎటుండియో యాయిల్లు వ్రతి ధ్వనించునట్టు లీక్రిందివాక్యములు వినఁబడినవి.

“ఓరీ! భ్రాతృహంతకా! జాగ్రత్తగనుండుము! స్వయంకృత పాపానలము నిన్నుఁ జాట్టుముట్టి భస్మముచేయనుండ నింకను నా బాలిక మనంబును నీయన్మతములఁ గలఁతఁబెట్టెదవా? ఇఁక నిలుపుము. నీయన్మతవాక్యములు దివాకరునియెదుట తమశ్చయమువలె విచ్చిన్నములు గానున్నవి!”

కేశవుడు నిర్విణ్ణుడై నిలువఁబడిపోయెను. లలిత “హా! తండ్రీ!” అనుచు మొదలునఱిగిన వృక్షమువలెఁ గూలఁబడిపోయెను.

ఆమాటలు నిలిచినవి. ఎవ్వ రా వచ్చించినది? కేశవునకుఁ దెలియ లేదు! కొంతకాలము లలిత కీరహస్యముఁ దెలియకుండఁ జేయవలయు నని యెంచిన కేశవుని యాశయము భగ్నమైనది! ఇఁక బలవంతమున

లలితను దసవశముచేసికొనుటయే -

ఒక్కయజ్ఞులకునఁ గేశవుడు లలితవద్దకు వచ్చి నూమె చేయి బట్టుకొని, కఠోరస్వరమున -

“లలితా! సర్వమును దెలిసికొంటివి! ఇఁక నీవానందుని జూడఁ జాలవు. నాచూటవిని నాయిష్టానుసారము నడచుకొందువా చేనే నీకుఁ దండ్రి చయ్యెదను. ఇఁక నీవు జగచ్చంద్రు నెన్నటికిని గలిసికొన గూడదు. ఆతని కీవిషయములు దెలుపఁగూడదు. అట్లు వాద్దాన మొన రింపుము” అనియెను.

లలిత కేశవుఁ డనినటుల సర్వమును గ్రహించినది. తనతండ్రి రాక్షసుడగు కేశవునిచేతఁ జంపఁబడియెనని, ఆహత్య ఖళరు లెఱుంగ రాదని కేశవుడు తన్ననుమానించిన జగచ్చంద్రుని జంపియైన తన రహస్యమును నభేద్య మొనరింపఁ బ్రయత్నించినాఁ డని సర్వము గ్రహించినది.

ఇఁక నామె చేయవలసినపనియేమి? కేశవునివద్దనుండు టపాయ కరము. ఎఱ్ఱైనను దప్పించుకొని పోవలసినదే. కేశవుడు తనచూటలకుఁ బ్రత్యుత్తరము రాలేదని మరల “నాయిష్టానుసారము ప్రవర్తింతువా లేదా?” అని గద్దించెను.

ఒకక్షణములో కేశవుఁ డెన్నఁడు నెఱుంగనంత బలవేగమున నాతని నుండి విడివడి లలిత గృహ బహిర్ద్వారముకడ నిలిచి, శ్రోఢోద్వేగ మునఁ దడబడుచున్న కంఠముతో -

“ఓరీ! ద్రోహీ! నీవు నాకుఁ బినతండ్రి వైనందులకు నాకెంతయు సిగ్గుచున్నది. పవిత్రమగు నాతండ్రివంశమును నీహత్యలచేతను, సాప రక్తపరిష్కవమునను కలుషితము జేసితివి! ఛీ! ఛీ! ఇఁక నీముఖము జూచుటే రాగల వేయిజన్మములకైన మనుష్యుని బాతకుని జేసి వైచును! నీయిష్టానుసారము నడచుకొనవలెఁగా! ఆమాటఁ జెప్పుటకు

నీకు సిగ్గు గలుగలేదా? ఛీ! ఛీ! పాపంమండా! నీవంటి ఘాతకున కేమూటపలుక సిగ్గుండుచు” అనియెను.

కేశవుడు తనకు లలిత భయపడుచుని యెంచెను గాని యెదురు తిరిగి నిర్భయముగ నిల్లు పలుకునని తలంచి యుండలేదు. అతఁడప్పుడు చొక్కాజేబునుండి పిడిబాకు నొకదానిని బయటికి దీసెను. దానితో లలితను చంపవలయుననియే కాబోలు! లలితను డగ్గజః జొచ్చెను. కాని యొకటి చెండడుగులు ముండియు నెడకమున్నే బలిష్ఠమగు నొక కరము వెనుకనుండి యాతని చొక్కాను బట్టుకొని, యొక్కలాగునఁ గేశవుని గదిలోనికి బడునట్లు త్రోసివైచెను. కేశవుని చేతి యందలి బాకు ఘణిల్లుచునుచు దూరమునఁ బడిపోయెను.

లలిత యీవిషయమును గమనించక తన్నుఁజంపఁ గేశవుడు వచ్చుచున్నాడని విద్యుద్వేగమున నటనుండి పరువెత్తెను. ఆమెకు గేశవుని నిశితకృపాణమునుండి రక్షించినది యేయమానుష హస్తమో!

౧౭

మిత్రమా! నీవేదో దుఃఖమునఁ జిక్కియున్నట్లు కనబడుచున్నావు. నేను కేశవునితో సంభాషించుచుండినపుడు గూడఁ గనిపెట్టితిని. నీమనంబేదో యాలోచనాంతర ప్రమగ్నమయి యుండినది. నీవైఖరియే నాకనుమానము గలిగించుచున్నది. ఇప్పుడును, మనము నాగపురి డాయుకొలది నీవదనము వాడుచున్నది. దైవము మనకిరువురకునున్నే హరూపబంధవ్యము గూర్చినాడు. అది సామాన్యముగ విడివడునది కాదు. నీవు కార్యార్థము కీచకాటవికి వచ్చినట్లు నాతోడ జెప్పియున్నావు. ఆకార్యభంగమేనా నీదుఃఖమునకుఁ గారణము? ఆవిషయమును నాయందు నమ్మకముంచి చెప్పితివేని నాచేయఁదగు సాయము చేసెదను.”

“జగచ్చంద్రబాబు! నానుభవకారణము నీకుఁ దెలుపగూడనిని కాదు. నీవంటిసద్గుణునికీ దెలిసినఁ బ్రమాదమేమున్నది? మాతండ్రి విషయము నీకుఁ దెలిసియుంటిని గదా? ఒకనాఁడు మాతండ్రి యింట నున్న ప్రాచ్యపుస్తకములను జూచుచుండ నందొక విచిత్రమగు విషయము గఁబడినది. మాతాతయగు జగతీంద్రవసువుగారు ఆవిషయమును వ్రాసిరి. నాగవర్సతములయందు భేతాళగిరియందలి యొక మంత్రబద్ధమగు గుహలోఁ గొన్ని కారణాంతరములచే మాపూర్వికులలో నొకరగు ఓమదేవ వసువుగారు గొప్పధననిధిని దాచి యుంచినట్లు. ఆగుహ ప్రవేశింపవలెనన్న మంత్రబద్ధమగు నయఃకంకణ మొందు గలదనియు, దానిసాయమున నాగుహద్వారము దెఱవవలయు ననియు వ్రాసియుండిరి. ఆకంకణమొక యిత్తడి పేటికయందుంపబడి కీచకాటవి మధ్యమందున్న నొక సరోవరమందు గుప్తపఱపఁ బడినది. మాతండ్రిగారు ఆకంకణముఁ దీసికొని రమ్మని నన్నంపిరి. వచ్చిచూడ నాకంకణ మందుఁ గాన్పింపక పోయినది. అది యాసరోవరమున లేదు. ఇత్తడిపెట్టెమాత్రము గట్టుపై మూత యొకచోటను, పెట్టె యొకచోటను బడవేయఁబడి యుండెను. కంకణము బోవుటకు నేనెంతయు దిగులుండి యటనుండి పోవలయునని యెంచుకొని నాయశ్వమునకై వెడకితిని. నాయశ్వమాప్రాంతముననే గతప్రాణయై పడి యుండెను. ఇత సచ్చటనుండఁ గూడదని నేను బయలుదేరితిని. మార్గమందు నాకు గగూలియా దర్శన మయ్యెను. ఆతని గని భయమున మూఁచితిని. నాకు తెలివినచ్చిన పిమ్మట గగూలియా నేను కీచకాటవికి వచ్చిన కారణము దెలియఁగోరెను. నేను చెప్పలేదు. అందులకు నన్ను రిదీయు మని యాతఁ డాజ్ఞాపించెను. ఆతని భటులు నన్నుఁజంపఁ బోవుచుండ నీవు రక్షించితివి. అదియే నావృత్తాంతము. ఆకంకణము పోయినదానికై మాతండ్రి చింతించునో, యనియే నేనిప్పుడు విచారించు

చున్నాను.”

జగచ్చంద్రుఁ డాశ్చర్యచకితుఁడై పోయెను. చూడాధనుఁడు పలికిన ప్రతి మాటయు నాతని కాశ్చర్యముఁ గలిగించెను.

“చూడాధనబాబు! ఆకంకణముఁ దీసికొనినవారి కీ నిధి వృత్తాంత మెట్లు దెలియగలదు. ఒక యయఃకంకణము మూలమున నింతగొప్పనిధి వచ్చునని వారికిఁ దెలియుట యసంభవము. కంకణాపహర్త గణూలియా యెయుండునా? ఆతనికిమాత్ర మీ విషయ మెట్లు తెలియగలదు? ఈరహస్యము తెలియనప్పు డాకంకణముతో నెవరికేమి యుపయోగము? — మనమిప్పుడొకవిధమునఁ గంకణమెవరికిఁ జిక్కినదియు గనుఁ గొనఁ గలము.”

“ఎట్లు”

“ఆభేతాశ్శగిరి ప్రాంతమున మనము కాచియుండి యెవరైన నా కంకణముతో గుహదెఱచుటకుఁ బ్రయత్నింతురేమో కనిపెట్టవలయును. ఎవ్వరును కనబడకయే దినములపర్యంతము వేచియుండవలసివచ్చును. అయినను గంకణమునుగాని దానిని దీసికొన్నవానిని గాని తెలిసి కొనుట కింతకన్న వేఱుమార్గము లేదు. ఒకవేళ నాకంకణము యొక్క నిజప్రయోజనము తెలియనందున నాకంకణాపహర్త యటకు వచ్చుటయే పొనగని యెడల మన కా కంకణము లభించుట దుర్లభమే యగును.”

“జగచ్చంద్రబాబు! మరల నా కంకణము లభించునను నమ్మకమే లేదు. దానిని దీసికొన్నవాఁడు నిష్ప్రయోజకమని పాఱవైచియుండి నను నుండవచ్చును. దానిప్రయోజన మెఱుంగక వానియింట నేమూల నైనఁ బాఱవైచి యుండినను నుండవచ్చును. ఏది యెట్లున్నను ఆకంకణము దీసికొన్నవానిఁ దెలియక మనకది లభించునని యెంచుట వ్యర్థము. దానిగూర్చిన యాయాసము మఱింతవ్యర్థము.”

మిత్రమా అంతమాత్రముననే అద్వైతపడకుము. అనంభావ్యము లని మనమెంచునవి తెప్పపాటుకాలములో జరుగుటయుఁగలదు. — సంభావ్యములని నమ్మియుండినవి విఘటితములై పోవుటయుఁ గలదు. ఆకంకణమెవ్విధమునైన మరల లభించునని నాకుఁ దోచుచున్నది. నేనే యీరహస్యభేదమున కుపక్రమించెదను.

పైసంభాషణము ముగియున్నప్పటికి జగచ్చంద్రచూడాధనులు నాగ పరముఁ బ్రవేశించిరి. అక్షయుని సాధ మెంతయో దూరమునలేదు. శీఘ్రముననే వారు సాధము సమీపించిరి.

చూడా — మిత్రమా ! అదియే మాగృహము. మాతండ్రి లోన గూర్చుండి నేను రానందులకుఁ జింతతో జమీను వ్యవహారములఁ గూడ విచారింపక నొక్కెడఁ జరుండి దురపిల్లుచుండును. —

అనుచు జగచ్చంద్రునితో సాధముఁ బ్రవేశించెను.

అక్షయబాబు హర్ష్యము చాల పెద్దది. నాగపురమునందు దానికి సమానమైన భవన మొక్కటియైన లేదు. అందు నాలుగు ప్రత్యేక భవనములు గలవు. ఆనాలిగింటియందొకటి యక్షయుఁడు నింకొకటి చూడాధనుఁడు వసించునవి. తక్కిన రెంటియం దొకటి స్త్రీలుండు నది. పూర్వ మెప్పుడో ఆమందిరము శరచ్చంద్రచంద్రికామయి యగు యామినివలె నవవిలాసినులగు కాంతలతోఁ గళకళలాడుచుండెను. అక్షయునిభార్య చనిపోయినతరువాత నాయుంట స్త్రీలే లేకపోయిరి. దాసీజనుల నందఱను నక్షయుఁడు నిలిపివైచెను. కొంతకాలమువఱకు నాగృహము జనశూన్యమయి యుండెను. పిమ్మట అక్షయబాబు మేనత్త వారితో నుండుటకు వచ్చినది. ఇప్పు డామెయు, నామె పరిచారిక లిరువురు నామందిరమున వసించువారు. నాల్గవమందిరము పరిచారకు లుండునదిగను పాచకాలయముగను నున్నది.

జగచ్చంద్ర చూడాధనులు చూడాధనుని మందిరమునకుఁ బోయిరి.

చూడాధనుడు మార్గమందు భటు నొకని జూచి—

“రామనాథా! నాన్నగా రెక్కడనున్నాడు.”

“అమ్మగారితో మాటలాడుచున్నారు.”

“సరి. నీవరుగుము”

జగచ్చంద్రుడు — చూడాధనా! అమ్మగా రెవరు?

“మాతాతగారి చెల్లెలు. నాచిన్నతమునుండియు నామె యిచ్చటనే యున్నది.”

ఇరువురును లోని కరిగిరి. చూడాధనుడు జగచ్చంద్రునికి స్నానాంతరము గట్టుకొన వస్త్రములు దీసికొని రమ్మని తన పరిచారకున కాజ్ఞయిచ్చి, జగచ్చంద్రునితో స్నానమునకు సిద్ధముగమ్మని పలికెను. ఇంతలో నొక సేవకుడువచ్చి చూడాధనునితో నాతని నక్షయబాబు పిలుచుచుండె నని పలికెను.

చూడాధనుడు తండ్రికడకుఁ బోవనెంచి జగచ్చంద్రుని బిలిచి—

“మిత్రమా! తండ్రిగారు పిలుచుచున్నారట. నేనుమాత్రమే పోవుట కన్న మన మిరువురమును బోవుట మంచిది. నాకిప్పుడే మనము తల్లడిల్లుచున్నది. కంకణవిషయ మాయనతో నేమనిచెప్పటకును దోచుట లేదు. నీవును వచ్చి, యాయనకు జింతాభరము గలుగకుండ నీవృత్తాంతమును దెలుపుదువా?” అని యడిగెను.

జగచ్చంద్రుఁ డంగీకరించెను. వారిరువురును, నక్షయుని మందిరము నకుఁ బోయిరి. అక్షయబాబును మాపాశకులకు మొదట పరిచితుఁ జేసినపు డుండినగదియందే కూర్చుండి వీరలకొఱకు వేచియుండెను. జగచ్చంద్రచూడాధను లాగదిఁ బ్రవేశించిరి. చూడాధనుఁ డక్షయునకు సమస్కరించెను. జగచ్చంద్రుని జూచి యక్షయుడు ‘చూడాధనా! వీరెవరు?’ అని పశ్చించెను.

చూడా — తండ్రి! ఈతడు మణిపురమునం దొక శ్రీమంతుని

పత్రుండు; పేరు జగచ్చంద్రబాబు. ఈతడే యిప్పుడు నాతో వచ్చుట తేబట్టింపకుండిన, నన్ను మీరు మరల చూచియేయుండజాలరు.

అక్ష - చూడాధనా! ఏమిటి చెప్పెదది! మార్గమందు నీ వేదైన నపాయమునకు లోనయితివా?

చూడా - అవును. గగూలియా చే జిక్కితిని: మరణింప నుండు నపుడు, ధైర్యసాహసములు మూర్తీభవించిన తెజుగున నీధీరుండు నచ్చి నన్ను చారలనుండి కాపాడెను.

అక్ష - అ? ఏమి! గగూలియాచేత జిక్కితివా? ఆ సంగతు లామూలము తెలుపుము.

చూడాధనుడు తానెట్లు గగూలియాచేత జిక్కినదియు, జగచ్చంద్రుడు తన్నెట్లు రక్షించినదియు సంతయు జెప్పించెను. అక్ష యుండు గగూలియాపేరు వినుటతో బ్రారంభించిన యపారభయము, చూడాధనుని కథ నాంతముగ వినినప్పుట నుహసంతోషముగ మాటపోవ, లేచి జగచ్చంద్రుని రెండుచేతుల బట్టుకొని -

“జగచ్చంద్రబాబు! అశ్యంత ధైర్యశాలివగు నీకు నేను నాజీవిత మంతయు ఋణపడితిని. నావంశమును నిలిపితివి. నావంశాంకురమును రక్షించితివి. నాకు బుత్రదాతవయితివి. ఇక నెంతని నిన్ను పొగడగలను!!” అని, జగచ్చంద్రుని దన యాశీఃకుసుమముల నభిషిక్తుని గావించివైచెను. జగచ్చంద్రుడు కించిద్దిక్కితపదనారవిందుడై “బాబు గారూ! మీకుమారుని రక్షించుటయందు నిమిత్తమాత్రుడ నగు నన్ను మీరింత పొగడుట బాగుగలేదు. అన్నిటికిని దక్షుండగు దేవుడే జీవకృతకార్యములకుఁ గారణుండు, కారయిత. కాని నామూలమున నాపరమాత్ముడు మీకుమారుని రక్షణము నెఱవేర్చినందున మీనంటి మహాత్ముల మైత్రీ నాకలవడి నాజన్మమును సార్థక్యముగ జేసెను. అంతియే చాలును.” అనియెను.

అక్షయ్యుడు - జగచ్చంద్రబాబు! అంతటి విశిష్టుడు లోనయిన నాకూమారుడు మరల నాకు దక్కుట కావలసినది కాదు, యాసిధి నాకంత యపేక్షణీయము గాదు. అటువంటిసిద్ధులు వేయి దొయ్యినను, ఈక్షామున నేను నిర్ధనుడనై పోయినను, నాకూమారుడు నాకు దక్కుట కన్న వాంఛనీయమైన దన్యములేదు. దానికిఁ గారణుడవగు నిన్ను నుహాత్మ్యునిగాఁ బూజింపవలయును నుమా!

జగ - మహాత్మా! ప్రస్తుత మానిధి వృత్తాంతము మీతోడ మాటాడ నెంచియున్నాను. పరహస్తగతమయిన కంకణమును మరల నుద్ధరింపవలయును. కష్టములకు నెఱచి, యంతటి ధనమును బోగొట్టు కొనఁగూడదు. కష్టములేక ఫల మెన్నఁటికిని దక్కదు గదా! మన మెట్లు ప్రయత్నించిన బాగుండునని మీ యభిప్రాయము? మీ కుమారుడు నాకన్నివిషయములును దెలిపియున్నాడు. నేనే యీ కార్యమునందుఁ బ్రసక్తి గలిగించుకొన నెంచియున్నాడను. కాని, మీ యంగీకారములేనిది నే నాకార్యమునకుఁ గడంగఁజాలను.

అక్ష - మిత్రమా! ఈనిధి మరల మాకుఁ దక్కుననుట నాకు నమ్మకముగఁ దోచుటలేదు. కాని ముందు మన మాలోచింపవలసిన విషయము లున్నవి. దక్కునో దక్కదో యను సనుమానాస్పదమగు నొక కార్యార్థము ప్రయాసపడుట తుదకు వ్యర్థమేయయిన నీకును మాకునుగూడ సంతాపహేతువగునుగదా! అయినను నొక నిబంధనకు నీనంగీకరించిన నీ వీకార్యమునందుఁ బనిచేయుటకు నే నంగీకరించెదను. అనిబంధనము - నీప్రయత్నమువలన నానిధి మాకులభించెనా దానియం దర్థభాగము నీయది. అది దక్కకపోయెనా, నీప్రయాసము నకు బదివేలరూప్యము లొసంగెదను. దానిని నీవు పరిగ్రహింపవలయును. ఏమందువు?

జగ - బాబుగారు! నా కీకార్యమునందు ధనలాభ మవసరము

లేదు. నేను ధనముపైకై యీ ప్రయత్నము చేయుటలేదు.

అక్ష - అట్లేన్నట్టికిని వీలుపడదు. ఆ నిబంధనమునకు నీ నంగీకరించియే కావలయును. లేకున్న వృథాప్రయాస నీకీయ నేనొప్పుకొనను.

చూడా - (జగచ్చంద్రునితో) మిత్రమా! అంగీకరింపము. తండ్రిగారత్యంత ప్రశంసనీయునుగు నిబంధమునే వచించిరి.

జగచ్చంద్రుడు మనంబున “అహా! నీ పరస్పరప్రేమ మెంతయు స్లాఘనీయమైనది. అక్షయబాబునకుఁ జూడాధనునిపైఁగల వాత్సల్యము నందు నగపాలేని నాతండ్రికి నాయెడ చుండియుండినచో” అని వితర్కించుకొనియెను. అక్షయబాబునకుఁ బ్రత్యుక్తిర మేమి యిచ్చుట? ఆతఁడు తన నిబంధనమున కంగీకరింపనియెడ జగచ్చంద్రుని సాయమవేక్షింపఁడు. జగచ్చంద్రుడు తుద కంగీకరింపక తప్పలేదు.

జగచ్చంద్రుని యంగీకారమున కక్షయుఁ డానందచుంది -

“మిత్రమా! నాయిచ్చకు నీవొప్పుకొని యెంతయు సంతసము గూర్చితివి. తేవటినుండియు నిధిని బునరుద్ధరింపఁ బ్రయత్నింపుము. అందు నీకు జయము కలుగుగాక! ప్రస్తుతము నీకుఁ గావలయు కర్ములకు నూరురూప్యము లిచ్చెదను.”

జగచ్చంద్రుడు వారింపనెంచెను గాని యక్షయుని నోటవచ్చిన మాట జరిగియే తీరునని యాతఁడు తెలిసికొనినవాఁ డగుట నుపయోగము లేదని యూహకంఠెను.

జగచ్చంద్ర చూడాధనులు స్నాన మొనరించుటకుఁ బోయిరి. అక్షయుఁడు వారిరాక భాగీరథిదేవీకిఁ దెలుపఁ జనియెను.

౧౮

అనాటి సాయంకాలము జగచ్చంద్ర చూడాధనులు శాంతబాబువద్ద కానందునిగూర్చి విచారింపఁబోయిరి. శాంతబాబు నాగపురమునంధలి శక్త్యాలయమునకుఁ గుడిప్రక్కనున్న చిన్న యింటియందు వసియించు

చుండెను. ఆతని వయస్సును దేవులు. ఆతడు విన్నవాడుగా నుండినది మొదలు మూడు నాలుగేళ్ళ క్రిందటివఱకు సత్తయుని కడిను నాతని తండ్రియగు తారానాథునివద్దను లేఖిగ నుండెను.

జమీనువిషయికములగు లెక్కలను వ్రాయువారు, పంచాంగకర్తలు ననేకులున్నను నీతనియందుఁ దారానాథున కత్యంతముగు వాత్సల్యముండి యుండెను. ఇతడు గృహవిషయికములగు లెక్కలను వ్రాయుచుండును. తారానాథుని యసంతక మక్రయుని కాలమునఁ గూడ నీతఁడు కొన్నివత్సరములవఱకుఁ బనిచేసెను. కాని వయస్సు మీఁజేసందున సత్తయుఁ డతని కిరువది రూపాయల యుపకారవేతన మేర్పఱచి యాయుద్యోగమున నీతని బదు లితిసికుమారుఁడు హరలాలుని నియమించెను. శాంతబా బప్పటినుండియు విశ్రాంతి గైకొనెను.

ద్వారముకడ జగచ్చంద్రమాడాధనులను నూది లోపలఁ గూర్చుండి యేమియో వ్రాసికొనుచున్న శాంతబాబు లేచి వారి కెదురువచ్చి “బాబు! రండు లోనికి” అని యాహ్వానించెను. చూడాధనుఁడు జగచ్చంద్రునితో లోనికిఁ బోవుచు “తాతా! కుశలముగ నుంటిరా?” అని యడిగెను.

శాంత — కుమారా! కుశలము గా కేమున్నది. మీవంటి యుదారగుఁబులగు ప్రభువుల మన్ననఁ బొందినతరువాతఁ గూడ నా విషయమైన శంక యుండునా? ఈయనయెవరు?

చూడా — దైవానుగ్రహమున ... నాకు లభించిన యపూర్వ మిత్రుఁడు. ఈయనవేరు జగచ్చంద్రుఁడు.

శాంతబాబు వారి నొక బల్లమీఁదఁ గూర్చుండుఁ డని కోరెను. అతఁడును నాసీనుడై యిట్లు ప్రసంగింప మొదలిడెను.

“చూడాధనా! ఎవరు? జగచ్చంద్రబాబా! ఈయన? (జగచ్చంద్రుని కొంచెముకాలము నిదానించిచూచి), జగచ్చంద్రా! మఱచి

తినా నన్ను? నీవు విజయచంద్రుని కుమారుడవుగదూ? నేను నాచి నస్తును పదేండ్లకుట్టవాడవు. ఇప్పుడు సవయావసమున నిష్క్రంభించు చున్న మత్తగజమువలె మీటిపోతివే! నన్నెఱుంగవు? నీచిన్ననాటి తాతయ్యను?”

జగచ్చంద్రుడు శాంతబాబును దదేకనీక్షణములతో చూచుచు గొంతవడికి మొగముచేసి ప శాంతబాబు* డిక్కు గంతుపై చి “తాతయ్యా! నాచిన్ననాటి యరటిపండ్ల తాతయ్యవుగదూ? జ్ఞాపకమునకు వచ్చినది. ఇంతకాలము నన్ను మఱువలేదుగా మీరు? మీకన్న నెన్నియోవత్సరముల యంతరముగల నేనప్పుడే మఱచితిని. క్షమింపుడు” అనియెను.

శాంత — మఱవకుముచీ! ఈకాలపు పిన్నవాండ్రెల్లవి యంత మాత్రములోనున్నది. నిన్న చూచినవస్తు వీదిచము కనబడిన నది యెప్పుడు నెఱుంగనిచస్తువే వారలకు.

చూడా — (నవ్వుచు) జగచ్చంద్రబాబు! శాంతబాబు నాకోక్కడికి తాత యనుకొంటిని. నాతాతను నీవు లాగుకొంటివి. ఇత నిరువురుచేరి వీనియవసరమేమని నన్ను దఱిమివైతురా?

శాంత — నిన్ను తఱమవలసివదే! నీవీమధ్య జాలఁ దులిపి వాడవైతివి. నావద్దకువచ్చి యెన్నినాళ్లయినదినీవు? మూడుదినములుగ ‘సీతాత’ నీకే కనబడలేదు. ఇత నీయవసర మేలకలుగును?

చూడా — లేదులేదు; తాతయ్యా! ఒకానొక కార్యార్థము గ్రామాంతరము పోయియుండి యాదినమే వచ్చితిని.

శాంత — ఎచ్చటికిపోయియుంటివి?

చూడా — కీచకాటవికి.

శాంత — ఎచ్చటికి?

చూడా — కీచకాటవికి తాతయ్యా!

శాంత — గగూలియానిగూడ చూచితినా? అదిగూ తన భక్త్యము లయం దొకదానిని నికు రుచిచూపలేదు?

చూడా — (నవ్వుచు) తిరుసున మారణభక్తియునిచ్చినాడని జగచ్చంద్రుడ భక్తియును వారి మొగముననే సాక్షిచేచినాడు.

శాంత — అట్లునా? ఎక్కడ నికా తీసుకొందారమును వారిచ్చినది? “శిథిలమందరిముకడనున్న సరోవరప్రాంతమున”

అమాట వినుటతోడనే శాంతబాబు మొగము పల్లవమయ్యెను. ఒకటి రెండు నీటిచుక్కలు కనుకొప్పలయంచుల నిలిచెను. శాంతిబాబుతోఁగ్గమున ముఖమట్లుఁద్రప్పి కన్నులు తుడిచుకొనియెను. కాని, శిథిల మందరిప్రాంత సరోవరశబ్దము వినినింతనే శాంతబాబునందలివరిపర్తనము జగచ్చంద్రుడు తిలకించెను. ఆతఁడు శాంతబాబును డగ్గటి, మెల్లఁగ నిట్లనియెను.

“తాతా! కీచకాటవియందలి శిథిలమందరివిషయము మీకంత దుఃఖము కలిగించినదేల? ఆసంగతి యేమియో చెప్పురు?”

శాంత — ఏమియునులేదు. ఆశిథిలమందరిము యొక్కయు దత్తాంత సరోవరముయొక్కయు పూర్వచరిత్ర జ్ఞప్తికివచ్చినది. ఆవిషయ మెప్పుడు జ్ఞాపకమునకువచ్చినను నాగుండె నిరయిపోవును.

చూడా — తాతా! మా కాచరిత్రము చెప్పుము. వినవలెనని యెంతో యభిలాషగనున్నది.

శాంత — అది యంత సంతోషకరమైన విషయము గాదునుమా! మఱియొకటి, యావిషయమును దెలిసినవారెందఱోలేరు.

జగ — దుఃఖకరమైన విషయమైనంతనే యపాయములేదులెండు. దానిని మాకుఁ దెలుపుఁడు. అది మీకు సంబంధించినదా?

శాంత — కాదుకాదు! కాని, చూడాధనుని పూర్వీకులకు సంబంధించినది.

చూడ — ఏమిటి? నూపురార్చకుండు నాబాధించి, దా? ఏమి
నా విషయమా! తెలుపుము.

శాంతి — అట్లులే చెప్పెను. పరమ.

౧౯

“అప్పుడు కీచకాబసయున్న శాంతిముగ నా ప్రదేశమునకు మించుకొని
పెనులమాయల గ్రామముండెను. ఆ గ్రామము చాసి కిరునైపుల
నున్న పుష్కరిండు గ్రామములును నొక జమీనైయుండెను. ఆ జమీను
నకు మహా దేవర బధిపతిగ నుండెను.

ఆతనికి చాలకాలము సంతానములేక తుదకొక కుమారుడు
గలిగెను. లేక లేక పుట్టినముద్దులబడ్డెడుగుటచేత నాతనికి హీరానందు
డను నామధేయమిడి మిగులగారాబముతో మహాదేవుడు పెంచు
చుండెను. తిలిదండ్రుల యనమానప్రేమయందు బెరుగుటచేత హీరా
నందుడు దుర్మార్గుడైపోయెను. బాల్యపుఁ జలిపిచేతలు యౌవ
నపుదావ్యములుగా మాతెను. కట్టకడకు హీరానందుడన్న నాగ్రామ
నివాసులకు ఒకతీరైన భయముకలుగుచుండెను.

చాలకాలమువఱకు మహాదేవునికి గుమారుడొనరించు దుర్మార్గు
మితంగాఁ జింతగలిగించలేదు. ఎంతటిదావ్యమునైనను దనయమృత
కరముచేత నాచ్ఛాదించు పితృప్రేమ హీరానందుని నిజస్వరూపమును
మహాదేవుని కన్నులకుఁ గనఁబడకుండఁ జేయుచుండెను. తుదకు
తీవ్రమగుస్థిరోషపాతమువలె నొక భయంకరవిషయముజరిగి దాని
మూలమున మహాదేవునికి గుమారుని నిజస్వరూపము వెల్లడిలయ్యెను.
మహాదేవుడొక క్రీడాసరోవరమును దానినంటియొక విశ్రాంతి
భవనమును నిర్మించియుండెను. ఆ సరోవరమునందలి జలమునే యా
గ్రామప్రజలు పానీయముగాఁ గొనిపోవుచుండిరి.

సీరానందుని ఒలవనైష్ఠ్యములలో గొకటియైన విషయాని
లారు, యాతని గ్రామస్త్రీలు తీర్థముకై యా పరస్పరకు వచ్చు
వేళకావిశ్రాంతిభవనమునకు వచ్చునట్లు బ్రేకేపించి. ప్రతిదినమును
రహస్యముగ వెళ్ళుచికిందెలియకుండ నాతడు విశ్రాంతిభవనమునుజేరి
యచ్చటికి వచ్చువారి సంజఞినిజూచి సంతోషించుచుండును. అచ్చటికి
వచ్చుకాంతలలో నొకతెయు నాతనికి నచ్చియుండలేదు. అందుచే
నాతని యితరుష్యుత్సములకు మఱింత భంగంకర వర్ణ మొసంగు
టకు పరకాంతామానవారణోద్యోగము జరిగియుండలేదు.

మహాదేవునివద్ద, జమీనుదారి వ్యవహారములపై యధికారము
గలిగి, కళాధనుడను నాతడు ఉండెను. కళాధనుడు అక్షయబాబుగారి
మేనత్త భాగీరథీదేవి తమ్ముడు. ఆతనిభార్య శారద తారానాథవసువు
గారి దాహిత్రి. భాగీరథి తనభర్త మరణాంతరము తమ్మునివద్దనే
యుండెను. రెండునైపులను చారు అక్షయవసువుగారి మండుపు లయ్యును
సంతభాగ్యవంతులుగారు.

మహాదేవుడు కళాధనుని తల్లివంక చుట్టము. ఆతడు తనకు
సంతానము లేనికాలమున కళాధనుని దగ్గఱఁబడిసి పెంచెను. కుమారుడు
కలిగినవిమృశ్యుడగుండఁ గళాధనుని జమీనువ్యవహారముల నన్నిటిని
విచారించు నధికారిగా నియమించెను.

హీనుడు పరస్త్రి సౌందర్యచరీక్షార్థము విశ్రాంతిభవనము కరు
గుట ప్రారంభించినతరువాత రెండుమూడు నెలలు గడచినవి. దురదృష్ట
వశమునఁ గళాధనునిభార్య శారద హీనునికండ్లబడుట తటస్థించెను.
జవ్వనమునఁ గళలఁ దేరుచు, శరచ్చంద్ర చంద్రికా ప్రఫుల్లయైన
యా యువతి చెలిమికత్తెలు గొందఱితోగూడి యొకసాయంత్రము
సరస్వతోపనసమునకు రాగా విశ్రాంతిభవనమున దాగియున్న హీను
డామెను జూచెను. ఇంతవఱకెందఱ స్త్రీలనో చూచియుండినను జలింపని

హిమవతియెడఁగ శారదను గనియోడనే నలించెను. కాని యా నాటికేమియు నశఁడు చొందరపడలేదు. బహుశః అట్లు కానించుట కప్పుడు వెలుగుకూడ లేకపోయి యుండవచ్చును. శారద యచట కొంత వడి చెలులతో విహరించి గృహమునకుఁ బోయినది.

సాహసీడితుడగు హీనుఁ డామె ఎవ్వరైన ననియుఁ దెలిసికొనియో యుండును. తన సమీపఁబంధువేయని యెఱుంగునని చెప్పటికి, తన తండ్రి యప్రియమునకు గుఱివలసినచున్నవేమో యను కొంత భయపడిచెప్పటికి, సాహసంధుఁ డెప్పుడైన నడ్డగింపఁగలవా? — అడ్డగింపఁ జాలవు. హీరుని సాహసము కట్టలుతెగి శారదపై ప్రవాహిల్లినది. తుదకొకద్వంద్వమున శారద యందు మునిగిపోయినది. ఆనాటి సాయం సమయమున శారదచెలులతో మరల నా యద్యానవిహారమునకు వచ్చినది. కొంతనడి యుండు నుగాని యామెయు వాడును సహోదరము చెంత నుభయస్థులు ముచ్చట కాడుకొనుచుండిరి. ఇంతలో నొక సేనకుఁడు వారిచెంతకు వచ్చిడినచ్చి, శారదతో “అమ్మా! మీభర్త గానికి ప్రమాదకరమైన గాయము తగిలినది. వారిని ఇంటికి, తీసికొని వచ్చినాడు. మిమ్ము వేగమే రమ్మనిరి” అని చెప్పి యావెంటనే వాడు మఱి పలుకెత్తిపోయెను. శారద యా వార్త విని నిష్ఠాఘాతపడి, యనంతరము చెలులతో నేమియోయని - పడిపడి విశ్రాంతిభంగచూర్ణము మీఁదుగా గృహమునకుఁ జనినది.

కాని! యట్లు గృహమునకు జను సమయముననే యామె మాయమైనది. కళాధనుఁడు జమీందారీభవనమునండి రాత్రి కింటికి వచ్చినాడు. ప్రియపత్ని యదృశ్యతను దెలిసికొని నిర్దిష్టఁడై పోయినాడు. అనుకూలపతియు, పశుప్రతాపికము నగు తనశారద యేదియే నిక్కట్టు పాలయ్యె ననియే నిశ్చయించుకొనినాడు. ఎంతయు బెడఁచిండుచు నంతట నామె నన్వేషించుటకు యత్నపడెను. శారద మాయమైన

దుర్వార్త గ్రామమంతట తృటికాలములోఁ బ్రాకిపోయినది. విన్నవా రందఱు కళాధనునితోఁ గూడ సన్నేహమునకేగిరి. పాపము, వాచా రాత్రియంతయు పరిసగారణ్యమంతట వెడలఁచుకే యుగిసి. కాన శారద కాస్పించకపోయెను.

ఉదయమునకు కళాధనుఁడు పిచ్చి యెత్తినవాని వాలకముతో గృహముఁ జేరవచ్చెను. పిచ్చి యతఁడు తన గదిలోనికి బోయి యందొక కుర్చీపైఁ గూలబడి కుమిలి కుమిలి వాపోవుచుండెను. కొంత పడికి హఠాత్తుగా నాతనిదృష్టి చెంతనున్న మేజాపైగల కాగితముపై పడినది. అది యొకలేఖ యట్లు తోచగా నాతఁ డాత్రముతో నందికొనినాఁడు. విప్పి “ప్రాణనాథా!” యను సంబోధనముతో మొలలిడి యధికోద్వేగముతో చదివకొనినాఁడు. “ప్రేయసీ!” యనుచు మూర్ఛిల్లినాఁడు. అచంతరము పలుగురు చేరుట, లేఖాంతర్గత ఘోరవృత్తాంత మెఱుంగుట తటస్థించినది. ఆలేఖ శారద వ్రాసి నదే. అంశుమె తనకు హీరునినలన లలవంతముగ జరిగిన మానభంగమును హృదయవిదారకముగ వెల్లడించినది. పతితిమై భర్త సంస్కర్షనమునకు బనికిరాకపోయిన తన దేహము జాబును జదువుకొనఁ గలుగునప్పటికి ప్రాణహీన మైపోవునని తన నిశ్చయమును సూచించినది. పత్యయనురాగయగు నాసాధ్వీమణి భర్తయొక్క తుది సందర్శనమును వాంఛించి వరువాతను రహస్యముగ సతనిగృహముఁ జేరి నట్లును, ఆశోపహతయై లేఖనుమాత్రము వ్రాసి యందుంచి తన నిశ్చయమును నెఱవేర్చుకొనుటకు వెడలిపోయినట్లును నాలేఖ వివరముల వలన తెలియవచ్చినది. మూర్ఛితుఁడయిన కళాధనుని కింకను తెలివి రాలేదు. ఈ దుఃఖములో నీతనికి ప్రాణోపద్రవ మెక్కడకలుగునో యని భయము తోచినది. అందుచే వెంటనే వైద్యుని బిలువ సంపఁగా నాతఁడు వచ్చి కళావఁతునికి స్మృతి కలిగించు ప్రయత్నములఁ

జేయుచుండెను.

అప్పుడికి అరఝూము ప్రొద్దెక్కినది. శారద యెంతవేగముగ గ్రామము సభిగమించినను ఎంతయో దవ్వగియుండనేరదు. ఒకవేళ నింకను ఆమె ప్రాణములతోనుంజిన నుండవచ్చును. ఇట్టియూహ కలుగ గానే యొకరిపెచ్చరికపై పలువురు శారదాస్వేషణమునకు మరల బయలుదేరి వడిగఁ బోయిరి. దైవసంకల్పముగానోపు, ఉత్తరదిశాభి ముఖులయిపోయినవారి కానైపునగల యడవిలో, అనుకొనినట్లే యొకచెట్టునకు త్రాడు వేసి యురిపోసికొనబోవుచున్న శారదామంగళ విగ్రహము దృశ్యమైనది. వెంటనే నా రామకడ వ్రాలి శత్రుయత్నమును నివారించిరి. కాని యామె తన కృతనిశ్చయమును తీర్చుకొన కుండ మానుట కిచ్చగింపలేదు. వెల్లినవారుమాత్ర మామె నొకటి ప్రార్థించిరి. కళాధనుఁడు మృత్యుముఖముననున్న విషయముఁ దెల్పి యొకపనివచ్చి యాతని నుద్ధరించి మజిలీతనకార్యమును నెఱవేర్చుకొన వలసినదిగాఁ గోరిరి. కళాధనునివివత్తును వినఁగనే యామెగుండె లెగసిపోయినవి. అంతట నామె మజిలీమాటాడక వారి వెన్నంటినది. కాని యంతమాత్రము నామె తన నిశ్చితమును మరల్చుకొనిన దనుకొనుటకు మాత్రము వీలులేదు.

కళాధనుఁ డప్పుడే, వైద్యనుహాశయుని ప్రయత్నముల ఫలముగా నొకింతతేజుగొనినాఁడు. అతఁడు మండువాలోనే యొక మంచముపై పరుండఁబెట్టి డియుండెను. శారద శివమెత్తినరీతిని హఠాత్తుగ నచటికే పరుగెత్తుకొనివచ్చినది. ఒక్కయుదుటన భర్త పర్యంకమును డాసినది. అరవిప్పియున్న కళాధనునికనులు చలించినవి. పెదవు లొకవరి కంపించినవి. ఏదియో నన్నప్పముగ ధ్వనికూడ వెలువడినది. అతనిచేతులు ముందుకుఁ జాచబడినవి. శారద తోడ్తోనే బ్రాహ్మ్యప్రపంచమును మఱచి యతనిచేతులలో తూలిపడిపోయినది.

యించినాడు. తానే సంసారపరిత్యాగ మొనరించినాడు. సర్వమును బరిత్యజించినాడు. ఆనాటిరాత్రియే యెక్కడికేదెలియకుండు నెఱుగో వెడలిపోయినాడు.

ఆగ్రామమునందు నూత్నశక మారంభమయినది. వీరానందుడు తండ్రిహానినందులకై చింతింపక, శారదాశతాధనలయెడఁ దాఁగొని చని దౌష్ట్యమునకై వరితపింక ఎప్పటివలెనే మర్ధన్యములొసరించుచు జమీనుదారయ్యెను.

ప్రజలెంతకాల మోర్వంగలరు నిరంతర క్రౌర్యమును? రాను రాను ఆగ్రామని క్రౌర్యము గ్రామముల యొప్పున కఠీనమగుచుండెను. గ్రామప్రజలలో తొమ్మిదివంతులు తమ గృహాధికము లమ్ముకొని తారానాథుని కిరుణావీక్షణముల సభివృద్ధిసందుచున్న నాగపురము నకు వచ్చిరి. తక్కుంగలవారు అందఱు నొక్కటియై హీరుని రూపు మానునలయునని నిశ్చయించిరి. వారిస్రయత్నము హీరుని కెట్టులోఁ దెలిసిపోయెను. ఇఁక దస కచ్చటనుండు టపాయకరమని యాతఁడు నెచ్చటికో పాఱిపోయెను. అది మొదలు నాతని యుదంత మింతవఱకు నెవ్వఱు నెఱుంగరు.

హీరుని యసంతరము ఆగ్రామ మెంతయోకాలము నిలువలేదు. కొన్ని వత్సరములకే యది యధఃపథముఁ బట్టెను. పట్టపగలే చోరుల గుంపు గ్రామముపైఁబడి యప్పటికే నిర్జనమయియున్న యాగ్రామ మును దోపిడులచేతను హత్యలచేతను మఱింత భయంకరముచేయ నారంభించెను. ప్రజ లట నిలువలేక ప్రాణధనరక్షణమునకై నాగ పురాది యన్యగ్రామముల కరిగిరి. ఆగ్రామమే మఱికొంతకాలమునకు అడవియైపోయినది. అంతకుము న్నాగ్రామము చుట్టునుండిన చిన్న యడవి యాయూరిని దనపొట్టబెట్టుకొని పెద్ద యరణ్యమైనది. ఇండ్లు పొలములు అన్నియు చెల్లయిపోయినవి. కాని హీరానందుని దౌష్ట్య

మునకు రింగిస్థలమై యాజమీందార్ యధఃపతిశుశుకుటకు హేతు భూతమై యానరస్సును ప్రశాంతిభవనమును హీనుని దుర్మశోకము వలె నిష్పటికి నెలిచియున్నవి.”

శాంతబాబు శిథిలమందర పూర్వవృత్తాంతమును ముగించెను. జగచ్చంద్రుడు చూడాధరుడు నాకథను విన్నయట్లునై వినుమండెరి. వారలకు లోకమున కల్యాణగుణానగుండగు పరిమేశ్వరుని యీలోక మున హీనునివంటి రాక్షసుగగూడ నుండురా యను సంశయము తోచినదనుటకు బైవిషయముల బరికించిన మా పాఠకులే నాక్షులు. ఎంత యుత్తములు తమ పవిత్రజీవముల సధిర్మమునకు ధారవోయుటలేదు! ఈకలి ప్రపంచము నిట్టి విషాదరంగము లెన్న జరుగుటలేదు!

జగ - తాతా! ఆచిహారోద్యాన మందరమేనా కీచకాటనిమధ్య సింహు శిథిలమైయున్న మందరము? దానికడనున్న సరోవరము? మహాదేవుడు శ్రవ్వించినదేనా?

శాంత - ఔను! సమదైత్యము, మహాదేవుడు శ్రవ్వించి నదియు, గట్టించినదియు నయ్యుచుబాపచిత్తుడగు హీనునివలన శాశ్వత మలినముగఁ జేయఁబడినది! ఇట్లే యెన్ని కార్యము లుత్కృష్టోద్దేశ్య ములతో చేయఁబడి దారుణపరిణామములకు మూలభూతము లగుటలేదు?

చూడా - తాతగారు! ఈవిషయము లన్నియు నాయనగా రెఱింగియే యుందురని యెంచెనె.

శాంత - ఎఱుంగకేమి! తన తమ్ముని మరణమునకుఁ జాల చింతిలి క్రుంగిపోయి భాగరథిదేవిగారు మీతిండ్రిగాఁకొఱకే కదా వచ్చియున్నారు. ఈయంశములు జరిగినపుడు అక్షయవసువుగారు పదేడులపిన్నవారు. వారికి గమనముండియుండవచ్చును.

జగ - (నవ్వుచు) చూడాధనా! మనమువచ్చినకార్యము విస్మరిం

చిత్రమే! తాతగారు వాగ్దానం చేసినట్లు చేయాలి అని కోరుకుంటున్నది. ఇకకంకణం మునుపటివంటిది. తాతా! మీ కానందించుకునే కేళవ చురుకు ఒకటి ఉంటుందని యెంచుకుంటుంది.

శాంత - మీ కంకణం తాతగారు సాగుబడిచేయించు చుండు వారా? వారిని బాల్కనీలును, గోడలు గూడ నెలుగుదురు. వారి తండ్రి గోపం దాని నాకొకప్పుడంతా పోతుంటుంది.

జగ - అప్పుడప్పుడు వారు వుంటారు మీ వద్దకు వచ్చుచుందని యెంచుకుంటుంది.

శాంత - నీవంటి వానిని చూడటం వారి వుంటుంది నా వద్ద కెప్పుడును వచ్చియుండలేదు. ఆనందుడు మాత్రమే వచ్చింది.

జగ - ఏమి?

శాంత - కేళవం మంచివాడనిగాడు. ఆతడు చెప్పిన యెక్కటి కేళం చేడకను నీవు నేను ఖండించలేము. అది మొదలైతే నా వద్దకు రాదు.

జగ - ఆనందుడో?

శాంత - ఆనందుడా! కేళవం డెంత చెడ్డవాడో యానందుడు ఉంటుంది చూడు. వారి వుంటుంది నొక తల్లికడుపున, బుట్టిన బిడ్డలయ్య నొండురుల నడవడియందేమి, గుణములందేమి, చాల భేదము గలవారు. వారి వుంటుంది మార్గములు వేరు. పరస్పరవిరుద్ధములు. ఈ షణ్మాత్రసంబంధమేమియు లేదు. కేళవం డెంత క్రోధయు, గ్రూరుడో యానందుడు ఉంటాడు. నడయుడు. కేళవం డెంత కఠినుడో యానందుడు ఉంటాడు. కేళవం డెంత యధర్మప్రవర్తనకుడో యానందుడు ఉంటాడు. ఇప్పుడు మీకు వార గుణాదికము తెలిసినదని యనుకుంటుంది.

జగ - చాల బాగుగా దేలిసినది. మూడు దినములక్రింద నానందుడు మీకడ కేళవం కార్యము వచ్చియుండేనా?

శాంత — ఇన్నిషయమున నన్ను బ్రక్షింతుట యిది కెడన
 మాటు. అతడు నావస్థకవచ్చి యుండి నెలమైనది. అప్పుడేయాతనితో
 నకయబాబుకొలకు ఫలములు కలుపని కోరినది. పిన్నుట నాలుగు
 దినములకు ఆతనినద్దం 2 సిహండ్రలో నొకడు ఫలములను దెచ్చి
 యిచ్చెను. కాని యానందుని నేను జూడలేదు.

జగ — ఆనందబాబునివయమై మిమ్ము మొగటివారి ప్రశ్నించిన
 వారెవరు?

శాంత — మాధవుడు. ఆనందునివద్ద నొకపనివాడు.

జగ — ఆ! మాధవుడా? అతడు సిన్న యదయనుగదా
 వచ్చినది.

శాంత — అవును! జగచ్చందా! నీకీషయము లన్నియు
 నెల్లు తెలియును?

జగ — చెప్పమందురా?

శాంత — చెప్పుము: ఏదైన రహస్యవిషయమా?

జగ — రహస్యవిషయమే. కాని తాతగారికి దెలియగూడని
 రహస్య మేమియులేదు. మూడు దినములనాడు మాధ్యాహ్నము
 ఆనందబాబు నాగపురమునకు వచ్చెను. వానిపురమునకు బోయి
 యుండిన కేశవుడు దానందుని కీచకాటవియందు గలిసికొనియెను.
 అంతట వారిరువురును నాగపురమునకు వచ్చిరి. మరల కేశవుడు
 డొక్కడే మఱునాటి యదయము ఇంటికి వచ్చెను. ఆనందుని
 జూడయేలేదు. అరిమొద లానందునిగూర్చి యేయుదంతము దెలియ
 లేదు. ఆనందబాబు కుమారి లలితచేత నాతనిగూర్చి విచారింప
 బంపఁగడిన మాధవుడు నాగపురమునకు వచ్చినవాడల్లె మాయమై
 నాడు ఆతనిజూడయు దెలియలేదు.

శాంత — ఆనందుడు మాడుదినములక్రింద నాగపురికివచ్చెనా?

వచ్చియేయగ్న నాకడకు రాకపోవువాడగాడే? ఒకవేళ శచీశచంద్ర బాబుగా రింటికేసుయిన వచ్చియుండుచేమో? నిన్న మాధవుడు నాకీనిషయమేమియుఁ దెలుపలేదు. నాకడ కానందుఁడువచ్చెనాయని విచారించెను. నేను లేచనింతకే వెడలిపోయెను. జగచ్చంద్రా! ఆనందుని కేసుయు నావర కలిగియుండలేదుగదా?

జగ — నా కా యనుచు నమే కలిగియున్నది. ఆనందుఁడుఁ గేశవునిచూచినచో యాని సంభవించినదని శంకించుచున్నాను. ప్రస్తుత మేవిషయమును నిశ్చయముగఁ దెలుపఁజాలను. ఇప్పటికి సెలవుఁ ద్రాకింనును. చూడాధనా! మనము శచీశచంద్రదత్తుగారి గుంటికిఁ బోవుదము రమ్మ!

చూడా — అట్లే! తాతా! పోయివచ్చెదను. మరల మనయము తమ దర్శనము గావించుకొందును.

శాంత — బాగ్గుత్త! చూడాధనా! జగచ్చంద్రుని సహవాసమున నీవును బెద్దలను మఱచెనవేమో?

జగచ్చంద్ర చూడాధనులు శాంతబాబు ప్రశ్నమునకుఁ దమ హసనమే ప్రత్యుత్తరముగాగ నెఱిగిపోయిరి.

౨౦

సరోజుని మహేంద్రుని భార్య. ఆమెకు భర్తయైన సఖిలాషమెండు. ఉత్తమపతివ్రతలలోఁ జేర్చదగిన యాతీమణి భర్త యెంత కోపిష్టియైనను, నెంతకూడుఁడైనను నాతనివినా యితరుల భావనాఘటమున నైన రానచ్చునదికాదు. ముష్కరస్వభావఫలముగ నాతని కే యిక్కట్టులు వచ్చునోయని వేయి దైవములకు మ్రొక్కుకొనుచుండునది.

విజయచంద్రుడు ఉత్తమవంశజాతయు సుగుణాలంకారయునగు సరోజుని మహేంద్రునకు వివాహము చేసుకొనుటకుఁ జాల సంత

సింఁచెను. వివాహమయినపిమ్మట మూడువత్సరములకు విజయచంద్రుని నురణము సంభవించినది. మహేంద్రుడు పెండ్లియయినక్రొత్తలో నొకటిరెండు వత్సరములవఱకు సరోజునిని మిగులఁ బ్రేమించుచుండెను. అప్పు డాతని యమృత మధురపిక్షణము లామె మనఁబునందలి ప్రేమ జ్యోతికిఁ దైలప్రాయమై మఱితఁ ప్రకాశింపఁ జేయుచుండెడివి. వా రిరువుర యన్యోన్యానురాగము మణిపురమున కాదర్శప్రాయమై యుండెడిది. కాని పిమ్మట మహేంద్రుని గుణము మాటిపోయినది. అంతకుముం దాతఁ డెంతగా సరోజునిని ప్రేమించుచుండెనో పిమ్మట సంతగా విరోధించి తిరస్కరించుచుండెను.

అయినను సరోజుని నిరంతరము మహేంద్రుని శ్రేయస్సునే కోరుచు నాతని విషయము లన్నియు రహస్యముగ విచారించుచు సమయమున కాతని నెట్లెట్లో తప్పింపఁజూచుచుండెడిది. సరోజునిబోధన లాతనికి విషప్రాయములుగ నుండెను. ఉండదామఱి ! తన జీవితకాలమునఁ బ్రతినిమేషము నధఃపతితుఁడై పోవుచున్న వానికి, శరీరమును జీర్ణింపఁ జేయు మధుసేవఁ దగుల్కొన్నవానికి పయఃపానమువలె సుబోధ విషయప్రాయముగా కింకేమగును?

ఇప్పుడును నటువంటిరంగమే యొకటి ప్రదర్శింపఁబడుచున్నది.

మహేంద్రుడు గదియందు గూర్చుండి చేతనొకకాగితముంచు కొని చదువుచుండెను. దానియం దేమి లిఖింపఁబడియున్నదో తెలియదుగాని, దానిఁ జదువఁగనే మహేంద్రుని కమితమైన యాగ్రహము గలిగినది.

“సురేశా! మహేంద్రునిసంగతి మఱచినట్లున్నావే? నీకుఁ జిన్నతనమునఁ దెలిసియుండిన మహేంద్రుఁడుగాఁడు సుచూ యీతఁడు! స్వరూపాదినర్వమును మాటిపోయియున్నాఁ డీతఁడు! ఒక్క యుచ్ఛ్వాసముచే నీవంటివారిని వేయమందిని ధూళిగాఁ జమ్మివేయఁగలఁడు.”

అసలు మహేంద్రుడు తనక్రోధమును స్ఫులముగ బాహించుచుండ మెలమెల్లన సవ్యాఘ్రముగు పర్వతాంధరము బ్రవేశించు మృగివలె సరోజని యాగవలె బ్రవేశించెను.

మహేంద్రుని యాక్రోశమాగిపోయినది. అతడు తీక్షణముగ సరోజనితో నిట్లనియెను.

“ఏలవచ్చితివి? మరల నుపన్యాసమా?”

సరో - ఉపన్యాసమేమియు లేదు! మీకంత కోపమెందులకు? నా మొగమన్న మీకంత యేర్పరిపేల?” సరోజనికంత మీషత్కూర్ధమైయుండెను.

మహేం - నావిషయములందు నీవు జోక్యము కలిగించుకొను సంతకాలము, నిన్నుజూచిన నాకుఁగోపమే! తెలిసినదా? ధార్యభర్తయెడఁ బ్రవర్తించు విధమా నీవ్రవర్తనము? వ్యకార్యము నేను చేయఁగ నీ వడ్డగింపనిది? ఈ పిలువని పేరంటము నీ కెందులకు?

సరో - (కన్నులనీరుచిప్పిలుచుండ) పోనిండు! నేనేమియు జోక్యము గలిగించుకొనుట లేదు. కలకత్తానుండి భూపేంద్రుఁడేదో కార్యార్థము వచ్చుచున్నాఁడు. జేపునచ్చును. అతని కీయింట నొకటికెండు దినములు చిలువఁ జోటుండునేమో యని యడుగవచ్చితిని.

భూపేంద్రునిపేరు విసంగనే మహేంద్రుని మొగమును భయమావరించినది. కాని యుత్తరక్షణముననే దాని నడంచి-

“భూపేంద్రుడా!”

సరో - అవును. భూపేంద్రుడే!

మహేం - భూపేంద్రుడా! మీ యన్నయా!! ఇచ్చటికివచ్చుట యా! మా వంశమునకుఁ గళంకముఁదెచ్చిన జగచ్చంద్రుని కాశ్రయ మొసఁగి, మ మృధిక్షేపించిన భూపేంద్రుడా! ఏ మొగముపెట్టుకొని గాఁగలఁడిటకు?

సరో - అక్కటా! జగచ్చునున కాశ్రయమిచ్చిండుల కిదియా ప్రతిఫలము? ఆశ్రయమిచ్చుటపరాధమా?

మహేం - నాకు సంబంధించి సంతవజకు సహరాధమే. ఆతఁడొచ్చు టికి వచ్చుటకు వీలులేదు.

సరో - వీలులేదా? ఆహా! మీ యెంతకఠినులు? నా యన్నకు నిలుచుట కీయింటియందు నీడయైన లేకపోయినదిగా? వైవమా! నీ కెన్నఁటికిని నా పైన దయరాదు గాఁబోలు.

మహేం - చాలును! ఇటనుండి వెడలిపోమ్ము. నీ వుండువజకు నాకు మనస్తిమితముండదు.

ఇంతవజకు మహేంద్రుఁ డామె నింతఛేదబుద్ధితోఁ బలికియుండ లేదు. భూపేంద్రుఁ డెందుల కా యింటికిరాఁగూడదు? ఆతనిచెల్లె లాయూర నొక శ్రీమంతునియిల్లాలై యున్నతస్థితియందుండ సచ్చటికి వచ్చిన భూపేంద్రుఁడు పరులయింట నుండుటయా? అది యెన్నటికిని బాగుండదు. సరోజని యొక్కపెట్టున బోరుమని యేడ్పుచు, మహేం ద్రుని కాళ్ళిబడి, “నన్నెంతకూరముగ జూచినను సహింపఁగలను గాని నా బంధులకు మీ రిట్టి యవజ్జగలిగించుటకు నేను సహింపఁ జాలను. భూపేంద్రుఁడిచటనే యుండుటకు మీ అంగీకరింపక తప్పదు. నా ప్రార్థనమంగీకరింపుఁడు! ఇప్పుడు మాత్రమే మిమ్ము నే నర్థించుట!”

మహేం - సరోజనీ! నిన్నిచ్చటనుండి పొమ్మనలేదా నేను? నీ వింకను నిచ్చటనుంటివేల? ఒక్కవిషయ మింకను నీవు తెలిసికొనఁజాల కున్నావు. నా యిష్టమునకు వ్యతిరేకిముగ నీ గృహమున నేమియు జరుగుటకు వీలులేదు. నీప్రవర్తనచేత నా కెందులకుఁ గోపముఁ దెప్పిం తువు? పొమ్మిచటనుండి.

సరోజనిలేచి నిలువఁబడియెను. ఆమెవదనము నల్లవడియెను. విప రీతాశ్రుపాతమునఁగన్ను లెఱ్ఱవడియెను. ఒకపరి దీనముగ మహేంద్రుని

వదనము సంకచూచెను. రూపుగొన్న కాఠిన్యమయిన యాతనివదనమునం దామె కేమియుఁబ్రోత్సాహము గలిగింపఁదగిన భావము పొడకట్టలేదు. ఆమె యాగదినుండి వెడలిపోవ నుంకించి వెనుదిరిగెను.

అప్పుడొక భటుఁడు తలుపుఁదెఱచి లోన సరోజనియుండుటఁ జూచి వెలుపలనే నిలిచెను. దానిని గని సరోజని యటనుండి వెడలిపోయెను.

ఆ భటుఁడు లోనికివచ్చి మహేంద్రునిచేతి కొక జాబిచ్చి “బాబు గారు ! ఎవరోయొక క్రొత్తమనిషి యీ జాబు మీకిచ్చి దీనికిమీరు తెలుపుప్రత్యుత్తరముఁ దనకుఁదెలుపు మనియెను.

మహేంద్రుఁడు జాబువిచ్చుచు “అతఁడెచట నున్నాఁడు? అని భటునిప్రశ్నించెను.

“వెలుపలనున్నాఁడు.”

మహేంద్రునిచూపు జాబుక్రింద సంతకముపైఁ బడినది — “దామోదరుఁడు”

పెనుప్రయత్నమున నోటినుండి యెగిరిపోవనున్న యటపునడంచి, మహేంద్రుఁడు భటునితో “వానిని లోనికి విడుపుము. అతఁడు వచ్చిన తరువాత నా కొఱకెవరైన వచ్చిన, నే నింటలేనని తెలుపుచుండుము, పొమ్ము” అనియెను. భటుఁడాకంతస్వరమునందలి మార్పు గనిపెట్టెను. కాని యేమియుఁ జెప్పక వెడలిపోయెను.

మహేంద్రుఁడు కళావిహీనమయిన వదనముతో కుర్చీయందు వెనుకకు వ్రాలెను. ఆ యరనిముసములో నాతనికిఁ బడేఁడులు గడచినట్లుండెను. హృదయమున నుప్పతిల్లినభీతికి దేహమంత బలహీనమయిపోయి, యవశమయిన ట్లుండెను. “ఏఁడెట్లు కనుఁగొని నాఁడు నన్ను? అక్కటా ! ఈ ప్రభుత్వము జీవితాంతమువఱకు నుండునని యెంచితిని. దినదినగండము నూతేండ్లాయుష్షునరీతి నున్నదే! ఎంద

జీని బ్రతిఘటించగలను ! నా రహస్యమెట్లు దామగలను ? ఆతఁడు ప్రవేశించిన మఱునిముసముననే నానిజగపిపై తునా?.....” మహేంద్రుని యాలోచనముపూర్తిగాకమున్నే యానూత్నాగంతండు లోనికి బ్రవేశించి తలుపుమూసి తలుపునకు విఘ్ననాశకొని సీళ్ళలముగ మహేంద్రునిజూచుచు నిలువఁబడియెను. మహేంద్రుడతనివైపుఁ జూడక భటుఁజేచ్చిన జాబును జదువునట్లు మొగమునకడ్డము పెట్టుకొని చూచుచుండెను.

నూత్నాగంతండు బొమ్మవలె నిలువఁబడియుండెను. ఆతని ఏడు గములును సిక్కించలములై మహేంద్రునిపై నిల్చియుండెను. మహేంద్రుడు మెల్లగ జాబును దొలగించెను. ఆతనిముఖమున ఒలవంతముగఁ దెచ్చికొనిన నవ్వు కనఁబడుచుండెను. ఆతఁ డొకటిరెండు మాఱులు గొంతునవరించికొని యిట్లనియెను.

“దామోదరా ! దీని కర్థమేమి ? మఱల నామార్గమున కడ్డము వచ్చుచుంటివా ? నానంగతి బాగుగ నెఱింగియున్నావుకదా ? ఇట్టి నీప్రవర్తనమునకు నీసాహసమునకు నేనెట్లు మన్నింపవలయునని నీయాశ?”

“ప్రభా.....”

దామోదరునినోట నికొంకయక్షరము వెలువడకమున్నే మహేంద్రుడతనిపై నొక్కయుఱుకుఱికి “ఛీ ! నోరుమూయుము. నలు ప్రక్కలఁ జూడకుండ నీ దౌష్ట్యమును బ్రదర్శింపనెంచితివా ? తుచ్చుఁడా ?” అని యాతని భుజముఁబట్టి యొక్కయూపూసెను.

దామోదరుడు ప్రశాంతభావమున “మహేంద్రబాబూ ! తమ యిష్టానుసారమే కానిండు ! ఉత్తమవంశీయులు ! మహాత్కృష్ట గుణులు ! మిమ్ములను నావంటి నీచుఁడు ప్రతిఘటించుటయా ?” అనియెను.

మహేంద్రునివదనము జేపురించెను. ఆతడు కుహిచేయి చొక్కాయి జేబులోనెక్కి వ్రేయెను. చామోడరుడు దానిని కనిపెట్టి, “ఉత్తము లగు మోక్షిగూడ జోబునును సత్తులుచుకొనవలసియే యున్నదా? దాని నచ్చటనే యుండినెడకు! దానిని నానంటి తుచ్చునై విని యోగించి యుంకమగు మోక్షమును బాపకలుషితిము చేయ కుండు” అనియెను.

మహేంద్రుడు తన మాట లింక నాగుట యసంభవమని తెలిసి కొనియెను. కుచ్చిపైఁ గూలఁబడి దీనస్వరమున “దామోదరా! పురాతనస్నేహితుఁడవు! నానునస్సన కింతక్షేపము గలిగింపనెంచితి వేల? మన క్షిరోధమెందులకు? ఒకకాలమున మనమిరువురము గలిసిమెలిసియుండినాముగదా? ఇప్పు డీపరిస్పరద్వేషమేల? రమ్మ, ఇటఁ గూరుచుండుము” అనియెను.

దామోడరునివదనమును, ఈర్ష్యాస్ఫురకమును హాసము తోఁచినది. ఆతఁడు వెంటగ “మన యిరువరం దెవరెవరిపైఁ గ్రోధద్వేషములఁ బూనియున్నారో నీకుఁ దెలియుటలేను? పురాతనస్నేహితుఁడా? ఔనాను! స్నేహితునిఁ జక్కగనే యాదరించితివి. మన మిరువు రముఁ గలెసిమెలిసియున్నకాలము నీకు జ్ఞాపకమున్నదా? తలి దండ్రులమాట వినక నీమఁడనై తెలివిలేనివాఁడనై నీమాటలను నమ్మి వారిని బగతురగావించుకొని నీతోడఁ దిరుగులాడిన కాలము నీవు మఱవలేదుగదా? నీక్షోధనలకుఁ జెవియొగ్గి నాతండ్రియింటనే కన్నపు దొంగవలెఁ బ్రవేశించి తుదకు పితృహంతకుఁడనుగా వెలికివచ్చిన సంగతి నీకు స్మృతియందున్నదా?.....” అనియెను.

మహేం — దామోదరా! ఆవిషయములన్నియు నిపుడేల? విస్మృతిమయిపోయిన గతవిషయములను మరల వల్లించుటవలన నేమి యుపయోగము?

దామో - ఆపయోగ మెందులకులేదు? తుంగవటకు విడుము. తండ్రికి జరిపి యింటనున్న సర్వస్వమును పహరించి నన్ను గర్వశక్తికి మఱునాటికిఁ గట్టవస్త్రమును గినుట కన్నముచేకుండఁ జేసితిని. ఆ మహాఘోరకార్యము నీప్రోద్బలమువలననే యని మఱచితివా? ..” మహేంద్రుఁ డామాటవిని భయమున వణకుచు నలుదెసలఁ బరికించుచు “దామోదరా! నన్నుక్షరింపుము! నీనాశ్యజ్ఞులగు నన్ను దహింపకుము. ఈవిముచమునుండి నీకేమిహానిలయున్నను నిత్తును. నీకు సర్వశాఖ్యములను గూర్తును. ఇంకటితో నాశయంతిగ విషయమును చెప్పుట చూచుము. గోడలకుఁగూడఁ జెప్పులున్నపే. ఎవరయిన వినిన విప్పజే మనలను మన దాగ్ధ్యార్థములకై బంధించరా? ఇంటుపంటిపెనుయగులకుఁ బ్రస్ఫుటోచ్చాచ్చగలచు తగునా? నీకేమి కావలయును దెలుపుము. ఏమయినను గూర్తును.

దామో - ప్రభా - డోహలఁ మహేంద్రా! నీయిష్టాసారమే గతమును నిస్మరింతము. ప్రస్తుతము నాకు పెండునందల రూప్యములు గావలయును. ఇంకమీఁదట నీవు చెలకు నూఱురూప్యములను నీన నాకిచ్చుచుండవలయును.

మహేం - దామోదరా! ఏమి నీక్రార్థము! నెలకు పెండ రూప్యము లిచ్చుచుండవలయునా? నాకే యంతయాదాయము లేదే! నీకెచ్చటనుండి తెచ్చి యాయగలను.

దామో - మహేంద్రా! ఆయాటలఁ గట్టిపెట్టుము. నీనంద ర్థములన్నియు నేను విచారించియున్నాను. నీవు నెలకు పెండయే కాదు, వేయిరూపాయిత్రైర యాయగల స్థితియందున్నావు. ఎవరికో చెప్పినట్లు నాకుఁ జెప్పయత్నించిన లాభమేమి?

మహేం - ఈయవలసినదేనా! ఎంతకూరుడవు నీవు? మన స్నేహితమున కిదియే నిదర్శనము కాబోలునేమి?

దామో - చునమైత్రిమాట చురల నెత్తితివికావున నింకొక విషయముఁ జెప్పెదను. నామెత్రిలేకున్న నీవెట్టికీతియగుండునియుండువా ? నాచలెనే నీవును నుండియుండవా.....

మహేం - దామోదరా ! అట్లే యిచ్చెదను ! ఇంక నూరకుండుము. నీకన్యేశతవందనములు చేయుదును.

దామో - మొదటనే నీప్రవర్తన మీవిధముననుండుండిన నింతదూరము రాదుగదా ? మహేంద్రా ! నాసంగతి నీకుఁ దెలుపుటకై యిన్నిగూటలంకిని. వేలుద్వైశ్యమేమియును లేదు. ఒక కార్యమునందుఁ బనిచేసి నెగ్గిన యిరువురియం దొకఁ డన్నములేక మలమలచూడుటయు, నింకొకఁడు రాజభోగ మనుభవించుటయునా ?.....మన మెప్పటివలె స్నేహితులముగానే యుండము. నావలన నేమైన సహాయము కావలయునేని చేయుచుండును. నీ రహస్యము నాకడ భద్రముగ నేయుండును. నాకుచూత్రము కోపము రక్షింపఁ బ్రయత్నింపకుము.

మహేం - సరియే ! రాగల శుక్రవారమురాత్రి యిచ్చుటికి రమ్మ. నీకొక కార్యమున్నది. అన్నివిషయములందు నాజీతేజియున్న నీవంటివాఁడుగాని యాకార్యము నెఱవేర్చజాలఁడు - అనుచు తేచి పేబిలుకడకుఁబోయి డ్రాయరుఁడీసి యందున్న కొన్నినోట్లు తీసి దామోదరునకిచ్చుచు “ఇవిగో వందరూపాయలు. శుక్రవారము నాఁడు నీ కీనెలకుఁజేరవలసిన నూఱురూప్యములును ఇప్పుడీయవలసిన తక్కిననూఱును నొసంగెదను. ఇచ్చటి కెప్పుడువచ్చినను రాత్రులందు వచ్చుచుండుము. పది మొదలు పదునొకఁడు గంటలవఱకు, బ్రతిదినము నీకొఱకు ఈగృహమునకు వెనుకనున్న చెఱువుకడ వేచి యుండును. నీవేమైనఁ జెప్పవలసియున్న వచ్చి నాకుఁ దెలుపుచు నుండును.” అనినాడు.

దామో - అట్టులే, ప్రతి దినమును వలదు. ప్రతి యాదినారమును మరము గలసికొనుచుండము. మరల శుక్రవారమునచ్చి కలిసికొందును. ఎచ్చటికి రమ్మందువు? ఆ చెఱువుకడకేనా?

మహే - అచ్చటికేరమ్మ. అచ్చటి కేమగంటలకువచ్చియుండుము. ఆనాడుమాత్రము మనము పదిగంటలకు గలిసికొనుటకు ఏలులేదు.

దామోదరుడు సరియే యని వెడలిపోయెను. మహేంద్రుఁడేమియో యాలోచించుకొనుచుఁ గూర్చుండియుండెను.

౨౧

దీపీదాసు - గోవర్ధనా! గణేశబాబు నిన్న నీలకు వచ్చినపుడు నీతో నీదినము వచ్చెదనని చెప్పినా?

గోవ - అవును, ఈదినము తప్పకుండ వచ్చెదనని చెప్పినాఁడు. ఆతడువచ్చునులెండు. మీరుపోయినవని యేమయినది?

దేవీ - ప్రభాకరుడు మణిపురప్రాంతమున నున్నట్లు దామోదరుడు చెప్పినాఁడు. మేమిరువురము నాదుర్మార్గుని గనిపెట్టుటకు పోయినాము. మణిపురమునందు మేమిరువురమును రెండువైపులందు విచారింపనెంచితిమి. రెండుదినములు మాకుఁ బ్రభాకరునిజాడయే తెలియలేదు. మూడవనాఁడు అనగా మొన్నటిదినమున ఎప్పటలఁ జొరియిం దాతనిఁగూర్చి విచారింపనెంచి బయలుదేరితిమి. మధ్యాహ్నమునకు నేనుమాత్రమే బసకుఁ దిరిగివచ్చితిని. కాని దామోదరుఁడును మాయమైనాఁడు. ఆదినమంతయు దామోదరునికొఱకు విచారించితిని. లాభమేమున్నది? ప్రభాకరునివలెనే వీఁడును 'మాయమైనాఁడు.

గోవ - మీరంతట నూరకనేవచ్చితిరా? దామోదరునిఁగూర్చి విచారించలేదు?

దేవీ - విచారించి యేమిప్రయోజనము? ఆదుష్టుడు నన్నట్లు మోసగించి మరల నాకండ్లబడునా?

గోప - మీరు మోసపోయినారు. దామోదరుడు ప్రభాకరుని గనిపెట్టి యాతనిని గలిసికొనియుండును. చారిరువురను మిమ్ము మోసగించియుందురు.

దేవీ - (కోపముతో) ఇంక నెన్నడైన నాకుఁ గనబడనిమ్ము. వారిని హతముజేయక విడుతునా? తమకంత సహాయముచేసిన దేవీ దాసునా వీరు మోసగించుట? కావలయునన్న నిపుడు గోపాలుని యున్నాద్యమును బోగొట్టితినేని ప్రభాకరదామోదరుల మదమడంగదా? ఎందుకని యూరకున్నాను. ఈవిధముగా వీరు నన్ను మోసగింపనెంచిన వారిబ్రతుకు తెల్లము చేయుదును. దామోదరప్రభాకరుల జీవితము నాచేతిలోనున్నది. ఇంక బడిదినములు చూచెదను. అంత వఱకు వా రీవిధముననే యున్నచో పిమ్మట వారిపనిఁ బట్టెదను. పోలీసువారిచేతిలోఁ బడవైచెదను. భూదేవికి బలియిచ్చెదను.

గోప - బాబుగారు! కొంచెము మెల్లగ మాటాడుడు. మీరు నావిషయమునఁ గలిసియున్నారు. వారిని బహిరంగపఱచిన మీవిషయముమాత్రము దానితోఁ గూడ నందఱికిఁ దెలియదా? మీరుమాత్రము పోలీసువారిచేఁజిక్కరా?

దేవీదాసున కీమాటలు పిడుగుతావువలె నుండెను. ఒకటి రెండు గులు వెనుకకు వైచినాడు. స్తంభీకరించి నిలువబడిపోయినాడు. గోవర్ధనుఁ డీమార్పునుగనియుఁ జూడనివానివలె నిట్లనియెను—

“కావున, నారలను మనమే స్వతంత్రించి శిక్షింపవలయును. ఒకరి యపరాధమును వెలువఱుపనెంచి తన రహస్యమును బహిరంగము చేసికొనఁగూడదు.”

దేవీ - (కంపితస్వరమున) గోవర్ధనా! నాశక్తి నీకింకను బోధపడ

లేదు. గోపాలునిచేత వారిగుట్టు బయలుబెట్టించెదను. ఆయుత్తరక్షణముననే నేను లోకమునకే మాజీహోయెదను. అప్పటినుండియు నేను దేవదాసుడనుగాను. ఇప్పుడైనను దెలిసికొంటినా? ఈపది దినములు జరుగనిమ్ము. వారునావద్దకు రాకుండనిమ్ము. పిమ్మట చూడుము. గోపాలుని.....

తలుపు తెఱవబడెను. గణేశుని వదనము లోనికి బ్రత్యక్షమయ్యెను. దేవదాసుడు, తనవాక్యములను గత్తితో సజ్జికట్లు నిలిపెను. గణేశుని మోమునందుఁ దమ సంభాషణము వినినట్లేమైనఁ బొడగట్టినా యని పరీక్షావీక్షణముల నాతనిజూచెను. గణేశుని వదనము సుప్రశాంతమయియుండెను. దేవదాసుని వివర్ణవదనము మరల నైజకళవహించెను. ఆతని భయముఁగాంచి గోపర్ధనుడు లోన నవ్వుకొనియెను. గణేశుడు లోనికివచ్చి దేవదాసునికి వందన మొనర్చెను.

దేవీ - గణేశా! రమ్మ. కూర్చుండుము.

గణేశుఁ డేమియు మాటమాటాడలేదు. హాక్షముగ దేవదాసుని జూచుచుండెను.

దేవీ - ఏమి? గణేశా! మరలఁ బైకివచ్చినదాపిచ్చి? పిలిచిన పలుక వేమి? ఇచ్చటికిరమ్మ కూర్చుండుము.

గణేశ - ఓరీ! ఓరీ! నాగేంద్రా! నీభార్య యిట్టివని చేయఁగా నూరకున్నావురా? ఛీ! ఛీ! నీకు నూతేండ్లు నిండినవిరా! ఇప్పుడే-ఇప్పుడే-ఈక్షణమే నిన్నుఁ జంపి-నీపై-నీపై-నాట్యమాడుదునురా!...

గోపర్ధనుడు రహస్యముగ దేవదాసుతో “ఏనికి బిచ్చి పైకి వచ్చినది. మరల మందీయవలయును. నేను పట్టుకొని యుందును. మీరు మందుఁ దీసికొనిరండు,” దేవదా సటనుండి ప్రక్కగదికిఁ బోయెను. గణేశుడు గోపర్ధనునిజూచి “ఏమే! దుర్మార్గురాలా! నిన్ను బాడి చేసెదనుచూడు! సున్నములోని కెముకలులేకుండ పిండి

పిప్పిచేసెననుచూడు” మరుచు ముందరికి వచ్చుచుండ గోవర్ధనుడు వానిని బట్టుకొనియెను. గణేశుడు “నన్ను విడుపు, భీ! పిశాచీ! విడుపు నన్ను” అని యటచుచు నిడిపించుకొనఁజూచెదను గాని గోవర్ధనుని బలమే యధికమైనది. గణేశుడు డూరకుండవలసినవాఁడయ్యెను. దేవీదాసుడు డాగడిఁ బ్రనేశించెను. ఆతఁడు రెండు మాత్రలు దెచ్చి గోవర్ధనుని కిచ్చి, గణేశునిచేఁ దిరిపింపు మనియెను. గణేశుడు నిమనములో గోవర్ధనునిచేతిలోని రెండుమాత్రలు లాగుకొని పాటవైచెను. దేవీదాసుడు గణేశుని దిట్టుచు మరల రెండుమాత్ర లిచ్చెను. వానిని గణేశుడు లాగికొనియెను. “నాకు మందిస్తావా? నాగేంద్రా! భద్రము! నీమందుతోఁగూడ నీవు నాచేత దుమ్మైపోవుదువు” అనియెను.

ఇక సట్లుగాదని దేవీదాసుడు గోవర్ధనుడు నిరువురు గణేశుని బట్టుకొని వానినోటిలో రెండుమాత్రల వైచిరి. గణేశుడు వానినమలి మ్రింగెను. తోడనే యాతని యున్నాడచర్యయంతయు మాఱిపోయినది. ఆతఁడు తన్ను దేవీదాసుడు వానిసేవకుడు బట్టుకొనియుండుట కాశ్చర్యమంది, “దేవీదాసబాబుగారూ! నన్ను బట్టుకొనియున్నా రేల!” అని యడిగెను.

దేవీదాసుడు నవ్వుచు “గణేశా! నీపిచ్చి చాల తమాషా పిచ్చి సుమా! నామందు నాలుగుమాత్రలు పాడొనర్చితివే! అమావాస్య యింకను నాలుగుదినము లున్నదే! అప్పుడే వచ్చినదేమి యీ యున్నాడము?” అనెను.

గణేశుడు — నాగ్రహచారముబాబు! నేను నాగపురమునకుఁ బోవ వలయునని యున్నాను. అవసరకార్యార్థము పోవలసి యున్నది. ఈదినమే యరిగెదను.

దేవీ — ఈదినమే నాగపురమునకుఁ బోవుదువా? నాకిత్తు నన్ను పైకమేది? మరల నీవు వచ్చెదవో రావో? ఇంతదూరము వైద్య

మొసర్చినది వర్ణమేనా?

గణేశుడు నవ్వుచు జోబినుండి కొన్నినోట్లు తీసి “బాబుగారు! మీకిత్తునన్న పైక మీయకుండునా? ఇవిగో దేవదహావ్యములు” అనుచు నిచ్చెను.

దేవదాసు కళకళలాడుచు నానోట్ల దీక్షింపెను. గణేశుడు మఱి యేదిదహావ్యములెంచి, దేవదాసున కిచ్చుచు నిట్లనియెను — “బాబు! నేను నాగపురము చేరినతరువాత చచ్చట మరల నీయున్నాడలక్షణము లగువడిన గర్జముగదా? కావున నప్పుడు సేవించుటకు గొంతమంచిండు” అని యడిగెను.

దేవదాసుడు లోనికిబోయి యొకచిన్నసీనా తీసికొనివచ్చి గణేశున కిచ్చుచు, “ఈమందు సంవత్సరము వచ్చును. అందు నూఱు మాత్ర లున్నవి. ఎపు డున్నాడలక్షణము లగువడిన రెండుమాత్ర లుదయము, రెండు సాయంత్రము పుచ్చుకొనవలయును.” అని తెలిపెను.

గణేశుఁ డంతలేచి పోబోవుచు, మఱల వెనుదిరిగి “గోవర్ధనబాబు, నిన్ను మఱచితిని క్షమింపుము” అని వదిదహావ్యము లాతని కిచ్చి “దీనిని మనమైత్రికి నిదర్శనముగఁ దీసికొనుము. నాకు సెలవిండు. నేనింకఁ దడయుటకు వీలులేదు. నేను మాటలాడియుంచిన బండివచ్చి వేచియుండును. బాబుగారు! సెలవిండు” అనుచు వెడలిపోయెను. పోవునపు డాతని మొగమున మందహాసము నెలకొనియెను.

౨౨

ఆనందునికొఱకు, మాధవునికొఱకు, జగచ్చంద్రుడు నాగపురమునం దంతయు విచారించెను. శచీశచంద్రదత్తుగూడ శాంతబాబువలెనే యా నందునిజూచి నెలకుఁ బైననేయయినదని చెప్పెను. ఇంకను నాగపురియం

దానంబాలకుఁ ఒడిచుమున్నవారి నందఱిని విచారించినను ఆనందుని విషయమేమియు వారికిఁ దెలియకపోయినది. జగచ్చంద్రున కిప్పుడు కేశవానందులు నాగపురముచకునచ్చి నస్వశమని తెలిసి పోయినది. నచ్చియుండిన, సంతపెద్దయూరుసందు వారి నొకరుగాకున్న నింకొకఁడైఁ జూచియుండరా? వారిచ్చటికి రానేలేదు. ఎక్కడికో, ఏదో రహస్యకారార్థము వానిద్దరుచుబోయి యుండవలయును. అచట కేశపునివలననో, కేశపునికిఁ దెలిసిన మఱెవ్వరివలననో యానందుఁడు విషత్తు నందియుండవలయును. ఆనంగతియంతయుఁ గేశవుఁ డెఱుంగును. ఏదో కారణముచేత దానిఁ గప్పిపుచ్చుచున్నాఁడు. మఱునటిదినము ఆనందునిఁగూర్చి విచారింపవచ్చిన మాధవుఁ డేమయ్యెను? అతఁడుగూడ నట్టి యాపదకే లోనయి యుండునా? ఆనంద మాధవుల విషయము నేదో భయంకరరహస్యము కప్పియున్నది. ఆరహస్యమొక పెద్ద సముద్రమువలె గంభీరమై, యంతు తెలియకుండ నున్నది.

మధ్య కేశవుఁ డెల్లున్నాడో? లలిత, తానింతకాల మచటికిఁ బోనందున కేమనుకొనుచున్నదో? కేశపుని విషయము కొంత తెలిసి కొనవలయును.

ఈవిధముగ నిశ్చయించుకొని జగచ్చంద్రుఁడు ఆనందు నింటికిఁ బయనమయ్యెను.

అతఁ డచటికిఁ బోవునప్పటికి మధ్యాహ్నమై యుండెను. మార్గమున భాస్కరుఁడు జగచ్చంద్రున కెదురుపడెను.

భాస్కరుఁడును, మాధవుఁడును ఆనంద కేశవులక్రింద పనివాండ్రుగ జగచ్చంద్రున కిప్పుడు తండ్రియొక్క మరణ శాసన ప్రకారము రావలసి యున్న తోటలలోఁ బనిజేయువారు. ఆనందునికొఱకై లలితచేతఁ బంపబడిన మాధవుఁడు మఱిరాకుండ మాయమయ్యెనుగదా? ఇప్పుడు మాధవ భాస్కరులలో మాధవుఁడును, ఆనంద కేశవులలో

నాచందుడును మాయమైరి. కేశవుడు-స్వకార్యమగుచున్న కేశవుడు-
ఇప్పుడు తోటలగూర్చి విచారించుటయేలేదు. అతడు భాస్కరుని
తలపై ఒడియుండెను.

ఎటో కార్యార్థము పోవుచున్న భాస్కరుని జగచ్చంద్రుడు
పిలిచి - “బాబు! నీవేలేమి?” అని యడిగెను. భాస్కరుచకు జగ
చ్చంద్రు డెవ్వరైనయు బాగుగ దెలియును. కూడినంత క్షయ
మున “భాస్కరుడంటి.” యని ఒమలచెప్పెను.

“అనందుడుగాని, మాధవుడుగాని మఱివచ్చిరా?”

“లేదు. వారిజాడయే తెలియలేదు.”

“కేశవబా బెచ్చటికిబోయెను?”

“తెలియదండి! ఉదయమున బోయినాడు. ఇంతపఱకునురాలేదు.”

“ఇంట నెవరున్నారు?”

భాస్కరు డిటుచటు జూడదొడగెను. అతడు ఏదో విషయ
మును దెలుప సందేహించుచున్నాడని జగచ్చంద్రు డూహించెను.

“భాస్కరా! నీ కెట్టిభయమును లేదు. నీవేదో సంగతిని దెలుప
సందేహించుచున్నావు. అసంగతి నాకు దెలుపుటవలన నీకేవల
నాపద సంభవించునెడల, దానినుండి నిన్ను నేను రక్షించెదను. అట్టి
యాపద నామూలమున నీకేమియు రాకుండజూచెదను” అని జగ
చ్చంద్రుడు వానిబుజ్జగించెను.

భాస్కరుడు మొగము తేటవడ, మెల్లమెల్లన నిట్లు వచించెను.
“ఈమధ్య కేశవబాబుకును, లలితకును నేదో కలహమువచ్చినది.
లలిత నాతడు చంపుదునని బెదరించెను. అదిమొద లామె యెచ్చ
టను గానవచ్చుటలేదు. ఎచ్చటికిబోయినదో యెవ్వగు నెఱుంగరు.”

జగచ్చంద్రునియెడ బిడుగు తాకినట్లయ్యెను. అతఁ డుత్కంఠతో
లలితను కేశవుడు చంపియుండలేదుగదా?” అని ప్రశ్నించెను.

“ఏమో! సుచక్లెట్లు తెలియగలదు? అప్పటినుండియుఁ గేశవబాబింటనుండుటయే లేదు. ఆతని వైఖరి యంతయు మాటిపోయినది. ఎప్పుడును జరచిరలాడుచు, నందఱును దిట్టునుండును. దినమంతయు నెచ్చటనో యుండి చీకటిభయవేశకు నచ్చుచుండును. పోవున దెచ్చటికో తెలియదు. మరల నడయమే పోవుచుండును. ఇచ్చట విచారణ మంతయు నాపైఁబడినది.”

“ఈవిధముగా నెన్ని దినములునుండి జరుగుచున్నది?”

“పదునైదుదినములనుండియు”

“అలిత నట్లు భయపెట్టిన కేశవుఁ డెట్టివాఁ డని నీయభిప్రాయము? ఆతని ప్రవర్తనము నీవెట్లు వ్యక్తీకరింతువు?”

“జగచ్చంద్రబాబుగారు! నేనాతనికడ నేనకుండును. ఆతని ప్రవర్తనాదికము నేను విమర్శించుట తగదుగదా?”

“అధర్మము నేయువాఁడు యజమాని యైనంతమాత్రమున నూరకుండవచ్చునా? ఎట్టివాఁడైనను సధర్మప్రవర్తకుఁడైన వాని వర్తనమును ఖండింపవలసినదే!”

“జగచ్చంద్రబాబుగారు! కేశవచందు మహాసాహసుఁడు. నేను, తనకు విరోధముగఁ బ్రవర్తించుచుంటినిని యాతఁడెఱిగిన నాకు ముష్ణవాటిల్లును.”

“ఆభయము నీకేమియువలదు. నీవలన నేనుగోరు సహాయ మేమన నీవృత్తియందు నీవు మెలంగుచునే కేశవబాబు చర్యలను గనిపెట్టి యుండుము. వానియందేనైన విశేషములున్న, మఱల నిన్నుఁ గలిసి కొనినపుడు నాకుఁ దెలుపుచుండుము. అంతమాత్రమున నీకేమియుఁ గష్టము రాదుగదా?”

“సరియే, అట్లేచేయుదును. మీరుమాత్రము నాకెట్టియాపద రాకుండఁ గాపాడవలయును.”

“నాశక్తికొలది యెవ్వరికిఁ గట్టము గలుగకుండఁ గాపాడెదను. ... కేశవబాబు సాయంత్రమునకుఁగా, యింటికిఁగారు?”

“ఇంతవఱకు నెన్నఁడును వచ్చినదిలేదు. ఈదినమును రాడెసఁచో యెంచెదను.”

“సరియే, ఇప్పుడు నేను కేశవునియింటిలోనికిఁగోయి కొంత పరీక్షింపవలసియున్నది. ఇతఁ నీ వరుగవచ్చును.”

మఱల భాస్కరుని వదనము నల్లవడియెను. అదిచూచి జగచ్చండ్రుడు, “భాస్కరా! నీవేమియు భయపడవలదు. నేను గృహము లోపల నున్నప్పుడే కేశవుడు వచ్చునెడల నీవేమియు నెఱుంగని వానివలె నాతనితోఁగూడ నన్నుఁ బ్రతిఘటింపుము. ఏమియు జంకు వలదు. నీవు కేశవునకు సహాయము చేయుచున్న సటింపుము.”

భాస్కరుఁ డంగీకరించి యటనుండి యరిగెను. జగచ్చండ్రుడు మెల్లగ గృహద్వారముకడ కరిగెను. జేబునుండి రెండుకత్తులుగల చిన్న పేనాకత్తిదీసి, దానియందలి చిన్నకత్తితో ద్వారమునకు వేయఁబడియున్న తాళముఁ దెఱచివైచెను. లోనికిఁగి మరలఁ గలుపు మూసెను. నేరుగఁ కేశవునికిఁగిఁగి పోయెను.

అగదియం దాతనికేమియు మార్చగపడలేదు. నన్ను హత్య జేయఁ కేశవుఁ డుద్యమించిననాటి మఱుదిన మదయము చూడఁ ధనునితోడఁ బోఁబోవుదుఁ కేశవుని గదిలోనికిఁ బోయియుండెను. అప్పు డెట్లుండెనో యిప్పుడుసైత మంగది యట్లులే యుండెను. కాని, గదియంతయు ధూళి ధూసరితమై యున్నది. అందు మంచ మొక టియుఁ గొయ్యిపెట్టె యొకటియు నుండినవి. అవితప్ప మఱేవస్తు విశేషము నటఁ గాన్పించలేదు.

అగదియంతయుఁ బరీక్షించినను, జగచ్చండ్రున కేమియుఁ గనఁ బడలేదు. ఇతఁ జూడవలసిన దాపెట్టెయం దేమున్నదో యనియే !

అపెట్టకుఁగూడఁ దాళఁసువేయఁబడియుండుటచే, దానినిగూడఁ దెలుచు
టకు జగచ్చంద్రుఁడు ప్రయత్నింపఁబరిసినవాఁడయ్యెను. తుదకెట్టులో
తాళముఁదీసివైచెను. మూతఁదీసెను. లోనఁ గొన్ని కాగితములును,
నొక తగరపుఁజేటికయుఁ దప్ప నింకేమియును లేవు. జగచ్చంద్రుఁ
డా కాగితములు పరీక్షించెను. అవి తనతోటలకు సంబంధించిన
లెక్కలకాగితములు. అంతముఖ్యములయి నవికావు. జగచ్చంద్రుఁ
డా తగరపుఁజెట్టి దెలుచినూకెను. ఆతనికన్నులు మిఁదుమిఁదుగొలుపు
నట్టి వస్తువులు గొన్ని యం దగవడినవి. ఆతనికిఁగలిగిన యాశ్చర్య
మూహ్యమే ! అందు బంగరునాణెములును, గొన్ని యమూల్య
రత్నాభరణములు నుండెను. నిముసములో- వానిని నూచియు జూడక
ముందే యవి యమూల్యములని జగచ్చంద్రునకుఁ దెలిసిపోయెను.
వానివిలువ యేఁబడివేలకు మించియుండును.

జగచ్చంద్రునకుఁ దెలిసినంతవఱకు కేశవానందు లంతభాగ్య
వంతులుకారు. కేశవున కీయర్థ మెట్లు లభించెను ? ఈ యాభరణము
లెక్కడ లభించినవి ? జగచ్చంద్రుఁ డా యాభరణములం దొక హార
ముఁదీసి పరీక్షించెను. అది మేలిమిబంగారుతోఁజేయఁబడినది. విలువఁ
గల రత్నము లందుఁ జెక్కఁబడియున్నవి. ఆ హారమునకుఁ బతక
మొకటియుండెను. దానిఁ జూచునపుడు జగచ్చంద్రునకు, దానివెనుకఁ
జిన్నయక్షరములు గనఁబడినవి. అతఁడు వానిఁ బరీక్షించెను. సాధా
రణముగ నాభరణములపైఁ జెక్కఁబడు నామములవలె నదియు నొక
పేరైయుండెను. “భీమ దేవవసువు” అనునదాపేరు.

“భీమ దేవవసువా ? ఈతనిపే రీయాభరణంబున నంకితమై యుండు
టకుఁ గారణమేమి ? ఈతఁ డెవ్వరు ? నజీవియా ? ఏదేశవాసియో ?
..... ఈతని నామముచెక్కఁబడిన యీ హారము కేశవున కెక్కడిది ?
ఇన్ని యమూల్యాభరణములును, నింత ధనమును నీతని కెట్లు

ప్రాప్తించెను ?”

జగచ్చంద్రుఁ డిట్లాలోచించుచు బంగరునాణెములనుగూడఁ బరీక్షించెను. అవి ప్రాతపడియుండెను. జగచ్చంద్రుఁడు కొంతకాల మాలోచించి “ఏమి ? భీమదేవననువు ! చూడాధనునివంశమునకుఁ జేరినవాఁ డేమో ! ఏల యెయుండఁగూడదు ? ఈ విషయమును చూడాధనునితోఁ బ్రస్తావించి చూడెదను : .. కేశవున కివి చౌర్యము వలన లభించియుండవలయును. లేకున్న సంతాపము, ఇన్ని యాభరణములు సీతనికిలభించుటకు వేఱుమార్గములేదు ! నానాటికిఁ గేశవుని గుఱుములు భయంకరముగ మాటుచున్నవి ! ఈతని నిజవృత్తాంత మెట్లుండునో?” అని యచుకొనుచు జగచ్చంద్రుఁడు ఆనందుని గృహము నుండి వెడలిపోయెను.

౨౩

క్రిందటి ప్రకరణమునందలి సమాచారము జరిగిన మూడవదినమున కేశవుఁ డెప్పటియట్లుగా నెటకో పోయి మధ్యాహ్నమునకే యిల్లు చేరెను.

తలుపు మరలఁ బదిలముగ మూసికొని లోనికి గడియవెట్టి తన గదిలోఁ బ్రవేశించెను. అందున్న పెట్టెకెమలుఁ గ్రిందఁ గూర్చుండి పెట్టెఁదెఱచి యంధలి తగరపుమందసము వెలికిదీసెను. దానిని దన యెదుటనుంచుకొని యందలి బంగరునాణెములను లెక్కింప నారంభించెను. ఒకటి రెండు మూడు ఈవిధముగా నొకగంట లెక్కించి, పదునాలుగువందలతో లెక్క పూర్తిగావించెను. తన చొక్కాజేబు నుండి మరికొన్ని నాణెములఁ దీసి, వానినిగూడ లెక్కించి, యా మొత్తమునఁ బడవైచెను. అన్నియుఁ బడువైదువందలైనవి.

కేశవునియొడ లాసందమునఁ బ్రత్యుత్తమైపోయెను. బుద్ధి తెలిసిన

నాటినుండియు నింతవఱకు నాతఁ డెన్నఁడు నింతధనమును జూచినది లేదు. ఎన్నఁడును జూడనంత స్వర్ణము తనస్వాధీనమునందే తన స్వామ్యముగా నేఁ డున్నది. తన యెరుటనున్న బంగరునాణెముల ప్రోవు జీవితమునకంతయుఁ జాలును. ఆతనిచూపులు బంగరునాణెములపై సెలిచి - వికసితము లగుచున్నవి. హృదయ మావేగమునఁ గొట్టుకొనుచున్నది. ఇంతకు నెన్నియో మడుంగు లెక్కువగు నిధి తనదైయున్నదికదా ! ఇఁకఁ దానొక జమీనుదారు కావచ్చును గదాయని మురియుచు కేశవుఁ డీక్రిందిరీతి నాలోచించుకొనఁదొడంగెను.

“బలిబలి ! కేశవా ! నీచామర్థ్యమవ్యాహతముగదా ! ఇఁక నేమి కొఱంత యుండఁగలదు ? జగత్తున నెన్నివిధములగు సౌఖ్యములున్నవో యన్ని సౌఖ్యములును బొందవచ్చునుగదా !...జగచ్చంద్రా !ఫీఫీ ! ఆతనిపేరు స్మరణకు వచ్చినప్పు డిట్లు నాకు భయము గలుగునేల ? ఆతఁడు నన్నేమి చేయఁగలఁడు ! ఈనిధివృత్తాంత మాతని కెట్లు తెలియఁగలదు ! మొదటిసారి నాచేతఁబడి తప్పించుకొనినాఁడు. ఇఁకఁ దప్పించుకొనలేఁడు. వేయి జగచ్చంద్రులనైన హతమొనర్చుట నాకొక లెక్కయూ?...”

ఇఁక బ్రతిదినము కొంచెముకొంచెముగా ధనమంతయు నచ్చట నుండి దీసికొని రావలయును. మరలఁ జగచ్చంద్రుఁడు నాకంటఁబడుటకుఁ బూర్వమే నిధినంతయు నాగిరిగవ్వారమునుండి మార్చివేయవలయును. నిధి యచ్చట నున్నంతకాలము మనస్థిమిత ముండఁ జాలదు. ఆనందునిగూర్చి యాతఁడు శాంతబాబును, శచీశుని విచారించి తనతో నేను జెప్పినది యన్యతమని తెలిసికొని యిచ్చటికి రాఁగలఁడు. ఆతనిబుద్ధి భేతాశగిరివంక మఱలునేమో ? ఎవ్వ రెఱుంగుదురు ? కావున నా నిధిని భేతాశగిరినుండి స్థలాంతరమునకుఁ జేర్చవలసినదే...

కేశవునిగది నానుకొని లలితగదియందుకుట యెఱిగియున్నవిషయమే. ఆగరికిని కేశవునిగదికిని మధ్య చ్చార్మొకటి యున్నది. ఇప్పు డాద్వారము తెఱవఁబడియున్నది. సగము తెఱవఁబడినతలుపు నొకచేతితో బట్టుకొని, యొకవ్యక్తి నిలువఁబడియుండెను.

అన్యాయార్జితంబగు కనక దర్శనంబునఁ దనకుఁ గలిగిన సంతోషాతిశయంబులతో కేశవుఁ డావిచిత్రవృత్తిని జూచి యుండలేదు. ఆవ్యక్తి యచ్చటనే నిలువఁబడి కేశవుని చర్యగంతయుఁ గనిపెట్టుచుండెను. ఆతఁడు శ్యామలవస్త్రధారి. ఆపాదమస్తకము నల్లని గుడ్డలఁగట్టియున్న యాతఁ డెవ్వఁడో? ఆతని మొగము గనఁబడుట లేదు. దానినాతఁడు రంధ్రద్వయవిశిష్టమైన యాచ్ఛాదనముతోఁ గప్పుకొనియుండెను. ఆరంధ్రములు నేత్రములకు సరిగనుండెను. చాని నుండి యతని నేత్రములు తీక్షణరూణకాంతులఁ జిమ్ముచుండెను. దేహవర్ణము, ముఖవైఖరి మనకుఁ గనఁబడుటలేదుగాని, యాతఁడు బలిష్ఠుఁడును నాజానుబాహుఁడును నైయుండుట మాత్రము మనకుఁ గనఁబడుచున్నది.

మరలఁ కేశవుఁడు ధనమును నాభరణములను పెట్టియందుంచెను. కంకణమును గూడ దాచి గదినుండి వోవ నుద్యమించి గదితలుపుఁ దెఱచుటకుఁ బ్రయత్నించెను. అది తెఱచుటకు రాలేదు. వెలుపలికిఁ గొల్లెము వేయఁబడి యుండెను. కేశవుఁ డాశ్చర్యభ్రాంతుడైపోయెను: ఏమిటిది! ఎవ రిట్లు వేసినది? ఆతఁడు బలవంతముగఁ దలుపు మరల లాగిచూచెను. అది రాలేదు. తాళము కూడ వేయబడెనేమో!

ఏమిటది? ఆశ్చర్య మెచ్చట నుండి వచ్చినది? అట్లు పిపరీతముగ నవ్వినవా రెవ్వరు? లోపలనుండియే వచ్చుచున్నదే యాశ్చర్యము! కేశవుఁడు వెనుకకుఁ దిరిగి చూచెను. లలిత గది తలుపుమూసి కేశవుని గదియందే యాతలుపు నానుకొనియే యొక యమానుషవ్యక్తి

వికటహాసచలితావాదచు స్తంభైః నిలువడి యుండెను. ఆకస్మికముగ సద్భక్త్యైకృతాశాఘాతముచంకిన వాసవలై గేశవుడు నిర్విఘ్నైః వెనుకజేసి నిలిచెను. స్తంభించిపోయెను: అనిచిత్రవ్యక్తియొక్క హాసభంగి కరిగిన సీనమువలై గేశవుని శ్రవణములఁ బ్రవేశించి బాధించుచుండెను.

“అతఁ డెవ్వఁడు? ఇట కెల్లవచ్చెను? ఏలవచ్చెను?” ఈప్రశ్నము లన్నియు చసమాధానములే. గదియందుఁ దన చర్యనంతయు నితఁడు కట్టిపెట్టి యెముఁడును. కంకణహస్యము నితఁడు గ్రహించి యుండువా? తన్నీరికిని గదియందే బంధితునిగాఁ జేసిన యీవ్యక్తి యెవ్వఁడు? ఇట్లు బంధంపఁ గారణమేమి? కంకణము పపహరింపనా? తన ప్రాణమును, తన ధననిధిని, తన కంకణమును, సర్వమును హరించుటకా?

అప్రయత్నముగఁ గేశవుని యొడలు చలించినది. అతని చూపు లావ్యక్తి వీక్షణముల నెదుర్కొనినవి. కాని యాగఁజాలక వ్రాలి పోయినవి. క్షణకాలములో మనమునఁ గేశవుఁ డొక నిశ్చయమును జేసికొనియెను. కృపాణమొకటి జోబియందే యున్నదిగాదా? దానితోఁ దన సర్వస్వమును రక్షించుకొనుట! వీలైన నావ్యక్తిని సంహరించుట. కేశవుని చేయి మెల్లనఁ గంచుకపు జోబిలోనికిఁ పోవ నారంభించినది.

అపు డావ్యక్తి “కేశవా! తియు మాచేతిని జోబినుండి! నీకడ నున్న బాకు నిన్ను రక్షించఁజాలదు. నాజేతఁ జూచితివా, ఏమున్నదో?” అనియెను. కేశవుఁడు చూచెను. ఆవ్యక్తిచేత నొక పిస్తోలుండెను. అది కేశవునిపై గుఱిపెట్టఁబడియుండెను. కేశవుని చేయి యప్రయత్నముగ జోబినుండి వెలికివచ్చెను.

వ్యక్తి - కేశవా! నీ పాపచర్యలు నీకుఁ గనఁబడుట లేదా? నిన్ను నమ్మి నీకుఁ గట్టములు వచ్చునేమోయని నాగపురమున నెంతి యవసరకార్యమున్నను వదలి నీతోడ వచ్చిన యానందుని

గుహంతర్యాగమున నిధియున్న మంగళమునఁ జంపితివి. తన యాస్తి విషయములను విచారించుకొనుటకై వచ్చిన శశవంశద్రబాబును జంపఁ బ్రయత్నించితివి. ఆనందుని విషయమున నెక్కడునుఁగూడఁ దలఁప నీదారుణహత్యా స్రయత్నమును విఘటన మొనర్చిన దని, లలితా బాయిని జంపఁ బ్రయత్నించితివి. పరుల భవమున తలంపక మానసి నుండి భవము సహించుకొనివచ్చుచుంటివి. నీవొచ్చిన కాప ధలము ననుభవించు కాలమున ఈధనము నిన్ను రక్షించునని యెంచు చుంటివా? దానిని గాపాడఁజాలని స్థితిలో నున్నప్పుడు నీకా మృత్యుస్వరూపమై గాఢించు ననుట మంచితివా? ఇప్పుడు నీసంతగాఁ బ్రేమించుచున్న యానికకి మార్గదర్శకమగు కంకణము చేను కైకొన వలయునన్న నీవు రక్షించుకొనఁగలవా దాసని?

తన విషయమంతయు నెఱింగిన యీవిచిత్రపురుషుఁ డెవ్వఁడు? కేశవుఁ డూహింపఁజాలకుండెను. ఆవ్యక్తి తన్ను సంబోధించి పలికిన మాటలెల్ల విని కేశవుఁడు భయకంపితస్వరమున నిట్లనియెను.

“నీవెవ్వఁడవు? ఒరుల వ్యవహారములందు జోక్యము గల్గించు కొన నీకుఁ గల యవసరమేమి?”

వ్యక్తి - కేశవా! నాపేరు భేతాభుఁడు. నివాసము భేతాళిగిరి యండలి శక్త్యాలయము. ఇఁకఁ జేయు కార్యమూ, నీవంటి పరమ సీమలను శిక్షించుట. ఇప్పుడు నే నిటకు వచ్చిన కార్యము నీవద్ద నున్న పరులసాత్తును బల్కిమోడనైనఁ దీసికొనిపోయి దాని స్వాధి కారులకుఁ జేర్చుట. తెలిసినది గదా నావృత్తాంతము? ఇ మ్మాకంక ణము! ఈనాళీకాయుధమునందలి యనలగోళము నీశిరమును సహస్ర చ్చినముచేయుట నీకిష్టముగాదేని యాకంకణ మిట్టిమ్ము. ఆరత్నా భరణముల పేటిక నిట్టిమ్ము.”

కేశవునకుఁ దానొక యంధకార కూపమునఁ బడిపోయినట్లుండెను.

కంకణము తన కడనుండి పోవలసిందేనా? తన యాశయములన్నియు గాలిలోఁ గట్టిన కట్టడములు గావలసిందేనా? ఏకంకణము కొఱకుఁ దానెట్టి సరహత్యలైనఁ జేయ సాహసించెనో యాకంకణ మావ్యక్తి కరగతము కావలసిందేనా? కేశవున కేమియుఁ దోచలేదు. హృదయ మావేగమునఁ గొట్టికొనుచుండెను. నిలువెల్లఁ జెమ్మలు లూఁచును. అభయోత్పాతమునఁ గేశవుఁ డెంతయో కాలము నిలువఁజాలఁడు!

వ్యక్తి - ఏమి కేశవా! చూటాడవేమి? కంకణమును అభగణ మందనమును వీయుము. నానిన నాశశమొనర్చక నీ ఏ గొప్పిడి పోఁజాలవు.

విసశీత పరివర్తనమునఁ దనభయము నడంచి మొండి ధైర్య మన లంబించి కేశవుఁ డుద్విగ్నకంఠమున “ఓయీ! నామేనఁ బ్రాణము లుండునాకు నీ చాకంకణముఁ దీసికొనఁజాలవు. తొలుత నాప్రాణ ములఁ దీసి యావల కంకణమును గైకొనుము” అనియెను.

వ్యక్తి - పిఱికిపండా! నీ సాహసోక్తు లేయేటఁ గలిసినవి అప్పుడుని నీళ్ళిలినే కదా గుహయందు భయపెట్టితివి? నేను నీవు జీవించియుండఁగనే నీకన్నుల యెదుటనే యాకంకణాభరణములఁ దీసి కొని పోవనున్నాను.

కేశవుఁడు హతాత్మగాఁ బెట్టిపైఁ గూర్చుండి “ఎన్నఁటికి నవ్విధ మున జరుగదు. ముందు నన్నుఁ జంపుము. నారక్తములోఁ దడిపి గాని యాకంకణము నీనంటఁ జాలవు.”

అప్పుడు వెలువలనండి “అట్లెన్నఁటికిని గాఁగూడదు. కేశవా! నీవు ప్రితికియుండఁగనే యాకంకణము దాని యజమానుని జేరఁ గలదు.” అను మాటలు వినఁబడియెను. తోడనే కేశవుని గది తలుపు తెఱువఁబడియెను. జగచ్చంద్ర చూడాధనలు లోనఁ బ్రత్యక్ష

మయిరి. నా రిరువుర చేతులందుఁ బిస్తోలులుండెను.

జగ - కేశవా! నీ విషయము నే నింతవఱకుఁ బూర్వముగ గ్రహించియుండలేదు. నీవు చాల దిట్టపుగానున్నావు. ఆపెట్టెపైనుండి లెమ్ము.” అనుచు లలిత గదివైపు చూచెను. అచ్చటి స్వక్తి లేదు. జగచ్చంద్ర దర్శనముతోడనే యాతఁడు మాయమయ్యెను.

“ఏమి కేశవా! లెమ్మటనుండి?”

కేశవుఁడు లేవలేదు. నిశ్చబ్దమునై కూర్చుండియుండెను. జగచ్చంద్రుఁడు ‘చూడాధనా! జాగ్రత్తగఁ జూచుచుండుము’ అనుచుఁ గేశపునిడాసి యాతనిభుజముపైఁ జేయవైచి కంచుకము బట్టుకొని యొక్కలాగున నెదుటిగోడ కానుకొనివహుట్లు లాగినైచెను. కేశవుఁడు గోడవద్దనుండి లేచి కోపమున నొక్కయెగురున జగచ్చంద్రునిపై బడనెంచి యత్నించెనుగాని జగచ్చంద్రుఁ డాతనిగుండెలకు నేరుగాఁ బిస్తోలుంచి ‘కదలితివా’ నీగుండె బ్రద్దలొనఁబెదన! హంతకా! లలిత నేమొనర్చితివి? ఆమెతండ్రి నగ్గటలేక అనహాయమైయుండ, భయపఱచి చంపఁబ్రయత్నింతువా? ఇప్పుడు ముక్కలుగా తఱచిన నిన్నుఁగాచు దిక్కెవ్వరు? ఆనందుఁడు, లలిత, మాధవుఁడు నే మయిరో తెలిసికొనువఱకును నిన్ను విడిచివుచ్చను. అనిహితిసేరము నకు నిన్నేమియుఁ జేయను. నిరూపింపబడిన యొక్కసేరమునకే నిన్నిప్పుడు శిక్షింపవచ్చునుగాని, నీవలన దెలిసికొనవలసిన సంగతులు చాలయున్నవి. కావున నిన్నిప్పుడేమియుఁ జేయఁజాలను. చూడాధనా! ఆపెట్టెలోనున్న తగరపుపేటికను దీసికొమ్ము. కేశవా! జగచ్చంద్రునితోడ నెట్లుప్రవర్తింతువో! జాగ్రత్త! ఈతఁడు పత్తేదారు జగత్ప్రింహుఁడునుమా!”

జగత్ప్రింహనామము వినఁగనే కేశవుఁడు ఒకటిరెండడుగులు వెనుకకు వైచెను. ఆతనిమొగము వెలవెలపోయెను.

చూడఁగలముడు తగవలెఁబెట్టెఁ దీసికొనఁగనే జగచ్చంద్రుఁడు మఱల “కేశవా! లలిత వేమునచ్చితివి? వ్రాణముతీయుదునని నీవు బెదరించిననాటి గాత్రయే చంపితివా?” అని యడిగెను.

కేశవుఁడు నూలుపలక లేచెను. జగచ్చంద్రుఁడు “కాలాంజన మెన్నెన్ని రహస్యవిషయ నిధానములను ఒహిరంగపఱచుటచేయ, ఇది గూడ నందులో కాకటియే!” అనియు చూడఁగలమునితో నెటువంటి నెడలేపోయెను.

౨౪

“మహేంద్రా!

నీవు నాకుఁ జెల్లింపవలసియున్న ధనము. చెల్లింతునన్నగడవు మీఠిపోయినది. నెలలో నిచ్చెననంటివి. రెండునెలలు గావచ్చినది. మీతండ్రికిని నాకును నుండిన మైత్రివలన నిన్నింతవఱకు బలహిత పెట్టకుంటిని. జేవటితోఁ బూర్తిగ రెండుమాసములు గడచిపోవును. ఇంతలోని నీవు నాకుఁ జేర్చవలసిన పైకిమంతయుఁ జెల్లింపవలయును. ఈమాత్రానఁ దప్పక చెల్లింతువని యెంచెదను. ఊరక వ్రాసితిని యెంచకుము.

ఇట్లు

సు రే శ బా బు”

మహేంద్రునివదనమునఁ గోవసూచనలు పొడకట్టినవి. చేతనున్న జాబును పినరి యెదుటఁ గూర్చుండియున్న దామోదరునిపైఁ బడ వైచి, “దామోదరా! మన మనుకొన్నదానికన్న మించినది. ఇంకఁ గొన్ని దినములవఱకు నీకష్టముగాదని యెంచితిని. మనవ్రయశ్నములు శీఘ్రములోనే చేయవలయును. ఆజాబుఁ జదువుకొనుము” అనియెను.

దామోదరుఁ డాలోఖ నామూల్యము చదివెను. “బాబు!

ను హేంబ్రా! ఈసురేశ్వరుడు చాలాచెడ్డవాడగునన్నాడు. కష్టములలో నున్న స్నేహితుని పింత బలచంపమున నా తోకున్నా? అనియెను.

“బిగ్గరగా మాటలాడకుము సురేశ్వరణ్ణు మణిపురచుంతయు శౌర్యించును. నాయుంటునున్న సేనకులుగూడ సురేశ్వర కేదైన గొప్పమురానుండుట దిని యూరకకరు. మనవలన నాతనికి గీడు రానున్నదని యనుమాత్రమైన వెలికిజాతినదా, ముగ్ధ మనయాన వదలుకొనవలసినదే! తక్షణము మరమిచ్చుటనుండి పాక్షిపోనిలసినదే!”

“అంతశౌర్యమున్నదా, మాసురేశ్వర కీయూయందు?.....”

సాగక తలుపుదెజచుశబ్దము విసవచ్చినది. దామోదరుని మాట లాగిపోయినవి. చూపులు నెరుకకు మఱిలినవి.

అగడిద్వారము దెజచుకొని సురేశ్వరుడు, కూడ నింకొక్కఁడు నయ్యెడకుఁ బ్రవేశించిరి. సురేశ్వరితోఁ గూడనచ్చిన యంతఁడు సుమా రాటడుగులపొడవుండును. ఆతని పునమునంగలి సుపర్వస్సును, కను లందలి వైజ్ఞానికతినిధియు, ఫాలవైశాల్యతయు, దేహచ్ఛాయయు నాతని యాభిజాత్యమును దెలుపఁగండెను.

తొలుత సురేశ్వరిజూడగనే మహేంద్రుని హృదయము పడిగఁ గొట్టుకొననారంభించెను. ఆతనితోడనచ్చిన యానూత్నాగంతుని జూడఁగనే యాభయ మినుమడించెను. మొగము తెల్లబోయెను. ఆతని యాలోచనానేత్రము త్రుటిలో వాని కానాడు మార్గమధ్య మున బోసు తన్ను బంధింపనచ్చుటను గనెయెను. ఈకూడనచ్చిన వాడుగూడ నొక రక్షకభటోద్యోగియేమో? తన్ను బంధింపజేయు టకు సురేశ్వర డాతని బిలుచుకొనివచ్చెనేమో?

కాని తన భయమును వ్యక్తముచేయ నమయు నుది కాదు. ఇంటికి వారుగా వచ్చినపుడు సత్కరింపకున్న బాగుండదు. ఒకవేళ నట్టి సత్కారముచేతనైన కొంచెము గడువు సంపాదించవచ్చు నేమో?

మహేంద్రుడు తెచ్చికోలుచచ్చితో “రండు, సురేశబాబుగారు ! ఇచ్చట గూర్చుండుడు. మీతో వచ్చిన వీరి పరిచయభాగ్యము నాకెప్పుడును గల్గియుండలేదు ! వారును నీయాసన మలంకరించినను ధన్యుని జేయ వేడుచున్నాను” అనియెను.

సురేశుడు “అదేమి మహేంద్రా ! ఈతని నీవెటుంగవా? నిబావమఱచి భూపేంద్రుడుగదా యీతఁడు ?” అని యాశ్చర్యముతో ననియెను.

అనూత్నాగతుడు నవ్వుచు “మహేంద్రులకు నేను జ్ఞాపకముందునా ? ఆకాలము కాదుగదా యిది ?మహేంద్రా ! నీవు సౌఖ్యముగనే యున్నాడవని యెంచెదను. సరోజిని క్షేమముగనే యున్నదిగదా ?” అనెను.

సురేశ భూపేంద్రుల మాటలు వినినపుడు మహేంద్రుని ముఖము, తొలుత వారినిగన్నప్పటికన్న నూఱుముడంగు లెక్కువగ వివర్ణమయినది. ఆతఁడు దాసినీ మఱుగుపరచుటకుగాను క్రింద నేదియో పడినట్లు వంగితీయఁబ్రయత్నించుచు, మొగమును వారికిఁ జూపక దాచెను.

మరల ముఖమెత్తి యెప్పటియట్లు శాంతభావమున నొక్కింత చిఱునవ్వుతో “భూపేంద్రా ! ఎంతగ మాఁజిహ్వాతివి ? మూఁడు వత్సరములక్రింద నేను కలకత్తాకు వచ్చినపుడు నీ విట్లుండలేదు. ఇంతలో సంతిమార్పా !” అనియెను.

భూపేంద్రుడు — మహేంద్రా ! నీవు కలకత్తాకు వచ్చి నాలుగు వత్సరములు దాటినది. నాయం దప్పటి కిప్పటి కంతమార్పు కలిగినట్లు నాకు దోచలేదు. ఒకవేళ మాఁజినను మాఁజియుందును. నీవు గూడ మాఁజిహ్వాతివే ! నీమెడపై నప్పుడుండిన గాయపుగుఱుతు పూర్తిగా నదృశ్యమయినట్లు లున్నదే !

సురే — అవునవును. మహేంద్రుఁ డొక రూపమునందే కాదు.

గుణమునందుఁ గూడఁ జాల మాజేపోయెను. అప్పటి నారశ్య మిప్పుడు మందునకై న నీతేసయందుఁ గడఁబడెను.

భూపేంద్రుఁడు లేచి “మహేంద్రా! మీరు మాటాడుచుండుడు. ఈ సురేశబాబు నీతో సవనరముగ కార్మిక్యమయి వచ్చెయ్యనన్నారు. నే సంతలో లోనికిఁబోయి సరోజనితో మాటలాడి వచ్చెదను.” అని యటనుండి లోనికిఁ బోయెను.

సురేశుఁడు — మహేంద్రా! నేను వ్రాసిన జాబు చూచుకొంటివా?

మహేం — సురేశబాబుగారు! నన్ను క్షమింపుడు. మీకు నే నీయవలసిన ధన మిప్పటికెప్పుడో యిచ్చియుండవలసినది. కారణాంత రములచేతఁ బైకము సమకూడలేదు. అందుచేతి నాలస్యమునది.”

సురే — ఇట్లు లెన్ని దినములు గడవనెంచితివి? ఇక రెండు మూఁడు దినములలో నాకుఁ జాల సవనరముగ ఫసము కావలసి యున్నది. అప్పటిలోగా నీ విచ్చితిరవలయును.

మహేం — మీరంత పట్టుబట్టిన నే నేమియు ససఁజాలను. నాయెడ దయయుంచి యిక్కఁ బదిదినములు గడు విచ్చితిరేనీ మీ మొత్త మంతయు నొసంగెదను.

సురే — నా కిప్పు డీ యవసరమే లేనియెడల నీ యిష్టానుసారమే యెన్నిదినములైన నూరకుండవచ్చును. కాని యిప్పుడు మాత్రము వీలులేదు.

మహేం — సరియే మీయిష్టానుసారమే కానిండు. ఎల్లుండి నాయంత్రమునకు మీబాకీ తీర్చివైచెదను.

సురే — సరియే, ఈయన యెవరు? క్రొత్తవాఁడుగా నున్నాడే?

మహేం — ఆతఁడు నా స్నేహితుఁడు. బదరపురవాసి. ఈయారికి నాలుగుదినములక్రింద వచ్చినాడు. పేరు విశ్వేశ్వరబాబు.

సురే — విశ్వేశ్వరబాబా! ఈయనను నే నెక్కడనో చూచిన

ట్లున్నా? అప్రదేహుడు జ్ఞానకు ఎవడు గానేను.

దామో - ఈ యగారియందే చూచియుంటున్నా. నీ విప్పుడప్పు డొచ్చటికి వచ్చుచుంటున్నా.

సుశే - ఇచ్చటనే నుండునున్నాను.

ఈశభముగి విరు మాటలాడుచుండ భూపేంద్రుడు మరల నచటికి వచ్చెను.

“సుశేతబాబుగారు! మీరు మాటలాడనలసిన విషయము ముగిసినదా? ఇది ముగియు పోవన్నమా?” అనియెను.

మహేం - భూపేంద్రా! నీ విప్పు డొచ్చటికి బోవుట? ఇచ్చటనే నిలుపుము భోజనమునకు.

భూపేం - ఈ దినముగాదు. శేషు వచ్చెనును లెమ్ము. మరలలో మన కేమి భేదము లున్నవి? నీవు నన్ను బిలిపకున్న మాత్రమున నే నిచ్చటికి రాకుండునా? తప్పకుండు వచ్చెదను.

మహేం - నీవు వచ్చుచుంటి నాకుఁ దోయను. లేకున్న నిచ్చటినుండి పోనెత్తునా? తేహ తప్పక రావలయును.

భూపేం - అట్లులే వచ్చెదను.

భూపేంద్రుని శేషు లిరువురు నచ్చటనుండి వెడలిపోయిరి.

మహేంద్రుని సాధము దాటినతరువాత భూపేంద్రుడు సుశేకునితో “బాబుగారు! చూచితిరా నాని ప్రవర్తనము. నేనొక యచూ నుపవిషయమును అనుమానించితిని” అనియెను.

సుశే - ఏమిటది?

మహేం - దానినిఁ జెప్పఁదగిన స్థల మిదికాదు. మీయింటఁ దెలిపెదను.

*

*

*

భూపేంద్ర సుశేకు లరిగినపిమ్మట మహేంద్రునిజూచి దామోద

రుడు విపరీతముగ నవ్వడొడగెను. మహేంద్రుడు “దామోదరా! ఎందులకు నీవునవ్వనది?” అని యడిగెను.

దామో - బభి! మహేంద్రా! నీబ్రతు కొకక్షణమునాలో బయటఁ జూచుచుండినది. తప్పిపోయినది. ఈభూపేంద్రునిచాక్రము ప్రక్కలోని బల్లెముగా భాసింపుము నీ వాతనిగూర్చి, నుదేశబాబు మాటలను విన్నచు కెట్లయితిరో అది జ్ఞానముకున్నది. అందులకు నస్సేతిని, నాకెన్ని పేకులు! - నామోదరా! పిశ్చేష్టగడు; ఇంక నెన్నియో! చేచు నర్వనాగూంతర్యాపినిసుహా! అని మరల నవ్వసాగెను.

మహేంద్రుడు విచారించుచు “దామోదరా! ఇది నవ్వులకుఁ దరుణముకాదు. ఊరకుఁ గుము. నీవు దామోదరాడవు పిశ్చేష్టరుఁ డవు గాకున్న నాగుట్టు బట్టలగుచుండినది. అనిశ్చేష్టరనామే నన్ను రక్షించినది. ఇప్పుడు మనము చేయవలసినదేమి! ఎట్లు ప్రాసంభితము?” అని యడిగెను.

దామో - నీయిష్టము. నీవెట్లన్న కట్టు. విష్ణుమయిన పదకమును క్షణములోఁ బ్రశాంతమొనర్పఁగల నాచుర్ధ్వముగలిగిన నీకు మనము చేయవలసిన పని తెలియకుండుదా?”

మహేం - దామోదరా! నీయెకనక్తములు మారవా? ఇంక నోరుమూయుము.

దామో - చిత్తము, మహేంద్రప్రభూ! , శమయాజ్ఞను శిక్షిసావహించెదను.

ఈవిధముగా వారింకొకగంటనే పేమేమియో మాటలాడుకొనిరి.

౨౪

నిశీధము. వినీలాంబుదనమాచ్చాదితమయిన యాకాశము ధూళిచే

నిండి దట్టమయిన ప్రచండవాయువు అంజనశ్యామలమైన తమస్సమూహము నున్నచుభ్య భయంకరములగు పిడుగునూతలు — ఇవన్నియుఁ గలసిన నెంత భయంకరముగ నుండనచ్చునో యంతభీత్యావహముగ నుండిన నా నిశీధము. నీన ఒహళ జీవసభారమంతయుఁ బుడమిపై ద్రోయు కృతకవర్తనునినలె మేఘసమూహ మేనిముసముసనో ధార్తాపాశముగ వర్షము గురియ సిద్ధముగనుండెను. ఏనైపుఁగనినను సంధికారమే నిబిడముగ నావరించియుండెను.

మణిపురమంతయు నిద్రాదేనత మోహపుటాడిలో నూయెలలూఁగుచుండెను. అప్పు డెంత రాత్రియైయుండునో తెలియదు. కాని రాత్రి చాల భాగము గడచినట్లున్నది. అట్టి యెడ నాభయంకర తమస్సమూహము, నావరాగనిబిడవాయువును ఛేదించుకొని “దొంగలు దొంగలు” అను నజపులు నలుగిళ్లలగు వ్యాపించెను. దానితో నా శబ్దము విసఁబడిన ప్రాంతమునందలి గృహములందు జనులు మేల్కొనిరి. మరలఁ బూర్వమువలెనే “దొంగలు దొంగలు” అను నాక్రందనములు విసఁబడినవి. ఇప్పు డాప్రాంతజనులు కొందఱు శబ్దము విసఁబడిన నైపుఁ బరువిడిరి.

అందఱియొక్క గమనములును సురేశబాబు గృహము కడ నాగి పోయినవి. అందఱును ప్రాకార ద్వారమును దెఱచుకొని యొక్కువ్వుడి నా గృహబహిర్ద్వారము కడకుఁ బోయి తలుపుఁ దట్టిరి. అంతకు ముందే లోపల నలజడి విసఁబడుచుండినది. ఆ యలజడి గృహసేవకవర్గము మేల్కొనుటచేతఁ గలిగినదే. సేవకులం దొకఁడు ద్వారముఁ దెఱచెను. నిముసములో నాగృహమంతయు జనాకీర్ణ మయిపోయెను.

వారిలో నిరువురు మువ్వురు మేడమీఁదికిఁ బోయిరి. మేడపై మూడు గదులుండెను. అందు మెట్ల నమీపమునందున్న గది సురేశబాబు శయనాగారము. అగదియందు శయ్యపై సురేశుఁడొడలు

తెలియక పడియుండెను. ఆగనికిఁ బ్రక్కగదియందుఁ గూడఁ జూచిరి. అం దెవ్వరును లేరు. శయ్యమాత్ర మంతకుముం దెవరో పగుండి యుండినట్లు నలిగియుండెను. ఆశయ్యపైఁ గుండ్లినా దెవ్వరు? మూడవగది కడకు వచ్చిరి. ఆగదియందు వాకిఁ గనబడిన దృశ్య మునకు వారు హాహాకారములు చేసిరి.

ఆగది ధనాగారము. అంగు మూల నొక యయ్యజేటిక, తొలఁదల బడిన తలుపుతో చిందరవందరగా పడియున్న కాగితములతో నుండెను. ఆపెట్టెకుఁ గొంచెము దూరమున నొకఁ డచేతనుండై పడియుండెను. గదులఁ బరీక్షింపఁ జనినవా రాతని మఱింత దగ్గర చూచిరి. అతఁడు నూతనుఁడు. ఆయుదయకు సురేళు నింటి కెచ్చటి నుండియో వచ్చెను. ఒకఁ డాతని హృదయముపైఁ జేయిపెట్టి చూచెను. హృదయమాడుటలేదు. చేతి కేసియో తడియఁ దగిల్చి ట్లోచి యాతఁడు చేయిదీసి చూడ హస్తమంజియు రక్త మయి యుండెను.

ఆతఁ డావృత్తాంతముఁ దక్కినవారికిఁ దెలిపి చొర్రముమాత్రమే కాక, హత్యకూడ జరిగినదని పలికెను. వారియందొకఁడు క్రిందికిఁ బరువెత్తి యచ్చటనున్న వారి కానివయ మంతయుఁ దెలిపెను. గృహనేనకుల నిగువురి బిలిచి యందొకని వైద్యునికొఱకు వే రొక్కని రక్షకభటుల కొఱకు పంపెను.

ఆ యింటియందుఁ జేరినవా రెల్ల గుంపులు గుంపులుగాఁ గూడి గున గున లాడుచుండిరి. ఇట్లే ముప్పది నిమిసములు గడచెను. చైద్యుఁడు వచ్చి చేరెను. వచ్చినవెంటనే యాతఁడు సురేళుని ఒరీ క్షించి “సురేళున కేయనాయమును లేదు. ఈ మూర్ఖ స్తోరోఘోరము వలనఁ గలిగినది” అని తెలుపుచు నొకని బిలిచి యాతనికి వినరు చుండ నియోగించి ధనాగారమునకుఁ బోయెను. అచ్చటఁ బడియున్న

యాశచమను ఒరీక్షించెను. పాపము! ఆనూత్నపురుషుడు ప్రాణములఁ గాసి నలువరినిఁగనునమాలయి యుండును. ఆతని మరణము హంతకుని చేతిబాకువలనఁ గలిగెనది. హృదయమునఁ గుడినైపు చాలలోతుగ దిగిపోయిన పెద్దగాయముండెను. అందుండి రక్తము స్రవించి కరడుగట్టియుండెను.

అంత కొంతసేపటికి రక్షకభటశాఖవారు కూడ సరుదెంచిరి. వారితోఁగూడ వచ్చిన యుద్యోగి యచటి పగిస్థితుల నన్నింటిని సంపూర్ణముగఁ దెలిసికొనుటతో మాత్రమే యప్పటికి తనవిచారణను ముగించెను. మిగిలిన రాత్రియంతయు డాక్టరు సురేశున కుపచరించుట తోను, పోలీసువారు గృహము చుట్టవైచి పారా యిచ్చుటతోను గడచి పోయినది.

తెల్లవారిసది. సుహారు ఎనిమిదిగంటల ప్రాంతమున సురేశ బాబునకు స్మృతి వచ్చినది. మఱియొకగంట కతఁడు యథాస్థితికి వచ్చినాఁడు. రాత్రి జరిగినదంతయు చెమ్మనిగ నాతనికిఁ దెలియఁ జేయఁబడుటయే గాక, హత్యాగారమునకుఁ గూడఁ గొంపోఁబడెను. సురేశుఁ డచటి దృశ్యమును గాంచుటతోడనే ‘హా! భూషేంద్రా!’ యనుచు నేలఁబడియెను. ఆ శసముపైఁబడి బిట్టుగ విలపింపఁజొచ్చెను.

అప్పుడు వెంటనేయున్న రక్షకభటాధికారి సురేశుఁ డొక్కింత శాంతుండగువఱకు వేచియుండి పిమ్మట నిట్లు పలికెను.

“సురేశబాబుగాను! చూచితిరిగదా యీ హత్యను! ఇది రాత్రి మీయింట జరిగినది. చొర్యము కూడ జరిగినది. హత్య గావింపఁ బడిన యీతఁ డెవరో మీగు గుర్తించి యాతని నామ నివాసములు, అతఁ డిచ్చటికి వచ్చుటకుఁ గారణము మొదలైన సంగతులు మాకుఁ దెలుపవలయును. మఱియు నాయుపపెట్టెనుండి యేయేవస్తువులు దొంగిలింపఁబడినవో పరీక్షించి మాకొక జాబితా నీయవలయును.”

అప్పుడు సురేశుడు మెల్లగా స్వప్నమయమైనది.

“ఇన్ స్పెక్టరుగారు! ఈశవము భూపేంద్రబాబు నునాతనిది. ఆతడు కలకత్తావాసి. విజయచక్రవర్తి కుమారుడగు మహేంద్రుడు ఊతని చెలియలి భర్త. ఈతడు సన్న యువకుడు కలకత్తానుండి వచ్చి నాయంట బస చేసెను. దేవేంద్రులకు డను నొక స్వప్నము మరణించినపుడు తన మానదాస్తిని జగచ్చంద్రబాబునకు వ్రాసెను. ఆ మరణశాసనము దీనికొని భూపేంద్రుడు జగచ్చంద్రుని కిచ్చు జనుడెంచెను. జగచ్చంద్రబాబుయారలెనందున, నాకాగతములను నాకడ నుంచి యీ దినము కలకత్తాకు బోవలయునని యీతడెంచి యుండెను. కాని రాత్రి యిట్టి దారుణమరణమునకు లోనయ్యెను.”

రక్ష - సన్నటియువకుడు మొదలుకొని రాత్రి మీరు పరుండు వఱకు జరిగిన విషయములు దెలుపుడు.

సురే - భూపేంద్రుడు వచ్చినపిమ్మట మధ్యాహ్న మంతయు మేమెచ్చటికిని బోవలేదు. నాయంతిననున భూపేంద్రుడు చెలియలిని జూడవలయునని మహేంద్రునింటికి బ్రయాణముకాగా నాతనితోడ నేను బోయితిని. మహేంద్రుడు నాకు గొంతిధన మీయవలసి యుండెను. భూపేంద్రుడు నేను అచ్చటికి జేరునప్పటికి మహేంద్రునితో ‘విశ్వేశ్వరుడు’ డనునాతడు వుండెను. మాకార్య మయినపిమ్మట మేమింటికి వచ్చితిమి.

ప్రతిదినము రాత్రి నేను పదిగంటలకు ఒరుండువాడుక. అంత వఱకు జగచ్చంద్రునికి నూతనముగ సంక్రమించిన యాస్తి విషయము మాటలాడుచుండి, పదిగంటలకు మే మిరువురము పరుంటిమి.

“ఎంతకాలము నిద్రించితిలో తెలియదుగాని గదియం దేదో శబ్దమునకు మేల్కొంటిని. నాగదియందే నేను ఒరుండియున్న పర్యంకమునకు సమీపముననే యొకడు నిలువబడియుండెను. ఆతనిజూచుట

తోడనే గుర్తించితిని. నామహేంద్రునింట మేముజూచిన నిశ్శ్వేష్యుడే యాతఁడు. ఆతఁని జూచినంతనే నేను 'ఆ, విశ్వేశ్వరా!' అని యంటిని. ఆతఁ డచివిని నాపైకివచ్చుటఁ జూచి 'దొంగలు దొంగ' అని కేకలిపఁ బ్రయత్నించితిని. కాని ఆ యజుషింకను నోటి నుండి నెలువడకముందే యాతఁడు నాపైఁబడి, తెల్లని చేతిగుడ్డతో నానోటిని ముక్కునుగూడ మూసెను. ఆగుడ్డయం దేదో ఘాటగు వానఁజయుండెను. దానిని మూచూచి నే నొడలు తెలియక పడిపోయితిని. పిమ్మట నేనుజగ్గినదో నాకుఁ దెలియదు."

పిమ్మట సురేశుఁడు పోలీసుయుద్యోగికోరికపై ఇనుపపెట్టెయందలి వస్తువులను పరీక్షించిచూచి, చెల్లాచెదురుగనున్న కాగితములను గొంతవఱకాలోకించి యిట్లు చెప్పెను.

"ఇకొస్పెక్టరుగారు! ఈపెట్టెనుండి యేఁబడివేల విలువగల పత్రములును, నైదువేలవఱకు ధనమును అపహరింపఁబడెను. ఆ యైదువేలును నోట్లుగానే యుండినవి."

రక్ష - ఈవెటికను దేనితోఁ దెలియియుండురు? ఆ తాళము మీనద్దనుండినదేనా?

సురే - అవును. నేను రాత్రి దీనిని తలగడక్రింద దాచితిని. అచటనుండి యిది తేఁబడినది.

సురేశుని వాఙ్మూల మింతటితో పూర్తి యయిన దనవచ్చును.

క్రమముగా హత్య సంఘర్షణమున రక్షకిశాఖవా రొనర్చు కార్య కలాపమంతయు నెఱవేరినది. గృహమునకు సంబంధించినవారి వాఙ్మూలము లన్నియుఁ దీసికొనబడెను. శవమును బరీక్షించిన డాక్టరు వాఙ్మూలమును గైకొనఁబడినది. శవదహనమున కనుజ్ఞ యిచ్చిన సిమ్మట ఇన్స్పెక్టరు భూపేంద్రబాబు గృహమునకు కలకత్తాకు వర్తమానమంపెను. అందఱి యనుమానముతోఁబాటు ఇన్స్పెక్టరుయొక్క-

అనుమానముగూడ విశ్వేశ్వరునిమీదికి విడిగినది. అందులకు లలముగ విశ్వేశ్వరుడు మణిపురమునుండి మాయమయ్యెను. పుష్పాంధ్రుడు విచారణలో విశ్వేశ్వరుడు తన మిత్రుడనియు పరిచయవానియునియు, నాతఁ డిట్టి కార్యమును జేయుటకుఁ గారణమేమియో తనకు దెలియదనియు వాఙ్మూల మిచ్చెను. విశ్వేశ్వరుని ట్టుటకు రక్షింభలు లన్నిదిక్కుల నంపఁబడిరి.

౨౬

తొలగిపోయినది, భేతాశుగిరి కిందరముంసెలి మహాధీశుఁడైన శైవశత్రుల్యమగు సయోకంకణము! వ్యర్థములై పోయినవి కేశవుని యాశలన్నియు! ఆతని స్వార్థపశాచావేశితమగు మానసము చిత్రించిన భాషసౌఖ్యములన్నియు నీటిబుగ్గలవలె, నుత్పన్నములయి పయ్యుత్తిరక్షణముననే మాయములైనవి. నిధయందుఁ దా నపహరించుకొని వచ్చిన స్వల్పధనమును జూచినందువలనఁగల్గిన యానంద మంతిలోనే యంతరించెను. దానితో సతనికి మతికూడ పోయినట్లయ్యెను.

కేశవున కప్పుడేమియుఁ దోచలేదు. కిత్తివ్య మేమియు స్ఫురంపలేదు. తోచుట కేమియున్నది! ఆతని జీవితమే వ్యర్థమయిపోయినది గదా! ఇఁకఁ గేశవునకు గంతవ్యమగు పథమేమున్నది! ఏమియును లేదు..... కాని, కేశవుడు సామాన్యవిఘటనలకే యద్భుతమందునట్టి బలహీనహృదయుఁడుగాఁడు. తన జీవితమంతయు నిష్ఫలమేయనినను, గడ్డిపోచలతమాత్రము నిలుకడచీక్కిన సముద్రమంతి విపత్తునేని ఈదివేయ నిశ్చయించునట్టి గుండెదిటవుగలవాఁడు. అట్లు నుటచేతఁ దనకన్నఁ బదిరెట్లు బలవంతులగువారు, అసంఖ్యాకులు, మంత్రమును దండములతో వ్రయ్యలగునట్లు కొట్టుచున్నను సమానుమశిరోవేష్టనము లభ్యమై తనతలను సహస్రథా భీన్నముగాకుండ రక్షించునని యెందు మూడులలోఁ జేరఁడు. కాని వారందఱు నూఁచుల

కొలది బెట్టలుగొట్టిను, దాని పరిపెట్టలన్నఁ గొట్టజాలనాయను
స్వబలపక్షిజ్ఞానముగలవాఁడు. దానియెడ నాశినికి సమ్మతముగూడఁ
గలదు.

వాఁడెట్లు తిన్న సంతోషివాఁడని మునకలువేయుచున్న తిన్న
మోసగించి జగచ్చంప్ర చూడాభనులు కంకణరత్నభరణభనయుక్త
మగు తగరపుఁ బేటిఁ దీసికొనిపోయిసపిదప నాతఁడెట్లులే ప్రూన్పడి,
కొంతవడి మూమందసముపైసనే కూర్చుండియుండెను. అంధకారమున
నాఁ తెలియని తీసుకలగుచున్న తెరువరిక, క్షణభ్రామాత్రమగు
క్షణభ్రాతఁడని, యీమత్కాలము మెఱసి యంతలోనే మాయ
మయి మరల నాబొటనాగరి నిబిడతిమస్సునఁ బడవైచిపోయినట్లు,
నిరంతరదారిద్ర్యాంధికారమునఁ బెనుగుచున్న కేశవునికి అంతైశ్వ
ర్యము చూసి, అంతయు నాశినిదే యని యానఁగొలిపి పరమాస్త
గితమై, యాకింకణము వాని నెప్పటివలెనే దారిద్ర్యమున నటమటఁ
జెందునట్లు చేసి పోయినది. ఆ కంకణము చేతనుండి తప్పిపోవుటఁ
గేశవునకుఁ దీవ్రమగు మనోవేదన గలిగించెనునుటలో నాశ్వర్య
మేమున్నది!

కొంతకాలమున కాతఁడు చెదరిపోయిన మనస్సును గుదుట బఱచు
కొని ప్రస్తుతకిర్తవ్య మాలోచింపఁ దొడఁగెను. ఆయాలోచనలో
నిమిషములు గంటలు కూడఁ గడచిపోవుచున్నవి. కాని ఆలోచనకు
అంతముమాత్ర మింకను కన్పించలేదు.

ఇట్టి యాలోచనముల కంత ముందునా? అని తోచుచునే
యుండును; ఉపయోగముమాత్రము నున్న ! గాలిలో భవనములను
గట్టినట్లు ఆయాలోచనలకు బద్ధుడగుట కేశవుఁ డెంతకాల
మాలోచనా నిమగ్నుడయి యుండెనో తెలియదు.

ఇంతలో మరల నతనియెదుట నొక శ్యామాలాంబరవృక్షి నిలు

వున నెలువబడి ప్రత్యక్షమయ్యెను. ఎవరో తన యెగుటకును టూహించి, కేశవుడు శలయెత్తి వానిజూచి యులికిపడినెను.

ఇక్కడేనా యింతకుముందు కేశవునివద్దనుండి కంకణము మహారింపఁ బ్రయత్నించినవాఁడు? కేశవుఁ డాతనిఁ బరీక్షణాకక్షణములఁ జూచెను. ఈతఁడుగాఁడు! ఆతనికి నేతలకిఁ జాల భేదమున్నది. ఈతనికన్న నాతఁడు పొడవు.

ఆ నీలాంబరధారి రోమియుఁ బలుకఁ యెకచీటి కేశవున కిచ్చి యచ్చటనుండి నెడలిపోయెను. కేశవుఁ డద్రావి నందుకొని చనువుటకై విప్పెను. ఆచీటియందలి వసుదముల నాతఁడు చూడకముందే దాని కడుగు భాగముననున్న ముగ్ధను జూచెను. అది యెక్కడినుండి వచ్చి నదియు గ్రహించెను. వణకుచున్న చేతులతోఁ, జలించుచున్న మనస్సుతో నాతఁడాకాగిత మిట్లు చదవఁదొడఁగెను.

“కేశవా! నీవలన నేను గొన్ని సంగతులఁ దెలిసికొన నెంచి యున్నాను. అవి యతిముఖ్యములు, రహస్యము లయినట్టివి. తేపురాత్రి శిధిమంత్రప్రాంతముఁకు రమ్మ. అచ్చట నీకొఱ కొక భటుఁడు కాచుకొనియుండును. ఆతఁడు నిన్న నావద్దకుఁ దోడ్పాఁచి రాఁగలడు. తప్పక రావలయును. ఇది గగూలియా యాజ్ఞయని తెలిసిపిమ్మట రాకండ నుసించుచు లేకు. ఉల్లంఘించితేవా! తెలిసియే యున్నది నాపపయము.

గగూలియా.”

కేశవునకు లేఖఁ జదువఁగనే పెనుదిగులు జనించినది. చిత్త మీశ్రింపివధముగా నూహించరితము కా గారంభించినది.

“గగూలియా నామూలమున నేవిషయములు తెలియఁదలంచి యున్నాఁడు? ఆతఁడుగూడ నీకంకణరహస్యమును దెలుసుకొనియెనా? నావద్దనుండి కంకణ మపహరింపవచ్చిన వ్యక్తి యీగగూలియా

జట్టులోనివాడేనా? అతడును ఈశోభను దెచ్చినవాడును నొకేవిధముగా వస్త్రములు ధరించియున్నారు! ఆనర్తకియే గగూలియా కీవిషయము దెలిసియుండునా? తెలిసిరో యుండును! ఈగగూలియా యెంత ఘటికుడు! ఒక పెద్దసాహసమును వాలించు కుశాగ్రబుద్ధియు గురాజు ఎన్నివిషయములం దెలిసికొనియుండునో, ఎన్నివిషయములందు జొచ్చుకొని పనిచేయునో అట్లే గగూలియాకూడ తనకు లాభకారి యగు కార్యముల దేవతాంతముందలిదైవ నియమములలో దెలిసికొనుచున్నాడు! ఒక రాజ్యాధిపతిగారి బుట్టవలసినంత గిట్ట యీతడు! అతని దృశ్యధర్మమునుంజేసికొని దీవతాంతములం దేమియును జేయరా? అట్టి దిట్టయే నాకు సహాయముచేయువాడు గానున్నచో... ఇట్టి జగచ్చంద్రులను వేపురక్షించు, నిట్టి చూడాధనాదులను లక్షమందించు నెఱజిమ్మివేయనా! . ఇప్పుడు చూత్రము గగూలియాతో నేచేల స్నేహముచెర్చరాదు? కాని నిర్మలాస్నేహము నెఱఘటకాతడు సమ్మదించివాడుగాడు. ఇప్పుడునాకు గర్తవ్యమెదటి? ఎట్లు ప్రవర్తించిన నాకంకణము మరల నాకు లభించును?... జగచ్చంద్రునివంటి గునుసపోకలవానిని బ్రతిఘటించుట కష్టము. కంకణమును సులభముగ గ్రహించవలయును.... సరియే, కానిమ్ము — తేవే యీ విషయమునంతయు గగూలియాకు దెలిసి వానిసాయము గోరెదను. నిధియుం దర్థభాగ మిచ్చెదవన్న నాతడు నాకు దప్పక సహాయము చేయును..... ఆహా! నాటిపరాభవము! నాటిప్రయత్నవిఘటనము! నేటి బలాత్కారము! వీని నెన్నటికైన మఱవగలనా? జగచ్చంద్రుడు దగ్ధుడైపోవునటకు, నా యీయగ్ని చల్లారునా? తేవు గగూలియాకడ కరిగెదను — అతని సహాయమే నాకు లభించిన...”

‘ సారంభించినది కేశవుని యాశానావ ప్రయాణమును! చుక్కాని

వద్ద గగూలియూ నిలువనున్నాడు. భావికాలాంబుధియందు గానిగతి
యెట్లో!

౨౦

జగచ్చంద్రుడు కంకణము జూడాధనునకుఁ జేర్చెను. అక్షయబాబు
సంతోషమునకు మేరయేలేదు. తనసూక్ష్మబుద్ధి వినియోగించి విచి
త్రముగ నెట్టి కష్టములులేకుండ జగచ్చంద్రుడుగాక ఇంకెవ్వరయిన
నద్దాని సుద్ధరించియుందురా? ఇప్పుడు జగచ్చంద్రుడుగూడ నక్షయ
బాబునకుఁ జూడాధనునివలెఁ గుమారుడే! ఆతఁడికఁ గష్టపడవలసిన
యవసరములేదు. అక్షయుఁడొనర్చియున్న వాదానప్రకారము నిధియం
దర్థభాగ మింక జగచ్చంద్రునిదే!

నెలదినముల క్రింద మహేంద్రుని కృత్రిమోపాయములవలనఁ
దనకు న్యాయముగా రావలసిన యాస్తి సంతయుఁ బోగొట్టుకొని
జరుగనున్న పూటకుఁగూడఁ గష్టపడినగాని యన్నములేని జగచ్చం
ద్రుడు, నేడు నలువదిలక్షలధనముగలవాడయ్యెను. ఇంక నేవిధ
మగు కష్టములేకయే తనవంటివారిని నూర్గుర నైనను బోషింపగలడు.

కంకణము మరలఁ జిక్కినవెనుక నొకనాడు గజచ్చంద్ర చూడా
ధనులు నక్షయుడు నొక్కడఁగూర్చుండి జరుగవలసిన పనులఁగూర్చి
యాలోచించుచుండిరి.

చూడాధనుడు తండ్రితో శిథిలమందిరప్రాంత సరోవరతటమునఁ
దనకుఁ గనఁబడిన యయఃపేటికయందలి కాగితమున వ్రాయఁబడిన
విషయమంతయుఁదెలిపెను. ఆకాగితమందు వ్రాయఁబడిన ప్రకార
ముగా నాధననిధి మంత్రబలముచే రక్షిత మొసర్పఁబడియుండుటచే
దానిని స్వాధీనమొనర్చుకొను పనుల నొకశుభముహూర్తమునఁ
బ్రారంభించుట మంచిదని నిశ్చయించుకొనిరి.

అప్పుడొక భటుడు లోనికివచ్చి జగచ్చంద్రునితో “బాబు!

ఎవరో యొక్కోత్తమనిషి మిమ్ము దక్షిణముచూడవలయునని కోరుచున్నాడు. ఏవో యవసరముగనువిషయములఁ గూర్చి తెలుపవలయునట” అనియెను.

జగచ్చంద్రుడు లేచి వెలుపలికివచ్చి యానూత్నగంతుని జేరవచ్చెను. ఆపురుషుఁడొక వస్త్రముతో మఱియు కనబడకుండ మునుఁగువేసికొనియుండుటచే గుర్తుబట్టటకు వీలుకలుగలేదు. అంత జగచ్చంద్రుడు -

“ఓయీ! నీవెవ్వడవు? నాచోడ నీకుఁగల కార్యమెట్టిది?”

నూత - జగచ్చంద్రబాబు! నేనెవ్వడనో నీవు తెలిసికొనఁబ్రయత్నింపకుము. అది యింకను గొంతకాలము రహస్యముగ నుండవలసియున్నది. నన్ను మీరు తెలిసికొనకున్నను నేను మీమిత్రకోటిలోనివాడనుని మాత్రము మీరెఱింగినఁజాలును. నావృత్తాంతము సంతయు వివరించు కాలము వచ్చినపుడు మిగిలిన విశేషాంశము లెల్లఁ దెలియఁగలరు.

జగ - నీవిప్పుడు నాకడకు రాఁ గారణమేమి ?

నూత - మీరు నాగవర్చత ప్రాంతము లందలి మీ భూస్థితిపై విచారణకర్తలుగ నున్న ఆనందకేశవుల నెఱుఁగుదురుగదా ? అందానందుని కొకకుమార్తె ‘లలిత’ యను నామె కలదని మీకు తెలియునుగదా ?

జగ - తెలియును! నీవిప్పుడు లలితా విషయము దెలుపుటకావచ్చినది ? ఆమె యెక్కడనున్నది ? నీ కావిషయము దెలియునా ?

నూత - ఆమె యెచ్చటనున్నదియుఁ దెలుపుటకే నా యీరాక ! ఒకనాఁ డామె గగూలియా భటులచేత బంధింపఁబడి యాతని కడకుఁ దీసికొనిరాఁబడినది. ఆతఁ డామె నిప్పుడు నిర్బంధమునఁ బెట్టియున్నాడు !

జగ - ఏమి ? లలిత గగూలియాచే జిక్కినదా ? ఆతఁ డామెను

సిద్ధంధించియున్నాడా? ఆశ్రదేశము నీకుఁ దెలియునా? తెలిసియున్న నన్ను చ్చటికిఁ దీసుకొనిపొమ్ము. ఆమె నెట్టులయిన రక్షింపవలయును.

నూత - నేనును ఆమెను రక్షింపవలయుననియే ప్రయత్నించుచున్నాను.

జగ - నీవు గగూలియా పరివారములోని వాడవేనా?

నూత - అవును; కొన్ని కారణాంతరములచేత నే నాజ్ఞులొక జేవలసివచ్చినది. అజ్ఞువాడ ననినంతనే వానినివలెనే నన్నుఁ గూడఁ దలవకుండు. నేను వారిలోఁ బ్రవేశించుట సదుద్దేశముననే! లలితను మన మిరువురమును జేరి రక్షింపవలయును. నే నామెను సిద్ధంధస్థానమునుండి యీవలకుఁ దేగలుగుదునే కాని సురక్షితస్థాన మునకుఁ జేర్చజాలను. ఆపని మీరు గైకొనవలయును.

జగ - ఆస్థానమునుండి యీవలఁబడి నావశిమైన వేవురు గగూలియాలైన హతమొనర్చి యామెను రక్షింపఁగలను.

నూత - సరియే! ఇక నాలుగుదినములవఱకు మనమేమియును నేయజాలము. నాల్గవనాటిసాయంకాలమున గగూలియా పరివార మున కొకవిందు జరుగనున్నది. ఆవిందునందు వారు మునింగియున్న యపుడే మనపనిని మనము నెఱవేర్చుకొనవలయును. అనాడు సంజ వేళకు సరిగ మీరు శిథిలమందిరప్రాంతమునకు వచ్చియుండుడు.

జగ - అచ్చటికి నేను వచ్చుట గగూలియా పరివారమునకు దెలిసిన మనకార్యము విఫలమగును గదా?

నూత - అనాడు వారెవ్వరు వెలువలనుండరు. మిమ్ము వారు చూడఁగలరను ననుమానమువలదు.

జగ - నేనొక్కడనే రావలయునా? నాతోడ నింకొకని దోడ్కొనిరావచ్చునా?

నూత - తోడ్కొనివచ్చిన నాయభ్యంతరమేముయునులేదు. కాని మీ రతిజాగ్రత్తగ రావలయును. నాకవసరములగు కార్యములున్నవి.

ఎక్కువ కాల మిచ్చట నేనున్న గగూలియా నన్ననుమానించును. మీరు మాత్రము స్థిరతకాలమునకుఁ దప్పకరండు.

అని నూత్నాగతుఁడు వెడలిపోయెను. అతని వాలకమును కంఠ స్వరమును బరీక్షించుచుండిన జగచ్చంద్రుఁడు వానిమూలమున నాతని గుర్తింపఁ బ్రయత్నించి విఫలుఁడై యిట్లునకొనియెను.

“ఈతఁడెవ్వఁడు? పోలిక కొంచెము కేశవుని బోలియున్నది. ఒకవేళ చూరువేషమున కేశవుఁడే వచ్చియుండునా? కంఠస్వర మాత నిది కాదు. ఆతఁడే కంఠస్వరముగూడ మార్పుకొని మాటాడియుండఁ గూడదా? ఈతఁడు కేశవుఁడే యయినయెడ లలిత నొకప్పుడు హత్య చేయఁ బ్రయత్నించినవాఁ డిపుడు రక్షింపఁబూనునా? ఈతని రక్షణో ద్యోగముగూడ గృత్రిమమైయుండునా? ఈతఁడు కేశవుఁడే యైనఁ గృత్రిమమే!... ఈతఁడు నన్ను మోసగించి గగూలియాచే జక్కించుట కీ యుపాయముఁ బన్నియుండునా? — కాని గగూలియాచే జక్కింపఁ తటస్థించునని యిపు డచటికిఁ జోవ వెనుదీయుదునా?... నిజముగ నీతఁడు లలితను రక్షింపనెంచిన, మిత్రుఁడే యయియుండిన నావలననే కదా లలితారక్షణము విఫలమగును? కాబట్టి యీతఁ డెవ్వఁ డైనను సరియే శిథిలమందిరప్రాంతమునకుఁ బోవలసినదే! లలితారక్షణము నెఱవేరినదా మంచిదే! లేక నే ననుమానించిన తెఱఁగున గగూలియాచే జక్కుటయే తటస్థించిన అప్పటి కేదేని యుపాయము తట్టకపోవునా?”

తుద కల్లు నిర్ధారణచేసికొనిన జగచ్చంద్రుఁడు మరల నక్షయ చూడాధను లున్న యెడకు వచ్చెను. వారల కా నూత్నాగతుఁడు తెలిపిన విషయములను దన యనుమానమును గూడ నెఱిగించి వారి యాలోచన మడిగెను.

అక్షయబాబు కడుదూరముచర్చించి జగచ్చంద్రుఁడు వెడలుటయే

కర్తవ్యమని యభిప్రాయమొసంగెను. చూడఁగాను గుఱివచ్చుచు నొంటరిగఁ బోనిచ్చుట కిచ్చింపక తానుగూడ వెంబడించుటకు సిద్ధపడెను. అతని జనకుఁ డీమాట జగచ్చంద్రుని ధైర్యము చూచుకొని యంగీకరించకుండ నుండలేకపోయెను.

౨౨

జగచ్చంద్ర చూడఁగనులు నాగపురమునుండి శిథిలమందరప్రాంతమునకు వచ్చునప్పటికి బాగుగఁ జీకటిపడినది. గూలయీ ప్రవారము వారెవరు నాప్రాంతములందు వారికి గవంబడలేదు. వారు సరోవరమునకు దాపుననేగల యొకచోద మాటునఁ గూర్చుండిరి. నిశ్శబ్దముగ వారాప్రాంతమంతయు ఒడిమించుచు గూర్చుండియుండిరి. తొలుత వారికిఁజూచు చాలదూరము ప్రసరింపలేదు. కొంతకాలము జీకటిలోనుండిన తరువాత వారికి జీకటి యలవాటుపడినందున నా ప్రదేశ పరిసరములందుఁ బదిబారలదూరము చూపు సాగఁజాలినది. వారయ్యెడఁజేరి సుమారొక గంటయైన పిదప గలగల మను శబ్దము వినవచ్చినది. తొలుత వారి కేమియుఁ గవంబడలేదు గాని కొంతవడికి వారికి సరస్వతీరముననే యిరువురు వచ్చుచుండుటఁ గవంబడెను.

ఆవచ్చుచున్నవారు 'జగచ్చంద్ర చూడఁగనులు గూర్చుండియున్న చోటునకు దాపునకే వచ్చి యటనిలిచిరి. అప్పుడు జగచ్చంద్రుడు తాను దాగి యున్నయెడనుండి లేచి వారిని డాసెను. ఆనూత్నా గంతులును జగచ్చంద్రుని గుర్తించిరి. తనయెదుట నిలువఁబడియున్న యిరువురు పురుషులను గని జగచ్చంద్రుడు తన ప్రయత్నము పిఫలమయినదేమో యనుకొనెను. ఆ యనుమానముతో జగచ్చంద్రునిహస్త మప్రయత్నముగ జేబులోనున్న పిస్తోలుమీఁదికి బోయినది. నూత్నా గంతులలో నొకఁడు దీని గనిపట్టెను. జగచ్చంద్రుని యనుమానమున కాతనికి నవ్వు వచ్చినది. అతఁడు నవ్వుచు "జగచ్చంద్రా! ఇప్పుడు

నీ యగ్ని భాగముతో వేరుయు ననసరములేదు. ఇరువురు పురుషులే వచ్చియున్నా రనుచు మాన మాత్రమునకే యంతఃసాహసమా! స్త్రీలు సంపదంబుగూడని చోట, తగనివేళ వారు పురుషాకారమున వచ్చు తేమినింక ?” అనియెను

జగచ్చంద్రుడు తన యనుమానమునకు సిగ్గుపడెను. జేబునుండి చేయిదీసి యానూతనుని కరముబట్టుకొని “మిత్రమా! ఏమియు నను కొనకుము! ఈ సందేహమట్టిది. మీరు ధరించియున్న వేషములట్టివి. అందుచేత ననుమానించితిని” అనియెను.

నూత - జగచ్చంద్రబాబు! ఇచ్చట నేను జాలకాలము నిలుచుటకు ఏలులేదు. ఈ దిన ముదయమున దొంగలసభ జరిగినది. అందుఁ గొన్ని రహస్యములు తెలిసినవి. అవి మీ వంశమునకు, మణిపురము నందున్న సురేశునకును సంబంధించినవి. నానిని నేను వివరించుట కవకాశముండదని వ్రాసి తెచ్చితిని. (ఒక కాగితమును జగచ్చంద్రునకిచ్చుచు) ఇదిగో దీనిఁ జదువుకొనుము. సంగతులన్నియు బోధపడఁగలవు. వానిఁ తెలుసుకొన్న పిమ్మట స్వల్పప్రవర్తించిన మేలో యా విధమునఁ బ్రవర్తించుము - (తోడనున్న పురుషవ్యక్తితో) “లలితా! నిన్ను జగచ్చంద్రుని స్వాధీనము చేయుచున్నాను. ఆతఁడు నిన్నేయవాయములేక సురక్షితముగ నాగపురమునకుఁ జేర్పఁగలడు. ఇఁకఁ బది దినములకు నిన్నుఁ గలిసికొందును.”

జగచ్చంద్రుని కామె నప్పగించి యతఁడు వెడలిపోయెను.

జగచ్చంద్రుడు లలితచేయి బట్టుకొని చూడాధనుడున్న యెడకు వచ్చెను. అతని తోడనున్న, యా పురుషరూపము గని చూడాధనుఁ డించుక వెరగందుచుండ జగచ్చంద్రుఁ డొకటి రెండు మాటలలో నాతని కెఱుకజెప్పి ప్రయాణమునకు వేగిరించెను.

*

*

*

*

మార్గమస్యమున నెట్టియావదట నెదుర్కొనక జగచ్చంద్రచూడా ధనులు లలితతో నత్తయబాబు శాపమును తేరగలిగిరి. దాగిరక్ష చేవి లలితనెంతయు నాదరించెను.

భోజనాంతరము జగచ్చంద్రచూడాధను లిరువురు జగచ్చంద్రుని గరియంగుఁ గూర్చుండిరి. అప్పుడు జగచ్చంద్రుఁడు శిశిలవంశిరము కడఁ దనకానూతనుఁ డిచ్చినకాగితముఁ దీసి యిట్లు చదువుకొనియెను.

“జగచ్చంద్రబాబు ! ఈ రెన ముదయము జరిగిననభిలో, నాలుగు సంవత్సరములకుఁ బూర్వము గగూలియా జట్టులో నుండినట్టి దామోదరుడను నాతఁడు మరల సంఘమునఁ జేరినట్లు గగూలియా ప్రకటించెను. ఈ దామోదరుఁడు మణిపురమునండి యిచ్చటికి నచ్చెను. మణిపురమున మీ యన్న మహేంద్రుని యిష్టముమీఁద నురేశ బాబునింటఁ జొర్యమునలిపి, అచ్చటఁ దన్నుఁ బ్రతిఘటించవచ్చిన భూపేంద్రబాబున నాతని హత్యగావించెఁట. భూపేంద్రుని దాహణ నురణమునకై యాతని చెరియలగు మహేంద్రునిభార్య సరోజుని యనునామె యాత్యహత్య గావించుకొనియెఁట.

సురేశబాబు నింట నాటువేల హవ్యములు నగదుగను, ముప్పది నలునదివేల పత్రములును మ్రుచ్చిలింపఁబడినవఁట. ధనమును మాత్రము దామోదరుఁడు తీసికొని పత్రముల నన్నిటిని మహేంద్రున కొనంగ నఁట. ఆ పత్రములందు మహేంద్రుఁడే సురేశునకు బాకీయున్న యాటువేల విలువగల పత్రమొకటి యున్నదట. దానికొఱకే యీ చొర్యము, హత్యయుఁగూడ జరిగినట్లున్నది.”

పై విషయముల జరిగినపుడు జగచ్చంద్రుని మానసము చలించి పోయినది. బిట్టుగ సంతాపించినది. అపు డతని కెన్నేని యాలోచనలు గలుగఁజొచ్చెను. కొంతవడికి వాని నడంచి జగచ్చంద్రుఁడు చూడా ధనునితోడ “చూడాధనా ! తేవు మణిపురమునకుఁ బోవ నిశ్చయించి

తని. అచట సురేశబాబుగారు పెద్దకష్టములోఁ జిక్కియున్నారట. అంతకంటె దుఃఖకరమైన విషయమొండు జరిగినది ! నీ కొకనాఁడు నా కలకత్తా నివాసముఁగూర్చి తెలుపునపుడు భూపేంద్రుఁడను నతని గుఱించి కొంతచెప్పి యున్నాఁడను. అతఁడు నాలుగు దినముల క్రింద హత్యగావించఁ బడియెనని తెలియుచున్నది.

చూడా — జగచ్చంద్రా ! ఏమి ? మహేంద్రబాబు బావమఱచి హత్యగావించఁబడియెనా ? ఎచ్చట ?

జగ — మణిపురమందు. సురేశబాబు గృహంబున.

“హంతకుఁడెన్నఁ నదియు దెలిసినదా ? ఆకాగితమేమిటి ? జాబా ?”

“ఇది జాబుగాదు ! ఇంతకుముందు లలితను దోడ్కొనివచ్చిన యాతఁడు కొన్నివిషయములు నాతోడఁదెలుపనెంచి వ్యవధిలేనందునఁ గాగితముపై వ్రాసి తెచ్చి యిచ్చినాఁడు. హంతకుఁడు గగూలియా జట్టులోనివాడట ! మహేంద్రుని ప్రోత్సాహముమీఁదఁ జేసినట.”

చూడా — ఏమి ! మహేంద్రుఁడా హత్య చేయించినవాఁడు ? తన బావమఱచినే ! ఎంతఘోరము ! మహేంద్రునకును నీ గగూలియా జట్టువానికిని గల సంబంధ మెట్టిది ?

జగ — అదియే నేనివ్వును గనుఁగొనవలసిన విషయము. సంబంధమున్నను నుండవచ్చును ! లేకున్నను లేకుండవచ్చును ! ధనమునకై హత్యచేయువారికి ధనమిచ్చి హత్యచేయించువారికి నేలాటి సంబంధము లేకున్న మాత్ర మేమి ?

చూడా — జగచ్చంద్రా ! ఇప్పుడొగినట్టులే మనమిరువురము పోవుదము మణిపురికి ? ఏమందువు ?

జగ — నీయిష్టము. మహేంద్రునిభార్య సరోజిని యన్న చావు విని యాత్మహత్యగావించుకొనియెనట. ఇది యన్నిటికన్నను వింతగ

నున్నది. ఆమె యాత్మహత్యగావించుకొనుట కింకను బ్రలకారణ మేదైన నుండవలయును.

చూడా - సరోజిని యాత్మహత్య గావించుకొనియెనా ! ఎంత దారుణముగనున్న దీయుదంతము ! ఒకవేళ మహేంద్రుడే తన యన్నను జంపించెనని తెలిసి యాదుఃఖముపూర్వకము చేసినదేమో ! జగ - ఏమో !

౨౯

రక్షక భటోద్యోగు లెంతకాలము ప్రయత్నించినను మహేంద్రుని హత్యగావించినవానినిగాని, అపహరింపబడిన సురేశుని మాస్తిని గాని కనుగొనజాలకనేపోయిరి. వారు తుదకు విసిగి తమప్రయత్న ఫలితమును అధికారరీత్యా సురేశునికి వ్రాసివచ్చి తమ బాధ్యతను దీర్చుకొనిరి.

ఇప్పుడిప్పుడే అందఁజేయబడిన పోలీసువారి కాగితములనే యవలోకించుచు సురేశుడు తనయింటఁ గనేరీదావడియందు కూర్చుండి దీర్ఘనిశ్వాసములు విడుచుచున్నాఁడు. పాపము, ఒకటిరెండుగాను ఏబదివేల అప్పుపత్రములే హరింపబడినవి. పత్రములు చేతఁబట్టుకొని పలుసార్లు నిర్బంధపూర్వకముగ నడిగినప్పుడే వాయిదాలువేయు బాకీదారుల నుండి యింతసొమ్ము వసూలగుట యెట్లు ? సురేశుని కిదియెంతదెబ్బ !

సురేశుఁ డుద్విగ్నచిత్తముతో నట్లు కూర్చుండియుండగానే సేవకుఁ డొకఁడువచ్చి, మహేంద్రునియాగమనము నెఱిగించెను. సురేశుఁ డతనిని బ్రవేశపెట్ట నాజ్ఞయిడెను.

అంత మహేంద్రుడు లోనికివచ్చి సురేశునకు పందనముచేసి, యాతని యనుమతి లేకుండగానే యొకకూర్చీలో కూర్చుండెను. సురేశుఁ డెట్లుమాటిపోయినదియు మహేంద్రుడు గమనించినాఁడు.

అందు కతనికి నవ్వుచచ్చినది. కాని దాని నడంచుకొని “నురేశబాబు గారు ! మీ కీమనలన్నిపైకము తెచ్చితిని. ఏదీ ? పత్రముదెచ్చి చెల్లు వ్రాయఁడు !” అనుచు వెంటదీసికొనివచ్చిన మూట విప్పదొడఁగెను.

నురేశుడు ఖమ్మనదసముతో “మహేంద్రా ! నాడు పోయిన పక్షములలో నీపత్రముగూడ నున్నది. నీమొత్తమునకు రసీదువ్రాసి యిచ్చెదను. పైకము చెల్లింపుము. మరల పత్రములభించిన నీది నీకిచ్చి వైచెదను” అనియెను.

మహేం—అట్లుపీలుగాదు! పత్రములేకుండపైకమిచ్చుటపాయకరము.

నురే—నాయెడఁగూడ నీవట్లు తలంతువా ?

మహేం—మీరేయేమి ? ఎవరైనను నంతియే. పైకమును జూచిన నెవరికాశజింపదు ? పత్రములేకున్న నదివచ్చినప్పుడే యిచ్చెదనులెండు.

నురే—అట్లులేకానిమ్ము. నాయెడ నమ్మకమున్న నిమ్మంటిని గాని నిన్ను బలవంతపఱచితివా ?

మహేం—బలవంతపఱచిన నిచ్చువాఁడెవడు ?

అనుచు నొక్కనవ్వునవ్వి యటనుండి వెడలిపోబోవుచు గది ద్వారము డాయగనే ద్వారముఁదెఱచుకొని యెదుట జగచ్చంద్రుఁడు సత్యక్షమయ్యెను. మహేంద్రుఁడు రెండడుగులు లోనికివైచి నిలువఁబడెను. జగచ్చంద్రుఁడు ద్వారముకడనే నిలిచి, నిశ్చలముగ మహేంద్రునిఁ జూడఁదొడఁగెను. మహేంద్రున కేమియుఁదోచలేదు, కాని యంశలోనే ధైర్యముచిక్కఁబట్టి యిట్లనియెను.

“మార్గమున లెమ్ము ; నేను బోవలయును.”

జగ—ఎచ్చటికి ?

మహేం—నే నెచ్చటికిఁ బోవునదియు నీకుఁ దెలుపవలసిన యవసరమేమియు లేదు. మార్గము నదలుము.

జగ - మహేంద్రా ! ఇంకను నాబనాంపలయుగసేయింటివా ?
ముందు నే జెప్పినవిధమునజేసి యావల సెటచుండి కదలుము.

జగచ్చంద్రుఁ డిట్లునుచు గదితలుపు పదిలముగ జూసి, ముత్య జోబీనుండి పిస్తాలు వెలికిదిసి, మహేంద్రునిపై గురిపెట్టి కీళ్లు స్వరముతో “ ఆకుర్చీపైఁ గూర్చుండుము ” అనియెను.

సురేశుఁడు నిద్రనుండి మేల్కొనినవాఁడై జగచ్చంద్రునివే-
దులమధ్య జరుగుచున్న సంభాషణము విని లేచి జగచ్చంద్రునివై
“ జగచ్చంద్రా ! నాయుంట నింకొకహత్య జరుగుచుండియోహేమి ?
అందులకు నే నంగీకరింపను. మహేంద్రుని తప్పేమియు లేదు. నా
వద్దఁ బత్రములేనందున నీతఁడు పైక మిష్టమీయనైనను. అంతయే
కదా ! పత్రముదొరికిన పైక మెచ్చటికిపోవును ? అపిస్తాలును ఏయుము ”
అనియెను.

జగచ్చంద్రుఁడు మహేంద్రునిపై నుండి చూపుచుఁబల్కుచే “ బాబు
గారు ! మీకు విషయమంతయుఁ బూర్ణముగఁ జెలియదు. ప్రస్తుత
మూరకుండుండు ” అని మహేంద్రునితో - సురేశుని వాక్కుపైఁ
దప్పించుకొని పోబ్రయత్నించుచున్న మహేంద్రునితో “ సొమ్ము !
ఆకుర్చీపైఁ గూర్చుండుము ” అనియెను.

మహేంద్రునికి గత్యంతరమేమియుఁ గలఁబడలేదు. సహనమున
నాతఁడరిగి కుర్చీపైఁగూర్చుండెను. జగచ్చంద్రుఁడు తలుపు లోనికి
గడియవైచి, సురేశబాబు నచటనుండిఁగోరి మహేంద్రునిఁడాసెను. ఆతని
చేతియందింకను బిస్తాలున్నది.

“ మహేంద్రా ! నన్ను మోసగించి, నేనురలేని కాలమున ఆస్తి
సంతయు నీస్వాధీనమగునట్లు చేసుకొనినందులకును నేనింత చింతింప
లేదు. మనవంశమున కాదిచుండియుఁ జాలనహాయము చేసిన సురేశ
బాబుగారికా నీవు ద్రోహము దలంచుట ? ఇప్పుడు నాకుఁదెలిసి

యున్న పిషయములఁబట్టి నిన్నేమిచేయఁగూడదు? దామోదరుఁడను నీచునిచేత సురేశబాబుగారియింట దొంగతనము చేయింపనాహించితి వని వినినాఁడు, సురేశబాబుగారి కందువలనఁ గలిగిన నష్టమును గూర్చి వినినపుడును, నేనొకటి నిశ్చయించితిని! నిన్నవిడఁపఁగూడదని; నీయకార్యములనెల్ల బట్టబడులు చేయవలయునని; నిన్నుఁ దగురితి శిక్షితుని జేయవలయునని. తెలిసికొంటివా? ఎచ్చటనున్నవి సురేశ బాబుగారికి నీవీయవలసిన యాఱువేలరూప్యములు? తీసి బట్టపై నుంపుము. శ్రీఘ్రముగ-ఇంకను జాలవలయున్నవి.”

మహేంద్రుఁడు కంపితహస్తములతో జోబీనుండి యొకసంచి తీసి బట్టపై నుంచెను. అంతటితోఁ దనగండము తిప్పినదని యుచటనుండి లేచి పోవోయెను. కాని జగచ్చంద్రుని హత్యనిషేధముగాని, యాతని చేతనన్న భయంకరాన్ని కృపాణముఖముగాని మహేంద్రుని అట నుండి యంతసులభముగఁ బోవనిచ్చునట్లు లేదు. సగములేచిజగచ్చం ద్రునినైపుఁ జూచెను. జగచ్చంద్రుని వాలకమేమియు మాటలేదు. లేచుటకు దైర్యముచాలక మరలఁ గూలఁబడెను.

జగ - సురేశబాబుగారు! ఆసంచిలోని ధనము మీకీతనినలన రావలసిన మొత్తమునకు సరిగనున్నదో లేదో చూడుఁడు.

సురేశుఁ డాసంచిదీసికొని అందలివోట్లను రొక్కమును లెక్కించి సరిగానున్నట్లుచెప్పెను.

జగ - (మందహాసముతో) మహేంద్రా! సురేశబాబింటఁ జోరీ పోయిన వత్రము లెచ్చటదాచి యున్నావు? బహుశః అవి యిప్పుడు నీపద్దనేయున్నవని యెంచుచున్నాను. పైకమిచ్చు నెపమున వాని నిచ్చట జూపిడిచి పోవలెనని గదా? నీవు వచ్చితివి?... వెలికిదీయు మా కాగితములను. నీవు వ్రాసియిచ్చిన ధానితో నింక సురేశున కేయుపయోగమును లేదు. అదియునుగాక నీవు దాని నిచ్చటికిఁ దెచ్చి

యుండవు. తక్కినవానితోడ నీకు నేయుపయోగమునులేదు. వాని నిచ్చట వదలిపోయిన మంచిది. తీయు మాకాతముల కట్టెను.

మహేంద్రుఁ డీమాటల వినినంతచే భయముఁ జెందినవానివలె నొక్కించుక వివర్ణుడయ్యెనుగాని, యంతలో నానైకల్యము నడంచు కొని, ధైర్యము చిక్కఁజేటి “పత్రములు నావద్ద చెచ్చటనున్నవి; సత్రములను నేను హరించితి నని చెప్పటకును, తప్పుడు వానిఁ దెప్పటకును నీ వెవ్వడవు?” అనియెను.

జగ - మహేంద్రా! పత్రములు నీచేయినున్నవి దామోదరుఁడు చెప్పినాడు. వానిని నీ విహరించితి నని నేను నొక్కిచెప్పుచున్నాను. అట్లు చెప్పుటకు జగచ్చంద్రనామమునఁ గాక్షింప నగత్సింహనామమున నాకు అధికారముగలదు. - మహేంద్రుఁడు దామోదర జగత్సింహులపేరుల వినినంతటనే వాతీంతభయము జెంచెను. ఆ భయమున నాతనికిఁ దెలియకయే వాని కుడిచేయి లోనివొక్కాజొబిలోనికిఁ బోయినది. మెల్లఁగ నొకకట్టకాగితములఁదీసి బల్లపై నుంచినది.

జగ - మహేంద్రా! ఇతనివు పోవచ్చును.

మహేంద్రుఁ డంతయే చాలునని గండము గడిచినట్లుగా : మట బడినాడు.

మహేంద్రుని నిర్గమనానంతరమున నురేశ్వరజొక యుదుటునవచ్చి జగచ్చంద్రుని కౌగిలించుకొనినాడు. అతని యానందమున కపుడు మేరయేలేదు. కౌగిటయందున్న బిడ్డనువలె జగచ్చంద్రుని దట్టుచు నతఁడు - “బాబు! జగచ్చంద్రా! రక్షింపబడితిని. ఆహా! ఎంతటివాఁడీ మహేంద్రుఁడు! హత్యకును, జౌర్యమునకును ఈతఁడే కారకుఁడుగా! - సెబాస్! నాఁడు నీపూర్ణసామర్థ్యము నెఱుంగజాలక నాగవర్చతములకుఁ బోవలదంటిని. ఇప్పుడు నీసామర్థ్యమే సన్నద్ధ రించినది. నిన్నేమని కొనియాడఁగలను?...” అనుచుండ, జగచ్చంద్రుఁ

డాతని యభినందనముల కడ్డుదగలి యిట్లనెను.

“గాబుగారు! ఆమాటలిప్పుడవసరములేదు. నేను మంచిముహూర్తమున బయలుదేరుటచలననే నానంకల్పమువాకిట నడుగుపెట్టియు పెట్టకముందే నెఱవేరినది — ప్రస్తుతము నావెంట ఆసందుని తనయయగు లలితను తీసికొనివచ్చితిని. నేనువెంటనే మరల నాగపురమున కేగవలసి యున్నది. నేను నిర్దేశించుచున్నాను మీ రామెను గానానుచుండ వలెను” అనెను.

సురే — అట్లులే కానిమ్ము. మరల నీ వెప్పుడు పచ్చెదవు?

జగ — సరిగా చెప్పలేదు — కాని నాగేంద్రుని నొకపరి నేనుజూడ వలసియున్నది. ఎట్లు? — బదరిపురమున కళంకగిని కార్యమెంతైనాకు నఫలమైనదియు మీ రెఱుంగుదురా?

సురే — విశదముగ నెఱుంగను గాని, యిటీవలనే తాను పోయిన పనియయినదని మాత్రము వాడుచెప్పి పిచ్చివానిని గూర్చి యడిగి నాడు. పిచ్చివాడొక వారమునుండి మణిపురమునఁ గన్పించుటలేదు. పిచ్చివాని యవసరము చాలగలదని నాగేంద్రుఁడు చెప్పినాడు. బహుశః వాడి యన్వేషణమునకైయే గ్రామాంతరము పోయియుండు ననుకొందును.

జగ — పిచ్చివానిని గూర్చి వాడడిగెనా? సరియే నాయూహ కన్యధాకాదు.

అనుచు నతఁ డాలోచనాధీనమనస్కుడయ్యెను.

30

సురేశబాబునింటనుండి మహేంద్రుఁడు చావుదప్పి కన్నులొట్టవోయిన దనువిధమున బయటఁబడి పలువిధములైన కలంతలతో ప్రబలమగు గాలికూగాడు నెండుటాకువలెఁ జలించుచున్న మనస్సును మివుల ప్రయ

త్వముతో నావూగొనుచు నిట్టికిబోయిచేసెను. అతనితల వేయి వ్రక్కలగుంట్లుండెను. అన్నివైపులనుండియు నతనిచేతనే గండళిలలు గురిచూచి కొట్టబడుచున్నట్లు, అంతాకి తల సహస్రశ్చిన్నముగా నున్నట్లు నాతనికి దోచెను.

చేరుగా నాతడు తనగదికిబోయి యొకకట్టలో గూలబడియెను. అప్పుడతడు తలనుబట్టుకొనియెను.

“అక్కటా! చేతనున్న యామువేయిపైకమునుబోయినది. చే. జిక్కియుండిన నురేళుని పత్రములునుబోయినవి, ఈజగచ్చంద్రునికివి యన్నియు నెట్లు తెలిసెను? పైకము నావద్దనుండుటాతఁడూహించి నట్లే పత్రములను గూడ నెట్లూహించియుండును?...ఓరీ! దామోదగా! ద్రోహీ! నాయన్నముడిసి నాకు ద్రోహముఁదలంతువా? ఈవిషయములన్నియు జగచ్చంద్రునకుఁ దెలుపుచువా?... ఈతఁడేనా జగత్సింహుఁడు! అతఁడు నన్ను గుర్తించియుండునా! ఏమో! అబ్బా! అన్నియు నింతవఱకు నాకు శాఖ్యముగూర్చుదగిన నన్నియు నాకు విరోధముగఁ బరిణమించుచున్నవే!...

“ఇప్పుడివిపత్తునుండి యెట్లు తప్పించుకొనుట? దామోదరుఁ డన్ని విషయములు బహిరంగముచేసివైచియుండునా? ఆరహస్యమును గూడనా? ఏమో!..... ఏమియును దోపకున్నది! ఆరహస్యమే తెలిసిన సింక నేను జీవించుట యెక్కడిది?..... ఆరహస్యము జగచ్చంద్రుఁ డెఱుంగఁడు! ఎఱింగియేయున్న సురేశునింట్లే నాకుఁ గాలమాసన్న మయియుండదా? అదియొకమేలే!..... ఈచిచ్చు కేగుటకుముందే పనిగ్రారంభించవలయును.”

మహేంద్రుని యాలోచనయింకను బూర్తికాలేదు. ఇంతలో నాతని గదితలుపు తెరువబడినది. ద్వారమువద్ద నాపాదమస్తకమును విసీలాంబరమును ధరించిన యొకఁడు నిలువబడియుండెను. ఆద్వారము

నకు సరిపోవు. ఇంతపొడగని సూత్రము. అతని వైఖరిభయంకరముగ నుండెను. అంతకన్న వాతనిగూర్చి యెక్కువగ వర్ణింపవలెగానట్లు వేషమునం దాతనియంగకములు మగ్నములయ్యుండెను. కాని మహేంద్రుడతనిని గుర్తించినాడు. అతడు వచ్చియుండు కార్యము నూహించి చాడు భయవిహ్వలుడైనాడు.

అశ్వామలాంబరవృత్తి యొకజాబును మహేంద్రునిముందుబడవైచి యచ్చలనుండి వెడలిపోయినాడు. మహేంద్రుడు మెల్లగ లేచి యాచీటిని దీసికొని చదివినాడు.

“మహేంద్రా!

పదిదిశములక్రింద దామోదరుడు మావద్దకువచ్చి నిన్ను గూర్చి యనేక విషయములు తెలిపియున్నాడు. అవన్నియు నిజములనియే మేమును దెలిసికొనినాము. ప్రాణములకంటె నెక్కువగా నీవెంచుచున్న రహస్యమును వెలువఱచి నీకుఁజెట్టఁజేయుట నీకసమృతమైనచో నీజాబు నీకందిన నైదుదినములలో శిథిలమందిరమున నీవు మమ్ముఁ గలిసికొనవలయును. తప్పఁగూడదు! నీరాకపైననే నీప్రాణము, మానము, ధనము, నాధారపడియున్నవి. ఈయాజ్ఞ నుల్లంఘింపకుము. ఈజాబు నీకిచ్చువాడు మరల నొకగంటకు నీవద్దకువచ్చును. నీయభిప్రాయము నొకచీటి వ్రాసి యాతనిచేతఁ బంపుము. నీకు లభించిన యాస్తిలో సగపాటు మాస్వాధీనముచేయవలసియున్నది. అందులకుఁ దగిన పరికరములతో రమ్ము.

సంఘస్థులు యజమానియాజ్ఞకు వ్యతిరేకించినచో సందఁగల కష్టములు నీకుఁ దెలిసియేయున్నవి కాని వివరింపఁబనిలేదు.

ఇట్లు
గగూలియా”

‘గగూలియా! -- ఓనీ, గానానరా! అనానిచ్చన నయ్యు
జేసితినిరా!’

ఇంతకన్న సధికముగ నేమియు నాతని నోటినుండి వెల్లడలేదు. ఆకస్మికముగఁ దలపైఁ బడుగుతాకినట్లయ్యెను. “ఇంత కష్టముమీఁద నుఖపడనున్న సన్నింకను కష్టపెశాచము వెన్నాడుచుచేయుచువా? అక్కటా! ఈదామోదరుని చేతిలోఁ జిక్కుచేల? నాని సహాయమున నీభయంకరకార్యమేల చేయించితిని? ఇప్పుడాకృతముని మూలమున గగూలియా చేతిలోఁ బడితినే! ఆఘోరరాక్షసుఁడు నన్నేమి చేయునో! ఆస్తియందు సగ మియవలయునా జుట్టుచు? ఎన్నో సంబంధము విడిచిపోయిన యాసంఘలాభమునకు నే నేలపాటుపడవలయును?.....గ గూలియా! -- గగూలియా భయంకరవాసవుడు!”

గగూలియా నిజముగ భయంకరుఁడే! ఇంతవఱకు నాతనిఁ జూచుట తటస్థించినవా రెవ్వరునులేరు. అట్లు చూచుట తస్థించినారొకరిద్దరుండినను మరల వారు జీవించి నచ్చినదివా అతని స్థితి గతుల నితరులకుఁ దెలుపుటకు? అట్లు లాతఁ డెన్నఁకిఁ దెలియకన్న నాతని విషయమే యెవ్వరు నెఱుగకున్నను నాతఁ పేరు ఆశ్రాంతముం దెల్ల నెంత భయము నించుచున్నది?

ఆకస్మికముగ నొకనితలపైఁ బెనుకల యొకటిపడఁగ్రిందఁ గూలునపు డాతని మానస మెట్లుండునో -- నిర్జనారణ్యమధ్యమునఁ బ్రయాణము చేయుచుఁ గాలనర్పముచేఁ గలుఁగబడి పాపమనువారు లేక ప్రాణముల వాయనుండు నానిర్భాగ్యపాంధుని మనంబెట్లులుండునో -- ఎట్టి యావేదనకు లోనగునో మహేంద్రునిబుద్ధి యిప్పు డట్లుండును. అట్టి యావేదనకు లోనయియుండును. ‘గగూలియా! నీపేరునం దెంతప్రభావము, ఎంతదారుణశక్తి, ఎంతభయము విశితమయి యున్నది?’

‘మహేంద్రుఁడట్లు వేదనబడుటలోనే ప్రత్యుత్తరమునకు గడువు

మీరిపోవుచున్నది. అప్పుడే నలునదియైదు నిమిసములు గడచినవి. ఇంకఁ బదునైదు నిమిషములే యుండును వ్యవధి. ఇంతవరకు మహేంద్రుడు గగూలియా నామధ్యుఁర్ఘూనాతమునం దొకదశమాత్రమయి యట్లాడుచున్న మనమాతో మాటలాడుటకు సైతము శక్తిలేనంత భీతితో నట్టులే కూర్చుండియుండెను. కాని ఆతని చూపు ఆగదియందున్న పెద్దగడియారముఊగనే యుండినది. గంటగుర్తించినాడు. వ్యవధి గనుగొనినాడు. ఇకనేనో మొకప్రతుత్తర మీయకతప్పదు.

“ఇప్పుడు ప్రత్యుత్తరమేమని వ్రాయుదును? వచ్చుచున్నాననియా, రాననినా? రాననియే వ్రాసింబుచ్చిన నీరాత్రివత్తకైన నేను జీవిగిది యుండునా? ఆతఁడు నన్నేమిచేయఁగలఁడో చూచెనను... చూచునది యేమున్నది: ఆతఁడు ప్రతిష్ఠ నెఱవేర్చుకొనితీరును..... పిమ్మట నెట్లయినను వచ్చెననియే వ్రాసి పంపెదను. శిధిలమందిరప్రాంతమునకా? అనిమంచి స్థలమే...”

అని నిశ్చయించుకొని — మహేంద్రుడు — జాబు వ్రాసెను.

37

కంకణపునరుద్ధరణమునకై తుదకు గగూలియా సహాయమునే యర్థింప నిశ్చయించుకొనిన కేశవుడు చోరనాయకుని యాజ్ఞాపత్రముచేరిన ముఱునాడే యశనిదర్శనమునకుఁ బ్రయాణమయ్యెను. కృష్ణపక్షపు కారుచీడటులు భూమినంతయు దట్టముగ వ్యాపించియున్ననాటి నిశీధిని నిశీతనయమునకే కీచకాటవియందుఁగల శిధిలమందిర ప్రాంతమునకుఁ గుదెంచెను. అతఁడట నొకఘడియ వేచియుండునంతలో, నొక వినీలాంబరధారి యతనికిఁ బ్రత్యక్షమై “నీవేనా కేశవచందువు?” అనియడిగెను.

కేశవుఁడొకింత రిచ్చవడి, “అవును, నేనే” యనెను.

అపుడావ్యక్తి, “అయిన నన్ననునరించుము. నన్ను దలచెంతకుఁ దోడ్తెమ్మని గగూలియాయాజ్ఞ.” అనుచు శిథిలమందిరమునైపు నడవ సాగెను. కేశవుఁడు నాతని వెన్నంటెను. ఇరువురు వామందిరమునుచేరి సంత ఆవ్యక్తి గగూలియా చూడ్జప్రకారము కేశవునికిఁ బట్ల కిచట గంతులు కట్టవలసిన యవసరముఁ దెలిపెను. కేశవుఁడంగుల కంగికిరింపకచేయుచుది లేదు. అపు డావ్యక్తి యొక వస్త్రముతో వాని కన్నులపైఁ గట్టుకట్టి చేయివట్టుకొని నడపింపనాగెను. వారిరువురు శిథిలమందిరముఖద్వారము కడకు వచ్చిన పిమ్మట వాచ్యక్తి యచట గోడయం దొక చో దేచిచో నొక్కెను. తోడనే గోడకు దాపున క్రిందుగా నొకద్వారము లోనికిఁ దెఱచికొనియెను. కేశవునికి జాగ్రత్తచెప్పి వానితోఁ గూడ సందతఁడు ప్రవేశించి మెట్ల ద్వారా క్రిందికిదిగెను. అనంతర మిరువురు సారం గమువలె నున్న సమమైన మార్గముగుండా నడవఁ బ్రారంభించిరి. కొంతవఱకు పడమరగ, మఱికొంతవరకు దక్షిణముగ నందు నుమా రొక పాపుగంటకాలము నడచిన సిదప మరల పైకున్న మెట్లు తగిలి నవి. వానిని గడచి మఱొక ద్వారముద్వారా బయటకువచ్చిన యనంతర మచట కేశవుని గంతులు విప్పబడెను. కాని యతఁ డుత్కంఠతతో నటజూడగా గోడకు మించి మఱేమియుఁ గాన్పించక పోయినది.

అత వారిరువురును ముందుకు నడువఁజొచ్చిరి. కేశవుని చూపు ముందునకు నాగినది. దూరమున నపుడు కొన్ని దీపములు దృగ్గో చరము లయినవి. మఱిపదునైదునిముసములు నడచి యాదీపకాంతుల నిచ్చుచున్నట్టి నలువది యేబది గుడారములున్న ప్రదేశమును జేరఁ గలిగిరి. వా రనేకగుడారములను గడచి వానిమధ్యగానున్న యొక పెద్ద గుడారమును డాసిరి. అపుడు కేశవుని వెంటనున్న వ్యక్తి కేశవు నాగుడారపు ద్వారముఖముననున్న కావలివాని కప్పగించి యేమియో

నెమ్మదిగఁజెప్పెను. ద్వారపాలకుఁడు తలఁపఁకుచుచు నొకపరి లోపి కేగి వచ్చి కేఁపుని గుఱారములొఁ బ్రవేశపెట్టెను.

అగుఱారపు నేలపై మెత్తని కంఠశిములు పరువబడియుండెను. లోపలభాగమంతయు సవేశాధములగు వస్త్రాలకారముతో భాసిలుచుండెను. ద్వారమునకునేరుగ లోపల, గుఱారమునకు మధ్యమం చున్న యన్నతాననముపై నొకభీకరాకారి కూర్చుండియుండెను. అతఁడెవరు? — గగూలియాయే! కేశవుని వీక్షణము లాతనిపై రెండుమూఁడుక్షణములకుఁబై న నిలువఁజాలకపోయినవి. అంతట గగూలియో నోరుమెదల్పక తన యాననమునకుఁ బ్రక్కఁగల వేటొక యాననమునఁ గేశవునిఁ గూర్చుండ నైగచేసెను. కేశవుఁ డొక్కింత గొంకుచున్న నడకతో గుర్చీని డాసెను. మెల్లగ నందుఁగూర్చుండెను.

రెండుసముసములకాలము గగూలియో కేశవుని జూచి యిట్లు సంభాషణము నుపక్రమించెను.

గగూ — కేశవచందు! నీవిచ్చటికి రావింపఁబడిన కారణము నీకుఁ దెలిసియేయున్నది; మరల నేనడుగుట యవసరము. నీవద్దనుండిన పితృతకంకణ విషయమును నాకుఁ దేట తెల్లముగఁ జెప్పవలయును.”

కేశ — తొలుత మీరు నాకొక వాగ్దానముచేసిన యెడల నాకంకణ విషయము పూర్తిగ మీకుఁదెలుపుటకు సిద్ధముగనున్నాను.”

గగూ — ఆ వాగ్దానము?

కేశ — నా వద్దనుండి యపహరింపఁబడిన యాకంకణమును మఱలఁ గైకొనుటకుఁ దగిన సహాయము చేయుదునను వాగ్దానమే.

గగూ — నీవద్దనుండి కంకణ మపహరింపఁబడినదా?

కేశ — అవును; జగచ్చంద్రుఁడను దుర్మార్గునిచేత. అతఁడు నాగపురియందున్నాఁడు. వానివద్దనుండి యాయమూల్యకంకణమును బలవంతముగఁ దీసుకొనవలయును.

గగూ - ఆతఁ డెందులకుఁ దీసికొనినాఁడు దానిని ?

కేశ - ఆ కంకణ మూలమున నొక గొప్ప ధనము లభించును. ఆనిధిసంతయు హరించుటకు.

గగూ - నే నేసంబంధసలహాఁడ నేను సహాయము చేయవలయునని నీయిష్టము ?

కేశ - నాకాకంకణ మెచిసహాయమున మరల లభించినను, వారి కాధననిధియం దర్థభాగ మిచ్చెదను.

గగూ - ఆమొప్పందముమీఁద సహాయముచేయుటకు నేను సిద్ధముగ నున్నాఁడను. తొలుత నాకంకణ విషయమై రహస్య మంతయు నాకుఁ దెలుపవలయును. తెలిపినఁగాని సహాయముచేయుటకు నే సంగీకరింపను.

కేశ - ఆ కంకణ విషయమగు రహస్యమును తెలుపుటయందు మీ కేలాభమును లేదు. దానిమూలమున లక్షలకొలది ధనము మీకు లాభింపనుండ, దానికి సంబంధించిన రహస్యము మీకుఁ దెలియ కున్న మాత్రమేమి ?

గగూ - అట్లు వీలుగదు. కంకణరహస్య మంతయు నాకుఁ దెలి పిననే నీప్రాణములు నీకు దక్కుట. నిధియందు సగపాలు లభించుట. లేకున్న రెండును హాళిక్కియే ! జగచ్చంద్రునివద్దనుండి కంకణము, నీవద్దనుండి దానిరహస్యమును రెండును రాబట్టఁగలను :

కేశ - ఇప్పు డంతదూరము మీరు కోపింప నవసరములేదు. ఆ విషయము మీకుఁ దెలుపుటవలన లాభ మేమియు లేదంటినికాని, తెలుప నవలెదు.....నావధానులై వినుడు.

అని కేశవుఁడు కంకణరహస్యము నామూలాగ్రముగాఁ జెప్పి వైచెను.

జగచ్చంద్ర చూడఁగలెను మఱియొకముసంతఁ బోయి నాలుగుదిసము
లయ్యెను. అనాఁడు భాగీరథి దేవికిఁ జాల జబ్బుచేసినది. వార్ధక్యము
చేతఁ దొలుతనే ఒలహిమయైయున్న యామెకు జ్వరమువచ్చి, నాయం
తనములోనే మిగులఁ దీక్షమమునది.

అక్షయుఁ డామెనిషయమై చాల చింతించి సంస్థానవైద్యులఁ చిలిపిం
చెను. వైద్యుఁడువచ్చి రోగిని జూచెను. చాల నిషమస్థితిలోనున్న యామె
నుద్ధరించుట కిష్టమని యతఁడు గ్రహించి యావిషయమును అక్షయునికిఁ
దెల్పెను. అయినను భయపడవలసిన యవసరము లేదనఁచు నతఁడు
తనతోడఁ దెచ్చి సంచినుండి యొక యాషఢముఁదీసి అక్షయుని
కిచ్చి దానినిఁ దేనెయందుఁ జూది యామెచేత భుజింపఁజేయ నియో
గించెను. మరల నుదయము వచ్చిచూచెదనని వైద్యుఁడువెడలిపోయెను.

అక్షయుఁడు మిగుల శ్రద్ధతో, నాయాషఢము నొక సానపై
దేనెతో సరుగఁచీయుచుండెను. అప్పు డొకభటుఁ డచ్చటికి వచ్చి
“ప్రభూ! ఎవరో తమకొఱకు వచ్చియున్నారు” అని తెలిపెను.
అక్షయుఁ డాభటుని మందుసిద్ధముచేయ నియోగించి యానూత్నా
గతుని జూడఁబోయెను.

ఆ నూత్నాగతుఁడు చావడియందుఁ గూర్చుండియుండెను. అక్షయుఁ
డాయెడకు రాగానే లేచి సలువఁబడి సమస్కరించెను. అక్షయుఁడు
ప్రతిసమస్కారముచేసి యిట్లనియెను.

“అయ్యా! మీ రెవ్వరు? నాతో మీకుఁగల పనియేమి?”

ఆగం - నావిషయము మీకిప్పుడే బోధపడఁగలదు. జగచ్చంద్ర
బాబెక్కడ?

అక్ష - మణిపురమునకుఁ బోయెను.

అగంతూఁ జామాటనినె త్తమివడించానిచలె నొక స్త్రీవాక్కునిశినెగ.

అక్ష - లోన నూంధువుకకఁ జాల జబ్బుగన్నుది. నేనచ్చ టికిఁ బోవలయును. శమరాకకఁ గాణముఁ దెలుచును.

అగం - ఇప్పుడు మీకు నన్ను వెంటాడెడియెను. వాచేని కేశవచంను.

అక్షయుఁ జాకెను ఏని కేశవగులు కెనుకలైనెను.

కేశవచంను మొగమునఁ జూచుచున్నోన “అక్షయ! అక్షయ బాబుగారు! నేను కేశవచందును. నుక యిరువురకును బాచయము లేకున్నను, నొకవిషయమునఁ జాల సబాకచున్నది. ఆవిషయము నేను దెలుపఁ నిలేదు. మనకు నంబాధముఁగూర్చిన జగచ్చువుఁడు సమయమునకు లేనందునఁ జాల చింతిచున్నది. ఆవిషయము లిప్పు డేల? మీవద్ద నాకుఁ జెందవలసిన యయఃకంకణ కుంకణి యున్నది. దానిని జగచ్చుంద్రుఁ డొకనాడు బల్కినై చూహించుకొని వచ్చి నాడు. ఇప్పుడు నేను గానికొక కేశవచ్చియున్నాను” అనియెను.

అక్షయుఁడు భయమున శసభటులఁ బిలువనెంచి యెలుంగెత్తెను గాని, యింతలోఁ గేశవుఁ డొకపిక్తులుతో నక్షయుని వక్షమును దాఁకుచు -

“అక్షయబాబు! నోగు తెఱచితివేని, నీప్రాణములు నక్కవు. జాగ్రత్త” అనియెను. అక్షయున కేయియుఁ దోచలేదు. కేశవునుండి తప్పించుకొను పెల్లు? కంకణమును రక్షించుకొను పెల్లు? అక్షయుఁ డటునిటుఁజూచి, హఠాత్తుగా నెడనుచేతితోఁ బిక్తులు కేశవునిచేతి నుండి యెగిరి దూరమునఁబడునటులఁ గొట్టి, “దొంగలు! దొంగలు!” అని యెలుంగెత్తెను.

కేశవుఁ డొకదెబ్బతో నక్షయుని గ్రిందఁ బడఁగొట్టెను. కాని యాయటపు నాపజాలకపోయెను. ఆయటపు విన్న భటులు కొంద

అచ్చటికి వచ్చిరి. వారి రాకనూచి కేశవుడు మరల బిస్తాలును దీనుకొనఁ జూచెను గాని, యిరువురు సేవకులు అక్షయుఁడు నేలపైఁ ఁడియుండుటను జూచి, యొక్కొక్కఁడీ కేశవునిపైఁఁడి. కేశవుఁ డెంత 'బలనంతఁడైనను విరువురి ధాటి కాఁగఁగలడా? అందుచే నతఁడు వారల పట్టునుండి తప్పించుకొని, చావు తప్పి కన్ను చొట్టి వోయినట్లు అగృహహాసంఘి పాఠిపోయెను.

అక్షయబాబు కొంతనడికి మెల్లనఁ గన్నులు తెఱచి నలువైపులఁ జూచెను. తన సేవకులుతప్ప గదియు దిక్కెవ్వరునులేరు. లేచికూర్చుండి యాతఁడు తనభటులను "అదుర్దాస్థుఁ డెక్కడ?" అని ప్రశ్నించెను.

"పది ప్రహరణములతోఁ గాలికి బుగ్గించెప్పినాఁడు" అని భటులు నవ్వుచుఁ బలికిరి.

భటుల నాకూటమునుండి వెడలిపోన నాజ్ఞయిచ్చి యక్షయుఁడు తలుపునూసి ప్రక్కనున్న యిఁకొకగదిలోఁగిరి బోయెను. అచ్చట నున్న యయఃపేటికనుండి కంకణమును వెలుపలికిఁ దీసెను. అది యపహరింపఁబడలేదు. దానిని జొక్కాయజేబునందుదాచి, యక్ష యుఁడు మరిలఁ గూటములోఁగిరి వచ్చెను.

అచటఁ గ్రిందఁబడియున్న తెల్లనివస్తువు దృష్టినాకన్నఁచినది. ఆతఁడు దాని దీసి చూచెను: అది నలిగిపోయిన యొకకాగితపుజుట్ట. దానిని విచ్చిచూడ సందిగ్లు వ్రాయఁ ఁడియుండెను.

"అక్షయబాబు! నాయనుజ్ఞపై నీవద్దనున్న విచిత్రకంకణము కొఱకు కేశవబాబు వచ్చును. ఆతనిచేత నాకంకణము నిచ్చివేయుము; సీప్రాణముల కేయపాయమును గలిగింపను. లేనియెడ ధననిధితోఁ గూడ సీప్రాణములుగూడ హరించెదను. జాగ్రత్త! నాయనుజ్ఞ నెఱ వేర్చు ద్వారపడుము.

గగూలియా."

అక్షయుడు భయభ్రాంతుడై యాకాశితమును పణకుచున్న చేతులతో నదిమిపట్టెను. కంకణరహస్యము గగూలియాకు గూడఁ దెలిసినదా? ఇంక దానిని రక్షించుటెట్లు, దానినెచ్చట దాచిన నా ముష్కరుని కంటఁబడకుండును? తన భవనమునందున్న, మందసములను, సయఃపేటికలను, రహస్యస్థానములను, గోడలందు, నిర్మింపఁ బడియున్న మందసములను నొక్కొక్కటిగ నెత్తుయిండు స్పరించు కొనెను. ఒక్కటియు రక్షకస్థానముగా దొఁచలేదు. ఒక్కటియు గగూలియా చేతికడ్డము నిల్పునంత దిట్టముగాఁ గనఁబడలేదు. పదిలమగుపఁ దగిన నెలవులనుగదా గగూలియా చూచును. అట్టిచోటులందఱ గా కింకెక్కడనైన దాచినచో! ఆ ... అనియే చేయవలసినపని. ఎచ్చట దాచవలెను? కూటమునందలి బల్లమీదనున్న పుష్పపాత్ర మక్షయునకుఁ గానఁబడెను. అమూల్యమగునట్టి కంకణముగొఱకు గగూలియా పుష్పపాత్రమున వెడకునా? వెడకఁడని నిశ్చయించు కొని యక్షయుడుఁ ఆ పాత్రమునందున్న పుష్పములఁదీసి యకు గునఁ గంకణము నుంచి మరలఁ బైనఁ గునుమముల నుంచెను.

నేవకులఁ బిలిచి యా కుసుమపాత్రము నచ్చటనుండి తీయవలదని యాజ్ఞాపించెను.

* * * *

రాత్రి చాల కాలము మీఱినది. అక్షయుని భవమున బెద్ద గోల వినవచ్చినది. ఒకగంట కంతయు నిశ్శబ్దమయినది. కాని కారణకార్యములు విమర్శగా తెలియలేదు. చోరులు ప్రవేశించిరేమో!

33

సంధ్యాసమయమున మహేంద్రుడు కాల్నడకఁ గీచకాటవియందు శిథిలమందిర ప్రాంత సహోవరము ప్రక్కగా మందిరమునైపు బోవుచుండెను. ఆతనిచేతఁ గొన్ని కాగితములు గలవు. నేరుగా నతఁడు శిథిల

మందిరముఁ బ్రవేశించి, ప్రధానద్వారముకడఁ క్రిందనున్న రహస్య ద్వారముఁ దెఱచుకొని, భూగర్భమార్గమున గగూలియా నివాసమునకుఁ బోవఁజొచ్చెను.

ఆభూగర్భమార్గమునకు రెండవనైపుననున్న ద్వారముకడ నిరువురు గగూలియా సేవకులు వేచియుండిరి. చా రీతనిఁ గనినతోడనే,

“ఎవరు నీవు?” అని ప్రశ్నించిరి.

“మహేంద్రబాబు”

మహేంద్రుని నామము వినిసంతనే వారాతనికిఁ ద్రోవయొనంగిరి. మహేంద్రుఁడు ద్వారముదాఁకి తిన్నగా గగూలియా గుడారమునకుఁ బోయెను. గుడారమునకు వెలువలనున్న వేటొకఁడును ఇదివఱకు వారి వలెనే మహేంద్రునిఁ బ్రశ్నించెను. మహేంద్రుఁడు తన నామముఁ దెలిపెను. ఆ నామమును వినినతోడనే యాతఁ డొకటి రెండడుగులు వెనుకకు నైచెను. మొగ మావలకుఁ ద్రిప్పుకొని “పొమ్ము! లోనికిఁ బొమ్ము” అనియెను.

మహేంద్రుఁ డాతనివెఱుగుఁ గనియెను. కంఠస్వరమును గుర్తించెను.

“దామోదరా! చాల గొప్పకార్యమును జేసితివి. ఇందులకుఁ దగిన ప్రతిఫలము నీకు దక్కకపోదు. ఇరువురము నొక్కఁడనే కలిసికొను చున్నాము. కానిమ్ము; నా యన్నముదిన-సాకే నీవిట్టి యపకృతి చేయఁ దలపెట్టుటకుఁ దగిన లాభము నచిరకాలముననే యనుభవించఁగలవు.”

అని సత్వరవాక్యములఁ బలికి మహేంద్రుఁడు గుడారములోనికిఁ బోయెను.

లోన గగూలియా మఱి యిరువురును గూర్చుండియుండిరి. ఇతని ప్రవేశముతోడనే యంతవఱకు జరుగుచుండిన వారి సంభాషణ నూగి పోయినది. గగూలియా లేచి మహేంద్రునినద్దకు వచ్చి “మహేంద్రా! నిన్ను శిథిలమందిరమునఁగదా నేను గలిసికొందునని తెలిపితిని?

ఇచ్చటి కేలవచ్చితి?'' అని యడిగెను.

మహేం — ఇప్పుడు మనమచ్చటికే పోవచ్చును.

గగూ — రమ్మ.

ఇరువురు మఱల శిథిలమందిరము కడకు పోవబోడగిరి. గుడారమునకు వెలుపల దామోదరుడు వినముఁజై వారికిఁ ద్రోవయొసఁగెను. అచటనుండి భూగర్భమార్గద్వారము కడకువచ్చి సోపానముల ననరోహింపఁ బ్రారంభించి. సమతలము చేరినంతచే మార్గమునఁ గొంతదూరము పోయిరి. అచట నొకద్వారముండెను. ఆద్వారమును గగూలియూ తనవద్దనున్న యొకతాళముతోడఁ దెఱచెను. వారియెదుట నిపు డొకగది కనబడినది. గగూలియూ మహేంద్రునితోడ నాగది బ్రవేశించి, మరల తలుపు మూసి తాళము వైచెను. అచటనుండి వేటొకగదికి మార్గముండెను. ఆగదిలోనికిఁ బోయి దాని తలుపుఁగూడ మూసి, గగూలియూ మహేంద్రునితో నిట్టులనియెను.

“మహేంద్రా! ఇయ్యెడ మన మన్నివిషయములు సావధానులమై చచ్చించుకొనవచ్చును. నా సంఘస్థులుగూడ నిచటికిఁ బ్రవేశింప వీలులేదు. ఇచ్చట మనమొంత బిగ్గరగా మాటలాడినను నితరులకు వినఁబడ” దనుచు నచట నొకయలమారయందున్న కిరదీపికను వెలిగించెను.

ఇప్పుడు మహేంద్రుఁ డాగదిని జక్కఁగఁ బరీక్షింపఁగలిగెను. అది పదియడుగుల చదరపుగది. వారు ప్రవేశించిన మార్గముతప్ప అచ్చటనుండి నిర్గమింప వేఱుమార్గము లేదు. ఆగదియందు బల్ల యొకటియు మూడుకుర్చీలు నుండెను. అం దొకకుర్చీపై మహేంద్రునిఁ గూర్చుండ నియోగించి, తానునొక యాసనమునఁ గూర్చుండి, దీపికను బల్లపై నుంచి గగూలియూ యిట్లు సంభాషింపఁ బ్రారంభించెను.

గగూ — మహేంద్రా! — ప్రస్తుతము నిన్నీ పేరుననే పిలిచెదను. ప్రకృతవిషయములను ప్రసంగించుటకుఁ బూర్వము, పూర్వవిషయము

కొంతస్మరించుటలేస్స. అయిదేడులకు మున్నునీవు నా సంఘమునకుఁ జేరియుంటివి. అప్పుడు నీనామమువేటా, ఒకనాడు మణిపురమునందున్న నీతల్లిచాలసపాయకరమగు స్థితియందండుటవిని, నావద్ద ననుజ్ఞఁపెనుకొని పోయితివి. మరల నీనాడు నాకన్నులకుఁ గనబడుచుంటివి. ఇందులకేమైనఁ బ్రత్యుత్తరమియ్యఁగలవా?

మహేం - ప్రభూ! తొలుతటినుండియు నేను తప్పులనే చేయుచున్నాను. ఆయపరాధములలోనిదియు నొకటియే! ఇప్పుడు మీరా గతాంశ పునిర్విమర్శనచేయుటేల? నలదు. ప్రస్తుతము ననుసరింతము. నాయపరాధము నేనుగీకరించుచున్నాడను. మీరావిషయములను నాస్మరణకుఁ దెచ్చుటయం దుద్దేశముకూడ నదియేకదా?

గనూ - అవును. నీయిష్టానుసారమే గతమును విస్మరింతము. నీయాస్తికి సంబంధించిన పత్రములను దెచ్చితివా?

మహేం - ఇవిగో! చూడుడు. నాయాస్తియందు మీరుగోరిన సగపాలు ధనసూపమునఁ జెల్లించుట యుత్తమముగదా?

గనూ - అవును. అందులకేమైన నేర్పాటుచేసి వచ్చితివా?

మహేం - ఈకాగితములన్నియు నాయాస్తికి సంబంధించినవి. మణిపురమునం దొకనిని నాయాస్తిలో నర్థభాగము నమ్ముటకు నియోగించితిని. ఇకఁ బదిదినములలోఁ బూర్తి కాఁగలదు.

గనూలియా యాపత్రములఁ దీసికొని యొక్కటొక్కటిగఁ బరీక్షించుచుండెను.

*

*

*

*

రెండుగంటలు గడచినపిదప నాగదిద్వారమును దెఱచుకొని గనూలియా యొక్కడే వెలికివచ్చెను. అతడు వెంటనే తిన్నగ తన గుడారమునకుఁ బోయెను.

మహేంద్రునిగతి యేమయినదో

మహేంద్రునితోగీ రహస్యప్రసంగానంతరము గగూలేరు - ఊహారమును జేగుకొనునప్పటికి లేదు సుచూరెనియిదిగంట లయియుండును. అతని భోజనమునకై తేబడిన భక్ష్యాదులు గుడారమున దొక పల్లమీద వెండితట్టలో బెట్టబడియుండెను. అట్లున్న నొకకర్చీ సిద్ధముగ నుండుబడియుండెను. గగూలియూ కాళ్ళు చేతులు గడుగుకొని, బల్లనద్ద గూర్చుండి మూభోజనవస్తువుల నారగించి దొడంగెను.

భోజనానంతరము గుడారవ్హారమునడగ గుర్చీపై గూరుచుండి, యటునిటు జూచి చేతులను ముచ్చాదు చఱచెను. ఆశ్చర్యము విని యొక నేవకుఁ డయ్యెడకుఁ బరువిడిచెచ్చెను.

గగూ - ఓరీ! హుక్కా సిద్ధమొనర్చుము.

భటు - దేవా! హుక్కానా?.....

గగూ - ఏమి? సంశయించుచుంటివేల?

భటు - తాము హుక్కాత్రాగుట సిలిపి నాలుగేండ్లయినదే! ఇప్పుడేలకోరితిరా యని సంశయించితిని.

గగూ - ఛీ! తుచ్చా! నీకావిషయము లెందుకురా? చెప్పినపని చేయుటయే నీయుద్యోగము.

భటు - (వంగి సలా మొనరించుచు) చిత్తము. నా తప్పును క్షమింపుడు.

భటుడు వెడలిపోయెను. హుక్కా మెచ్చటనున్నది? భటున కేమియుఁ దోచలేదు. తీసుకొనిరాకున్న గగూలియూ శిక్షించును. అతనికి దామోదరునిపేరు జ్ఞాపకమునకువచ్చినది. అతనివద్ద నొకటి యున్నదికదా, అడిగితెచ్చెద మనుకొని యావ్రక్కననున్న గుడారము లయందొకదానిలోనికిఁ బోయెను. లోన దామోదరుడు నింకొకడు గూర్చుండి మాటలాడుచుండిరి, వారు భటునిజూచి 'ఏమి విశేష

ములు? ' అని ప్రశ్నించిరి.

భటు — గగూలియాకు హుక్కాకావలయునట. మీనద్దనున్న దానిని దీసికొనిపోవుకనున నచ్చితని.

దామో — హుక్కాకావలయునా? నిన్ననేగదా హుక్కా మానుమని నన్ను ముందరించినాడు! ఒకదినములోన నింతమార్పా— గగూలియాకార్యములను విమర్శించువారెవరు! నదియే, అదిగో ఆములనున్నది, తీసికొనిపోమ్ము.

భటుడు హుక్కానుదెచ్చి సిద్ధముచేసి గగూలియాప్రక్కననుంచి, గొట్ట మాతనిచేతి కందిచ్చి వెడలిపోయెను.

*

*

*

*

రాత్రి యట్టులే గంటపెమ్మటగంట గడచిపోవుచుండెను. దామో దరుడు కూడనున్న వానితో నిట్లనియెను.

“మాధవా! కేశవాదులింకను నక్షయునింటినుండి రాలేదేలనో? పోయినకార్య మేమయినదో? కంకణము లభించినదో లేదో!”

మాధ — దామోదరా! అదియే నే నాలోచించునది. ఇప్పటి కెప్పడో వచ్చియుండవలయునే వారు. ఏల రాలేదో!

దామో — నీవుపోయి గగూలియా గుడారమువద్దఁ జూచిరమ్ము. వారేమయిన వచ్చిరేమో?

మాధవుడు లేచి గగూలియాగుడారమునకుఁ బోయెను. దాని నాతడు చేరకముందే యొకఁ డాతనికెదురుగఁ బరువెత్తుకొని వచ్చెను. వానినిజూచి మాధవుడు,

“బాఖర్! కేశవాదు లెక్కడ? నీవుమాత్రమే వచ్చుచుంటివేల?” అనియెను.

బాఖర్ — మాధవబాబు! సర్వనాశనమయినది. రండు. దామో దరబాబుగారితోడఁ జెప్పవలయును.

ఇరువురు దామోదరుఁడున్న యెడకఁచచ్చిరి. అచ్చట దామోదరుఁడును బాఖరును మాధవునివలెనే ప్రశ్నించెను.

బాఖర్ - దామోదరబాబుగారు ! అక్కయనింట మేము సగుగురము కేశవునితోఁ బ్రవేశించితిమి. మేము ప్రవేశించినపు డాయెంట నెవ్వరును మేల్కొనలేదు. జాగ్రత్తగా గమనించుకొని కంకణము కొఱకు వెదకితిమి. తుట్టతుద కొకహలులోనికి వచ్చితిమి. ఆహలుకుఁ గుడిప్రక్క నొక పెద్దగదియున్నది. ఆగదిలో నందఱు ప్రవేశించి కంకణము కొఱకు వెదక కేశవుఁ డాజ్ఞయిచ్చెను. నేను మాత్ర మాహలు నందు వెదకుచుంటిని. కేశవుఁడుగూడ నందేయుండెను. అతఁ డటు నిటుఁ దిరుగుటలో చేయితగిలి యందేయున్న బల్లమీఁది పుష్పపాత్ర మొకటి క్రిందఁబడి తుక్కునియలై నది. కేశవుఁడు వ్రేలుగఱచుచు వాని దెస తీక్షణముగాఁ జూచినాఁడు. తటాలున లేచి మనవారు వెదకుచున్న గదికి చిట్టుక్కున వెలుపల తాళమువేసినాఁడు. వెనుదిరిగి క్షణములో పుష్పపాత్రపు ముక్కలలోఁ బడియున్నదిగాబోలు కంకణముఁ దీసికొని, “దొంగలు దొంగ” లని యఱచుచు గృహమునుండి పగిగిడి నాఁడు. ఇదంతయు నాతఁ డొకప్పుట కొకటిరెండు నిమిషములకన్న నెక్కువకాలము పట్టలేదు. అప్పటికి నేను గ్రహింపఁగలిగి, వాని యఱపులను విని మేల్కొనివచ్చుచున్న గృహసేవకవర్తమధ్యమునఁ జొరవచేసికొని కేశవుని వెన్నంటి యూరివెలుపలఁ బట్టుకొంటిని. కాని యేనుఁగుబలము గలవానితోఁ బోరాడక పడిపోయితిని. అతఁడు తప్పించుకొని పాటిపోయెను. కంకణము పోయినది. తొమ్మిదిగురు భటులు పోయిరి. ఇప్పుడు మన మేమిచేయవలయును. గగూలి యాతోఁ దెల్పుడు. ఆయన యేమనునో ! రండు పోవుదము. వానిని రక్షింపవలయును. ఆలస్యమయిన వా రేమగుదురో.

దామోదరుఁడు, మాధవుఁడు విస్మితులై బాఖరుతోఁగూడ నట

నుండి గగూలియాగుడారమునకు బోయి. గుడారమునెలుపలనే మాశవుండు బాఖరును నిలిచిరి. దామోదరుండు లోనికిగిగెను.

గగూలియా నిద్రించుచుండెను. ఆతని తేవుఁడెట్లు? తేవకుండు టెట్లు? దామోదరుండు కొంతకాల మాలోచించెను. ఎట్టెచును తేవ వలసిందే యని నిశ్చయించి, గగూలియాశయనముకడ నెలుచుండి 'ప్రభూ! ప్రభూ!' అని పిలిచెను. గగూలియా తేవలేదు. మరల దామోదరుండు 'ప్రభూ!' అని కొంచెము బిగ్గరగాఁ బిలిచెను.

గగూలియా యలికిపడి సోచి కూర్చుండెను. తీక్షణముగ 'ఎవరు వారు?' అనియెను.

దామో - ప్రభూ! మన సంఘస్థులలో నక్షయవశ్యుహము నను గంకణార్థము పంపబడినపదుగురిలో బాఖరుతప్ప మిగిలినవారందఱు బంధింపఁబడిరఁట!

గగూలియా - కొంచె మాలోచించి, ఏమి! అక్షయనింట బంధింపఁ బడిరా? బంధించినచా రెవ్వరు?

“బంధించిన దక్షయుని భటులు. దానికిఁ గారకుండు కేశవుండు. ఆద్రోహి కంకణమునకై మనసహాయమువేషించి, తుద కిర్విధముగ మోసగించి కంకణమును హరించుటయేగాక మన సంఘీయులను నిర్బంధితులఁ జేసి పాటిపోయినాఁడు.”

“ఆవిషయము నవిస్తరముగఁ దెలుపుము.”

దామోదరుండు, బాఖరు దెలిసినదంతయు గగూలియాకునివేదించెను.

గగూ - కేశవుఁ డంత ద్రోహముచేసెనా? నాక్రోధమునకుఁ బ్రతిఘటించి నిలువ సాహించెనా? సరి, నీవు మాధవాదుల నైదుగురిని దోడ్కొనిపోయి మనవారిని విడిపించుకొనిరమ్ము. నేనుఁ గేశవుని విషయము కనుగొందును.

క్రిందటి ప్రకరణములోని విషయములు జరిగిన మరుచటి యుదయము అక్షయబాబు భగీరథదేవి శయ్యాసమీపమున గూర్చుండి మగతగ బడియున్న యామెను కీనాననుజ్ఞై చూచుచుండెను. ఆపు డతనికనులు శేయియెల్ల నిద్రలేకపోయియుండుటచేఁ గాబోలు కేవురించిపోయి యున్నవి. తన్ను బాల్యమునండియు లాల్చించి పాలించిన యామె ప్రేమనుతలంచుకొనికాఁగోలు నతఁడు జలజలకన్నీరు రాబుచ్చుచున్నాఁడు. ఆసమయమున నాతని వెనకవైపుననున్న తలుపు హఠాత్తుగఁ దెలువఁ బడినది. అందువలనఁ గలిగిన చప్పుడునకు అతఁడుఁ డులికిపడి నాఁడు — ఒహుశః! అతఁడు గగూల్చినూ దర్శనము నపేక్షించినాఁ డేమో! కాని వెనుదిరిగి చూచుచున్నదికి జగచ్చంద్ర చూడాధనులు మాత్రమే కాన్పించిరి.

మణిపురమున కేగినవారిరువురు నీనాఁడే నాగపురికిఁ దిరిగివచ్చిరి. అక్షయుఁడు లేచి, చూడాధనుని గొఁగిలించుకొనియెను. జగచ్చంద్రుని చేయిబట్టుకొని “జగచ్చంద్రా! చూడాధనా! నందు వెలువలికి” అనియెను.

జగ — బాబుగారా! భాగీరథదేవిగారికిఁ జాల జబ్బు చేసినట్లున్నదే?

అక్ష — అవును. అన్నియు వెలువలమాటలాడుకొంగము. ఇచట వలదు. మనసంభాషణము రోగికి శాంతిభంగముగ నుండును.

మువ్వరును వెలువలికివోయి కేశవుఁడు, అక్షయుఁడు కలిసి నూట లాడినకూటమునకే వచ్చి యందాసీనులయిరి.

అక్ష — నిన్నయుదయముననే భాగీరథదేవికి జబ్బుచేసినది. ఈ యుదయములోనఁ జాలతీవ్రమయిపోయినది. తొలుత జ్వరమువచ్చి వార్ధక్యమున బలహీనమయియున్న యామెను ఘటింత బలహీనము

గలిగింజినది. వైద్యులగుమాత్రము ప్రాణధయము చేదనుచున్నాడు.

జగ - మా కేల తెలుపలేను? మేమిప్పుడు రాకపోయియుండిన తెలిసియే యుండదుగదా.

అక్ష - గగూలియా వీక్షణము నాయింటిపైకిఁ బ్రవరించినది. దాని భాగముండి తప్పించుకొను సందర్భాలో మీకుఁకబురుచేయు విషయ మిప్పటివఱకు మఱచియే పోయితిని.

జగ - ఏమి? గగూలియా వీక్షణమా? - ఇరిగిన దంతయు స్వరగా వివరింపుడు.

అక్షయుఁడంత కేశవ్రుఁడొక్కఁడే తొలుత నచటి కేతెంచుటాదిగా మరల రెండవనాఁ గగూలియా జట్టు వారితో నింటిపైఁబడి కంకణము హరించుకొనిపోవుట, కొందఱు దొంగలుమాత్ర మొకగదిలో చిక్కు వడి తనచేఁ బంధింపఁబడుట చెప్పి, యింకను నిట్లని యనంతరవిశేషము లను దెలిపెను.

“అట్లు చిక్కిన దొంగల నప్పటికప్పుడే పట్టుకొని జాగ్రత్తగ బంధించియుంచితము. కాని వీరిని విడిపించుటకై జట్టువారి యింకొక ప్రయత్న మిరాత్రియే జరుగునని నేను నిశ్చయించుకొంటిని. అందుచే నేవకులనెల్ల నందుకు సిద్ధపఱచి యొకయుక్తిచేసితిని. ఇంటి తలుపులు కిటికీలు అన్నిటిని జాగ్రత్తగ మూయించి, ఉత్తరపువైపు పైయంతస్తుగదిలోఁ గిటికీ తెఱచుకొని యైచుగురు నేవకులతోఁగూడి పహరా వేసితిని. అట్లే పహరా యిచ్చునుండగా రెండువర్షము గడచినది. మూడవవర్షముగూడఁ గడచినచ్చినది. అప్పుడు క్రింద చును మ్యల యలికిడి పనికిట్టితిమి. వారు మా కిటికీ క్రిందికి వచ్చుటఁజూచి వారిజట్టువారివలె సైగలు చేసితిమి. అంత వారు తిరిగి సైగజేసి, యెఱుఁగునుండియో నిచ్చెన తెచ్చి యెన్నోతంటాలు పడుచు నొక్కొక్కరె పైకెగ్గబోకి వచ్చిరి. వచ్చినవారిని వచ్చినట్లుగనే యొక్కొక్క

నని ఒక్కనున్న చీకటిద్వారమున క్రియున్న నాథులు పట్టి కొని బంధించిరి. కాని వారిలోని తుదివాఁడు మాత్రము కొంతవఱ కెక్కినచ్చి మోనము గ్రహించుకొని కావోలు సమాంతముగ మమికి వాటిపోయినాడు. మొత్తమిప్పుడు మఱయొక్క పనునలుగురు బంధిలు యున్నారు.”

జగచ్చంద్రచూడాధనులు వానిభానులై కిక్కిరించి గిరిజావ హరణము చాలచింత కలిగించిరి. కాని, యక్షయుఁ డెక్కుతఁడ సూక్ష్మోపాయమున గగూలియా జిట్టుకందుఁ బడుస్లుచి బంధించెనని తెలియఁగఁ గొంత సంతపించిరి.

జగచ్చంద్రుఁడా గగూలియా భటుఁడ జూడవలయునని కోరెను. అక్షయుఁడు వారల బంధించియున్న పరులకుఁ బోడ్కొనిపోయి చూపెను. సంకెలలో గాఁడైనచున్న వ్యాఘ్రములనలెచున్న వారిని జగచ్చంద్రుఁడు చూచెను. వారియం పోకనీపై నీకనీ పీక్కిము నలి చినది. ఆతనికడకుఁ బోయి, మెల్లఁగ నీ నలికీ పీకికొనివచ్చి, “మిత్ర మూ ! అక్షయబాబుగారు చెప్పుకొన బంధించిరా?” అని అక్షయుని కాఠినిజూపుచు “బాబూగారు ! ఈతఁడు నుచ కత్యంతస్నేహితుఁడు. లలితను రక్షించిన దీతఁడే ! మణిపురమునను జరిగిన ఘోరకార్యము లను నాకుఁ దెలిపిన దీతఁడే” అనియెను.

అక్ష — ఆనాఁ డిచ్చటికివచ్చి సేతోడ మాబాబుపోయిన దీతఁ డేనా ? ఈతఁ డెవ్వరు ? ఆసంఘమున నేల ప్రవేశించెను ?

అక్షయుఁడు చూడాధనుఁడు జగచ్చంద్రుఁడు నాతనినైనను జూచిరి.

ఆతఁడు వారితోడ నిల్చునియెను. “మహాశయలారా ! మీరు కోరు విశేషములను దెలుపుకాల మింకను రాలేదు. ఇతఁ గొన్ని దినము లోర్చియుండుడు.”

అందుల కందఱు సంగీకరించిరి.

వారునలుగురు సచ్చటఁ గూరుచుండి జరుగఁపలసి, పిషయములఁ గూర్చి చూలోచింపఁదొడఁగెను.

3౬

జగ — అప్రియబాబుగారు ! నే నీపుడే విజయపుర రక్షకభూతాధికారులకు వార్తా సంపిత్తిని. వారు నాయంత్రమునకెల్ల వచ్చెదరని యెంచెదను. అంతనఱక చురము వీరిని గాపాడనలయును. మీరా పనియం దుండుడు. నేను కంకణము నన్వేషించెదను.

చూడ — జగచ్చంద్రా ! అట్లేపోమ్ము. నేను, శాంతిగారును మాభటులతో వీరిని గాపాడఁగలము.

జగచ్చంద్రుఁడు తమతోడఁ గలిసియున్న గగూలియా సాంఘికుని గూడఁ దోడ్కొని యక్షియుని గృహమునుండి పోవనెంచెను. కూడ నున్న యాతని శ్యామలవస్త్రములు చూపఱ కాతని గగూలియా సాంఘికునిగా బయల్పఱచునని యనుమానము తోచినది. తన యనుమానము వానికిఁదెల్పి, వేషము మార్పుకొనుమనియెను. ఆతఁడు తొల్త నంగీకరింపలేదు కాని జగచ్చంద్రుని వాదబలమున నొప్పుకొని వేషము మార్పుకొనియెను. ధౌతవస్త్రములలోనున్న యాతఁడు, శ్యామలాంబరములం దున్నప్పటికన్న నెన్నియో మడుంగులు చక్కఁగ నుండెను.

వా రిరువురును బయలుదేరి శాంతబాబు గృహమునకుఁ బోయిరి. జగచ్చంద్రుని కూడ నున్నవాఁడు శాంతుని గృహమునకు వెలుపలనే నిలిచి జగచ్చంద్రుని లోనికిఁబోయి మాటాడి రమ్మనెను. జగచ్చంద్రుఁడందుల కంగీకరింపక “మిత్రుఁడా ! రమ్ము. నీవు వెలుపలనుండు లేని” అని బలవంతముగ లోనికిఁ దోడ్కొనిపోయెను.

శాంతబాబు కుర్చీపైఁగూర్చుండి యేమియో వ్రాసికొనుచుండెను.

అగంతకులః జూడఁగనే లేచి వారి కాననమున నైచి కూర్చుండి మఱి యెను. వారు కూర్చుండి.

శాంత — జగచ్చంద్రా! చూడఁగను కేచుయ్యెను? నీ రెవరో క్రొత్తన్నేహితుని దోడ్కొనివచ్చితివే?

అని జగచ్చంద్రునితోడవచ్చిన వానిని చూచించి చూచి నిరభయమున “మాధవా, మాధవా! ఏమి స్మర్తమునకు యూహించితివా? ఇంతకాల మెచ్చటనుంటివి?” అనియెను

శాంతబాబుయొక్క యాశ్చర్యమున జగచ్చంద్రుఁడుగూడఁ బెల్లొనియెను. మాధవుఁ డెవరు? అనందునికడ నుద్వేగియా? నాడులలిత పనువున శాంతబాబుకడకువచ్చి యట్లే మాయమైచవాడా?

జగ — శాంతబాబుగారు! ఈమాధవుడేనా చూసందుచి గూర్చి విచారించుటకు నాడు మీకడకు వచ్చినది?

శాంత — అవును. శతఁడే! ఏమి మాధవా ప్రత్యుత్తిర మీయవు?

మాధ — బాబుగారు! మీ ప్రశ్నములకుఁ బ్రత్యుత్తిర మీప్పు డీయఁజాలను. తీయింపుడు. ఒకటిరెండు దినము లోర్చియుండు. అప్పుడు మీకు సర్వము నివేదించగలను.

శాంత — అట్లే కానిమ్ము.

జగ — తాతగారు! నాగేంద్రుఁ డనునాతడు మీకడ కేమయిన వచ్చెనా?

శాంత — లేదు. నాగేంద్రుఁ డెవరు?

జగ — నాసేవకుఁడు. కొన్ని రహస్యములను శోధించి తెలిసి కొనుటకు వానిని బందరురమునకుఁ బంపియున్నాను. అచ్చటనుండి యాతఁడు మీకడకు వచ్చును. వచ్చిన నేను వచ్చువఱకు నాతని మీవద్ద నుంచికొనుడు.

శాంత — ఎచ్చటికో ప్రయాణనన్నద్దఁడనై వచ్చిట్లున్నదే? ఒక

గంటకాలమైన నీ ముగ్గునలితోడఁ గడఁగూడదా?

జగ - తాతగారు ! కోపింపకుండు. విషయము లన్నియుఁ దెలిసిన మీ కిట్లు నిష్ఠురములు నలుకరు. 'అక్షయబాబుగారింట గగూలియా భోజులు పడునట్లుగు బంధింపఁబడియున్నాడు. నేను గగూలియా కేశవులకొఱకుఁ బోవుచున్నాను. కేశవుఁడు మరలఁ గంకణము సత్తయబాబుగారివద్దనుండి యుపహరించెను. వానినిరక్షించి తేనెలయును.

శాంత - ఏమేమి ! పడునట్లుగు గగూలియా పట్టువారు బంధింపఁబడిరా ! కంకణము మరల నెవఁహరింపబడినదా !

జగ - అవును. మరల సాయంత్రమునకు వచ్చి మీ కిచ్చి విషయములు దేటనఱచెదను. ఇప్పటికి నెలవిండు. అని జగచ్చంద్రుఁడు లేచెను. మాధవుఁడును జగచ్చంద్రుఁడును శాంతబాబుకడ నెలపు గైకొని గృహ విహితదేశమునకు వచ్చిరి.

వారి కెదురుగ దూగముననుండి యొకఁడు వచ్చి జగచ్చంద్రునితోడ నిట్లనియెను.

“జగచ్చంద్రబాబు ! శీఘ్రమే నీవు నాతోడ రావలయును.”

జగచ్చంద్రుఁ డాశ్చర్యమున నాతని జూచుచు “ఓయీ ! నీనెవ్వఁడవు ? నీతోడ నేను రావలసిన కార్య మేమున్నది ?” అనియెను.

నూత్నా - నే నెవ్వరయినదియును నీకు మాధవుఁడు తెలుపును. ఆతని మాటయందు నమ్మక మున్నదికదా ! అడుగు మాతనిని.

జగ - ఏమి మాధవా ! ఈతని నీవెఱుంగుదువా ?

మాధ - ఎఱుంగుదును. ఈతఁడును గగూలియా సంఘమునకుఁ జేరినవాడే ! మన మిత్రుడే.

జగ - ఈతని పేరు ?

మాధ - భేతాభుడు.

జగచ్చంద్రుఁడు నవ్వుచు “చాల మంచి పేరు. పెట్టుకొనుటకు

నిట్టిదానినే ప్రత్యేకించుట చాల గొప్పవిషయము. 'వాసము?'

మాధ - మామోడకే. ఈతడును నావలెనే స్రచ్చుప్తుడై యున్నాడు. ఈతని చరిత్రమును మీకు శీఘ్రమే తెలియగలదు. ఇప్పుడీతడు వచ్చిన పని గూర్చి యడుగుదు.

జగ - భేతాశబ్దము నీవు నా హితసమాహమునఁ దొక్కడని యంగీకరించితిని. ఇంక నీ వచ్చిన పని తెలుపుము.

భేతా - జగచ్చంద్రబాబు! నీవు మాధవుడు నానెల నిన్ను బయలుదేరవలయును. కార్యవిషయమంతకున్న నెక్కడ వెలుఁజాలను.

జగ - ఎచ్చటికి?

భేతా - భేతాగిరియందలి ధనాగారమునకు.

జగ - అఁ! గుప్త ధనాగార విషయము నీవు నెఱుంగునువా? మార్గ మెట్లు? కంకణము లేకుండ మనము గుహజొచ్చు తెట్లు?

భేతా - భేతాభునికి మార్గము లేకుండునా? నీకాసంకయమెందు లకు? పిలుచుకొని పోవువాడను నేను గదా?

జగ - సరి మాధవా! రమ్మ! పోవుదము.

భేతాభుడు, జగచ్చంద్ర మాధవులు కీచకాటవివైపు ప్రయాణము చేయ నారంభించిరి.

భేతాభుడు నారలను శిథిలమందిరముకడకుఁ బిలిచికొనివచ్చెను. జగచ్చంద్రుడు, భేతాశగిరికందరమున కిచ్చటనుండి మార్గమెక్కడిదా యను నాలోచనలోఁగడినాడు. మాధవుడు, భేతాభుడును భేతాశ గిరికందరమునకుఁ దోడ్కొనిపోవు వ్యాజమునఁ దన కపాయమేమైనఁ గల్గింపఁ బన్నాగము చేయుచున్నారా? ఆసంకయము తట్టినదిమొదలు జగచ్చంద్రుని కుడిచెయ్యి చొక్కాజోబియందే యుండజొచ్చెను.

గగూలియా భటుడు కేశవుని గగూలియావద్దకుఁ దోడ్కొని పోయిన మార్గముననే ఆభూచిలమార్గముననే వీరునుబోయిరి. కొంత

దూరము చని, తునకు మహేంద్రుడు గగూలియా రహస్యముగ సంభాషించుటకు వచ్చిన గదికడకు జేరి. ఆగదితలుపుతాళము వేయఁడియుండెను. భేతాభుడు గోడయందున్న యొక గూటిలో జేయిడి దేనినో యదిమెను. తోడనే తాళము వేయఁబడియున్న ద్వారమునకుఁ బ్రక్కఁ జేతొకతలుపు తెరిచుకొనియెను. ఆమార్గము గూడ నాగదిలోనికి బోవునదియే. వారు మువ్వరును గదిలోనికిఁ బ్రవేశించిరి. భేతాభుడు తనపిదపను దీపమును వెలిగించి ముందు దారిఁజూప, జగచ్చంద్రమాధవు లాతని వెనువెంటనే పోయిరి. ఆగది నుండి వారు వేతొకగదిలోనికి బోవుచుండఁ బ్రక్కనున్న యింకొక గదినుండి వారికి సన్నని మూల్గు వినఁజేసెనది. మువ్వరు నాశబ్దము విని వెనుకంజవేసిరి. భేతాభుడు ధైర్యము తెచ్చుకొని, యాశబ్దము వినపచ్చు గదిలోనికి బోయెను. జగచ్చంద్ర మాధవులు సయిత మాతని వెంటబడించిరి.

భేతాభుని చేతిలోని దీపపుకాంతలు, రక్తముతో సగముతడిసిన గదిమధ్యమున రక్తమయములయిన సర్వాంగములతో భయంకర ముగఁ బడియున్న యొకని వారి దృష్టులకుఁ గనఁబడఁజేసెను. వారప్పుడు చెందిన యాశ్చర్యభయము లూహ్యములే. భేతాభుడు వంగి యాతనిఁ బరీక్షించి, “ఏమిది! గగూలియా! భయదమూర్తియగు గగూలియా రక్తపుకాల్వలో మునుఁగుచు నిట్టిస్థితియందుండుటకుఁ గారణము? ఈతని నింతఘోరముగ హత్యకావించినవా రెవరు? ఎంతఘోరము! ఎంతఘోరము!” అనియెను. జగచ్చంద్ర మాధవుల చెవుల కామాటలు, అగ్నిగోళమువలె తీక్ష్ణములుగఁదోచుటలో నాశ్చర్యమేమున్నది. వారిరువురుగూడ వంగి గగూలియాను జూచిరి.

జగచ్చంద్రుడు, ఆచోరనాయకుని - వంగదేశమునంతయు గగ్గోలు పడఁజేసిన యాభయంకరుని జూచెను. ఏస్థితియందు? ప్రాణావశిష్టుడై

నగియున్నప్పుడు! ఆతనిహృదయము నీచైహునది. నీమూలము
యెంతటిరానమునైతేను? ఇప్పుడు దానిని దాని కష్టస్థితియు
దున్నాడు. ఆతనికి బరిచర్యచేసిన, వాని ప్రాణము దక్కుచేమో!
ఎట్టిరాక్షసుడును, ఎట్టిహంతకుడును, ఎట్టిహూనుడును సత్యభయంకర
మగు చావున కనర్హుడు.

జగచ్చంద్రుడు డప్పుడు “భేతా! చురము కొంచెము సావకాశ
ముగ భనాగారమునకు బోయిచ్చును. మువ్వితేలి కన్నెంపు చేయిన
పీలున్న దేమో చూచుము. పాపము! ఈశ్వరమూర్తికరమగు స్థితియందు
దున్నావో!” అనియెను.

భేతా - జగచ్చంద్రా! ఆతడుచేసిన క్రూర్యములకు దగినఘట
మును జెందినాడు. మనమట్టి దుష్టునికి సహాయము చేయరాదు.

జగ - భేతాశబ్దాబు! ఆతని క్రూర్యములను దలంచుట కిది సమ
యముకాదు. నీవుభనాగారమునకు మార్గముజూపుము. చేతే యీతని
కడనుండి, రావలసిన సమయమునకు భనాగారమునకు వచ్చెదను.

భేతా - నీయిష్టము.

జగచ్చంద్రుడు చటనుండి పిలుచుకొనిపోయి భేతాభుడు తానింతకు
ముందు బోయినమార్గమున నెదుటివైపున గోడకడ వేటొక యంత్ర
కవాటము దెఱచి యొకమార్గము జూపుచు - ఈమార్గమున నేరుగ
వచ్చితివేని రెండువందల గజములదూరమున వేటొక ద్వారమును
సంధింతువు. దానిని దెఱచుకొని పైకిరమ్ము. మరల మార్గము కను
బడును. మరల రెండువందలగజములకుఁబైన నొక కవాటమున్నది.
అదితెఱచిన భనాగారమున నుండువు అని తెలిపెను.

జగ - సరియే.

భేతా - మాధవా! నీవుగూడ జగచ్చంద్రునితోడనేయుండుము.
ఈస్థలము నమ్మరానిది. అపాయకరము అని దీపికను మాధవున

కిచ్చెను.

మాధవ జగచ్చంద్రులు నిలిచిరి. భేతాభయము పెడలిపోయెను. జగచ్చంద్రుడు మరల రోగినిలోనికివచ్చెను. గగూలియా ప్రక్కనఁ గూరుచుండెను. మాధవుడు సేవమును బల్లపై నుంచెను.

జగచ్చంద్రుని పీక్షణములు గగూలియా ముఖముపై నున్నవి. కొంతనేపటికి గగూలియా మెల్లఁగ గనులు విచ్చెను. జగచ్చంద్రుని జూచెను. నీరు గావలయునని సంజ్ఞ యొనర్చెను. జగచ్చంద్రుఁడు మాధవునివంకఁ జూచెను. మాధవుడు ప్రక్రిసలేను. ఎచ్చటికిఁ బోయెనో!

అయిదునిమిషములు గడచినవి. మాధవుడు, ఒక మృత్యువు పాత్రమున నీరు దీసికొని యచ్చటికివచ్చెను. జగచ్చంద్రుఁ డాతని సమయస్ఫూర్తికి సంతసించెను. ఆ మృత్యుపాత్రమునందలి తీర్థమును గగూలియా నోటఁబోసెను. ఒకటిరెండుగుక్కలుత్రాగి, గగూలియా చాలునన్నట్లు తలయూపెను. మరల గన్నులుతెరిచి చెంతనున్న జగచ్చంద్రుని తేరిపారఁ జూడదొడఁగెను. ఆజూపునం గాతఁడు తా నెవ్వరో తెలిసికొనఁగోరుచున్నట్లు జగచ్చంద్రుడు గ్రహించి, “నేను విజయచంద్రుని కుమారుడను; జగచ్చంద్రుడను” అనియెను.

ఆమాటలను వినినపుడు గగూలియా నేత్రము లేలనో యొక్క మాటు ప్రకాశించినవి. అనంతర మతఁడు సంతృప్తిఁ జెందినట్లుగ జగచ్చంద్రు నింకను జేరరమ్మని సైగఁజేసి, మెల్లగ సతికష్టముపై సతని చెవిలో నేమోచెప్పెను. తత్ఫలితముగాఁ గాఁబోలు గగూలియా మరల శోషిల్లినట్లు కనులు మూతబడిపోయెను. జగచ్చంద్రుఁడు వానినోట మరల కొంతనీరు పోసెను. కొంతవడికి గగూలియా తేరు కొని యిట్లు చెప్పదొడఁగెను —

“జగచ్చంద్రా ! ఈవిషయమునంతయు మనసునఁ బెట్టుకొమ్ము.

ప్రభాకరుని దగురీతి శిక్షింపుము.”

“గూలీయా! ఇప్పటికైన నాశ్మశాంతిపై భగవంతుని స్మరింపుము. ఇంకను బరినిందయందే కాల మేల చ్యుతముచేయుచువు.”

“జగచ్చంద్రా! నానంటి రాక్షసుని క్షిప్తి హితవోధము నీవు చేయుటకుఁ దగినవాడవే. కాని లోక మనుకొనుచుంంత క్రూరుఁడుగాఁ డీ గూలీయా! అనేకులు హంతకులు, చోరులు నాపేరు నీడనుదాగి యుండిచేసిన ఘోరకార్యము లన్నియు నేనేచేసియు పరిగణింపఁ బడినవి. నా ప్రాణమును, సంఘమును రక్షించుకొనుటకుఁ దప్ప నన్యథా నేనింతవఱ కొక ప్రాణమును దీసియుండలేదు ఇప్పు డానిషయ మెందులకు? నేనెట్లును బాపినే, హంతకుఁడనే! అయినను, నా సహాయముచేతనే మీ తండ్రియంతటివానిని మోసగించి, గొప్ప యాస్తి కధికారి కాగలిగిన ప్రభాకరుఁడు నాకింతటి ద్రోహము చేయుట తప్పు. ఆతనిని నీవు శిక్షింపుము. నీయన్నను దలంచి శిక్షింపుము. ఇదియే నాతుదికోరిక—

జగచ్చంద్ర మాధవులు చూచుచుండఁగనే గూలీయా ప్రాణము లెరిపోయినవి. జగచ్చంద్రునికంట నీరుతిరిగినది.

32

“అహా! గూలీయా యెట్టి రహస్యమును బేల్చినాడు!” అనుచు స్థాననదనముతో జగచ్చంద్రుఁడు లేచి నిలువఁబడి, కనులు దుడిచి కొనినాడు. అంతలో నతనికిఁ దానిందుఁ బ్రవేశించిన కార్యము స్మృతికి వచ్చినది. వెంటనే మాధవునిజీరి యతనితోఁగూడ ధనాగారమునకు బయలుదేరెను.

భేతాభుఁడు చూపిన మార్గమునుబట్టి పోయి యిరువది నిమిషము లలో వారు ధనాగారమును బ్రవేశింపఁగలిగిరి. అచట వీరి కన్నరును

గనుండలేదు. ఇప్పుడు వీరి వున్న ప్రవేశించినది, పూర్వము కేశ వానందులు కంకణ సహాయమునఁ బ్రవేశించిన ధనాగారు. కాని వీరు వచ్చిన మార్గముమాత్ర మునానాడనందాదులు వచ్చిన సోపానమార్గము గాదు. గదియందు గోడ నానెంబడి మూడు ధనుషేటిక లున్నవి గదా? వానికెదురున్న గోడయందుఁగల యంత్రకవాటమూలమున జగచ్చంద్రుఁడు ప్రవేశించెను. ఈమార్గ మానందాదులకుఁ దెలియనే తెలియదు. ఆనందునికొఱకుఁ గేశవుఁ డామందిరమంతయు వెదకింపు డాతఁడుగూడ నీద్వారమున్నట్లునుమానించియుండలేదు.

జగచ్చంద్రుఁడు మాధవునితో నాగదిఁ బ్రవేశించెను. అచట వీరి కొఱకు వేచియు నున్న భేతాళుఁడు లేడు. ఎచ్చటికిఁ బోయె? ఒకపైపున ముఠిరముచున్న సోపానములు వీరికిఁ గనబడెను. వాని నధిరోహించి పైకిఁబోయియుండునేమో? జగచ్చంద్రుఁడు మెట్ల నెక్కఁదొడఁగెను. వానికి మెట్లకుఁబైన నొక చదరపుద్వారము కనఁ బడెను. పైకివచ్చుకొలది నేదియో శబ్దము స్ఫుటముగ వానికిఁ వినిఁ బడఁ బ్రారంభించినది. ఆశబ్దమేమి ఎవరో మాటలాడుచున్న శబ్దము. మాటలాడువా రెవరు?

జగచ్చంద్రుఁడు మాధవునితోడఁ బాతాళమందిరమునుండి పైకి వచ్చెను. ఇప్పుడు తాము మఱొక గదియందుండుట వాఁడగ్రహించిరి. జగచ్చంద్రునిచూపు గది నల్లడలఁ బ్రసరించెను. ఆనని వీక్షణము లచటనున్న యస్థిమాత్ర రూపమును గనిపెట్టినవి. ఒక క్షణకాల మాత్రుడు దానిసజ్జాది యచటనుండి ప్రక్కనేయున్న గదిలోనికిఁ బరువిడెను. వానికిఁ ఒక్కగదియందు ఎవరో యిరువురు పోరాడు చున్నట్లు శబ్దము విఁబడినది. జగచ్చంద్రుని వెంటనే మాధవుఁడు గూడఁబోయెను.

ఇప్పుడు వారు ప్రవేశించిన ప్రదేశ మంధకారమునఁ గ్రమ్మువడి

యందెను. కాకా చీకటియై పునః సగవులాడుచున్నవాడెవరో తెలియలేదు.

“కేశవా! కనా యెందుఁ దచ్చంచుకొనువు? అనుభూతకలకముతోడనే చిక్కితివి.”

అకంఠస్వరము భేతాభునిదే! జగచ్చంద్రుఁడు మాధవుఁడుగూడ నాధ్వని గుర్తించిరి. అశ్టము పెనఁడివచోటు గుర్తుగా ముందుకుఁ బరుగిడిరి. కాని వీరాస్థానమునకుఁ జేరుటకుముందే పరువుగల పదార్థముక్రింద బడిచినిశమున చప్పిడయ్యెను. తోడనే యాచీకటి నెయంతయు వెలుతురులో నిండిపోయెను. విచిత్రముగా నొకప్రక్కకుఁ దెరివఁబడిన శిలాఃవాటము వారికిఁ గనబడెను. అదియే భేతాభుని గుహాద్వారము. ఆనందకేశవులు కంఠజనహాయమున నాడు ప్రవేశించిన ద్వారము. ఆద్వారముద్వారావచ్చు వెలుతురులో గుహముఖము కడఁబడియున్న భేతాభుని, ద్వారముగుండఁ బాటిపోవుచున్న యొక్క వ్యక్తిని వారు గనిపెట్టిరి. పారిపోవుచున్నవానిని జూపి మాధవుఁడు జగచ్చంద్రునితో “అతఁడే కేశవుఁడు! అతఁడే” అనియెను.

జగచ్చంద్రుఁ డొక్కలంఘనమున ద్వారమున కడ్డముగఁ బడియున్న భేతాభునిదాటి వెలుపలికిఁ జేరెను. అచ్చట గుహకుఁ గుడిప్రక్కనున్న రంధ్రముకడ శిలావిగ్రహనాసకకుఁ గంఠిణము జొప్పించి గుహాద్వారమును మూయఁద్రయత్నించు కేశవుఁగాంచెను. జోబిలోని నాళి కాయధమును దీసెను. “కేశవా! ఆగుమచ్చటనే! కదలితివా నీతల వేయి ప్రక్కలుచేసెదను!”

కేశవుఁడు తిరిగిచూచెను. ఆహా! ఏమిచూపది! అప్పుడే యడవి నుండి పట్టుకొనిరాబడిన పులియైనఁ జూచునాయట్లు? కాని మానవ మాత్రులు మాత్రమట్లు చూచియుండరు.

కేశవునిచేయి రంధ్రమునుండి తెప్పపాటుకాలమున వెలుపలికివచ్చి

నది చేతనై యొకదానిని జగచ్చంద్రుని చేయించునది పిస్తాళును దట్టివైచినది. కేశవుడచటనుండి మూనుమయ్యెను. జగచ్చంద్రుని పిస్తాళు గాల్చెను, గాని గురిశప్పి యెక్కడనో తిగిలినదా యయో గోళము. జగచ్చంద్రుని కేశవుడదనుమదొడగెను. లోనలినుండి మాధవుడు భేతాళునిను వెలుపలి కప్పుడేవచ్చిరి. జగచ్చంద్రుని పరు పెత్తుటజూచిరి. ఆతనితోడవారును బోయిరి.

మును కేశవుడు పరుగెత్తుచుండెను. ఆతనికిప్పుడు కంకణము ధనిని యేవీయు సవనములేదు. ప్రాణమే - అన్మోత్యముయిన ప్రాణమే - అమూల్యముగు ప్రాణమే కావలసింది. జగచ్చంద్రుని తన్ను జంపుటకే నచ్చినారని యాతడెంచెను. అనువుల దక్కించు కొని వాయువేగమున బుగెత్తుచుండెను. ఆతని కన్నులయెదుట లోక మంశయు దిరిగి నొప్పుచుండెను. ఎచ్చటను శాంతియున్నట్లు తోచుటలేదు. ఎచ్చటనున్నను, జగచ్చంద్రునికిరము తన్ను దుద ముట్టింపనే యున్నదని యాతనికి దృఢమగుచుండెను.

జగచ్చంద్రుడు వెనుక వచ్చుచుండెను. భేతాళబాబు మాధవుడు నాతనివెనుకవచ్చుచుండిరి. కొంతవడికి భేతాళు డెలుగైతి. “జగచ్చంద్రా! కేశవు నాగు మరుము. ఈమార్గ మొకకొండమీదికి బోవును. అచట నావల నగాధమొకటి యున్నది. శిఖరమునుండి పడెనా మఱిలేదు - ” అని యటచెను.

జగచ్చంద్రుడు కేశవునిముందుకు బోవలదని వారించుచు మఱింక వేగముగ బరువిడచెను. కేశవున కామాటలు మిధ్యలుగ దోచెను. జగచ్చంద్రుని మాటలే యనంభావ్యములు అతడు మోసగాడు. ఎప్పటి వలె కేశవుడు ముందునకు బరువిడుచునే యుండెను.

మరల మరల జగచ్చంద్రుడు కంఠమెత్తి వారించుచునే యుండెను. గాని యతనిమాటలు వ్యర్థములయ్యెను. అయిదు నిమిషములకు జగ

చ్చంద్రా! గృప్తినండి కేశవుడు పూయవయ్యెను. తోడనే హృదయ విచారకమగు నొకయాత్రుడు కలగజేసెను!

జగచ్చంద్రుడు కొండయంచునకు నచ్చి చూచెను. అశుకే గ్రీనశశియుఁ గనబడచేడు. అంశయు సంధికారమే. పట్టపగలే యాభి కాగబుధురమై కున్న యాప్రసాత మెంతలోతుగనున్న గోయెవరికెఱుక!

జగచ్చంద్రుని భేతాశ మాధవులుగూడఁ గలిసికొనిరి. భేతాశుఁ ఁగోయ్యుగ్రహించెను. “జగచ్చంద్రా! ఇచ్చటనుండియేపడెనాకేశవుడు?”

జగ - పడిపోయెను. నేనెంత చెప్పినను నాగలేరు.

భేతా - మూర్ఖుడు! తొలుతటినుండియు మూర్ఖుడే. అశని సూర్యుమే గొట్టి భయంకరమరణము దెచ్చి పెట్టినది.

జగ - ఇచ్చటనుండి క్రిందికి బోవ మార్గమేదియును లేదా?

భేతా - మర్నమేలేదు. ఈప్రదేశము పాతాళమువలె జూచు వారిగుండె జల్లునునిపించుచుండఁ గ్రిందికి మార్గమును గనిపెట్టుటకు సాహసించువాఁ డెవడు? ఇఁక కేశవుఁ డీలోకమునకే లేడు.

జగ - అయిన గంకణము?

భేతా - నీవు తీసికొనలేదా?

జగ - అశుడు నాకుఁ జిక్కినఁగదా?

భేతా - ఇఁక గంకణపుటాన వదలుకొనవలసినదే.

మాధ - గుహద్వారము దెబ్బచియున్నది. శీఘ్రముగాపోదమురండు. గగూలియా పరివారముచూచిన, ధననిధి మఁకు దక్కునా? రండు.

భేతా - పోవలసినదే.

ముగ్గురును నెనుదిరిగిరి. భేతాశుడు “జగచ్చంద్రా! కేశవునితోడ గగూలియాను గూడఁ జూచితిని. ఆగగూలియా యెవఁడు? పాతాళ గృహమున మరణావస్థయందున్న వాఁడెవడు?” అనెను.

జగచ్చంద్రుడాశ్చర్యమున “భేతాశబాబు! నాతోడఁ బరిహాసము

లాడుచుంటివా? అనెను.

భేతా — నదికి సముద్రాడుట కిది కాలముగారు.

జగ — నీవు వేరొక గుహాలియాను జూచితివా! ఇది నిజమేనా?

భేతా — చూచితిని. అబద్ధములబలుక నాకవసర మేమున్నది?

జగ — ఇప్పుడాతఁ డేమయ్యెను?

భేతా — భేతానని గుహాయందు భద్రముగ బుద్ధింపబడి యున్నాడు.

జగ — బంధించిన దెవరు?

భేతా — కేశవుడు.

జగ — సరేయే, మనమాబంధితుని జూచిరపుడు అన్ని సంశయములు దీరగలవు. పనుడు పోవుదము. మనము పోవునప్పటికాతఁడుండునో యచ్చటనుండి సాటిపోవునో!

భేతా — శీఘ్రముగా రండు. ఇంతకును గంకణము పోయినది.

జగ — నీవు చూసిన మూర్ఖమున్నదిగాదా ధననిధిని దెచ్చుటకు? అదియుంగాక గుహద్వారమును గేశవుడు మూసియుండలేదే. ఇంక మనకు గంకణముతోడఁ బనియేమున్నది?

భేతా — మనకు గంకణముతోడఁ బనియే లేదా? ఈ దినమే యానిధియంతయు స్థానాంతరమునకుఁ గొంపోవుదురా?

జగ — అట్లే చేయవలయును. మాధవా! మనము గుహద్వారకుఁ జేరగనే నీవు నాగపురికిఁబోయి చూడాధనుని దోడ్కొనిరమ్ము.

మాధ — అట్లే తోడ్కొని వచ్చెదను.

ఇట్లు ప్రసంగించుచు వారు గుహసమీపించిరి. దానిని డాసినపుడు వారికి గలిగినది యాశ్చర్యమా! భయమా! భ్రాంతిమా! తక్కిర పాటా! ఏమననగును?

ఇంతకుమున్ను తెరువఁబడియున్న గుహ మూయఁబడి యుండెను.

వెలుపల నొక్కపురుగునైన లేదు. ఎన్నో దేనినహాయమున సంక్ర
సిద్ధములును విచిత్రకంకణమాత్ర సాధ్యములును నగు నా కవాలపటము
మూసియుంచును ? మువ్వరు నచ్చట నిద్రించుట నొనరించి పోయినది.

3౮

భేతా - జగచ్చంద్రా ? ఈ పని గగూలియా వేషధారి చేసినదే ?
కేళవుడు కంకణమెత్తుకొని పోనలేదు. ఇచ్చటనే వారైనచి పోయి
నాడు. అది యీ కృతకహాపికి జక్కినది. దానితో నీశాడు గుహను
మూసివైచి పోయినాడు.

జగ - కేళవుడు కంకణముతోడనే కావోలు నా చేతిలోని
పిస్తోలు గుఱి చెదరగొట్టినది ! అయి యుండును... ఆ గగూలియా
వేషధారి యిచ్చటనుండి వెడలిపోయెనో, ఇంకను నిచ్చటనే యుండెనో!
మనము తెలిసికొనవలదా ? ఇచ్చటనే యుండి నిధిలోని ధనము
నడవారించిన ?

భేతా - అట్లెన్నటికిని జేయఁడు. మనము మరల వత్తుమని
యాతఁడెఱుంగఁడా ? ఇదిచూచి యిచ్చటనే తనకొఱకుఁ గాచియుండు
మని తెలియఁడా ? ఆతఁడెప్పుడో పాఱిపోయియుండును.

జగ - అయిన నిప్పుడు కర్తవ్యమేమి ?

భేతా - నాగపురమునకుఁ బోవుటయే.

మువ్వరును నాగపురమునకుఁ బయలుదేరిరి. ఊరివెలుపలికివచ్చు
నప్పటి కాయూరినుండి మణిపుర మార్గమునఁ బోవుచున్న యొక
జనసమూహము వారికి గనఁబడెను. జగచ్చంద్రుడు వారిని జూచి
భేతాకునితో “భేతాశబాబు ! వారే మణిపుర రక్షకభటులు.
గగూలియా జట్టువారిని దోడ్కొని మణిపురమునకుఁ బోవుచున్న
ట్లున్నది” అనుచు, నొక్కపరుగునవారిఁ గలిసికొనియెను. వారిలో

నొకఁ డతనిఁ నూడఁగనే తక్కినవారిని నెలున నియోగించి యీతని గుశలప్రశ్నము లడిగెను.

జగ - ఇన్నెక్కడుగారు ! మీరి నేమార్గమునఁ గొనిపోవ నిశ్చయించితిరి?

ఇన్నె - కీచకాటఁనుండియే.

జగ - ఆచూర్ణము విపత్కరముకాదని యనుకొన్నాఁడేమో -

ఇన్నె - అనుకొనినను, మీ యాలోచనము గ్రహించి యగ్నార్గముననే పోవ నిశ్చయించితిని. మీని రక్షించుటకు గగూలియా సాఁఫీ కూలు సత్తుగనియేకగా మీఁకూహా?

జగ - అవును.

ఇన్నె - నచ్చిన నీదెబ్బతో సాధ్యమయినంతవఱకు గుంపు నంతనఁ బట్టకొనవచ్చును. పరిపూర్ణాయధులగు భటు లిప్పుడు నాతోడ నిరువదిహదియున్నారు. కీచకాటనిలో శిథిలచుండిరము వద్ద నేఁడమిదియున్నారు. ఈ పైస్యముచాలునా గగూలియాశోఁ బోరుటకు ?

జగ - (నవ్వుచు) మంచిది. ఆచూర్ణముననే పొండు. మిమ్మిఁక నడ్డగించువారులేరు.

ఇన్నె - మీ రెప్పుడు వచ్చెదరు మణిపురమునకు?

జగ - తేవువచ్చెదను.

ఇన్నె - అయిన తేవే యపరాధనిఁదారోపణపత్రమును సిద్ధము చేయుదును. నేను నెలవు తీసికొందును.

పిమ్మట వారందఱు వెడలిపోయిరి. ఈసంభాషణము ముగియు నప్పటికే భేతాళుఁడు మాధవుఁడు జగచ్చంద్రుని గలిసికొనిరి. మువ్వరును నాగపురముఁ బ్రవేశించిరి. జగచ్చంద్రుఁడు భేతాళుని; మాధవుని నక్షయనివద్దకుఁ బొమ్మని తాను శాంతబాబు గృహమున కేగెను.

శాంతబాబు ఎదుట కుర్చీలమీఁదఁ గూర్చుండియున్న యిరువురి

హోడ నేమియో లోకాభిరామయణము మాటలాడుచుండెను. జగచ్చంద్రుడు ప్రవేశించెను లోనికి. ఆశనిఁ జూచి శాంతబాబు తక్కితక్కి యిరువురు లేచి నిలుచుండిరి. జగచ్చంద్రుఁ డాయురువురియందొక్కనిఁజూచి “నాగేంద్రా! ఎప్పుడు వచ్చితివి?”

నాగేం - నేను వచ్చి మూడు గంటల కాల మయియుండును. ఉదయముననే రక్షకభటులతో వచ్చితిని.

జగ - ఈతఁ డెవరు? - ఈతఁడు మనయ్యుఁటియం దుండిన గోపాలుఁడు గదా?

గోపాలుఁడు, “అవును? ప్రభు! తమకరుణచేత, ఇహలోకసరిక బాధనుండి తప్పించుకొంటిని.” అనుచు జగచ్చంద్రుని కాళ్ళఁబడియెను. జగచ్చంద్రుఁడు... “గోపాలా! లెమ్ము. లెమ్ము. నిన్న నావద్దనేయుంచు కొందును లెమ్ము.” అనియెను. గోపాలుఁడు లేచెను. అందఱు గూర్చుండిరి. జగచ్చంద్రుఁడు శాంతబాబుతో “తాతగారు! కార్యవశమున మీతోడ మాటలాడలేదని కోపింపకుండు” అనియెను.

శాంత - కుమారా! ఏమియు నప్టములేదు లెమ్ము. నాతో మాటలాడుకున్న నేమి, ప్రస్తుతమును జూడుము.

జగ - నాగేంద్రా! బదరపురమున కరిగినప్పటినుండి నీవు చేసిన కార్యములను కనుగొన్న యంశములను దెలుపుము.

నాగేంద్రుఁడు వల్లెముని తెలుపఁదొడగెను.

“బాబుగారు! మీరు నన్ను బదరపురమున దేవీదాసుఁ గూర్చి విచారింపఁబొమ్మనినంత, నేనును నాయూరికిఁబోయితిని. ఊరుచేరు నప్పటికి నాకొక సంశయము కలిగినది. ఈరూపముతోడను, ఈవేరుతోడనబోయి యాతనితో మాటలాడుట సంశయకారణమగునేమో! మహేంద్రబాబుగారిచేత రహస్యముగనుంప ననుజ్ఞాపితుఁడైన యాతఁడు హృదయము విచ్చి నాతోడ మాటాడునా? ఇట్లు చింతించి వేష

మును వేరునుచూర్చుకొని యాతనింటికిఁబోయితిని. ఇంట నాతఁడు లేడు. వాచాలకుఁడగు నాతని సేవకుఁడుండెను. ఆసేవకునితోడ నావిషయమంతయు నొకకిల్పితకథమూఁగముగాఁ దెలిపితిని. నేను నాగేంద్రుని తమ్ముడననియు, నాయన్న భార్యకు నాకుఁ దగవువచ్చి యామె నన్నొక మందుమూలమున బిచ్చివానిఁ జేసెననియు, నా పిచ్చి నెలకొకసారి వచ్చుననియుఁ జెప్పితిని. అతఁడు నాకథనునమ్మెను. తనయజమాని వైద్యప్రాముఖ్యమును దెల్పుటకు జరిగిపోయిన చరిత్ర నొకదాని నాతఁడు జెప్పెను. ఆచరిత్రము మణిపురమునఁ దిరుగుచుండు పిచ్చివానికి సంబంధించినదిగా గ్రహించితిని. వారి నెత్తెనను మోసగించి పిచ్చిశుము బోఁగొట్టుటకుఁ దగిన మందు సంపాదించ నిశ్చయించితిని -

జగ - నాగేంద్రా! ఆ సేవకుఁడు నీకుఁ జెప్పిన కథఁ జెప్పి నాపు కావు.

నాగేం - అదియుఁ జెప్పెనను. ఒకనాఁడు, దేవీదాసును వాణీ నాథుఁడను వర్తకుఁడు బిలపించి తనకు మార్గమధ్యమందుఁ గనఁబడిన యొకరోగికి వైద్యముచేయుమనెనట. దేవీదాసారోగినిజూచి యాతఁడు తనవిరోధియని యెఱింగి, యాతని నప్పు డేమిచేసినను వాణీనాథునకుఁ దెలియునని యెంచి యున్నాదియగునట్లు మందీయనిశ్చయించెనట. ఇంటికివచ్చి యామందును సిద్ధముచేసి యొకని చేతికిచ్చి పంపెనట. ఆమందును సేవించి యారోగి యున్నాదియయ్యెనట. మందును రోగికిఁ దీసికొనిపోయి యిచ్చినవాఁడు గూడ దానిని భుజించి పిచ్చి వాఁడుకాఁగా దేవీదాసు వానికి నయ మొనర్చెనట. ఇది యాతఁడు నాకుఁ జెప్పిన కథ. పిమ్మట దేవీదాసును సంధించితిని. అతఁడు నాకు మంచి మంచిచ్చునట్లు వాగ్దానముచేసెను. వారి యెదుట నాపిచ్చిని బహుచమత్కారముగాఁ బ్రదర్శించితిని. ఒకనాఁడు నేను వెడలిపో

వలయుననియు, నుండు సిగ్గునియుఁగోరితిని. దేవీదాసు మఱుగఁ
డనెను. మఱునాఁడు నేనరుగుచున్నటికి దేవీదాసుఁడును, నాతని నేవకుఁ
డును నేమో సంభాషించుచుండిరి. ఆసంభాషణము సన్నాశ్చర్యమున
ముంచివైచినది. ప్రభాకరుఁడట. వానిని వెదకుటకు దామోదరుఁ
డనువాఁడును, దేవీదాసును మణిపురమును కేగిరట. దామోదరుఁడు
దేవీదాసును మోసగించి హాయమయ్యెనట. ఇదంతయు విని నేను
దామోదరుఁడెవ్వఁడోయని యాలోచించితినిగాని నాకు బోధపడలేదు.
సంభాషణలో దేవీదాసు గోపాలుని పేరు రెండుమూఁడుసారు
లుచ్చరించెను. 'గోపాలుని పిచ్చిఁగొట్టిన ప్రభాకరదామోదరుల
గతియేమగు' నని యాతఁడు పలికెను. ఈ గోపాలుఁడెవ్వఁడు! మన
ముంటనుండి నేవకుఁడా వాడే యొకవేళ నాపిచ్చివాడా? యను
కొంటిని. అప్పుడు పిచ్చిమాప్పుమందుఁ దీసికొని, యేమైనను ఆపిచ్చి
వాని బాగుపఱువ దృఢనిశ్చయముచేసికొంటిని. దేవీదాసు కేఁబడి
రూప్యముఁజిచ్చి మందుఁ దీసికొంటిని. మణిపురమునకు వచ్చితిని.
మణిపురమునఁ బిచ్చివాఁడులేడు. ఆతనిగొఱకు వెదకఁదొడఁగితిని.
ఆతఁడు మరల బడరపురమునకుఁ బోయెనని తెలిసినది. అచ్చటికి
మరల పోయి తుద కనేక కష్టములమీఁద బట్టుకొంటిని. ఎట్లో వాని
చేత మందు నేవింపఁజేఱతిని. నాయనుమానమంతయు యథార్థ
మయ్యెను. వాఁడు గోపాలుఁడే! ఆతఁడు తనపిచ్చితనము బోవఁగనే
నాతోడ భయంకరవృత్తాంత మొకటి చెప్పినాఁడు....."

అని నాగేంద్రుఁ డటునిటుఁ జూడఁదొడఁగెను. ఆతనికిన్నుల నీరు
చిప్పిలుచుండఁ దనదుఃఖమును వారు చూడకుండవలయునని యాతఁ
డంతో ప్రయత్నము చేయఁజొచ్చెను.

జగచ్చంద్రుఁడు నాగేంద్రుఁడు సంశయించుటఁగని "నాగేంద్రా!
ఈశాంతబాబు మన కత్యంతమిత్రుఁడు. ఈయనకుఁ దెలియరాని రహ

స్వము లెచ్చియుచున్నావు. నీవు చెప్పినన్నది యెప్పుడు” అనెను.

నాగేంద్రుడు దుఃఖము పెంచుకొనలేనినోయెను. సౌమ్యమును శోకవేగమును కాశించు చలించినోయెను.

జగ - ఏల యీ దుఃఖము? నాగేంద్రా? ఏమిటానిచున్నావు అంతదుఃఖముననుకూలమును చెప్పుచును.

నాగ - ప్రభూ! ఆతఃపంచక నిలిసిందని నేను చెప్పినను ప్రభాకరుడు, దామోదర దేవీనానుల సహాయమున మహేంద్రబాబు గారిని జంపెను. నాకండ్లయెదుటనే చంపెను. ఆయన ప్రాణములు రక్షింపలేక, యీనీమడు బ్రతికియుండియు జచ్చినవానివలె నయ్యెను అంతటితో, శోక తాను మహేంద్రుడనని చూపుచేయుచుతో ఆహంతకుఁ డింతకాల మంగడించి మోసగించెను.

జగ - ఆ! ఏమి! ఇంతయు నిజనా! గజూలియా చెప్పిన దంతయు నిజమే! ఇక నీప్రభాకరుఁ డెందులోవునో చూచెదను హా! ఎంతద్రోహము! ఎంతక్రూర్యము! మాతండ్రిగారికి కపమిచ్చి చంపినదిగూడ నీప్రభాకరుడేనా? మహేంద్రుడుకాడా? - అన్నా మహేంద్రా!! ఈనీచుని తుమింపుము! ఈద్రోహిని తుమింపుము ఇంతవఱకు నొకహంతకుని నీవనిభ్రమించి, యాడరానిమాట లాడితివి! తుమింపుము! నాగేంద్రా! రమ్మ పోవుదము. ఆ హంతకుఁ డెచ్చటనున్నాడో! వానిని నాయన్న నాతఁ డెట్లుచంపెనో యావిధముననే చంపెద. తునకలుగా తరిగెద.

శాంకభాబు లేచెను. జగచ్చంద్రుని చేయి బట్టుకొనెను. “జగచ్చంద్రా! ఆగుము. ఆగుము - ఎట్టకార్యమును సంతయుదేశముతో సానుకూలము చేయఁజాలవు. నీమనమును సంక్షుభితము చేయుచున్న విషయములన్నియు సంతయుదేశము గల్గించునవియే అయినను, నీవంటి దృఢచిత్తుఁడుగూడ వాని పోడిమి నాఁగలేకున్న

నేమున్నది? ఇంచుక శాంతింపుము" అనియెను.

జగచ్చంద్రుడు డెంతో ప్రయత్నముపై శాంతిపాడెను. వరలం కూర్చుండెను. వారందఱు జర్మగణనిసక కయము లుఁగూర్చి సంభాషించుకొనిరి. కాని జగచ్చంద్రుడు స్వోపాధాతమువలె నాభయంకరహస్యగానుకాథాతముతాకున చహ్నితముడైపోయిన జగచ్చంద్రుడు ఇంకనుకు నిరపరాధియగు నిమేంద్రుని పవిత్రనామమును హంతులతోఁజేర్చి తాను తూలనాడించుదులకు లోలోనఁ గుమిలిపోవుచున్న జగచ్చంద్రుడు వానసంభాషణమునఁ బాల్గొనఁజాలునా?

35

జగచ్చంద్రుడు నాగేంద్ర గోపాలర మరల నెటకో పంపించి యొంటరిగనే అక్షయుని సాధమునకు వచ్చెను. అక్షయ చూడాధనులు భేతాళ నూధవులతోడ నొక గదియందుఁ గూర్చుండి జగచ్చంద్రుని కొఱకు వేచియుండిరి. జగచ్చంద్రుడు డాగదిఁ బ్రవేశించెను. అచ్చట నున్నవారందఱు తాతనియందుఁ జూపట్టు మార్పున కత్యాశ్చర్యమందిరి.

గుహలో గగూలియాతోడి సంభాషణ మున్నడే జగచ్చంద్రుని మోచున కొకింత రిచ్చపాటుతోచి యనమంతవైవస్వ మారంభమైనది. ఇంతకుముందు నాగేంద్రుని కథాశ్రవణముతో నయ్యది పరిపూర్ణతఁ జెందినది. నిజపోదరుని గుఱించిన సమస్తమును వినినతోడనే యతఁని విచారసంతాపము లావేశించి వేగించివేయసాగినవి. నిన్నటి జగచ్చంద్రుడుగ లేడతఁ డిప్పుడు. బాహ్యకృతియందు గూడ పూర్తిగ మాటిపోయి యున్నాడు. జగచ్చంద్రుడు డాననము స్వీకరించిన వెనుక చూడాధనుఁ డాతని వాలక మంతయుఁ జూచుచునే "మిత్రగూ! నీకొఱకే ఎదురుచూచుచున్నాము. కాని, ఇదేమి? — నీనట్లుంటివేమి? ఇంతమార్పు కలుగుటకుఁ గారణమేమి?"

అక్షయఁడు — అవును, జగచ్చంద్రా! అదియే నేరను అనుగఁబోవుచుంటిని. ఇంతటి యాకస్మికవిచారమునకుఁ గారణమేమి? మఱిపురమునుండి యేమయిన దుఃఖివార్త తెలిసినా? మహేంద్రబాబున కేమయిన విపత్తు సంభవించినదా?

జగచ్చంద్రుఁడు — బాబు! ఆపేరింక జీవన్మానపులలో నెవఁకిని నుపయోగించకుము. ఆ పేరు గలిగియుండిన పవిత్రమూర్తి, మహానుభావుఁడు — మా నందఱుఁలకుఁ జంద్రుఁ డట్టివాఁడు గతించెను. మఱి నాదుఃఖికారణము గదా మీరు తెలియఁగోరునది? ఇంతచిఱకు మహేంద్రుఁడని పిలువఁడుచు, నాకును నూతండ్రిగఁగినిఁ దీరని కళంకముగూర్చి, తుదకు నూశండ్రిని జంపి పవిత్రమూర్తియగు నర్రోజనీదేవిని హత్య గావించి, భూపేంద్రుని జంపి, యిప్పటికిని మహేంద్రనాచుముచే తాను ధరించి, యానామమును గళంకము చేయుచున్నవాఁడు నిజముగ నాయన్నయగు మహేంద్రుఁడు గాఁడు. తక్కినవారివలెనే నా యన్నయు నీ హంతకుని చేతులయందే ప్రాణమువాసెను. ఆహంతకుని, ఆపాతకి నింతకాలము మహేంద్రుఁడని భావించి యీ పేరునకుఁ గళంక ముపొందితిని! దైవము నా యెడఁ గరుణఁ జూపుచుగాక! ఇప్పుడే ఈక్షణమే బయలుదేరి వానిని నిర్మూల మొనరింపవలసియున్నది.

అక్షయఁడు లీవిషయములను, ఈభయంకర రహస్యములను విని నప్పు డెంత యాశ్చర్యపడి యుందురో యూహ్యమే!

అక్ష — జగచ్చంద్రా! శాంతింపుము! నీ యిష్టానుసారమే చేయుదువు, కాని చాలప్రాద్దుపోనచ్చినది. ఉదయమునుండియుఁ జాలప్రయాస పడి యలసియున్నావు. స్నానముచేసి భోజనము చేయదనుతెమ్ము.

అందఱును భోజనమునకు లేచిరి. భోజనానంతరము వసారాలో నందఱుఁగూడి నాటి విశేషములనుగూర్చి ముచ్చటించుకొను

చుండిరి. నాడు తన కండ్లఁ బడిన రెండుమరణములలో రెండవది యగు కేశవుని భయంకరమరణము జగచ్చంద్రుని బిటాభార వహమైన హృదయములో లలితాస్ఫుతి కలిగించినది. కొంతవడి యేమేమియో యాలోచించుకొని యతఁ డిట్లనెను.

“మాధవా! నీపూర్వ యజమానులలో నొకఁడగు కేశవుని జీవితము నేఁడిట్లు తుదముట్టినది. కాని యానందుఁ జేమయ్యెనో! అనాఁ డతనిని వెదకుటకై పోయిన నీవుగూడ అదృశ్యుడ వయితివిగదా. నాటికి నేటికిఁగూడ అతని విషయమై నీ వేమియుఁ జెప్పనేలేదు. నీ వేమైనఁ జెప్పనది యున్న నిప్పటికైనఁ జెప్పము. ఇక నానందుని విషయమై నేను సత్వరప్రయత్నములు చేయవలసియున్న” దనెను.

మాధ - బాబుగారు! మీరాయనను గుఱించి దేవిమియుఁ బ్రయత్నింప నవసరము లేదు.

జగ - ఏమి? అతఁడు నిర్జీవియా?

భేతాభుండందుకొని - “కాదు, జీవించియే యున్నాఁడు” అనియెను.

జగ - మీ రెఱుంగుదురా?

భేతా - అవును. కాని గగూలియా జట్టంతయు మీవశము కానున్నది గనుక మీరతనికై వేఱుగ ప్రయత్నింప నవసరములేదు.

జగ - ఏమి? ఆనందబాబు గగూలియా సంఘమున జేరియుండెనా?

భేతా - అవును. తెలుపవలెనా యతని వృత్తాంతము? - అనాఁడు కేశవుని యధీనమందున్న కంకణము నుద్ధరించి మీకీయఁ బ్రయత్నించినదియు, లలితను గగూలియానుండి రక్షించి నీస్వాధీన మొనరించినదియు, దామోదరుని యుదంతము, భూపేంద్రుని హత్య నీ కెఱిగించినదియు, పాతాళమందిర రహస్యమార్గమును గనిపెట్టి కంకణోద్ధరణమునకు నిన్ను గొనిపోయినదియు, భేతాశనామముతో మీయెదుట నున్నదియు నెవరు? - ఆనందుడే!

ఎల్లరాళ్ళర్యాన్వితులయిరి. జగచ్చంద్రుడు లేచి కౌగిలించుకొనెను. ఆనందు! కర్పించిన శుభీంద్రసముల సానలములో నందరు నారాత్రి సుఖనిద్రజెందిరి.

తెలతెలవాణుచుండగనే నందఱును లేచి మణిపుర ప్రయాణోన్ముఖుడయి యున్న జగచ్చంద్రుని సాగనెపుటకు చావడియందుఁ జేరిరి. జగచ్చంద్రుడును సిద్ధముగ నుండెను. ఇంతలో వెలుపల గుఱ్ఱపుడెక్కలశబ్దము వినిపించినది. జగచ్చంద్రుడు గవాక్షమునుండి తొంగిచూచి, “ఏమిది! నన్ను పోయిన నాగేంద్రుఁ డప్పుడే తిరిగి వచ్చె నెందులకో” అనుచు వెలుపలికిఁ బోఁ బోవుచుండ నాగేంద్రుఁడే లోని కేతించి నమస్కరించెను. జగచ్చంద్రుడు “నాగేంద్రా! ఏమి ఇంత తొందరగా వచ్చితివి?” అనెను.

నాగేం - బాబు! మహేంద్రవేషధారి మరల మణిపురికి వచ్చినాఁడు. అతనిఁబట్టుటకుఁ దగిన యదనిదియే యని సురేశబాబు సలహాతో నిశ్చయించుకొని మిమ్ముద్దోడ్కొని పోవ వచ్చితిని.

జగ - అతనితోడ నింకెవరైన నున్నారా?

నాగేం - ఉన్నాఁ డొకఁడు. కలకత్తా వర్తకఁడట. అతనిపేరు మాణిక్యలాలు.

జగ - అక్షయబాబుగారు! మాకు సెలవిచ్చెదరా? మణిపురమున కిప్పుడే బయలుదేరవలయును. నేటి సాయంత్రమునకు ప్రభాకరుడు చెఱసాలయందుండవలయును.

చూడా - తండ్రీ! నాకుఁగూడ ననుజ్ఞ యీవలయు.

అక్ష - సరియో, పొండు. మీరందఱుఁ బోయెదరా?

జగ - లేదు లేదు. మాధవుఁ డిచ్చటనే యుండును. ఏమైన సమాచారము బంపవలసిన నాతనిచేతఁ బంపుడు.

నాలుగు గుఱ్ఱములు సిద్ధము చేయఁబడినవి, వెంటనే జగచ్చంద్ర

జూఝాఝనులు, నాగేంద్రాసందులు మణిపురమునకు బ్రయాణ మయిపోయిరి.

సాయంసమయము : మహేంద్రుడు తన ఆస్థిగుడియందుఁ గూర్చుండి, యెదుటనున్న మాణిక్యలాలుతో సంభాషించుచుండెను. వారి సంభాషణ మెంతనేపటినుండి జరుగుచున్నదో తెలియదు.

అకస్మికిముగా నాగది తలుపు గుభాలునఁ దెఱవఁబడినది. జగచ్చంద్రుడు గదిలోనఁ బ్రత్యక్షమయినాడు. క్రోధము మూర్తీభవించినదోయన హతాత్తుగాఁ దనగదిఁ బ్రవేశించిన జగచ్చంద్రునిఁజూచి, యచటనున్న యిరువురు నివ్వెరపడిరి. భయమున వడవడ వణఁకిరి. తీక్షణ్ణేక్షణములతో వారి నిరువురఁ జూచుచు జగచ్చంద్రుడు ద్వారమునకు సరిగ నిలిచెను.

మహేంద్రుడు కొంతవడికి ధైర్యము వహించి “జగచ్చంద్రా ! మరల నాయంటి కేలవచ్చితివి? ఎవరి యాజ్ఞఁగొని వచ్చితివి?” అనియెను.

జగచ్చంద్రుడు వెనుకదాచియుంచిన కుడిచేతిని ముందరికిఁ దీసి, యందున్న పిస్తోలును వారిపై గురిపెట్టి “ప్రభాకరా! ఇంకెన్నినా భీ బూటకనాటకము? నీమహేంద్రత్వమును స్థిరపఱచుకొన్న పిదపగదా యీయిల్లు నీదగును?” అనియెను.

పిడుగు తాకునవలె మహేంద్రుడు వెనుకకుఁ బడియు, వెంటనే యమానుషమగు ధైర్యముతో నొక్కవెడగునవ్వునన్ని “ప్రభాకరుడా! ప్రభాకరుఁ డెవ్వఁడు? ఇచ్చట నీపిచ్చిమాటలు నమ్మువా రెవ్వరును లేరు. పొమ్ము, ఇచ్చటనుండి. లేకున్నఁ మెడబట్టి గెంటించెదను” అనియెను.

జగచ్చంద్రుడు భయదమగు కంఠస్వరమున — “ఓరీ ! హంతకా ! చండాలా ! ఇంకను నవ్వుచుంటివా? నీయెదుట నున్నవాడు జగచ్చంద్రుడు గాఁడునుమా ! జగత్సింహుడు. ప్రభుత్వము పేర మీ యిరువురును నొత్తదీలు. అచ్చటనుండి కదలితిరా మీ ప్రాణ

ములు మీని కావు.”

మహేం — ఏయపరాధమునకై నీవు నుమ్ము నిర్బంధించుట!

జగ — ప్రభాకరా? నీవు దేవీదాసునితోడను, దామోదరుడను మరెయొక హంతకునితోడను గలిసి, మహేంద్రుని జంపినందులకు, గోపాలుఁ డనునాతనిఁ జంపఁ బ్రయత్నించినందులకు, విజయచంద్రబాబు గారిని విషముపెట్టి చంపినందులకు, భూవేంద్రబాబును జంపించినందులకు, గగూలియాను శిథిలమందిరపాతాళగృహమున జంపినందులకు నిర్బంధింపఁబడుచున్నావు. మాణిక్యలాలు! విశ్వేశ్వరబాబు! దామోదరా! నీవు భూవేంద్రుని జంపినందులకు, సురేశు నింటఁ జౌర్యము సలిపినందులకు, మహేంద్రుని జంపుటలో నీహంతకునికి సహాయము చేసినందులకు నిర్బంధింపఁబడుచున్నావు. హంతకులారా! తెలిసికొంటిరా మీయపరాధములను? నావంశమునకు, నాకును మీరు గావించిన యపరాధమునకు మిమ్ము తునకలు చేయఁగలిగియున్నాను, కాని నేఁ జేయనున్న పని ధర్మాధికారి చేయనుండ నవసరమేల యనియు, మీవంటి పాతకుల రక్తమున నాచేతిని గళంకితము గావించుకొనుటల ననియు యూరకున్నాను.

అని జగచ్చంద్రుడు యెడమచేతనున్న బిగులు గట్టిగా నూదెను - మరునిముషముననే యాగదిలోనికిఁ బడుగురు పోలీసుభటులు ప్రవేశించిరి. జగచ్చంద్రుని మాటలు పాముకాటువలె నాటి నిర్విణ్ణులైన ప్రభాకర దామోదరుల నావేశించిన భయము, భ్రాంతి తొలంగక మున్నే వారిచేతులకు సంకెలలు దగిలింపఁబడినవి. హంతకు లిరువు రచటనుండి వారిచే లోగుకొని పోఁబడిరి.

ప్రభాకరుఁడు లేచినపుఁ డాతని యొడినుండి యొక విచిత్రవస్తువు క్రింద బడినది. జగచ్చంద్రుఁడు దానిని నేలపైనుండి తీసెను. ఏమి టది? భేతాళగిరి గుహద్వారమునం దుంపఁబడిన ధననిధికిఁ బ్రాణభూత

మగు కంకణము.

జగచ్చండ్రుండు - ఓనీ ప్రభాకరా! నీవేనా గగూలియా వేషమును ధరించినవాడవు! భళి! జగన్నాటకమున నెన్ని ప్రాశ్నములు ధరించితివి! లోకమంతయు దమ మధ్యమంసున్న నీవంటివానిని గనుగొనజాలక నీకన్న వేయిమడుగులు తక్కువయగు ప్రజ్ఞగల వానిని గగూలియాను స్మరించి భయపడుచుండిరిగదా? నీ దారుణ ప్రసర్తనము నెంత విచిత్రముగ నాచ్ఛాదించితివి! నీతోడ గగూలియా గాదుకదా - పదివేపురు గగూలియాలైన సమానులు కాగలరా?

౪౦

క్రిందటి ప్రకరణాంశములు జరిగిన నాలుగవనాడు మణిపుర న్యాయ స్థానమున బ్రభాకరాదులపై మోషబడిన హత్యాభియోగము విచారణకు వచ్చినది. ప్రభుత్వసాక్ష్య మంతయు బూర్తి యయినది. అపరాధుల తుది వాఙ్మూలాదులఁ దీసికొనుకాలము వచ్చినది.

న్యాయాధిపతి - నిందితురాలా! మీపై, నారోపితము లయియున్న ఘోరాపరాధములఁగూర్చి యేమయినఁ జెప్పఁదలంచుకొన్నఁ జెప్పుకొనవచ్చును.

“ప్రభాకరుఁ డవుడు ఇంతవఱకును వచ్చియున్న తల యెత్తి నల్లడల దృష్టి సారింఁచెను. కిక్కిరిసియున్న యా మందర మంతయు వేయి కన్నులతో నాతనినే చూచుచుండుటఁ గనియెను. ఆతని యాపాద మస్తకము నొక పరి వడఁకెను. గొంతు సవరించుకొని యాతఁ డిట్లు చెప్పఁదొడంగెను.

“న్యాయప్రభూ! మీవంటి యుత్తములతో మాటలాడుటకేని నావంటి ఘోరపాతకి కర్హతయుండదు. అనేక హత్యలు చేసి, నావంటి జీవములను జీవులను నలిపినట్లు నలిపివైచిన నే నెక్కడ ?

ధర్మమూర్తులై యధర్మము నడిపి ధర్మప్రతిపాదనము చేయు మీ రెక్కడ? అయినను - హింసప్రవాహమునఁ బడి కట్టుకొని పోవుచున్న నా తుమ్మని వ్యర్థజీవితమునకుఁ దుని గల్గింపఁబోవు మీరు నాకు మిత్రు లగుచు కారున తమకు నా చాత్రమును జెప్పి కొందును. సానధానులై వినఁ బ్రార్థించెద.”

అచ్చటనే యున్న జగచ్చంద్రులు ప్రభాకరునియం దిమ్మాఁడు దినములలోఁ గలిగిన పరివర్తనమున కాశ్చర్యపడిరి. ఎన్నియో హత్యలుచేసి రక్తమాన మునిగి తేలుచుండిన క్రూరుఁడౌ తమయెదుట నుండునది! కాదు! కాదు! తనయపరాధములకై పరితపించి భగవంతుని క్షమాపణము కోరుకొని, తనవంటి నీచులకు నీతిగఁగింపనున్న యుత్తముఁడు! ఆహా! ఎంత చూశ్చర్యకరముగూ నూర్పు!!

ప్రభా - మహేంద్రుఁడు జగచ్చంద్రుఁడు నెట్లో యట్లే నేనును విజయచంద్రుని కుమారుడను.

న్యాయస్థానమున హాహాకారములు బయలుపెడలినవి. భటుల “నిశ్శబ్దము, నిశ్శబ్ద” మను నదలింపులతో మరలఁ బ్రశాంత మయి పోయినది.

ప్రభా - మణిపురమునందు విజయచంద్రుఁడు తన తండ్రి జీవించి యుండఁగ నాయనకుఁ దెలియకుండఁ దక్కువజాతి యువతితోడఁ జెలిమిఁ గావించుకొనియెను. గుణ మెట్లున్నను జాతితక్కువయైన నెవ్వరును సంగీకరింపరుగదా వివాహాదికార్యములకు? అందుచేత విజయచంద్ర బాబు నాతల్లిని మిగుల ప్రేమించినను, వివాహము చేసికొన వీలులేక పోయినది. తండ్రి యాజ్ఞానుసార మింకొక కన్యను వివాహమయ్యెను.

“నాతల్లి విజయచంద్రుని ప్రేమకన్న నన్యము తనకువలదని, యవమానమనక, యధర్మమనక యాతనినే నమ్ముకొని వివాహములేక భోగస్త్రి మాత్రయయి యుండెను. ఎంత నీచత్వమున కయిన నొడం

బడెనుగాని యాతని కినువనిచ్చగించిరది కాను !

“ ఇట్లు చాలకాలము జరిగింది. ఇంటభార్యయు నిచ్చట నాతల్లియు నొకేమారు గర్భము ధరించిరి. అదిమొదలు మాకు గర్భములు ప్రారంభములయ్యెను. అంతవఱకు బరిపూర్ణత్వము నందియున్న విజయ చంద్రుని ప్రేమ తగ్గజొచ్చింది. నా తల్లియున్న నాతనికి గడ కన హ్యముగూడ గలుగజొచ్చెను. ఎక్కో బోధించి యానెను విజయ చంద్రుడు బడరపురమునకు బంపెను. అచటి కాతడు నెలకేబది రూప్యములు పంపుచుండెను. అప్పటినుండియు మేమచ్చటనే యుండు చుంటిమి.

“నాకు బదునెనిమిదేడులు వచ్చునప్పటి కాయన పంపుచుండిన మాసాశనమును నిలిచిపోయినది. నే నుద్యోగమునకుఁ బ్రయత్నించి, యిప్పుడిచ్చట నాకు విరోధముగ సాక్ష్యము చెప్పిన దేవీదాసువద్ద సేవకుడ నయితిని. ఆతఁడు నాచేత ననేకపనులు చేయించుచుండెను. అవన్నియు నిప్పుడు తెలిపి యుపయోగములేదు. నా సేవకర్త్యము ప్రారంభమయిన యొకవత్సరమునకు, ఈదామోదరునికి నాకును మైత్రికుదిరినది. ఈతఁడు గగ్గూలియా సంఘవిషయము, దానియందు జేరిన గలలాభమును నాకువర్ణించి నర్చించి దానిలో జేరునట్లు నన్నుఁ బురికొల్పెను.

“అప్పుడు నేను గగ్గూలియాసంఘమందుఁ జేరితిని. ఎనిమిదివత్సరములు సంఘస్థుడనుగానుంటిని. పిమ్మట నొకనాఁడు నాతల్లికి జబ్బుగ నున్నదని తెలిసి గగ్గూలియా యనుజ్ఞమీఁద నామెకడకుఁ బోయితిని. ఆమె మరణశయ్యయందుండెను. నేను గగ్గూలియాసంఘము నందుఁ జేరితివని యామె యెఱుంగదు. ఉద్యోగవశమున నాగపురమునందుంటినినని యామెకుఁ దెలిసినది. ఆమె యప్పుడు విజయ చంద్రుని వృత్తాంతమంతయుఁ బ్రేప్తి, నాకెప్పుడైన సహాయమువలసి

యున్న నాతోఁగఁగ్రాంతింపుమని చెప్పెను. అంతనఱకుఁ దండ్రీలేనివాడ నని తలఁచుచుండిన నాకామాటలు ఆశ్చర్యకాపములను గల్గించినవి. ఇంతవఱకును నావిషయమును రహస్యముగనుంచితివేలనని యామె నడిగితిని ! ఏమిలాభము ! ఆనాడే యామె మరణించినది.

“ఎట్లుజన్మించినను నేనును విజయచంద్రుని కుమారుడనే కదా ? తనకుమారుఁ డన్నములేక చోరవృత్తిని జీవించుట కాశఁ డంగకరించునా ?” అనుకొనుచు మణిపురమునకుఁ బురిగినములావలఁ బోయితిని. విజయచంద్రుని జూచితిని. నాతల్లి మరణవార్తఁ దెలిపితిని. నన్ను జోరవృత్తినుండి యుద్ధరింప వేడితిని. విజయచంద్రుఁడు నామాటల కత్యంతాగ్రహములనంది నన్ను నాతల్లినిదిట్టి భటులచేత నన్నిట్లువెడల నడిపించెను. అనమానమునను, గ్రోధమునను నుడికి పోవుచున్న చిత్తముతోడ నొకఘోరమగు ప్రతిష్ఠచేసితిని. విజయచంద్రుని వంశము నిర్మూలముచేయుదునని శపథమొనర్చితిని.

“పిమ్మట నాలుగునెలలయినది. ఒకనాఁడు మణిపురమునందుఁ బోవుచున్న సన్న నేకులు ‘మహేంద్రా ! మహేంద్రా !’ అని పిలిచిరి. ఏమేమోమాటలాడిరి. అవి నాకేమియు నర్థముకాలేదు. కాని నాకొకవిషయము దృఢముగఁదట్టినది. మహేంద్రునకును నాకును నేదియో పోలికయున్నది. అందుచేతనే వీరు నన్ను మహేంద్రుడనని భ్రమించుటయని యెంచుకొంటిని. అప్పుడే విజయచంద్రునిపైఁ బగదీర్చుకొనుట కుపాయముతోఁచినది. ఇది జరిగిన యయిదుదినములకు మహేంద్రుఁడు కార్యార్థము బదరపురమునకుఁ బోవునని తెలిసికొంటిని. ఆతని బదరపురములోఁ దుడముట్టింపనిశ్చయించి యచ్చటికిఁ బోయితిని. అదృష్టవశమున దామోదరుఁ డక్కడ నాతోఁ గలిసికొనెను. దేవదాసునకుఁ గొంతభవమిత్తునని యాతని సహాయమును గొని యానాటిసాయంకాలమందే మహేంద్రునిఁ జంపివైచితిని.

గోపాలుని గూడఁ జంపవలయునని యెంచితినిగాని యింతలో నెవ్వరో వచ్చుచున్నట్లుశబ్దమువిని మహేంద్రుని వస్త్రపేటికఁ దీసికొని పాతి పోయితిని.

“కపేటికనుండి మహేంద్రుని వస్త్రములతో నాతనివలె వేషము ధరించితిని. విజయచంద్రునింటఁ బ్రవేశించితిని. నన్నెవ్వరు ననుమానింపలేదు. అదిమొదలు విజయచంద్రునికి నాయం దభిమాన మెక్కువగునట్లు ప్రవర్తించితిని. కాని నాహృదయమునందొక భయము మాత్రము వేధించుచునే యున్నది. మహేంద్రునిభార్య సరోజిని నన్ను గుర్తించునేమో యను భయమేయది; ఆతని ప్రవర్తన మామె కన్న నితరుల కెట్లధికముగ తెలియఁగలదు? ఇతరవిషయములందు మహేంద్రుని సహజసౌమ్యమును నేను బూనియున్నను, సరోజిని యెడల మాత్రము క్రౌర్యముగఁ బ్రవర్తించి యామె నెంతదూరమున నుంచవలయునో యంతదూరమున నుండునట్లు చేయుచుంటిని. కాని మానవప్రకృతి బలహీనమయినదిగదా? కొంతకాల మిట్లు జరుగుచున్నది. ఆమె రూపమును దినదినమును జూచుకొలఁది యంగవజ్రకు నెన్నఁజను నొంటుంగను వేగనయొకటి హృదయచుం వారంభించి నన్ను యుడికించుటకుఁ బ్రయత్నించినది. ఆమోహభరమున కాగఁజాలక నా పాపము మఱింత ఘోరతరమగుటకు, మహాపతివ్రత యనదగు సరోజిని దేవీ మానము నాహుతిగఁ గొంటిని! ప్రభాకరుని వదనము సిగ్గునఁ జూపి తాపమున జేవురించెను. న్యాయస్థానమున నన్నిదిక్కులనుండి “ఘోరము! ఘోరము!” “ఒకీవాషి! ఎంత క్రూరుడవురా!” ఈమొదలగు ధ్వనులు చెలరేగినవి. వానిని శాంతింపజేయుటకు భటులకు జాల కష్టమయ్యెను. మరల బ్రభాకరుఁ డిట్లు చెప్పఁదొడఁగెను.

“ఆమెయు పాపము నన్ను మహేంద్రుఁ డనియే భావించి, యినుమడంచిన ప్రేమతోఁ దిలకింపఁజొచ్చినది. ప్రభూ! ఈవిధమున

నాటునెలలు జరిగినది. ఆయాటునెలలు సరోజినీదేవి యక్రమమున ప్రేమయందు అనేక భయములతో గగ్గోలుపడుచున్న యీ నీచుడత్యంతసౌఖ్యముగఁ గడపఁగలిగెను. నాజీవితమునం దాదినముల సౌఖ్యమే స్వర్గసౌఖ్యము. ఆకాలమునందు నే నేపాపకార్యమును జేయలేదు. జగచ్చంద్రుఁ డప్పుడు గొప్పయుద్యోగమునం దుండెను. ఆతఁడుమాత్రము నన్ననుమానించుచున్నట్లు నాకుఁ దోచినది. ఆతని నెట్లయిన నిరూపనము చేసిన గాన నాకు శాంతి యుండదని యెంచితిని. చాల దినములు నాప్రయత్నము నెజివేసినది కాదు. వలయన, నింటనున్నప్పుడు నేనాతని నేమయినఁ జేసిన విజయచంద్ర బాబుగారికిని సరోజినికిని దెలియునని భయము. విజయచంద్రునికిఁ దెలిసినను గణింపనుగాని శాంతి యనుమాట యెఱుంగని నాకు సౌఖ్యము, శాంతిఁ గూర్చిన యాతమణిరత్నమునకుఁ దెలిసిన భరింపఁ జాలను. మీరందఱు నన్నెంత గర్హించినను సరియే, నేనెంత పాతకినని యెంచినను సరియే, సరోజినిని నేను హృదయపూర్వకముగ నిర్మలముగ అవరమితముగఁ బ్రేమించితిని.

“ఒకనాఁడు జగచ్చంద్రుడు కలపెనీ ధనమును 14000 రూప్యములఁ దెచ్చి యింట నుంచెను. అదియే సమయమని దానిని నేనపహరించితిని. నేర మాతనిపై నాగోపితమగునట్లు గావించితిని. తండ్రితోడ నాతఁడే తీసికొంటిని. బోసుగారికిని నట్లే బోధించి, యభియోగము దెచ్చునట్లు చేసితిని. ఇవ్విధమున జగచ్చంద్రుఁడు ఇంటను వెలుపలను గూడ గర్హింపఁబడి కలకత్తాకుఁ బోయెను.

ఒక విరోధి తప్పినాఁడుగదా యని సంతసించితిని. జగచ్చంద్రుఁడు పోవువఱకు నాబోధనల నమ్మి యాతనిఁ గ్రూరముగఁ జూచుచుండిన విజయచంద్రుఁడు, ఆతఁడు కలకత్తాకుఁ బోయినది మొదలు తన ప్రవర్తనకు బరితపించి వన్నుఁ దిట్టి, యాతని మరలఁ

బిలిపింప నుద్ద్యోగింపఁ దొడఁగెను. మరల నాచూర్ణమునకుఁ బెండవ శత్రువు వచ్చినాడని యెంచితిని. ఎందునూ చచ్చినను సరియే నిప్పుల నోపాయమే నాకప్పు డనుష్ఠేయమయినది. అందుచేత విషప్రయోగమునఁ దపిడినిఁ జంప నిశ్చయించితిని. దేవదాసువద్ద నేను బని చేయుకాలమునఁ గొన్ని విషయములఁ గూర్చి నేర్చుకొనియుంటిని. అజ్ఞానము నా కిప్పుడు సహాయముచేసినది. నాకు దెలిసిన విషయములందుఁ బ్రతిదినము నిచ్చుచుండిన నొక సంస్కారమునకు. బ్రాణములఁ బాయనట్లు చేయునది యొకటి యున్నది. దానిని బ్రహ్మగింప మొదలిడితిని.

విజయచంద్రుడు తీరని వ్యాధికి లోనయ్యెను. వైద్య రామ నాథుడు రావింపఁబడెను. ఆతఁ డెన్నియో మందుల నుపయోగించెను. ఉపయోగము లేదు. దినదినము రోగము వృద్ధి యగుచుండెను. ఒకనాఁడు రామనాథుడు మాకుఁ దెలియకుండ రోగిగదికి రోగిని బరీక్షింపవచ్చెను. అచ్చటనే రాత్రి రోగి కిచ్చుచుండు పాలు కొంచెము లోటాయం దుండుటఁ గాంచి రోగకారణమును దెలిసికొనియెను. నన్నుఁ బిలిపించి యడిగెను. అయిదువేల రూప్యము లిచ్చినగాని యీ రహస్యమును దాఁచనని బెడఁపెను. కొంత వాదముమీఁద సంగీకరించితిని. ఆనాఁడు మధ్యాహ్నము రామ నాథుడు మరలవచ్చి యెవ్వరును లేని సమయమున తండ్రిగారితో మాటలాడెను. విషప్రయోగవిషయముఁ జెప్పివై చెను. విజయచంద్రుఁ డీ విషయము విని తాను వ్రాసియున్న మరణశాసనమును రామ నాథుని కిచ్చి, కలకత్తాకుఁ బోయి జగచ్చంద్రుని దోడ్కొని రమ్మని యెను. రామనాథుఁ డానాఁడే కలకత్తాకుఁ బ్రయాణమయ్యెను. కాని నేనాతని మణిపురమునకు మూడు మైళ్ళ దూరమున నే చంపి, యాతనివద్దనున్న మరణశాసనము సంగ్రహించితిని.

“ఇంటకి వచ్చితిని. ఇంటఁ బచకుండు నా మనుష్యుండు. ఆతనిని విజయచంద్రుని గదిని వీడి యూచలకు రావద్దని యాజ్ఞాపించితిని.

బదరపురమునుండి దేవీదాసుని రావించితిని. ఆతఁడు నన్ను గుర్తింపలేదు. అటుపిమ్మట నాతఁడు మందిచ్చుచుండెను. రామ నాథుఁ డిగిన పదునేడవనాడే విజయచంద్రుండు మరణించెను. దేవీదాసుకు వేయి గూళ్ళము లిచ్చి యాతనిచేత నొక మరణ శాసనము వ్రాయించితిని. అమరణశాసనములముగా జగచ్చంద్రునకు భేతాశ్విప్రాంతభూమి యబ్బుత్తు చేసి యచట నాతని గేశవచంపు చేతఁ జంపింపనెంచితిని. ఏలయందు రేమో, మణిపురమునం దాతఁడు లేకున్నను నాతఁడు జీవించియుండునటకు నాకు గట్టములనియే. కాని జగచ్చంద్రుండు నేనుకొనినట్లుగాక, యన్ని విషయములను బ్రతిఘటించి సురక్షితముగ ననేక రహస్యములను వెల్లడి పిసి తన స్రభావ మందఱికి దెలిపినాఁడు.

ఇక జెప్పవలసినది సంగ్రహముగఁ జెప్పివైచెదను. భూపేంద్ర బాబు మణిపురమున కెన్నడైన వచ్చి నన్ను గనుగొనునేమోయను భయమున వంశమునకుఁ గళంకము దెచ్చిన జగచ్చంద్రున కాశ్రయ మిచ్చినాఁడను మిషపై నాతనితో విరోధము బెట్టుకొంటిని. అది సరోజినికిఁ గట్టముగ నుండెను. ఆమె నెట్లో సమాధానపఱచితిని. కాని తుద కాత డొకనాఁడు మణిపురమునకు వచ్చెను. అంతకు ముందే దామోదరుండు నన్ను బ్రభాకరునిగా గుర్తించి నాకడ మానమునకు నూటయేబది రూప్యములనంతునఁ దీసుకొనుచు, నావద్దనే విశ్వేశ్వరరామమున నుండుచుండెను. ఆతని సహాయమున సురేశ బాబు నింట నుండిన భూపేంద్రుని జంపించితిని. నేను సురేశ బాబున కీయవలసిన ఋణవత్తము నపహరింపించితిని.

ఇకనాఁడు విశ్వేశ్వరుండు, నేను రహస్యముగ సంభాషించు

చుండు, మామూటల నన్నిటిని విని నేను మహేంద్రవేషధారియగు హంకకుండచనియు భూపేంద్రుని జంపించితినినయు దెలిసికొని ననో జని యాత్మహత్య కావించుకొనియెను. నాకారణమున బ్రాణములు వాసినవారలో నామ మరణమే నాత్మంత సంతాపము గూర్చినది. కాని నేనేను చేయుచును? నిజస్థితి యెవరితోడ జెప్పుకొందును! నా దుఃఖము హృదయములో నడంచుకొనవలసినదే! దానితో లోలోన గుమిలిపోవలసినదే!

దామోదరునకును నాకును వివాదము వచ్చినది. భూపేంద్రుని జంపించుట కాశండు పదివేలివచ్చునియెను. నులేకుంట నసహరించిన గాఱువేలు చాలునని నేనంటిని. ఆశండు కోపమున వెడలిపోయి నావిషయ మంతయు గగూలియా కెఱింగించెను. 'గగూలియాచేత నాజ్ఞాపితుడనై పోయి నాయాస్తియందు సగము గోరుచున్న యాశని మోసమున జంపి, నేచే గగూలియావేషమున గొంతకాలము చరించితిని. అయిదాటుదినములే నా గగూలియా వేషము. జగచ్చంద్రుడు గగూలియా సాంఘికులలో గొండటి సహాయమున జట్టులో కొండటిని బట్టుకొని తక్కినవారిని జెదజు గొట్టెను.

“అందుచే మరల మహేంద్రుడనై యిచ్చటికివచ్చి పట్టువడితిని. . . . న్యాయాధిపా! ఇదియే యీపాపాత్ముని భయంకరచరిత్రము!”

ఆచరిత్రమును వినినపుడు న్యాయస్థానము నందున్న వారెంత యాశ్చర్య మందియందురో యూహింపదగినదే!

విచారణయంతయు నాడే పూర్తియైనది.

*

*

*

*

మఱునాడు తీర్పుచెప్పబడెను: ప్రభాకర దామోదరుల కురిశిక్ష. ప్రభుత్వతరపుసాక్షిగాఁ దిగిపోయిన దేవదాసునకు క్షమాపణ. అనంతరము విచారింపఁబడిన గగూలియా జట్టువారికి ద్వీపాంతరవాసశిక్ష.

తీర్పు లయిపోయిన సీకప జగచ్చంద్రుడు మణిపురమందలి కార్యముల నెల్లఁ జక్కబెట్టుకొని, వానిపై తాత్కాలికముగ యాజమాన్యము వహించి చూడవలసినదిగా సురేశబాబును గోరి, నాగపురమున కేగఁ బ్రయాణము కట్టెను. పోవుటకు ముందుగా సురేశు ననజ్ఞనుబడసి యాతఁడు లలితను దర్శించుట కామెగది కేగెను.

లలిత జగచ్చంద్రునిజూచి, యంతఃపటకుఁ గూర్చుండియుండినది లేచి నలువఁబడెను, జగచ్చంద్రు డామెచద్దకుఁబోయి 'లలితా! లలితా!' అనియెను.

ఒక్కమా డామె తలయెత్తి యీతని నాలోకించి మరల తలనంచు కొనియెను.

జగ - లలితా! నీతో నొకవిషయముఁ దెలుపవలయునని చాల కాలమునుండి యభీలపించుచుంటిని. తగిన సమయము దొరకినది కాదు. ఇప్పుడు తగుకాలముగా భావించివచ్చితిని. ఆవిషయమై యానందచందు నడిగితిని. అతఁడుగూడ నంగీకరించి నీకుఁ దెలుపు మని యెను. నీయనజ్ఞయేమి? చెప్పుమందువా? వలదంచువా?

లలి - (మొగ మంతయుఁ జేవురింప మఱింత తలవంచుకొని) "మీకాజ్ఞ యిడుదాననా నేను?"

జగ - కావు? నీవాజ్ఞ యిడకున్న నింకెవ్వరున్నారు? ఇప్పుడు నాహృదయమున నుష్పాంగిపోవుచున్న భావమును నీవు గ్రహించియే యున్నావు. మన యొండొరుల సౌఖ్యమును గూర్చినదని తెలిసియే యున్నావు. నాహృదయాలయమునఁ బ్రణయదేవతవుగా నెలకొని యున్నావు. నాప్రాణమా! నీవుగాక నన్నాజ్ఞాపించువా రింకెవ్వరు?"

లలిత మాటుపలుక కుండెను. జగచ్చంద్రుఁ డెదుటనున్న యా కుసుమ కోమలిని బిగియారఁ గొంగలించు కొనియెను. పంజరములోఁ

జక్కిన పికివలె, లలిత యాతని హృదయమునఁ దలఁదాఁచుకొనియెను. కాని జగచ్చంద్రుఁడా ముఖపద్మమును మెల్లగనెత్తి, యొక్కపరి మనసుదీర ముద్దిడి “లలితా! నేను నాగపురమునకుఁ బోవుచున్నాను. అచ్చట సక్షియాదులతోఁ గొన్ని కార్యము లున్నవి. ఆకార్యములు నానుకూలములయిన పిమ్మట నిన్ను విడిచి యెచ్చటికిఁ బోవను. అనుజ్ఞ యిమ్ము” అనియెను.

లలిత మొదట నొకింత యసంతుష్టి నూచించినను గార్యావసర మును గ్రహించిన దగుటచేఁ దలవాంచియే మెల్లగఁ దలనూపి నెల విచ్చినది.

* * * *

జగచ్చంద్ర చూడాధనులు, ఆసందుచందు నాగపురమునకుఁ జను దెంచిరి. అక్షయవసువు మణిపురమున జరిగిన విషయము లన్నియు విచారించి ప్రభాకరుని చరిత్రము సంతయు జగచ్చంద్రునివలన పిని మిగుల నబ్బురపడియెను.

* * * *

ఏర్పఱచుకొనిన ప్రకారము మఱునాడు జగచ్చంద్రుఁడు, అక్ష యుఁడు, చూడాధనుఁడు, ఆసందుఁడు భేతాళగిరికి బయనమయిరి. ఒకబండినిగూడఁ దీసికొనిపోయిరి. బండిని గుహ వెలువల నుంచి గుహ ప్రవేశించి వారు ధనాగారమునకు దిగిరి.

అచట జూడాధనుఁడు ధనవేటికలకు వేనుక గోడలోని గూటి యందున్న బిరడానుద్రప్పెను. తోడనే యెదుటి గోడయందు ద్వార మొకటి తెఱచుకొనియెను. వారికి వేటాకగది కాన్పించెను. ఆగది యందు ద్వారమునకు నేరుగా గోడకానింపఁబడి రెండడుగులయెత్తు గల రాగివిగ్రహముండెను. తిదియే శైలభైరవవిగ్రహమని వారు గ్రహించిరి.

బదిల పడుచోను - చూడొనా ! అభయములు నొససమును కాన్చేయూరె.

చూడాధనం డాపనికి గడంగెన. అతయుండు మూడవపెట్టె యందుగల పని రాగిలేకులను దీసి సరిక్షించి, యందు వ్రాచుబడి విగయగుండటికి విడలుచు స్లిండు చదిని పెనిపించెను.

“భీమదేవనావు నాగపురమునకుం బ్రభువుగానున్న కాలమున, నాశని భూమిపై నాగవర్మశత్రురావములందు నసిండు కొండబాతి నాగు దండెత్తినట్టిరి. అతడు వారిలో బోధ యోగింపజాలక పోయెను. వారలకు వత్సరమునకింత ధనమిత్తునని చెబడంబడిత యొసర్చు కొననెంచెను. సత్సరము కేరబువేల సిక్కుములను వారు కొరిగి. అప్పటి కామొత్తము నిచ్చి భీమదేవుండు వారిబరినంకి తప్పించు కొనియెను. చాగుపోయిన తరువాత, వారిషయం గిప్పిగొన నిశ్చయించి, జమీనుదారీవ్యవహారములు కుమారునిచేతనంది యెచటికో పోయెను. ఒకవత్సరమున కతడు తిరిగివచ్చెను.

“రెండవవత్సరమునకు భీమదేవుండు విరోధులకు నిర్ణయపు సామ్యుక్తపాత్రేను. అతడు తనయింటనున్న ధనమును, అభగణాదు లన్నిటిని రెండుమందసములందుంబెట్టి కానిని భేతాళిగిరి పాతాళ మందరమునందు బదిలపఱచెను. ఇతనివద్దకు విరోధులు ధనము కొఱకై మనుష్యుల నంపిరి. వారి నాతఁ డనమానించి పంపెను. అందుచే మరల నాయడవిజాతివాడు దండెత్తి వచ్చిరి. కాని వారి నందఱిని భీమదేవుండు తనవంత్రితక్షిత్తో నిర్మూలము గావించెను. అప్పు డాయడవిజాతివారలలోని యొక గొప్ప మాంత్రికునికిని, భీమదేవు నకును మంశ్రయుద్ధ హారంభ మయ్యెను. అన్నిటను నడవిజాతి మాంత్రికుం డోడెను. కాని భీమదేవననువు భేతాళిగిరియందు దాచిన ధనము నూశ్రము నూనవత్సరములకు నెన్నడూ దాకకుండను,

దదనతరమైన గొన్ని నిబంధనములకు లోబడియే తీయుచున్న శపించి ప్రాణమునదలెను. భీమ దేవుడామాంత్రికుని శనమును ధన నిధిరక్షణార్థము భేతాళగిరిగుహయందుంచెను.

“ఆమాంత్రికునిశక్తి యింకొక పనిగూడ జేసినది. భీమదేవ వసువు పూర్వీకులలో నొకగు భేతాళగిరిపై శైలభైరవవ్యాలయమును గట్టించి, యందు భైగవీనిగ్రహము నెలకొల్పెను. ఆమాంత్రికుడు డా విగ్రహము గూడ భూపతితమగునట్లును నూత్రేండ్లచ్చట నేయర్చకులు నుండ కుండునట్లు జేసెను. పిమ్మట నొక తాత్త్విగ్రహమును భీమ దేవుడు డాలయమందు నెలకొల్పి అర్చకులను నియోగించెను, గాని అర్చకుడు డామాలయమును జేరినంతటనే వానిచంశము ముడునలి మొదలు పనికిందువలకును నాశనమయ్యెను. పిమ్మట నర్చకు లెవ్వరును వచ్చిరికారు. అంతటా నాదేవ్యాలయము అర్చనలేక నిలిచి పోయినది.

“ఇదియే ధనము నచ్చట దాచుటకును, శైలభైరవవ్యాలయము పాడునడుటకును గారణములు — ”

అనంతర మక్షయవసువు స్వయముగ ధనవిభాగముచేసి, యొక భాగమును జగచ్చంప్రసి కప్పించెను.

సమాధానము

